

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

WEEKEN IN UITVOERING

2017

WIJKEN
IN UITVOERING

2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Alkmaar	6
Overdie	8
Amersfoort	12
Kruiskamp	14
Amsterdam	18
Noord	20
Oost	23
West	26
Zuidoost	29
Nieuw-West	32
Arnhem	36
Arnhemse Broek	38
Klarendal	41
Malburgen	44
Presikhaaf	47
Den Haag	50
Transvaal	54
Schilderswijk	56
Stations- en Rivierenbuurt	59
Zuidwest	63
Deventer	64
Rivierenwijk	66
Dordrecht	70
Wielwijk en Crabbehof	72
Eindhoven	74
De Bennekel	76
Woensel-West	79
Doornakkers	82

Enschede	86	40+ wijken	171
Velse Lindehof	88	Almelo, Ossenkoppelerhoek	172
Groningen	92	Almere, Stedenwijk, Staatsliedenwijk, Kruidenwijk en Centrum	174
Korrewegwijk en De Hoogte	94	Amersfoort, Liendert	176
Heerlen	98	Amsterdam, Holendrecht-West en Venserpolder	178
Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig	100	Bergen op Zoom, Gageldonk-West	180
Leeuwarden	104	Breda, Haagse Beemden	182
Heechterp-Schieringen	106	Capelle a/d IJssel, De Hoeken en de Hoven/Wiekslag	184
Maastricht	110	Culemborg, Terweijde	186
Noordoost	113	Delft, Buitenhof	188
Nijmegen	114	Delfzijl, Delfzijl-Noord	190
Hatert	116	Den Bosch, Boschveld	192
Rotterdam	120	Den Bosch, Hambaken	194
Bergpolder	122	Ede, Veldhuizen-A	196
Noord	125	Emmen, Emmermeer	198
Oud Zuid	128	Enschede, Wesselerbrink-Noord	200
Overschie	131	Gouda, Gouda-Oost	202
Vreewijk	134	Haarlem, Boerhaavewijk	204
West	137	Haarlem, Zomerzone	206
Zuidelijke Tuinsteden	140	Heerlen, Passart	208
Schiedam	144	Helmond, Helmond-West	210
Nieuwland	146	Hengelo, Berflo Es	212
Utrecht	150	Hoogezand-Sappemeer, Gorecht-West	214
Kanaleneiland	152	IJsselstein, IJsselveld-Oost	216
Ondiep	155	Leerdam, Leerdam-West	218
Overvecht	158	Leiden, Slaaghwijk	220
Zuilen-Oost	161	Leidschendam-Voorburg, De Prinsenhof	222
Zaanstad	164	Lelystad, Boswijk-Zuid	224
Nieuw Poelenburg	166	Roermond, Donderberg	226
		Roosendaal, Kalsdonk	228
		Sittard-Geleen, Thienbunder, Achtbunder en Sanderbout	230
		Tilburg, Kruidenbuurt	232
		Veenendaal, JES	234
		Venlo, Venlo-Oost	236
		Venray, Brukske	238
		Vlaardingen, Babberspolder-Oost	240
		Zoetermeer, Palenstein	242
		Zwolle, Diezerpoort	244

Voorwoord

Voorwoord voortgangsrapportage 2011

Graag bied ik u de vierde voortgangsrapportage aan over het verbeteren van de leefomgeving in de aandachtswijken. Succesfactor van de aanpak blijkt de integrale en gebiedsgerichte manier van samenwerken te zijn daar waar achterstanden groot en meervoudig zijn. Dus niet alleen nieuwbouw en onderhoud plegen aan woningen, maar ook aandacht voor het tegengaan van werkloosheid, het bestrijden van schooluitval, het bevorderen van de veiligheid en het wegwerken van gezondheidsachterstanden. De aanpak wordt de komende periode voortgezet onder nieuwe omstandigheden. Het accent verschuift naar het verduurzamen van succesvolle werkwijzen. In dit magazine vindt u de resultaten die de wijkenaanpak het afgelopen jaar heeft opgeleverd.

Bewoners, gemeenten, corporaties en vele anderen maken de wijkenaanpak. Vooral de betrokkenheid van burgers blijkt essentieel om de aanpak effectief te laten zijn. Neem als voorbeeld het initiatief van Christha Hartemink die werklozen uit 'haar' Arnhemse Broek aan het werk helpt op het aangrenzende industrieterrein. Het leefbaar houden van steden en wijken is in de eerste plaats een lokale verantwoordelijkheid. Het Rijk en landelijke partners hebben een ondersteunende rol. Een mooi voorbeeld daarvan is de inzet van MKB-Nederland. Deze organisatie ondersteunt in negen steden het verstevigen van de wijk economie. Partners als Albert Heijn en Tempo Team spelen een ondersteunende rol bij het opzetten van leerwerktrajecten en enkele betaald voetbal organisaties nemen hun verantwoordelijkheid door in samenwerking met gemeenten en corporaties jongeren weer een kans te geven. Feyenoord, F.C. Groningen en VVV bijvoorbeeld hebben hier behoorlijke stappen gezet.

In de 40 aandachtswijken is veel ervaring opgedaan met het verbeteren van de leefbaarheid. Die opgedane kennis benutten we nu bij de verbreding van de aanpak naar alle wijken en buurten. Ik roep gemeenten, corporaties en andere betrokken partijen, ook in krimpgebieden, gebruik te maken van deze kennis. Dit magazine geeft u een indruk van de geleerde lessen en behaalde resultaten per wijk. Ik wens u veel leesplezier!

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J.P.H. Donner

Alkmaar

De Visitatiecommissie Wijkaanpak heeft in november 2010 de wijk Overdie bezocht. Over de fysieke aanpak is de commissie positief: gemeente en corporaties zijn op de goede weg. De doelen voor de fysieke aanpassingen in de wijk worden jaarlijks geëvalueerd. Er is een gezamenlijke planning en bewoners worden actief betrokken bij projecten. Op hoofdlijnen worden de geformuleerde doelstellingen behaald. Vanwege de veranderende markt, waarin de vraag naar koopwoningen en appartementen veel lager is dan een paar jaar geleden, wordt de oorspronkelijke ambitie voor het woningbouwprogramma bijgesteld. Met name de herontwikkeling van het Geert Groteplein zal hierop van invloed zijn. De realisatie van de multifunctionele voorziening aan de zuidzijde van het Geert Groteplein wordt hierdoor in de tijd naar achteren geschoven.

Ook over de projecten in de openbare ruimte en het Park Oosterhout is de commissie in zijn algemeenheid positief. Het is in de hele wijk zichtbaar dat de fysieke aanpak in de uitvoeringsfase is beland. Als gevolg van investeringsramingen is er wel enige versobering toegepast voor de buitenruimte.

Wat betreft de sociale doelstellingen kan worden geconstateerd dat verschillende projecten succesvol zijn, waaronder de Ouderkamers, wijkgerichte Inburgering, project Bruggenbouwers en diverse initiatieven op het vlak van veiligheid. De resultaten van het Wijkservicebureau (WSB) zijn, gezien de ambities op het vlak van re-integratie en werk, mager. Wel biedt het WSB kansen voor de uitbouw van de laagdrempelige inloop- en ondersteuningsfunctie. Daarover is nadere besluitvorming gewenst. De verschillende initiatieven dragen wel bij aan de sociale samenhang in de wijk.

Uit zowel een eigen evaluatie als uit het visitatierapport blijkt dat de term 'ketenaanpak' geen duidelijke invulling heeft gekregen. Met die term wordt bedoeld: een samenhangende aanpak in het activeren en ondersteunen van bewoners, met name multiprobleemgezinnen. Er is veel gesproken over een 'Achter de Voordeur'-aanpak, maar tot een goed plan is het nog niet gekomen. De visitatiecommissie is hierover dan ook minder positief.

In z'n algemeenheid kan de communicatie over projecten en resultaten naar bewoners(groepen) beter, er is wat de sociale opgave aangaat een gevoel van onoverzichtelijkheid.

Hoe verder met Overdie en het wijkactieplan 'Overdie doet mee'?

In januari jl. is onder verantwoordelijkheid van het vorige college van B&W de aanpak van Overdie geëvalueerd. In juli 2011 bepaalt het nieuwe college zijn visie op Overdie. Naar verwachting zal er meer worden gewerkt met enkele speerpunten. De keuze hiervoor is ook ingegeven door het ontbreken van extra geld voor de wijkaanpak. In het najaar van 2011 wordt de gemeenteraad nader geïnformeerd over de resultaten van 2010 en de voortgang.

Alkmaar

Overdie

De aanpak van de woningvoorraad gericht op een grotere differentiatie en het kunnen maken van een wooncarrière in de wijk verloopt redelijk voorspoedig, zij het dat ook in Alkmaar de crisis op de woningmarkt voelbaar is. Daardoor worden er meer huur- en minder koopwoningen gebouwd. Sommige projecten lopen vertraging op, zoals de sloop-nieuwbouw van woningen aan het Geert Groteplein. De aanpak van dit plein, de verbetering van de winkelfunctie en de toevoeging van een ontmoetingscentrum voor Wonen-Welzijn-Zorg-Werk (WWZW) met ondergronds parkeren, loopt tegen de grenzen van de financierbaarheid op, waardoor (minimaal) vertraging ontstaat.

In Oud Overdie wordt gewerkt aan de planvorming voor een brede school, die eerder wordt gerealiseerd dan oorspronkelijk de bedoeling was. Verder wordt er momenteel gewerkt aan de realisering van het Oranjehuis, een open blijf-van-mijn-lijfhuis, in combinatie met een steunpunt voor huiselijk geweld.

In de openbare ruimte zijn verschillende proefprojecten opgeleverd, zoals de herinrichting van de Camphuisenkade, de Melis Stokelaan en de parkeerterreinen bij de flats Melis Stoke en de Vooruitgang. Bewoners bleken onder andere kritiek te hebben op de gekozen bestrating. Er zijn ook projecten in uitvoering genomen, zoals de Koelmalaan. Die heeft een middenberm gekregen, waardoor het nu een echte laan wordt.

Na de oplevering van de eerste fase van de revitalisering van het Park Oosterhout is het afgelopen jaar begonnen met de voorbereiding van de tweede fase, met onder andere een avonturenheuvel, een ijsvogelwand, een evenemententerrein en een beplantingsplan. Vanwege de hoge kosten is de uitvoering over enkele jaren uitgespreid. De reacties op de herinrichting van het park zijn heel positief.

Gezonde wijk

In 2010 is het Centrum voor Jeugd en Gezin volop gaan draaien. Doelstelling van het CJG is opvoedingsondersteuning en zorgcoördinatie voor kinderen en jongeren van 0 – 23 jaar, onder het motto ‘alles over opvoeden,

opgroeien en gezondheid bij u in de buurt’. Het pakket opvoedingsondersteuning dat wordt geboden in de vorm van spreekuren, themabijeenkomsten en cursussen, is sterk uitgebreid.

Een belangrijk uitgangspunt is ‘Eén gezin – één plan’, een werkwijze waarbij niet alleen de vragen rondom het kind in de coördinatie van zorg aan bod komen, maar ook de overige zorgvragen.

In ontwikkeling is de Verwijsindex; deze brengt risicomeldingen van hulpverleners bij elkaar en informeert hulpverleners onderling over hun betrokkenheid bij jongeren. Gebruik van de Verwijsindex draagt bij aan het sneller en beter samenwerken van hulpverleners.

Veiligheid

Naast de reguliere inzet van jongerenwerk, politie, leden woonconsulenten (wijkteam Overdie en overleg Jeugdoverlast) zijn de volgende initiatieven het vermelden waard: het aanstellen van de tweede wijkagent en het begin van voorlichtingsbijeenkomsten, de succesvolle inzet van Buurtvaders en de uitvoering van het project Bruggenbouwers. Hierbij ging het vooral om het vergroten van de leefbaarheid door leefregels in en om de flats te introduceren. De bewoners vervullen daarbij een signalerende en toezichhoudende rol. In die buurten waar het project wordt uitgevoerd, vinden de bewoners dat hun buurt is verbeterd.

Om in het geval van veiligheid- en overlastproblematiek direct en resultaatgericht actie te kunnen ondernemen tegen situaties die

uit de hand dreigen te lopen, is in het laatste kwartaal van 2010 begonnen met een proefproject Sociaal Wijk Actie Team (SWAT). Momenteel wordt bekeken of deze aanpak gecontinueerd en/of moet worden herzien. Gezien de beperkte ervaring met het SWAT is nog niet te bepalen of het hier om een succesvolle aanpak gaat in relatie tot de ketenaanpak.

Leren en werken

Twee scholen zijn begonnen met ouderkammers. In Overdie wordt ook gewerkt aan wijkgerichte inburgering, onder meer met bezoekvrouwen. In 2010 zijn ongeveer 100 migranten in Overdie bereikt. Het Wijkservicebureau heeft het afgelopen jaar zijn werkzaamheden uitgebreid. Actieve benadering van mensen en begeleiding naar werk (een belangrijke pijler onder de ketenaanpak) is feitelijk (nog) te beperkt gerealiseerd.

Bewonersparticipatie

De regeling Bewonersinitiatieven is in 2010/2011 succesvol uitgevoerd in de Alkmaarse wijken. De regeling draagt in algemene zin bij aan de doelstelling om de sociale samenhang in de wijk te verbeteren. In Overdie heeft de regiegroep diverse voorstellen gehonoreerd: kinderfestival, Overdie Studio, jubileumfeest Speel-otheek, verbetering bewegwijzering etc. Naast de inzet van de regiegroep Overdie zijn de wijkraden in Nieuw- en Oud-Overdie nog

volop actief en betrokken bij de wijkvernieuwing.

In Overdie is in een convenant vastgelegd dat bewoners worden betrokken bij de projecten. Over het algemeen blijkt dat dit leidt tot draagvlak en, niet onbelangrijk, ook

tot betere plannen. De wijze waarop de bewonersparticipatie in Overdie plaatsvindt is wat betreft het fysieke deel redelijk succesvol en dient als voorbeeld voor andere projecten in de stad. Op sociaal gebied is via nieuwsbrieven gecommuniceerd over de

voortgang. Daarnaast is er een kwaliteits-team ingesteld waarin zitting hebben vertegenwoordigers van de wijkraden en huurdersverenigingen van de corporaties; in dit team wordt de voortgang en de kwaliteit van de projecten besproken

Werk in uitvoering in 2010/2011

Wonen

- geplande sloop: 508, in grote mate gerealiseerd.
- nieuwbouw: 754 woningen (deels gerealiseerd)
- renovatie: 950 (in uitvoering)

Gezondheid en Zorg

- begin Centrum voor Jeugd en Gezin Overdie (CJG)
- introductie Verwijsindex Jeugd
- CJG ketenpartner bij aanpak multiproblemegezinnen
- Bereik ouderkamers: 250 ouders, doorverwijzing waar nodig naar CJG en andere voorzieningen

Werk en Onderwijs en Activering

Wijkservicebedrijf:

- Inloopfunctie Wijkservicebedrijf: van 1-7-2009 tot 1-11-2010: 785 bewoners

- Formulierenbrigade: bereik ruim 150 bewoners
- Gebruik Budgetwinkel: ruim 100 bewoners
- Coachingstraject voortijdige schoolverlaters 'supporters voor supporters': 14 jongeren

Vrijwillige Inburgering:

- trajecten: 100, 60% doorstroming naar formele inburgering

Veiligheid

- Aantal wijkagenten: 2
- Inzet buurtbewoners als vrijwillige toezichthouders, twee flats in Nieuw Overdie, per galerij 1 toezichthouder ('bruggebouwer')
- Buurtvaders: ongeveer 10
- Buurtmoeders: netwerk van ongeveer 50 allochtone vrouwen

Participatie

- Kwaliteitsteam Overdie: vertegenwoordiging wijkraden en huurdersraden
- Wijkraad Oud en wijkraad Nieuw Overdie
- Regiegroep Bewonersinitiatieven (voucherregeling)

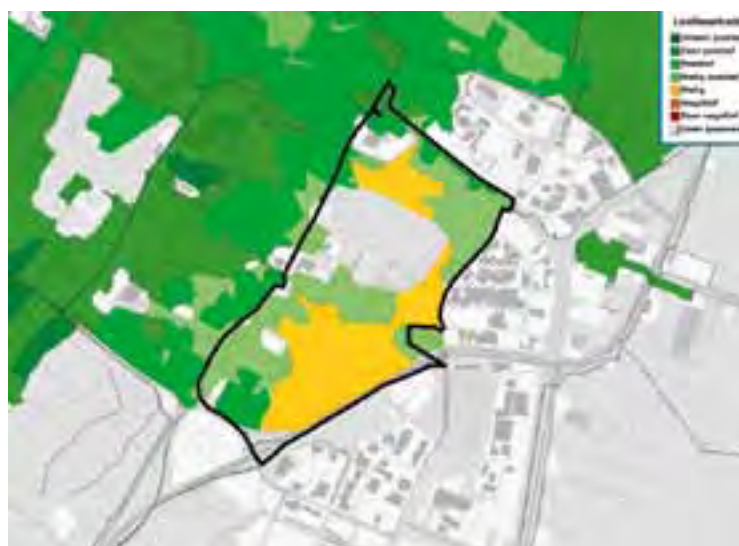
Leefbaarometer Overdie

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Amersfoort

De gemeente Amersfoort en de corporaties De Alliantie en Portaal Eemland werken sinds 2006 aan de stedelijke vernieuwing in meerdere naoorlogse wijken van de stad. Dit gebeurt onder de vlag "Amersfoort Vernieuwt", zoals de sociale en fysieke wijkenaanpak lokaal wordt genoemd. De aandachtswijk Kruiskamp en 40+ wijk Liendert maken onderdeel uit van die wijkenaanpak. Na vijf jaar investeren is het programma in een nieuwe fase beland. Veel projecten in Kruiskamp zijn gereed of in uitvoering. De nieuwe fase is die van 'waarborgen en verduurzamen'. Voor Kruiskamp betekent dit dat de partijen nog meer inzetten op loslaten en vertrouwen, op de eigen kracht, inbreng en inzet van bewoners.

Op 8 november 2010 heeft de visitatiecommissie de wijk Kruiskamp bezocht. Daarbij stond de overgang naar die nieuwe fase centraal. De commissie concludeerde dat de kleinschalige omvang van Kruiskamp de problematiek behapbaar en overzichtelijk maakt, dat er sprake is van een heldere projectstructuur en korte lijnen en dat de aanpak zichtbare successen oplevert. Enkele kanttekeningen waren dat sommige doelstellingen bescheiden zijn geformuleerd en dat 'de wet van de remmende voorsprong' van toepassing kan zijn. Kruiskamp is al in de uitvoerende fase beland, dat betekent dat het waarborgen en verankeren snel moet gebeuren.

Gemeente en corporaties hebben de aanbevelingen gebruikt om het programma Amersfoort Vernieuwt te herijken en te verduurzamen voor de komende periode. De afgelopen vijf jaar werd duidelijk wat er in de wijken nodig is en dat er anders kan worden gewerkt. De werkwijze van Amersfoort Vernieuwt is nu de "plus" op het reguliere werk. Door het scherpstellen van prioriteiten kan deze werkwijze onderdeel worden van de reguliere processen. Deze verandering betekent een gerichte aanpak, met minder projecten. Daarbij wordt de nadruk verlegd van een wijk- naar een buurtgerichte aanpak en komt het versterken van de eigen inzet en mogelijkheden van bewoners en ondernemers centraal te staan. Zij krijgen de gelegenheid eigen ideeën en initiatieven zoveel mogelijk zelf uit te voeren. Gemeente en corporaties begeleiden de samenhang van sociaal/economisch en fysieke aanpak in de buurt. De aanbevelingen van de visitatiecommissie worden ook meegenomen in het vernieuwde wijkactieplan (WAP) voor Kruiskamp dat het komende najaar gereed zal zijn.

Amersfoort

Amersfoort

Kruiskamp

Met het project “Meedoen in Kruiskamp” is een nieuw bewonerspotentieel uit de wijk aangeboord. In een aantal kwetsbare buurten zijn nieuwe bewonersnetwerken op gezet. Diverse initiatieven zijn hieruit al ontstaan, zoals buurtmaaltijden, opschoondagen en kinderparticipatiemiddagen. Verder hebben de bewoners een eigen wijkkrant uitgebracht. De gemeente en de corporaties hebben hun nieuwsbrief vervolgens afgeschaft.

Verder zijn zo’n 20-30 bewoners bezig een tijdelijke invulling voor een leegkomende school te bedenken. Zij hebben zelf initiatief genomen om te komen met plannen. Die variëren van een plek voor initiatieven in de wijk tot ruimte voor ondernemers zonder personeel. De gemeente probeert op de plannen in te spelen.

Naast de wijktafel over veiligheid met bewoners en professionals zijn er veiligheidsambassadeurs’ in het leven geroepen. Deze actieve bewoners zijn extra alert op verdachte situaties, melden problemen en geven veiligheidstips aan de buurtbewoners. Ook nemen ze initiatieven om de buurt veiliger te maken en denken ze mee met gemeente en politie.

Woningbouw

Binnenkort wordt de nieuwe ABC-school ‘de Vlindervallei’ opgeleverd. De school heeft haar intrek in het nieuwe gebouw genomen. Momenteel worden de overige gebouwen gereed gemaakt voor onderwijsgerelateerde functies. Ook krijgen kinderopvang, huiswerkbegeleiding en de buitenkast (uitleenplek voor speelgoed) een plek in het gebouw.

Parkweelde 2 is bijna afgerond. De eerste woningen zijn al betrokken. Het gaat hier om een combinatie van eengezinswoningen en appartementen in totaal 80 woningen. De bouw van het project Lemaire (laatste nieuwbouwproject uit het WAP) begint dit najaar. Het gaat om 58 huurappartementen (sociale huur) en 1250 vierkante meter voorzieningen bestemd voor gemengde doeleinden (medisch, sociaal, detailhandel). De verwachte oplevering is in het najaar 2012.

De herinrichting van de Van Randwijcklaan is bijna afgerond. Deze weg door de Kruiskamp is belangrijk en voert langs het winkelcentrum “Neptunusplein”.

Wijkeconomie

Bewoners en ondernemers worden gestimuleerd en geholpen met hun ondernemerschap. Zo verbeteren zij hun toekomstperspectief. Er zijn verschillende ontmoetingsplekken waar zelfstandige ondernemers zonder personeel ervaringen kunnen uitwisselen. Ook zijn er leerwerkplaatsen gecreëerd.

De gemeente praat met Tempo Team over samenwerking. Bekeken wordt of er mogelijkheden zijn om een bepaalde groep bijstandsgerechtigden uit Kruiskamp aan het werk te krijgen.

Jongeren uit Kruiskamp hebben afgelopen jaar de tweede prijs gewonnen tijdens landelijke Pimp My Block Awards met ‘de mobiele fietswerkplaats’.

Leefbaarheid

De buitenruimte rondom de nieuwe ABC-school De Vlindervallei, zal meer als ‘huiskamer’ van de buurt gaan functioneren. Het is de bedoeling om van de school én de buitenruimte een plek te maken waar mensen uit de buurt zich thuis voelen en graag komen. Op dit moment werken

gebruikers en omwonenden samen met de Alliantie en de gemeente aan een ontwerp, waarin de wensen van de verschillende groepen verwerkt zijn. Er is inmiddels een ontwerp dat na de zomer wordt uitgevoerd. In het najaar begint de nieuwe meting voor de monitor Leefbaarheid en Veiligheid. Begin 2012 zal de gemeente deze gegevens in een nieuwe wijkatlas Kruiskamp verwerken.

AV-teams

In Kruiskamp zijn afgelopen jaren alle huishoudens bezocht door een Achter de Voordeur (AV)-team. Een belangrijk onderdeel van de wijkenaanpak is het AV-project. AV staat voor ‘Aanspreken en Vooruithelpen’. De teams bezoeken buurten waar relatief veel huishoudens zijn, die met meerdere problemen tegelijk te maken hebben. Veel van deze huishoudens hebben moeite om zelf hulp te zoeken of haken voortijdig af. De AV-teams zoeken de mensen thuis op, motiveren ze om wel hulp te zoeken en helpen ze om die te vinden. De teams stimuleren de bewoners om deel te nemen aan activiteiten in de buurt of daarbuiten. Uiteindelijk worden ze daar sterker door en krijgen ze meer kansen en zelfvertrouwen.

Naar aanleiding van signalen die de AV-teams opakken, heeft het reguliere opbouwwerk een bewonersbijeenkomst 'Omgaan met afwijkend gedrag' gehouden en een taalgroep voor Turkse vrouwen georganiseerd. Daarnaast zijn bewoners geactiveerd om mee te doen aan de groenrenovatie van Ghentstraat en de herinrichting openbare ruimte bij Vlindervallei.

Wijken in uitvoering

Burgerschap

- Zo'n 20-30 bewoners zijn bezig een tijdelijke invulling voor een leegkomende school te bedenken.

Wonen

- Er zijn in 2010 57 nieuwe woningen in de kruiskamp opgeleverd. In 2011 zullen er 80 woningen worden opgeleverd en in 2012 58 nieuwe woningen (Lemaire).

AV-Teams

- In Kruiskamp zijn in 2010 201 huishoudens bezocht, 52% deed mee aan een activerend gesprek (105 huishoudens). Hiervan begonnen 39 huishoudens aan een nieuwe traject.
- 26 huishoudens zijn aan een traject begonnen, waarvan zeven op het gebied van inkomen en zeven op het gebied van gezondheid en zorg.
- 39 huishoudens zijn begeleid naar in totaal 67 nieuwe hulpverlenings- en activeringstrajecten. Hierbij lag accent op wonen en woonomgeving (22 trajecten) en op leren en opgroeien (26 trajecten).

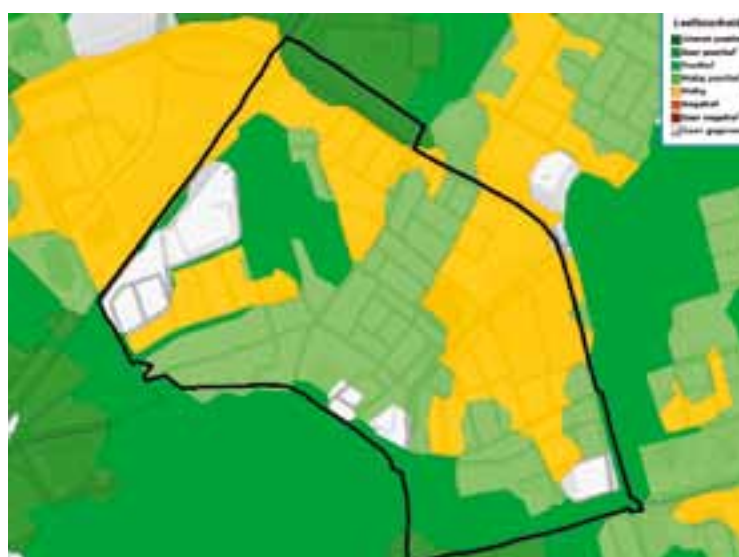
Leefbaarometer Kruiskamp

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Amsterdam

De afgelopen drie jaar is er veel bereikt in Amsterdam. Het gebiedsgerichte maatwerk op sociaal en fysiek gebied is effectief gebleken. Onderzoek van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken laat zien dat bewoners in Amsterdam verbeteringen zien in hun wijk en actiever zijn geworden sinds het begin van de wijkaanpak. De aandachtswijken zijn op onderdelen verbeterd of gestabiliseerd, in weerwil van de verwachte terugval door de crisis. De sociale cohesie in de aandachtswijken is sterk gestegen, terwijl de werkloosheid juist minder is gestegen. Aandachtspunt is de subjectieve veiligheid: die blijkt in veel aandachtswijken achteruit te zijn gegaan.

De wijkaanpak kon in haar huidige vorm niet doorgaan. De bezuinigingen, het wegvallen van rijksgeld, de stagnatie van de stedelijke vernieuwing en de economische crisis maakten een andere aanpak noodzakelijk. Daarom is gekozen voor een duidelijker richting en het vasthouden van de geleerde lessen. De nadruk ligt nu op buurten waar de problemen het hardnekkigste zijn en op de thema's die het verschil kunnen maken (leren & opgroeien, werk & participatie, leefbaarheid & veiligheid).

Enkele elementen uit de Amsterdamse wijkaanpak zijn het gebiedsgericht werken, het bestaand stedelijk beleid met voorrang inzetten in de buurten die het hardst nodig hebben, meer bewonersbetrokkenheid en het vormen van coalities met onder meer onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.

In november 2010 heeft de visitatiecommissie wijkaanpak in Amsterdam onder de loep genomen. De commissie doet in haar rapport onder meer de aanbeveling om duidelijke keuzes te maken in de activiteiten op basis van een heldere visie en een aansprekend streefbeeld. Er moet meer worden gekeken naar resultaat en opbrengst. Ook is het belangrijk criteria te formuleren op basis waarvan kan worden gestopt met sommige projecten, bijvoorbeeld omdat er geen geld meer is voor een project of omdat een project onvoldoende effectief is gebleken. Verder blijft er nog veel potentieel bij bewoners onbenut. Het is aan de overheid en de corporaties om dit zogenaamde altruïstisch overschot aan te boren en te ondersteunen. Ook is het van belang dat er verbindingen komen tussen de individuele kracht van mensen en de wereld van professionals en instanties.

In 2011 zijn, samen met corporaties, bewoners en andere partners in alle wijken nieuwe buurtuitvoeringsprogramma's gemaakt. Het leeuwendeel van de inspanningen uit de eerdere fase van wijkaanpak is in de reguliere begrotingen van de stadsdelen en corporaties opgenomen. Vernieuwende werkwijzen, zoals gebiedsgericht programmeren, buurtbudgetten en participatiemakelaars zijn op veel plekken verankerd.

Aansluitend op de buurtuitvoeringsplannen zijn de stadsdelen uitgenodigd om aan te geven waarvoor zij de centrale stad nodig hebben. Dit heeft geleid tot zogenaamde gebiedsgerichte arrangementen. Die hebben tot doel de uitvoering op lokaal niveau vanuit verschillende diensten te organiseren. Het gaat hierbij met name om de domeinen leren & opgroeien, werk & participatie, leefbaarheid & veiligheid. Er worden nu afspraken gemaakt tussen het Rijk en de stad over hoe de rijksoverheid de ambities in Amsterdam op het terrein van de wijkaanpak kan ondersteunen.

Amsterdam

Amsterdam

Noord

De afgelopen jaren is de sociaaleconomische situatie van veel bewoners in Amsterdam-Noord verbeterd, maar minder sterk dan stedelijk. Daarmee steekt de sociaaleconomische positie van de gemiddelde bewoner van Amsterdam-Noord nog steeds ongunstig af bij die van de gemiddelde Amsterdammer. De aandachtswijken in Noord scoren op belangrijke punten (schooluitval, werkloosheid, armoede, veiligheid enz.) ver onder het Normaal Amsterdams gemiddelde (NAP). Het doel van de wijkaanpak is om de gebieden zo te verbeteren dat ze op de genoemde punten op NAP uitkomen.

Bewonersinitiatieven

Voor alle aandachtsbuurten in Amsterdam-Noord is geld gereserveerd voor bewonersinitiatieven. Bewoners dienen deze initiatieven in en voeren ze uit. De initiatieven komen ten goede aan de wijk. De goedkeuring gebeurt door een denktank van bewoners en professionals, waarbij de bewoners in de meerderheid zijn. Zo zijn er in fysieke zin veel verbeteringen aangebracht, maar zijn er ook sociale projecten ondersteund, bijvoorbeeld op het gebied van sport. In de periode juni 2010 - juli 2011 zijn er 160 bewonersinitiatieven goedgekeurd. Noord is daarmee de koploper van Amsterdam. Voorbeeld van bewonersinitiatieven zijn het opknappen van de geveltuinen en bloempakken in de Vogelbuurt, het herinrichten van het Nigelleplein en het initiatief Buurtexterts uit de Banne. Buurtexterts zijn kinderen die activiteiten in de buurt bedenken en uitvoeren, bijvoorbeeld het schoonmaken van de buurt.

Werk en armoedebestrijding

De doelstelling binnen het thema 'werk en armoedebestrijding' is om werkzoekenden uit de buurten aan scholing en werk te helpen. Eén van de activiteiten die op dit vlak is ondernomen is het werkbedrijf dat woningcorporatie Ymere en het stadsdeel hebben opzet. Bewoners kunnen voor kleine klusjes in de openbare ruimte een beroep doen op het werkbedrijf. Het project biedt werk aan jongeren die in de buurt wonen.

Vermeldenswaardig is ook het project 'Mannen Vooruit'. Dit programma biedt activiteiten aan mannen op het gebied van vaderschap, zoeken naar werk en beweging.

Onderwijs

In de aandachtswijken ligt de gemiddelde citoscore van de kinderen structureel onder het Amsterdams gemiddelde. De schooluitval en het aantal jongeren dat de school verlaat zonder startkwalificatie wijkt eveneens in negatieve zin af van het Amsterdams gemiddelde. Binnen de wijkaanpak wordt geprobeerd deze cijfers positief te beïnvloeden.

Het project schoolbuurtvaders is erop gericht om de betrokkenheid van vaders bij hun schoolgaande kinderen te vergroten. Daarnaast heeft het project ook als doel om de arbeidsparticipatie en emancipatie van mannen te bevorderen. Het project de vreedzame wijk is erop gericht om de scheiding tussen school- en thuiswereld te doorbreken door het stimuleren van leefregels en een meer eenduidige pedagogische aanpak.

Leefbaarheid

Binnen de aandachtswijken geven de bewoners een lager cijfer voor de buurt dan gemiddeld in Amsterdam. In de buurtuitvoeringsplannen wordt daar uitgebreid aandacht aan besteed. Het stadsdeel en de corporaties maken per gebied een buurtbeheersplan.

Daarin investeert het stadsdeel in openbare ruimte en de corporaties vooral in het onderhoud van hun bezit. In het buurtveiligheidsteam werken stadsdeel, politie, woningcorporatie Ymere en welzijnsinstellingen samen het verbeteren van de veiligheid in de Van der Pekbuurt. De aanpak richt zich met name op groepjes jongeren die overlast veroorzaken. Het gebouw 't Crat is door de woningcorporatie ter beschikking gesteld als ontmoetings- en activiteiten centrum voor jongeren en volwassenen en voorziet in een behoefte. De activiteiten worden uitgebreid met nieuwe doelgroepen.

De Tolshuistuin en de Noorderparkkamer zijn twee belangrijke ontmoetingsplekken voor de buurt. De activiteiten trekken veel bewoners en hebben een positief effect op de leefbaarheid in de wijk. Ze zorgen voor een verbinding tussen 'oude' bewoners van Amsterdam-Noord en 'nieuwe bewoners' uit het nieuwbouw gebied Overhoeks. Daarnaast is er het project Broedstraten. In dit project werken lokale kunstenaars en buurtbewoners samen om de wijk op te fleuren. Objecten worden beschilderd en kunstenaars geven workshops aan buurtbewoners.

Wijken in uitvoering

- In de periode juni 2010 - juli 2011 zijn 160 bewonersinitiatieven goedgekeurd
- Er zijn in het project Werk in de Wijk (Vogelbuurt/IJplein) structureel vier deelnemers aan het werk. In de Van der Pekbuurt zijn nog eens negen jongeren via dit traject aan het werk.
- Tachtig mannen hebben meegaan aan activiteiten binnen het project 'Mannen Vooruit'.
- In de Banne is door gerichte samenwerking tussen het stadsdeel, de politie (buurtregisseur) en het jongerenwerk vuil en jongerenoverlast bestreden. De wijk wordt niet meer gezien als onveilig
- Van het ontmoetingscentrum 't Crat maken circa 50 mensen gebruik.
- In de periode januari 2011 - juni 2011 hebben 7256 mensen de Noorderparkkamer bezocht.

Leefbaarometer Noord

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Amsterdam

Oost

De wijkenaanpak in Amsterdam Oost richt zich op de Transvaalbuurt en de Indische buurt. Voor beide buurten geldt de ambitie dat het vitale en levendige buurten moeten worden, waar mensen zich thuis en veilig voelen, waar burens elkaar kennen en mensen zich inzetten voor de straat en de buurt. Kortom: een wijk waar bewoners en ondernemers trots op zijn.

Wonen en leefbaarheid

Doelen bij het thema 'wonen en leefbaarheid' zijn het verbeteren van de kwaliteit van de woningen van corporaties, het verbeteren van de inrichting, het beheer van de openbare ruimte en het verbeteren van voorzieningen. Door de huidige economische omstandigheden zijn enkele projecten uitgesteld of stilgelegd. Een activiteit die wel doorging was het opnieuw inrichten van het school/buurtplein de Insulinde. Ook is het Afrikanerplein opgeknapt. Het beheer ligt in handen van de bewoners zelf.

Buurteconomie en werk

Binnen het thema 'buurteconomie en werk' worden activiteiten ontwikkeld om meer mensen aan het werk te krijgen en om de buurteconomie te versterken. Het buurtbeheerbedrijf Transvaal werkt daarvoor samen met stadsdeel Oost en de corporaties Ymere, Stadgenoot en Eigen Haard. Het buurtbeheerbedrijf draagt er aan bij dat de buurt schoon, heel, veilig en leefbaar blijft. Ook biedt het buurtbeheerbedrijf leerwerkervaringsplaatsen. Een ervaren vakman begeleidt twee leerlingen die het vak in de praktijk leren. Daarnaast heeft het buurtbeheerbedrijf haar eigen wijkploeg die nuttige klussen verricht in de wijk, zoals opruimen, schoonmaken en reparaties uitvoeren.

De samenwerkingsovereenkomst tussen Albert Heijn en de aandachtswijken heeft in Transvaal geleid tot diverse samenwerkingsprojecten, zoals het vertonen van het Transvaaljournaal in de winkel. Ook speelt

AH een belangrijke rol in het opzetten van een ondernemersnetwerk in de buurt.

In de Indische buurt is gewerkt aan het versterken van de buurteconomie door het verbinden van Javastraat en 1ste Van Swindenstraat. Daarnaast heeft de woningcorporatie De Alliantie een aantal bedrijfsruimten opgezet voor nieuwe ondernemers op het Makassarplein.

In 2010 is een externe stage/arbeidsbemiddelaar in de Indische Buurt aangesteld. Deze bemiddelaar moet contact leggen met jongeren uit de Indische buurt die nu niet in beeld zijn bij de instanties. Doel is om inzicht te krijgen in jeugdwerkloosheid én om te voorkomen dat grote groepen jongeren langdurig thuiszitten zonder opleiding of werk.

Leren en opgroeien

Nadruk binnen het thema 'leren en opgroeien' zijn het verbeteren van het pedagogisch klimaat, het realiseren van brede scholen, talentontwikkeling en het versterken van de samenhang van activiteiten gericht op jongeren. In het kader van JOOST (Jong Oost) staan in 2011 doorgaande zorg- en leerlijnen centraal. Dat wil zeggen: geen 'losstaande' projecten op het gebied van onderwijs en zorg, maar aansluiting zoeken bij scholen en bestaande zorgvoorzieningen, zoals het Ouder Kind Centrum. De vijf scholen in de Indische Buurt hebben sinds 2010 een bredeschoolcoördinator. In de Transvaalbuurt komt één nieuw schoolgebouw en wordt er één gerenoveerd. Voor het

aanbod naschoolse activiteiten wordt gebruik gemaakt van bewonersinitiatieven. Voorbeelden zijn de schaakschool van Stichting Bouya, het schrijven en opvoeren van theaterstukken en talentontwikkeling bij de Kids van Amsterdam Oost.

Een belangrijk aandachtspunt is de talentontwikkeling en het bieden van perspectieven aan jonge, vaak laagopgeleide jongeren. Er is sprake van een schrijnend tekort aan stageplekken voor deze doelgroep. Net als in 2010 probeert Ymere, in samenwerking met het ROC, stageplekken te vinden voor deze jongeren.

Het huidige percentage jongeren dat de school zonder startkwalificatie verlaat is hoog. Het project 'Good4you' in Transvaal is gericht op leerondersteuning van zo'n 60 jongeren van 12 tot 17 jaar. De nadruk ligt op het stimuleren en motiveren van de leerlingen en hun ouders.

De bewoners spelen een belangrijke rol bij de sociale herovering van het Makassarplein en de buurt. Het bewonersinitiatief buurtvaders en buurtmoeders richt zich op het verbeteren van de leefbaarheid van het Makassarplein en omgeving. De buurtvaders en buurtmoeders hebben oor voor de frustraties van de jongeren en proberen hen te helpen. Ook is er aandacht voor ouders die onzeker zijn in hun rol van opvoeder. Voorts spelen de buurtvaders en buurtmoeders een rol in het bevorderen van de veiligheid in de buurt en het voorkomen van misverstanden tussen de jongeren en organisaties en instellingen.

Wijken in uitvoering

- In de Indische Buurt zijn in 2010 28 bewonersinitiatieven toegekend en in 2011 tot nu toe 31.
- In de Transvaalbuurt zijn in 2010 23 initiatieven gehonoreerd en in 2011 tot nu toe 14.
- In het schooljaar 2010 – 2011 hebben 20 Jongeren bij Ymere een stageplaats gevonden
- In de uitvoering van het werkplan buurteconomie zijn er 10 verbeterde bedrijfsruimtes en 5 nieuwe passende economische functies gerealiseerd.
- Talentent Transvaal: 50 cursussen van gemiddeld 9 weken, gemiddeld 10 deelnemers per cursus.

Daarmee leveren de buurtvaders en buurtmoeders een cruciale en onmisbare bijdrage aan de leefbaarheid en de sociale cohesie in de wijk.

In de Transvaalbuurt is er een breed netwerk van kunstenaars actief, waarbij nadrukkelijk de aansluiting wordt gezocht met omliggende grotere instellingen (Trouwgebouw, Volkskrantgebouw). De inbreng van de bewoners bij de programmering van activiteiten is groot.

Leefbaarometer Oost

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Amsterdam

West

Op 1 mei 2010 is stadsdeel Amsterdam West ontstaan uit de voormalige stadsdelen Bos en Lommer, De Baarsjes, Oud West en Westerpark. Heel Bos en Lommer en vier van de vijf buurten in De Baarsjes behoren tot de wijkaanpakgebieden. Voor 2010 zijn voor Bos en Lommer en de Baarsjes nog aparte buurtuitvoeringsprogramma's (bups) gemaakt. In de bups van zowel De Baarsjes als Bos en Lommer lag de nadruk op de drie pijlers krachtige bewoners, krachtige buurten en krachtige uitvoering, met per onderdeel zowel speerpunten voor Bos en Lommer en De Baarsjes als geheel als speerpunten per buurt.

Krachtige bewoners

Binnen de pijler 'krachtige bewoners' is gewerkt aan leren en opgroeien en integratie en participatie. Op het gebied van armoedebestrijding zijn in Bos en Lommer spreekuren georganiseerd voor cliënten van de voedselbank en er zijn maatjesprojecten georganiseerd. In de Baarsjes is op alle basisscholen extra geïnvesteerd in het primair proces en in ouderkamers. Ook hebben studenten huiswerkbegeleiding gegeven. School's cool verzorgde in Bos en Lommer intensieve begeleiding van risicoleerlingen bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. Verder hebben in Bos en Lommer 21 mensen deelgenomen aan een activeringstraject. In De Baarsjes zijn activeringstrajecten gekoppeld aan het mamacafé, de meestercoupeursopleiding en het project Meermans. Ook is een banenmarkt georganiseerd.

In zowel Bos en Lommer als de Baarsjes zijn de lokale gezinsaanpak en de Achter de Voordeurprojecten voortgezet, waarbij bewonersadviseurs huishoudens in kwetsbare delen van de buurten bezochten. Bij Doenja zijn in 2010 49 vrouwen doorgestroomd naar (vrijwilligers)werk en participatie.

Krachtige buurten

Binnen de pijler 'krachtige buurten' is gewerkt aan werken en economie, wonen en leven en veiligheid. In zowel Bos en Lommer als de Baarsjes zijn

winkelstraatmanagers ingezet. Het Mercatorplein is opgeknapt en met 70 procent van de pandeigenaren in de Jan Evertsenstraat zijn afspraken gemaakt over het opknappen van de puien in de straat. Met eigenaren en winkeliers in Bos en Lommer zijn afspraken gemaakt over de aanpak van de puien en het vervangen van dichte voor transparante rolluiken. In de Baarsjes en Bos en Lommer was een buurtveiligheidsteam actief. Daarnaast hielden jongeren uit de buurt zelf toezicht in kleine teams.

Zo'n 50 bewoners uit de Baarsjes zijn getraind in het oplossen van conflicten in de openbare ruimte. Twaalf van hen krijgen een vervolgentraining. In zowel Bos en Lommer als de Baarsjes is geïnvesteerd in extra beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De meestercoupeursopleiding in de Baarsjes is in 2010 voorbereid en in 2011 begonnen. In de Robert Scottbuurt leidde een bewonersinitiatief tot de opening van buurtcentrum Rosco.

Krachtige uitvoering

Binnen de pijler 'krachtige uitvoering' is gewerkt aan nieuwe manieren van werken en het versterken en versnellen van de uitvoering. In de tweede helft van 2010 zijn zo'n 75 bewonersinitiatieven uitgevoerd in de Baarsjes en Bos en Lommer. In Bos en Lommer zijn flexibele budgetten per buurt ingezet op basis van de wensen van bewoners. Ook is er geïnvesteerd in buurtgericht werken. In zowel de Baarsjes en

Bos en Lommer zijn buurtcoördinatoren ingezet. Zij zijn in stadsdeel West structureel in de begroting opgenomen.

Voortzetting wijkaanpak in 2011

Een deel van de projecten uit de buurtuitvoeringsprogramma's 2010 van Bos en Lommer en de Baarsjes loopt door in 2011. Ook zijn er projecten die in 2011 opgezet vanuit het reguliere geld voor de stadsdelen. Stadsdeel West bouwt daarnaast de praktijk van de wijkaanpak uit in het buurtgericht werken. De ambitie is de maatschappelijke opgaven in de buurten in heel West leidend te laten zijn bij het stellen van beleids- en uitvoeringsprioriteiten. Dat betekent dat 'de methode wijkaanpak' regel wordt in plaats van uitzondering. Elke buurt heeft een buurtagenda, opgesteld door bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Die buurtagenda's sturen – voor zover het stadsdeel aan zet is – de inzet van het stadsdeel. Per buurt is een buurtbudget beschikbaar.

In 2011 hebben de financiële crisis en het wegvallen van Rijksgeld voor de wijkaanpak er toe geleid dat er nog scherpere keuzes zijn gemaakt in Amsterdam West. Stadsdeel West geeft de kwetsbare buurten en de buurten met gestapelde hardnekkige vraagstukken voorrang. In West wordt daarom de nadruk gelegd op vijf gebiedsgerichte arrangementen: Integrale aanpak Kolenkitbuurt, Bosleeuw Midden, Robert Scottbuurt, Netwerk Interventieteam in de Baarsjes en versterking Jan Evertsenstraat.

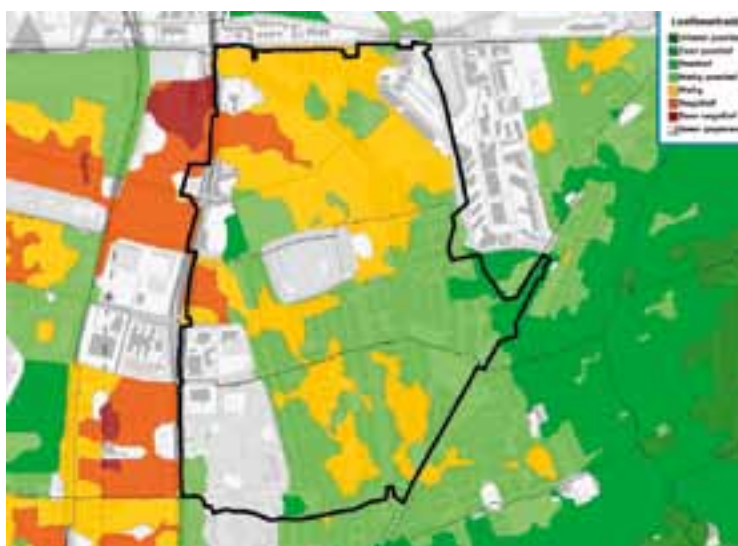
Leefbaarometer West

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

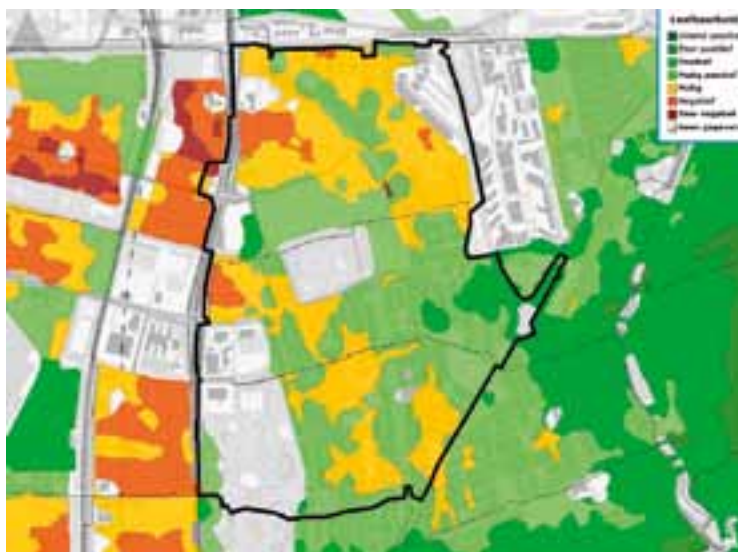
2008 - 2010

2008

2010

Amsterdam

Zuidoost

In de EGK-buurt (Een Gouden Kans) in Amsterdam Zuidoost zijn projecten ontwikkeld rondom vier thema's: leefbaarheid en veiligheid, participatie en armoedebestrijding, jeugd en wijk economie. De ambitie in de EGK-buurt sluit aan bij de ambities die Zuidoost heeft voor het hele stadsdeel, zoals genoemd in het bestuursakkoord 'Werken aan evenwicht'.

Kernpunten in de ambitie voor de wijkaanpak zijn: ontwikkelingskansen voor iedereen, vergroten van de rol van de middenklasse, versterken van de zorgzame samenleving en van de wijkidentiteit en het verbeteren van de duurzaamheid. De partners in de aanpak zijn stadsdeel Zuidoost, de woningcorporaties Rochdale, de Key en Ymere en de bewoners.

Leefbaarheid en veiligheid

De doelstelling van het thema 'leefbaarheid en veiligheid' is onder andere het tegengaan van overlast door vervuiling, geluidsoverlast en drugsoverlast én om de waardering voor woning, woonomgeving en het vertrouwen in de buurt.

Het streefbeeld voor de EGK-buurt is een aantrekkelijk woonklimaat met ruimte voor verschillende groepen mensen. Om dat te bereiken wordt de ruimtelijke vernieuwing in de buurt afgerond. Onderdeel daarvan is de oplevering van een nieuw winkelcentrum in de K-buurt. Verder worden toezichthouders en cameratoezicht ingezet in onder meer winkelcentra en hoogbouwcomplexen. Ook wordt het drugsprogramma in de wijk voortgezet.

Op het gebied van de thema's schoon en heel zijn er verschillende initiatieven, waaronder intensiever beheer en schoonmaak in wooncomplexen en een programma dat zich richt op de beïnvloeding van bewonersgedrag als het gaat om vervuiling. Diverse projecten richten zich op het vergroten van de bewonersbetrokkenheid bij de leefbaar-

heid. Een voorbeeld is Buurtambassadeurs, een project waarbij bewoners fungeren als 'ambassadeurs van de leefbaarheid'. Zij houden toezicht in hun wijk en spreken medebewoners aan op hun gedrag.

Participatie en armoedebestrijding

In de EGK-buurt wonen veel mensen die moeite hebben het hoofd financieel boven water te houden. Zogenaemde bewonersadviseurs gaan met deze mensen in gesprek over hun problemen. Zo nodig worden zij doorverwezen naar voorzieningen en hulpinstanties. Daarnaast is er een aanbod aan cursussen en trajecten voor de bewoners. Dit varieert van werktrajecten tot computer- en budgetteringscursussen. Daarnaast worden bewonersinitiatieven op het terrein van leefbaarheid gestimuleerd. Daarvoor is € 300.000 beschikbaar. Bewoners kunnen ideeën indienen voor initiatieven die ten goede komen aan de leefbaarheid in de wijk. Ook wordt ingezet op de preventie van huurschulden en het bieden van ruimte aan de voedselbank.

Jeugd

Het thema 'jeugd' richt zich vooral op het bieden van kansen aan de jeugd en het tegengaan van jeugdcriminaliteit en -overlast. Een aantal projecten richt zich op het ondersteunen van kwetsbare jongeren en het aanpakken van jongeren die voor overlast en onveiligheid zorgen. Deels gebeurt dit groepsgericht, deels persoonsgericht. Verder worden sport- en spelactiviteiten aangeboden en wordt gratis bedrijfs-

ruimte ter beschikking gesteld voor het geven van computercursussen en huiswerkbegeleiding.

Twee projecten richten zich op betrokkenheid van kinderen en jongeren bij hun eigen leefomgeving: Portiekportiers en Kortvoortkanjers. Bij beide projecten krijgen de deelnemers een beloning in natura voor hun bijdrage aan de buurt. Een andere activiteit is het Buurtcentrum voor Onderwijs, Onderzoek en Talentontwikkeling (BOOT). In BOOT werkt de Hogeschool van Amsterdam mee aan de wijkaanpak. BOOT Zuidoost richt zich met name op de (wijk) economie en gezondheid. Voorbeeldprojecten zijn een juridisch spreekuur voor bewoners en huiswerkbegeleiding voor kinderen.

Wijk economie

De doelstelling van het thema 'wijk economie' is het vergroten van kansrijke economische activiteiten in de wijk. In de EGK-buurt zitten veel kleine ondernemers. Daarnaast is er ook een bloeiende 'informele' economie, bestaande uit activiteiten in het grijze of zwarte circuit. Het stadsdeel wil kansrijke ondernemers stimuleren om door te groeien en ondernemers die in het informele circuit opereren stimuleren zich als ondernemer te vestigen. Om dit te bereiken wordt een aantal ontmoetingen georganiseerd waarin ondernemers gerichte steun krijgen bij de ontwikkeling van hun onderneming.

Wijken in uitvoering

- In 2011 zijn tot op heden 15 door bewoners ingediende initiatieven goedgekeurd. Tien van deze projecten zijn inmiddels in uitvoering.
- In 2011 zijn twee toezichthouders ingezet in de openbare ruimte in de EGK-buurt, met name in en rond de winkelcentra.
- In het kader van het project DOEN Groeneveen is in de flat Groeneveen een 'buurtteam' actief van acht flatbewoners, die toezicht houden in de flat en activiteiten organiseren.
- In de periode januari tot en met juli 2011 zijn wekelijks gratis sport- en spelactiviteiten georganiseerd voor kinderen van 6 tot 12 jaar, die dikwijls alleen op straat spelen of ronddolen. Gemiddeld waren er 20 tot 25 deelnemende kinderen per week.
- Binnen het project BOOT geven studenten huiswerkbegeleiding en is er een juridisch spreekuur. In 2011 kregen 110 kinderen wekelijks huiswerkbegeleiding en hadden 17 bewoners een juridische vraag.

Leefbaarometer Zuidoost

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Amsterdam

Nieuw-West

Zorgen dat mensen een volwaardige positie innemen in de maatschappij. Daarop ligt de nadruk bij de wijkaanpak in Amsterdam Nieuw-West. Een kansrijke en veilige leefomgeving wordt daarbij gezien als een randvoorwaarde. In Nieuw-West wonen veel bewoners die zorg nodig hebben. Aangezien de mate waarin bewoners zorg nodig hebben verschilt wordt zorg op maat aangeboden.

De aanpak in Nieuw-West is toegespitst op drie urgente aandachtsgebieden en op tien 'gewone' aandachtsgebieden. Deze buurten scoren allemaal onder het Amsterdamse gemiddelde. Het verschil tussen de aandachtsgebieden en de urgente aandachtsgebieden is dat in de urgente aandachtsgebieden de fysieke stedelijke vernieuwing geheel stil komt te liggen of zeer ernstig is vertraagd.

Onderwijs

In Nieuw-West zijn veel basisscholen die op het gebied van de onderwijsprestaties niet goed scoren. Er wordt daarom hard gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs en het betrekken van ouders bij de talentontwikkeling van hun kinderen. Een aantal scholen staat in de nabijheid van nieuwbouw. De nieuwe, sociaal en economisch meestal sterke bewoners mijden deze scholen, die doorgaans het stempel 'zwak' hebben. Het streven is om deze scholen te laten profiteren van de nieuwe bewoners in de buurt en omliggende buurten. Verder is dit jaar in Nieuw-West de vierde Boot (Buurtwinkel voor onderwijs, onderzoek en talentontwikkeling) geopend. Ook zijn er diverse samenwerkingsverbanden opgezet tussen stadsdeel Nieuw-West en de Hoge School van Amsterdam (HvA).

Werk, participatie en economie

In Slotermeer, Buurt 5 en Wildeman-/Blomwijckerbuurt is de werkloosheid (relatief) hoog en participeren de bewoners onvoldoende. Voor wie werk nog een stap te ver is, is participeren het doel, om zo mogelijk later alsnog aan het werk te gaan. Om meer inwoners naar werk te begeleiden worden voorlichtingsbijeenkomsten gehouden, zijn er schuldhulpverleningstrajecten en budgettrainingen.

In Nieuw-West gaan veel jongeren zonder startkwalificatie van school. Via projecten als Sportscouts krijgen deze jongeren de kans om werk te vinden of weer terug naar school te gaan. Sportscouts is een project waarbij jongeren uit de buurt een opleiding volgen tot sportinstructeur en tijdens dit traject meteen sport- en spelactiviteiten in de buurt organiseren. Daarmee geven zij tegelijk het goede voorbeeld aan de jongere generatie.

Een veilige en kansrijke omgeving

De gebieden waarop de wijkenaanpak in Nieuw West zich richt, kenmerken zich alle vier door het stilvallen of het ernstig vertragen van de fysieke vernieuwing. Om de buurten toch leefbaar te houden, wordt gewerkt aan het verbeteren van de veiligheid en krijgen mensen die niet zelfredzaam zijn hulp van bijvoorbeeld klussenteams. Ook zijn er twee Buurt Beheerbedrijven actief in Nieuw-West. De bedoeling is dat zij hun werkgebied uitbreiden en wellicht dat het aantal buurtbeheerbedrijven uitgebreid wordt.

Bij het verbeteren van de leefbaarheid en de veiligheid worden zoveel mogelijk projecten gekoppeld aan werkgelegenheids- en participatietrajecten voor bewoners in de buurt. De leefbaarheid gaat daardoor vooruit en mensen uit de buurt worden actief of vinden een baan. Bewoners spelen zelf ook

een actieve rol om hun buurt leefbaar en schoon te houden.

Zorg op maat

In Slotermeer, Buurt 5 en Wildeman-/Blomwijckerbuurt zijn veel bewoners afhankelijk van zorg. In elk van de gebieden zijn er daarom zogenoemde mantelzorgsalons, waar mantelzorgers hun ervaringen kunnen delen. Daarnaast vinden er Eigen Kracht-conferenties plaats, waarin gezinsleden samen met familie en bekenden een plan voor de toekomst maken. Ook zijn er diverse Achter de Voordeur-trajecten gefinancierd. Deze aanpak is in 2011 verder ontwikkeld.

Bewoner centraal

In 2010 zijn de bewonersinitiatieven in heel Nieuw-West goed gaan lopen. Steeds meer bewoners maakten gebruik van de bewonersbudgetten. In 2011 heeft stadsdeel Nieuw-West besloten om de bewonersinitiatieven uit te besteden. Bewoners gaan nu zelf over dit budget. Zij bepalen gezamenlijk de agenda van de wijk en waar het geld voor wordt gebruikt. Enkele van de 146 initiatieven zijn een buitenspeelmiddag voor kinderen en de Vrienden van Nieuw-West. Daarbij zetten vrijwilligers zich in voor jongeren met een verstandelijke beperking.

59^B

Wijken in uitvoering

- Op drie scholen is een bredeschoolcoördinator actief die de scholen helpt bij het vormgeven van de brede school.
- Alle scholen in Geuzenveld-Slotermeer die huiswerk opgeven beschikken over huiswerkbegeleiding. Ook zijn er twee buurthuis kamers waar huiswerkbegeleiding wordt gegeven.
- Intensivering van de gezinsaanpak: vier trajecten voor 15 gezinnen.
- Pedagogische advisering voor 15 gezinnen
- Opvoedcursussen voor 50 gezinnen
- 146 bewonersinitiatieven: 62 in Osdorp, 56 in Slotervaart en 28 in Geuzenveld/Slotermeer
- Themabijeenkomsten voor 25 gezinnen
- Ouder- en kindochtenden voor 15 gezinnen

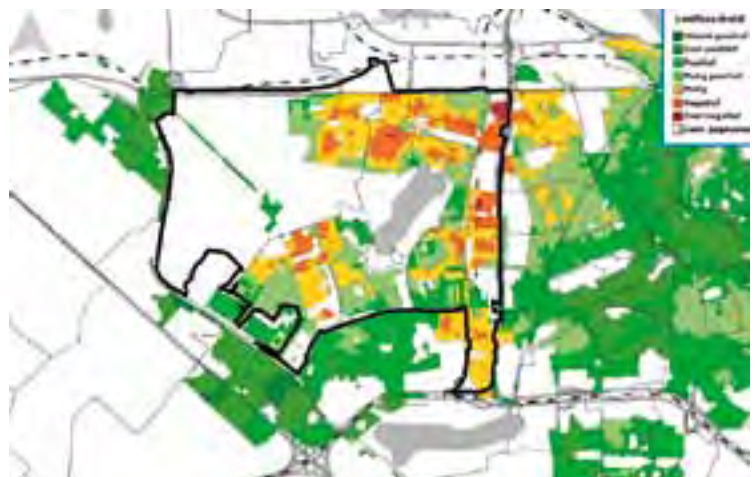
Leefbaarometer Nieuw West

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Arnhem

De Gemeente Arnhem heeft vier aandachtswijken: Klarendal, Presikhaaf, Malburgen en het Arnhemse Broek. Wat betreft de voortgang: de plannen voor 2010 zijn nagenoeg volledig uitgevoerd, de plannen voor 2011 zijn in uitvoering. De geboekte resultaten zijn positief, zowel uitgedrukt in cijfers als in waardering van bewoners en partners. Met name de scores die de toekomst van de wijk meten, laten een opmerkelijke sprong voorwaarts zien.

Het Arnhemse college wil de wijkenaanpak voortzetten, ondanks bezuinigingen en desnoods zonder rijkssteun. De Arnhemse raad heeft zich daar per motie unaniem voor uitgesproken. Ook de andere stadswijken moeten daarbij worden betrokken. Arnhem pakt samen met de bewoners, de corporaties en andere partijen de draad van drie jaar geleden weer op, want Arnhem was al voor de Vogelaargelden actief in de wijken. Daarbij is niet meer altijd de hele wijk in beeld, maar wordt geconcentreerd op die buurten en straten waar de problemen zich echt afspelen. De corporaties houden zich aan de afspraken die zij in het 'Akkoord Krachtwijken' met de gemeente en de bewoners hebben gemaakt. Het college wil de verworvenheden van de recente wijkenaanpak en de reguliere activiteiten integreren tot een nieuwe werkwijze, waarmee de gemeente, samen met de partners, aan de slag kan in de stad. Vooruitlopend op 2012 zullen de partners de prioriteiten van de wijkenaanpak voor de komende jaren in beeld brengen.

De landelijke visitatiecommissie wijkenaanpak adviseert om in de beleidsvoorbereiding meer vraaggestuurd (vanuit het bewonersperspectief) te werken. Een deel van de activiteiten die de gemeente nu uitvoert, gaat daardoor tot de reguliere taken behoren. Als dat niet zou gebeuren, dan bestaat de kans dat na afloop van het programma de nieuwe, succesvolle manier van werken wordt losgelaten en de concrete resultaten in de wijken verdampen. De reeds ingezette organisatieverandering moet dit mogelijk gaan maken.

Overige adviezen vanuit de visitatiecommissie zijn het opstellen van een einddoel per wijk (punt aan de horizon) en het bevorderen van ontmoetingen tussen autochtonen en allochtonen. Het eerste advies was al in Presikhaaf opgepakt door in buurtsessies en met specifieke doelgroepen vooruit te kijken naar Presikhaaf in 2025. Ook in andere wijken wordt gewerkt met wijkvisies. Het belang van integratie en ontmoeting vormt een integraal onderdeel van de huidige aanpak. Succesvolle ontmoetingsinitiatieven zijn bijvoorbeeld "Vaders actief", Ontmoetingen Presikhaaf, Speeldorp Klarendal en Vitesse in de wijk. Arnhem blijft inzetten op integratie in onder meer de wijk Malburgen, waar ruim 70 nationaliteiten wonen van wie velen kort in Nederland zijn.

Arnhem wil met haar kennis en kunde ook een bijdrage leveren aan de landelijke voortgang. Het levert een actieve bijdrage aan de kennisuitwisseling tussen steden en ondersteunt in 2011 ook de BES-eilanden bij de wijkenaanpak. De verbinding met de landelijke kaders zijn uitstekend en Arnhem wil dat graag voortzetten.

Arnhem

Het Arnhemse Broek

In 2011 bouwt het Arnhemse Broek vooral voort op wat in de voorgaande jaren is ingezet. Het programmabudget is minder hoog dan in 2010; scherpere prioriteiten en keuzes moeten worden gesteld en gemaakt. Aan de bewoners is gevraagd een deel van het extra bewonersbudget in te zetten om een aantal prioriteiten ook in 2011 te kunnen uitvoeren. Daartoe zijn in september en november 2010 twee platformavonden gehouden om met elkaar de prioriteiten voor 2011 te bepalen. Daaruit kwam naar voren dat bewoners (nog altijd) de thema's 'Veiligheid' en 'Leren en opgroeien' belangrijk vinden. Dat gold ook voor de projecten Werken in de Wijk en Vaders Actief.

Wonen en leefomgeving

De wens van de bewoners voor een weekmarkt blijkt niet realiseerbaar. In plaats daarvan is er wel de mogelijkheid geboden aan marktlooplied om gebruik te maken van één standplaats op het parkeerterrein. Net als in voorgaande jaren wordt de groene opbouwwerker voor het Arnhemse Broek ingezet. Samen met de bewoners zorgt hij voor een groene uitstraling van het Arnhemse Broek. Ook de frequentie van het ophalen van dumpafval en zwerfafval is verhoogd. Een woonomgevingsploeg heeft gezorgd voor schone en verlichte achterpaden. De wijkkrant wordt in 2011 zeven keer uitgebracht. De wijkkrant, gefinancierd uit rijksmiddelen - is zeer belangrijk voor de samenhang en leefbaarheid van het Arnhemse Broek.

Werken

In de wijken Presikhaaf en Het Arnhemse Broek is een economische tafel actief. Het blijkt lastig om in korte tijd concrete resultaten te boeken. In 2010 zijn twee bewoners, onder begeleiding van een coach, begonnen met het experiment 'Werken in de Wijk'. Doel: werkloze bewoners uit Arnhemse Broek aan een baan helpen in de wijk. Het experiment is ondersteund met een financiële bijdrage van het Rijk. Er is ervaring opgedaan met het ruimte geven aan eigen initiatieven van bewoners en professionals zonder de leiding van het project over te nemen. Ook is er een aantal scholingstrajecten op maat voor wijkbewoners.

Leren en opgroeien

In Arnhemse Broek komen nog steeds veel kinderen binnen op de speelzaal en/of het basisonderwijs met achterstanden en opvoedings/gedragsproblemen. Organisaties die binnen dit thema actief zijn, bieden onder de noemer van 'Brede school' een totaalpak aan gericht op het helpen van gezinnen met opvoeden en kinderen en jongeren helpen met het opgroeien. De brede schoolcoördinator speelt hierbij een belangrijke, coördinerende rol.

Integreren

Uit het budget 'Broek Ontmoet' worden twee initiatieven ondersteund: Vaders actief en het ouderenproject SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem). Vaders Actief heeft dit jaar onder andere de Moederdag Matjesmarkt georganiseerd. Het ouderenproject SWOA is in mei begonnen met het inventariseren van hulpvragen van ouderen. SWOA betreft daarbij andere van belang zijnde initiatieven in de wijk. Uitgangspunt is dat de oudere zelf zo veel mogelijk die acties onderneemt. Als dat niet mogelijk is, zal de SWOA ondersteuning bieden.

Veiligheid

Het programma 2011 voorziet in het voortzetten van de handhaving en de aanpak van de overlast in de wijk. Wijkbewoners wordt gemaand zich te gedragen naar de regels die gelden voor alle Arnhemmers. Dit betekent vooral meer 'blauw op straat'. In het Arnhemse Broek wordt één extra

Bijzondere Opsporingsambtenaar ingezet. Toezicht, het beheer op onderhoud en veiligheid blijven belangrijke aandachtspunten. Het programma 'Veilige Wijk' wordt op alle basisscholen en door aanverwante partners uitgevoerd. Gezamenlijk zijn gedragscodes/leefregels opgesteld. Kinderen leren een aantal normen en waarden en bij alle partners in de wijk (zoals de Blokhut, basisscholen, Symfonie en kinderopvang) gelden deze leefregels. Professionals worden getraind hoe ze deze leefregels over kunnen brengen.

Sport en cultuur

De kunstscout is met project 'Broek in Beeld' aan de slag. Doel is activiteiten in de wijk te organiseren die zorgen voor meer samenhang tussen de buurten. In juni is er met ondersteuning van de kunstscout een wijkdag 'Broek in Beeld' georganiseerd. Daarnaast werkt de kunstscout aan verbreding en verbinding in de wijk door samenwerking te zoeken met verschillende partners in de stad, zoals de Schouwburg. Het sportpunt is geopend en biedt veel sportmogelijkheden voor de bewoners.

Achter de Voordeur

In de wijk is het Overleg Zorg en Overlast actief. In dit overleg bespreken professionals (zorg, corporaties, politie en gemeente) overlastgevend en probleemgezinnen. Die kunnen door deze manier van bespreken sneller en beter worden geholpen.

Wijken in uitvoering

- Het percentage werkzoekenden is ten opzichte van 2007 (607) teruggebracht met 6,3 procent (569). Het aantal werkzoekenden is iets toegenomen ten opzichte van 2009. Voor het aantal WWB'ers (Wet Werk en Bijstand) geldt hetzelfde: 434 in 2007, 375 in 2010 (- 13,6 procent).
- Playground De Blokhut is geprofessionaliseerd met de komst van een beheerder.
- Ko&Co, een opvoedingsprogramma, wordt uitgevoerd met autochtone en allochtone bewoners.
- Er is één extra Bijzondere Opsporingsambtenaar ingezet.
- Wijkkrant De RijnRepoorter houdt iedereen op de hoogte van het leven in Arnhemse Broek. Hierin ook een aparte pagina over 'Krachtwijk het Arnhemse Broek'.

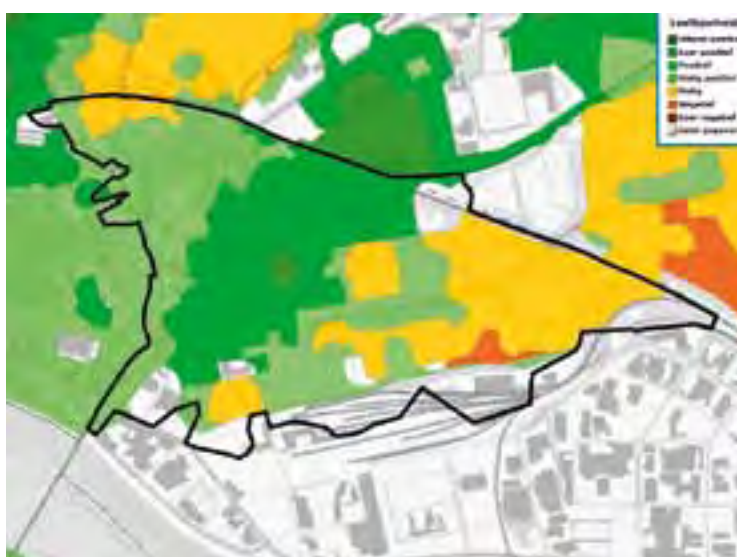
Leefbaarometer Het Arhemse Broek

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Arnhem

Klarendal

Op 21 april vond de bijeenkomst Klarendal 2021 plaats. Doel was het vergaren van materiaal, suggesties en aanbevelingen voor een nieuw wijkperspectief in 2021. Op 7 juni kreeg de wijkontwikkeling Klarendal de Gulden Feniksprijs voor geslaagde gebiedstransformatie tijdens de jaarlijkse Provadabeurs in de RAI-Amsterdam.

Wonen en leefomgeving

In 2010/2011 wordt Buiten Gewoon Beter afgerond en is een zichtbare verbetering van de woonomgeving bereikt. Op de hoofdroute, Klarendalseweg/Sonsbeeksingel, zijn plantenbakken en boomspiegelhekjes aangebracht en is een bestaande muurschildering in oude luister hersteld. In 2011 zijn in samenspraak met bewoners vijf nieuwe muurschilderingen aangebracht aan de Klarendalseweg. In 2011 zijn opnieuw plantenbakken aangebracht. De groene opbouwwerker heeft er samen met bewoners voor gezorgd dat op diverse locaties in de wijk de kwaliteit van de woonomgeving een extra impuls heeft gekregen. De kwaliteit van de speelvoorzieningen wordt bewaakt door een extra speelterreinbeheerder. Met de activiteiten Schone Straat en kinderteam is in een aantal straten en delen van de wijk gewerkt aan het opschonen van de straat en het versterken van de onderlinge contacten. De ontwikkeling van Klarendal is gebaat bij een sterkere verbinding met de binnenstad en de Steenstraat. Daartoe is de gebiedsvisie Velperpoortdistrict ontwikkeld.

Werken

Klarendal heeft de dalende lijn in het aantal werkzoekenden ook in 2010/2011 weten door te trekken, mede dankzij de inzet van participatiecoaches. Tot nu toe zijn ruim 190 bewoners via dit project doorgeleid naar activering, scholing, werk (31) of een eigen bedrijf (7). Het aantal ondernemingen in het Modekwartier is in 2010/2011 verder uitgebreid. Er zijn nu ruim 40 ondernemers met een atelierwinkel. Het streven is tot ten

minste 50 ondernemingen te komen. Ondernemersvereniging Docks groeit gestaag en verbindt de nieuwe ondernemingen met al bestaande Klarendalse ondernemers. Eind 2010 is een informatiepunt geopend aan de Van Muywijkstraat om bezoekers beter te informeren. Vanuit dit punt is gedurende twee jaar tevens een winkelstraatmanager actief in het gebied om de organisatiegraad en kracht van het ondernemen te versterken. Klarendalse jongeren nemen deel aan maatwerkprojecten als New Arts, Scoren in de wijk en Levensrecht Leren.

Leren en opgroeien

De voorbereiding van het multifunctioneel centrum is op schema. In 2012 wordt deze wijkvoorziening geopend en moet onder meer onderdak bieden aan de nieuwe wijksschool. Met steun uit het wijkactieplan kon een dreigende sluiting van de St.Jansschool worden voorkomen. Onder leiding van de bredeschoolcoördinator is extra geïnvesteerd in samenwerking tussen betrokken instellingen, een school-buurt projectweek, een onderwijs- en opvoedmarkt en diverse opvoedingsondersteuningsactiviteiten. Het terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters blijft nog steeds achter bij de andere aandachtswijken. In 2010 heeft deze aanpak, onder regie van Aanval op Uitval, een impuls gekregen.

Integreren

Bouwspeelplaats de Leuke Linde vervult ook in 2010/2011 een belangrijke functie als ontmoetingsplek voor veel Klarendallers. De activiteit Speeldorp Klarendal trekt in de

zomermaanden veel bewoners. De Stichting Welzijn Ouderen wil het contact met ouderen in de wijk verbeteren. Met het project levensloop zijn alle ouderen boven de 70 bezocht. In 2011 is de volgende fase begonnen met concrete projecten gericht op het versterken van burens/maatjescontacten en ontmoeting/participatie. De Klarenmarkt, in 2011 vier keer gehouden, trekt veel wijkbewoners en functioneert ook als verbinding tussen het Modekwartier en de wijk.

Veiligheid

Het experiment 'blauw op straat' waarin wijkagenten, handhavers en toezichthouders samenwerken, is in 2010 een reguliere activiteit geworden. De politiehuiskamer is verhuisd naar een nieuwe locatie aan de Hommelseweg en is nu steunpunt voor politie en handhaving. Bewoners hebben enkele onveilige plekken aangepakt. Het overlast- en zorgoverleg (OZO) functioneert goed en werpt zijn vruchten af. Primaire invalshoek daarbij is overlast in te wijk te verminderen, onder meer door de ergste lastpakken aan te pakken.

Sport en Cultuur

De verdere ontwikkeling van Sportpunt Klarendal is verstevigd door de inzet van een drietal combifuncties, gericht op sportvereniging, school en buurt. Inmiddels heeft Sportpunt ca 400 leden uit Klarendal en St.Marten/Spoorhoek. Het functioneert als laagdrempelige voorziening voor sport en spel. Vijf werkzoekende zijn jongeren opgeleid tot sportleider. 'Wijken voor kunst'

en de 'Nacht van de mode' trekken veel bezoekers.

Achter de Voordeur

Het project Straatwijs in de Kapelstraat is in 2010 afgerond. In 2011 heeft deze aanpak een vervolg gekregen in het Vernieuwingsproject St.Janskerkstraat. In het project zijn per straat de huishoudens benaderd voor een "Achter de Voordeur"-gesprek. Het project draagt bij aan het verlichten van schuldenproblematiek en verborgen armoede. Door het Overleg Zorg en Overlast wordt overlast preventief aangepakt, eventueel met een zorgaanbod. Om huiselijk geweld in een vroegtijdig stadium aan te pakken is in 2010 begonnen

met het project vertrouwenspersonen. Enkele bewoners uit de wijk zijn opgeleid als (vrijwillig) coach.

Wijken in uitvoering

- In Klarendal is het aantal personen in de Wet werk en bijstand met 16 procent afgenomen.
- De participatiecoaches hebben 22 wijkbewoners naar werk begeleid en zes naar een eigen bedrijf.
- De wijkmonitor laat zien dat de beleving van onveiligheid in de periode 2008-2010 is afgenomen van 38 naar 32 per 1000 inwoners.
- Uit het programmabudget worden twee extra bijzondere opsporingsambtenaren in de wijk ingezet.
- Sportpunt biedt een breed sport- en spelprogramma met het oog op een gezondere leefstijl.
- 71 van de 81 huishoudens in de Kapelstraat hebben deelgenomen aan Straatwijs.
- De 'voorzieningscheck' levert gemiddeld per huishouden € 1450 op.
- Het Modekwartier telt nu ongeveer 45 ondernemingen.

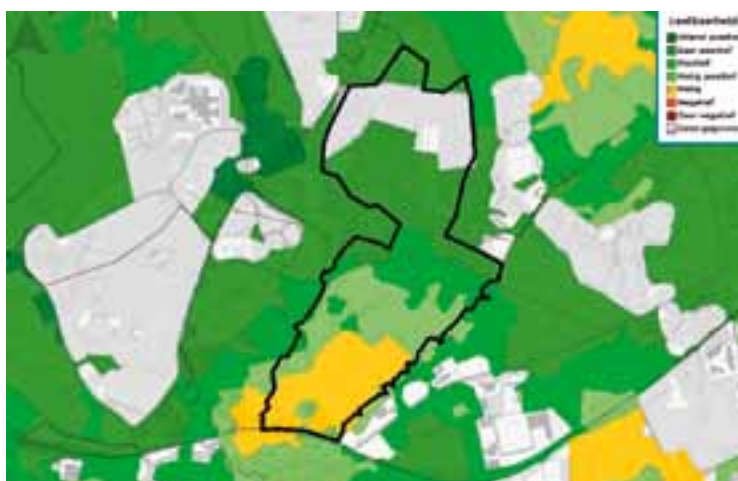
Leefbaarometer Klarendal

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

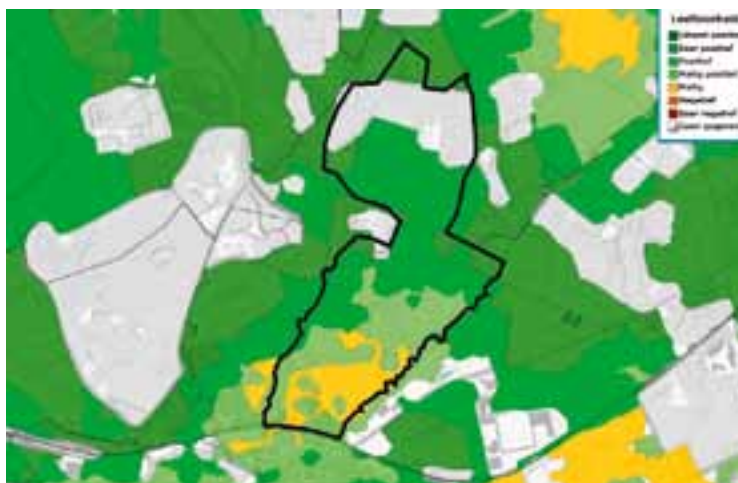
2008 - 2010

2008

2010

Arnhem

Malburgen

Het antwoord op de vraag: 'Is Malburgen nog een aandachtswijk?' is nee, maar de wijkaanpak is nog niet klaar en blijft in delen van de wijk zeker nodig. De wijkmonitor 2010 bevestigt dit positieve beeld en geeft aan dat er een stijgende lijn zit in de wijkontwikkeling van Malburgen. Het wijkuitvoeringsprogramma wordt nog steeds uitgevoerd volgens de Malburgse manier.

Wonen en leefomgeving

Er wordt gewerkt aan een plan voor particuliere woningverbetering in de Karperstraat. Het gaat in eerste instantie om 25 woningen. Het schoolplein bij de Malburcht is verbeterd en uitgebreid met speelmogelijkheden. Ook is er een plan ontworpen voor de openbare ruimte van Immerloo. Er wordt nu gewerkt aan de realisatie van het plan, hoewel er geen geld voor is vanwege de bezuinigingen. Projecten voor verbeteringen in de openbare ruimte zijn in gang gezet.

Werken

Er is onderzoek gedaan naar de staat van de winkelstrips en de vitaliteit van winkelcentrum Drieslag. De Ondernemers Organisatie Malburgen (OOM) is begonnen en is bedoeld om vooral ZZP-ers aan de wijk te binden. Alle instanties en instellingen die actief zijn op het terrein van zoeken naar werk voor jongeren zijn bij elkaar gezet om de aanpak op een vraaggerichte manier te stroomlijnen. Er is een jongerenpersbureau, dat aansluit bij het communicatiebureau in het Bruishuis.

Leren en opgroeien

De vier brede scholen in Malburgen West, Zuid en Oost hebben drie programma's gemaakt en voeren die nu uit. Er is regelmatig contact met de bredeschoolcoördinatoren over de voortgang en de leerpunten voor de nieuwe multifunctionele centra in Malburgen. Na een eerste succes in Malburgen wordt samen met onder andere de Volksuniversiteit gewerkt aan een programma 'permanent leren'. School's cool begint in het schooljaar 2011-2012. Het

project Pimp my goal wordt doorgezet in 2011-2012. New Arts College ondersteunt jongeren om kennis te maken met cultuur en kunst. Er wordt een nieuw beheerplan gemaakt voor Hobbit/Hakkebrak, zodat er een actief centrum komt voor kinder-, tiener- en jongerenwerk met aandacht voor spel, sport en kunstzinnige vorming.

Integreren

Jongerenorganisatie Be-Connected organiseert programma's door en voor jongeren. Er is regelmatig overleg met de ambulante jongerenwerker om de signalen op te vangen en adequaat te kunnen reageren. De wijk zoekt naar een plek voor jongeren naast het centrale jongeren centrum in Arnhem Zuid, de Madser. Omars Gym biedt een gespecialiseerd opvoedingsprogramma voor met name Marokkaanse en andere migrantenjongeren. Stichting As Salaam biedt multiculturele activiteiten aan in de Hobbit. Samen met de dienst Inwonerszaken is er aandacht voor het integratieproject door middel van taal. Voetbalclub Vitesse organiseert en stimuleert voetbalactiviteiten voor jongens en meisjes.

Veiligheid

Het Jongeren Toezicht Team is na een succesvol jaar doorgezet. Er wordt bij steeds meer activiteiten een beroep op het team gedaan. Er worden camera's geplaatst op winkelcentrum de Drieslag. Met kleine projecten, zoals afval opruimen (Schone Straat) wordt onveiligheid in de openbare ruimte aangepakt. 'Blauw op Straat', een werkoverleg van wijkagenten, handhavers en

toezichthouders onder leiding van de wijkmanager, loopt voorspoedig.

Sport en cultuur

Er is een breed spel en sportprogramma om het spelen op speelplekken te verbeteren. Arnhem bevordert deelname aan sportverenigingen in Malburgen. Er zijn drie combinatiefunctionarissen aangesteld, die zich richten op het versterken van de band met het verenigingsleven. Er is een brochure gemaakt met alle informatie over het kunst en culturaanbod in Malburgen. Swing on South, een dansproject van introdans, een Zuid Afrikaans gezelschap en bewoners, heeft de wijk opgefrist. De atelierroute heeft weer nieuwe gezichtspunten opgeleverd. Door Kennismakenmetkunst.nl kunnen inwoners uit Malburgen tegen een gereduceerd tarief kennismaken met kunst in de stad. Voor de ontwikkeling van kunst en cultuur in Malburgen wordt een nieuwe opzet voor de exploitatie van boerderij 't Duijfe gemaakt.

Programma Achter de Voordeur

De zorgcoördinator en de wijkmanager zijn begonnen met de bespreking van overlastadressen met betrokken professionals in het Overleg Zorg & Overlast. Het programma 'Straatwijs' in Immerloo heeft veel informatie opgeleverd over de sociaaleconomische omstandigheden van de bewoners van de flats. Naar aanleiding daarvan is een Actieplan gemaakt voor Immerloo. De uitvoering is inmiddels begonnen. Het project Huiselijk geweld is voortgezet en verbreed naar de stad.

Wijken in uitvoering

- Het actieplan woonomgeving en diverse projecten voor verbeteringen in de openbare ruimte zijn in uitvoering.
- Drie combinatiefunctionarissen vervullen een schakelfunctie tussen de school en het aanbod aan sport- en spelactiviteiten, bewegingsonderwijs, cultuur en kunstbeoefening in de wijk.
- Stichting As Salaam organiseert elke twee weken activiteiten voor kinderen.
- Er is een multiculturele kinderdagopvang geopend.
- Het project Huiselijk geweld is voortgezet en verbreed naar de stad.
- In de derde fase van de Achter de Voordeuraanpak zijn 150 huishoudens bereikt.
- Extra inzet van twee bijzondere opsporingsambtenaren in het project Blauw op straat
- Het Jongeren toezichtteam houdt toezicht bij activiteiten, evenementen en wedstrijden om overlast, vernieling en ontoelaatbaar gedrag te voorkomen.
- Winkelcentrum de Drieslag is voorzien van cameratoezicht.
- Er is een wijkkrant die inmiddels acht keer is verschenen.

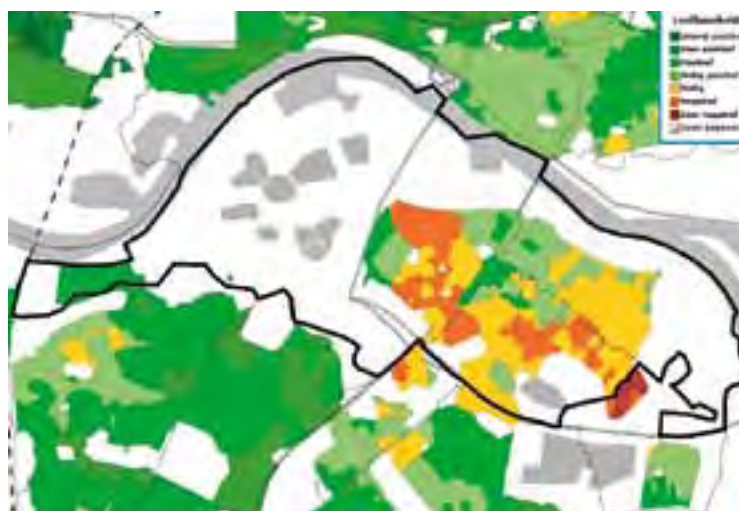
Leefbaarometer Malburgen

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

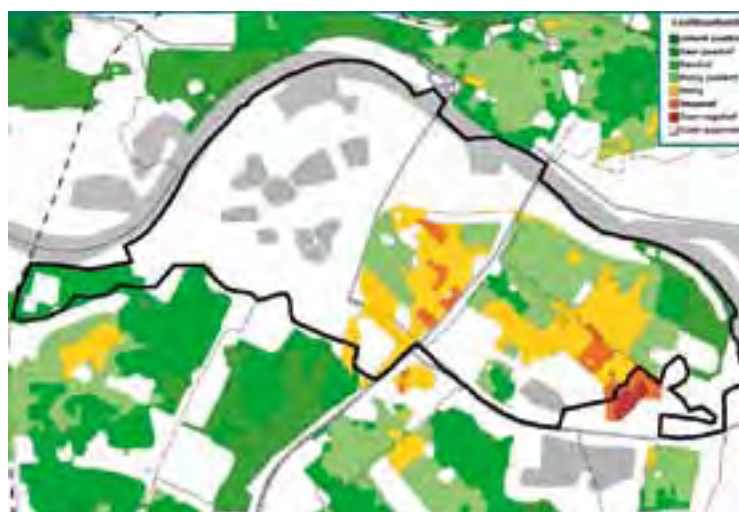
2008 - 2010

2008

2010

Arnhem

Presikhaaf

In Presikhaaf is voortvarend aan de wijkaanpak gewerkt. De bewonersinitiatieven zijn een succesnummer. Het experiment Gezonde Wijk brengt nieuwe vormen van bewonersparticipatie én zorgconcepten samen. Uit het wijkprofiel blijkt dat Presikhaaf nog flink moet doorpakken om in de buurt van Klarendal of Malburgen te komen. Maar er blijkt ook duidelijk uit dat de bewoners vertrouwen hebben in de toekomst. In 2009 verwachtte in Presikhaaf-West 42 procent van de bewoners vooruitgang in de buurt (tegenover 25 procent in 2005 en negen procent in 2001).

Wonen

Het traject om tot een integrale wijkvisie te komen nadert zijn afronding. In maart 2011 is een pamflet opgesteld dat in april is besproken in buurtsessies en met specifieke doelgroepen. Op basis daarvan is de wijkvisie geschreven. De drie corporaties, het gezamenlijke wijkplatform en de gemeente zullen in september een samenwerkingsconvenant ondertekenen. In 2011 is vanuit het wijkuitvoeringsplan bijgedragen aan het informatiecentrum in het winkelcentrum. Dit trekt gemiddeld 35 bezoekers per dag (tussen mei 2008 en december 2010 25.000 bezoekers).

Werken

De drie werkgroepen van de economische tafel hebben hun werk afgerond. In juli 2011 is het actieplan wijk economie voor Presikhaaf afgerond. Op 1 april zijn twee winkelstraatmanagers aan de slag gegaan, gericht op de vier winkelstrips in Presikhaaf. Zij zorgen voor een economische visie en zorgen voor directe ondersteuning van de ondernemers. Zij zullen gedurende twee jaar twee dagen per week actief zijn in de wijk.

Leren en Opgroeien

De Brede Schoolprogramma's worden zowel in West als Oost uitgevoerd. Er is extra aandacht voor individuele begeleiding, zowel op terrein van leren (School's cool) als vrije tijd (Maatjes-project). Leerbedrijf Diagonaal is uitgegroeid tot een wijk-stagebedrijf met inmiddels ruim 50 leerlingen, die projecten

voor de wijk uitvoeren en elkaar ondersteunen.

Integreren

Twee Somalische vrijwilligers hebben een helpdesk voor Somaliërs in Presikhaaf en Malburgen opgezet. Doel is om de drempel te verlagen rondom hulpverlening op terreinen als opvoeding, werk en zorg. Er wordt nauw samengewerkt met maatschappelijk werk en wijkmanagement. Verder is er veel energie gestoken in de begeleiding en procedure rondom de extra bewonersbudgetten. Met resultaat, want de omvang van deze bewonersinitiatieven is uniek voor Arnhem. Binnenkort verschijnt er een publicatie over bewonersparticipatie in Presikhaaf.

Resto van Harte heeft de deuren van haar Arnhemse vestiging geopend. Het is een onafhankelijke organisatie die investeert in de leefbaarheid in wijken en steden in heel Nederland vanuit de gedachte dat samen eten verbindt.

Veiligheid

Het samenwerkingsverband 'Blauw op straat' van wijkpolitie, milieuhandhaver en toezichthouder is onder leiding van de wijkmanager aan de slag gegaan. Het rapport over integrale aanpak overlast uit 2009 wordt doorgelicht en geactualiseerd. De wijkmanager is de spil in veel veiligheids-overleggen (jeugdoverlast, Blauw op Straat en Overleg, Zorg & Overlast) en de

wijkprogrammaleider houdt de vinger aan de pols met de managers van politie en handhaving.

Sport en Cultuur

In de voormalige wijkpost/jongeren centrum aan de Grevelingenstraat is het Cultuurhuis "Locatie Spatie" gevestigd. Hier vinden veel nieuwe activiteiten plaats en heeft de cultuurscout zijn werkplek. Op het terrein van sport boeken de combinatiefunctionarissen goede resultaten bij beide voetbalverenigingen en de tennisvereniging. De aanwas van (allochtone) jeugd is groot en de koppeling met de wijk en school versterkt. Ook is er meer aandacht gekomen voor de relatie met gezondheid en de bredeschool in Oost.

Achter de Voordeur

De zorgcoördinator is volop bezig in Presikhaaf en neemt deel aan het OZO (Overleg, Zorg & Overlast). Er is een vrijwilligersproject rondom vertrouwenspersonen huiselijk geweld in Presikhaaf, maar dat loopt nog niet goed. Er wordt gekeken naar verbeteringen. De huisbezoeken aan ouderen zijn bijna afgerond. Er is een schat aan informatie boven tafel gekomen en het netwerk rondom ouderen is versterkt. De Turks-Nederlandse maatschappelijk werker heeft de draad weer opgepakt en is tot 1 januari 2012 actief in Presikhaaf. Zij heeft als opdracht om met name de eerste generatie Turken te helpen op allerlei gebieden en door te verwijzen naar basisvoorzieningen op terrein van welzijn en zorg.

Wijken in uitvoering

- Afronden woonomgevingproject 'Buiten gewoon beter' fase 1 en 2. Fase 3 is in uitvoering.
- Het project 'schoon, heel en veilig' is in uitvoering met inzet van een extra buurtbeheerder en een woonomgevingploeg.
- Vanaf 1 april 2011 zijn twee winkelstraatmanagers aan de slag, gericht op de vier winkelstrips in Presikhaaf.
- Leerbedrijf Diagonaal is uitgegroeid tot een wijkstagebedrijf met ruim 50 leerlingen uit het VMBO, MBO en HBO.
- Inzet conciërges op twee basisscholen
- Uitvoering programma integrale aanpak overlast en aanpak top vijf veiligheid
- De inzet van de twee combinatiefunctionarissen leidt tot goede resultaten bij beide voetbalverenigingen en de tennisvereniging.
- Wijkgerichte intensieve gezinsaanpak. In 2010 zijn 48 huishoudens bezocht en in de eerste helft van 2011 97 huishoudens.
- In Presikhaaf zijn vanaf 2009 tot en met 2011 ongeveer 150 aanvragen voor bewonersinitiatieven ingediend (95 procent is goedgekeurd). Ruim 2000 bewoners waren hierbij betrokken
- Vanuit het experiment Gezonde Wijk zijn 40 'smaakmakers' (bewoners en professionals) actief met het zichtbaar maken van initiatieven en het koppelen van vraag en aanbod.

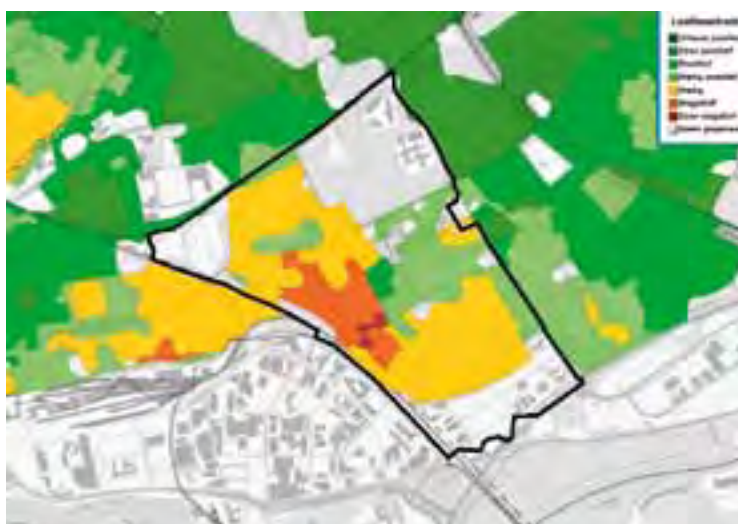
Leefbaarometer Presikhaaf

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

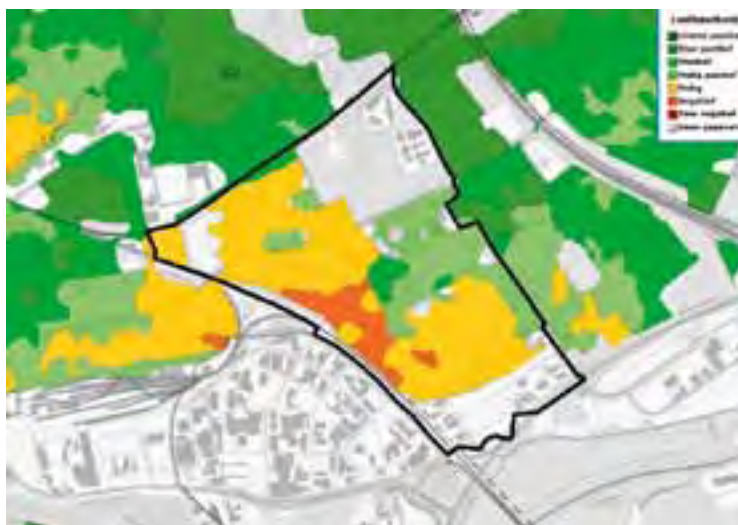
2008 - 2010

2008

2010

Den Haag

Den Haag is in 2008 in samenwerking met drie Haagse corporaties en het Rijk begonnen met de wijkenaanpak in de wijken Transvaal, Schilderswijk, Zuidwest en Stations-/Rivierenbuurt. Deze wijken scoren op veel onderdelen slechter dan de rest van Den Haag. Het is de ambitie om de vier wijken in maximaal tien jaar op het niveau van het 'Haags gemiddelde' te brengen en te houden.

De wijkenaanpak heeft de al lopende verbetering een impuls gegeven. Dat kwam ook naar voren in de recent uitgevoerde wijkmonitor. Het algemene beeld in de monitor is dat de vier Haagse aandachtswijken gestaag vooruit gaan. Zo vinden bewoners hun wijk schoner dankzij extra mankracht, extra materieel en de plaatsing van ondergrondse containers. Ook met de betrokkenheid van de bewoners bij hun buurt gaat het goed. Het aantal bewoners dat actief is bij het verbeteren van de buurt ligt in de vier wijken hoog en is bovendien de afgelopen jaren gestegen. De wijkmonitor kwam dit jaar voor het eerst uit, maar zal vanaf nu elk jaar de stand van zaken in de vier Haagse krachtwijken weergeven.

De visitatiecommissie wijkenaanpak heeft bij de ambities van Den Haag een aantal suggesties gedaan. Zo pleit de commissie voor een differentiatie naar wijk en voor meer concrete doelstellingen. Dit wordt in Den Haag toegepast door per wijk specifieke accenten te leggen. In Transvaal is dat de multiculturele wijk economie, in de Schilderswijk de veiligheid en openbare ruimte, in de Stations-/Rivierenbuurt de fysieke ontwikkeling en in Zuidwest de woningdifferentiatie en de toevoeging van andere functies dan wonen.

Wat de verhouding tussen de resultaten op de lange versus de zichtbare resultaten op de korte termijn beheerst, concludeerde de visitatiecommissie dat aan beide goed wordt gewerkt. Het is vooral een kwestie van communiceren: 'vertel wat er bereikt is'. Den Haag ontwikkelt dit punt nader. Succesvolle aanpakken worden verduurzaamd en het communicatieplan over de wijkenaanpak is in ontwikkeling.

Wat betreft de 'Achter de Voordeur'-aanpak ziet de visitatiecommissie bij Den Haag een enorme inzet en veel resultaat. Tegelijkertijd waarschuwt de commissie voor wachtlijsten en stelt ze dat de 'backoffice' op orde moet zijn. De gemeente Den Haag zal de komende tijd onderzoeken of een flexibele backoffice mogelijk is, zodat er geen wachtlijsten ontstaan.

Net als in andere steden is bewonersparticipatie in beweging. De commissie is positief over de Haagse aanpak. Dat komt onder meer omdat de actieve bewoners zelf ook inzien dat het lastig is om mensen breed te vertegenwoordigen in bewonerscommissies. Geprobeerd wordt nieuwe groepen bewoners te mobiliseren.

Er gebeurt in de Haagse aanpak wijk economie meer dan elders. De visitatiecommissie beveelt aan de aanpak steviger te maken door belanghebbende partijen daar meer bij te betrekken. Wijk economie behoort tot een van de prioriteiten in de tweede fase van de Haagse wijkenaanpak. Het is de bedoeling meer bedrijvigheid in woonbuurten mogelijk te maken en (beginnende) ondernemers te stimuleren.

De bezuinigingen ten gevolge van de economische crisis zetten de wijkenaanpak onder druk. Dit zal gevolgen hebben voor de kwetsbaarste bewoners in de wijken. De visitatiecommissie roept alle betrokkenen op om ook te denken in 'kansen'. De komende tijd zullen efficiency en effectiviteit nog meer nadruk krijgen in de Haagse aanpak. Ook zal worden ingezet op het aantrekken van externe (particuliere) financiers, die als sponsor een onderdeel van de aanpak kunnen 'adopter'.

Den Haag

Stedelijke programma's

In de gemeente Den Haag lopen stedelijke programma's die van belang zijn voor alle aandachtswijken. Een overzicht van de stand van zaken.

Schoon, heel en veilig

De wijken zijn merkbaar schoner geworden. De hoeveelheid vuil is verminderd. Ook het percentage bewoners dat vindt dat er rommel op straat ligt, is gedaald. De plaatsing van ondergrondse vuilcontainers is door weersomstandigheden licht vertraagd. Er werken sinds september 2010 vier extra handhavers in de wijken. De corporaties leveren een bijdrage door het schoonhouden van binnentuinen en achterpaden en het opknappen van bergingsgangen.

Jongeren en gezondheid

In de Haagse aandachtswijken is er veel aandacht voor gezondheid. Het Haagse college heeft het meerjarenprogramma Samen Gezond goedgekeurd en de uitvoering van het programma loopt. Er worden activiteiten aangeboden op het gebied van sport en bewegen, er zijn collectieve zorgverzekeringen met zorgverleners afgesloten, de campagne Gezond Binnenmilieu is voortgezet en uitgebreid en scholen zijn via een GGD-advies geholpen bij het creëren van een gezond binnenmilieu. Er zijn 16 wijkverpleegkundigen bijgekomen. Zij hebben meer dan 1000 inwoners geholpen.

Multiprobleemgezinnen

Kwetsbare huishoudens verkeren in lastige omstandigheden door bijvoorbeeld werkloosheid, schulden, gezondheidsproblemen, verslaving of verwaarlozing. Den Haag helpt hen door een betere afstemming van de hulp die de betrokken instanties aan een gezin verlenen. Den Haag OpMaat, onderdeel van de sociale dienst, biedt één loket voor alle sociale voorzieningen van de gemeente. Medewerkers van OpMaat hebben in de tweede helft van 2010 1278 huisbezoeken afgelegd na melding van een probleemsituatie via de Meldcode. In het kader van crisisinterventies zijn 131 zaken in behandeling genomen. Verder krijgen 162 mensen begeleiding die door psychische of andere problemen hun administratie niet op orde kunnen houden. Voor 2010 komt de totale administratieve begeleiding op 243. In heel 2010 hebben 2178 huisbezoeken plaatsgevonden.

De Haagse woningcorporaties hebben met de gemeente Den Haag geprobeerd het aantal huisuitzettingen te verminderen door de inzet van een multidisciplinair team. Bij het afsluiten van een huurovereenkomst met een nieuwe huurder wordt de huurderverklaring als controle-instrument ingezet. In de tweede helft 2010 zijn 321 huishoudens aangemeld. De corporaties hebben achttien keer een veto uitgesproken vanwege onder meer woonfraude en overlast. In heel 2010

kregen 484 huishoudens begeleiding aangeboden, waarvan 294 zijn afgerond en 190 nog in begeleiding zijn. In 223 gevallen werd uithuiszetting voorkomen en in 71 gevallen gebeurde dat alsnog.

Werk, inburgering en wijkconomie
Doel van dit programma is om meer inburgeraars te bereiken via een inspirerend aanbod. Intussen weten klanten goed de weg naar het Haags Taalplein te vinden. Hieronder een overzicht van de inburgeringstrajecten in de vier aandachtswijken.

1e helft 2e helft Totaal

	1e helft	2e helft	Totaal
Zuid West	479	650	1129
Schilderswijk	390	507	897
Transvaal	190	245	435
Stationsbuurt	60	91	151
Totaal	1.119	1.436	2.612

Met dit resultaat is voor heel 2010 de planning van 2000 deelnemers ruimschoots gehaald.

Wijken in uitvoering

SCHOON, HEEL EN VEILIG

- Er zijn vier extra handhavers in de wijken ingezet.
- In Transvaal zijn de overlastgevende jeugdgroepen aangepakt op het Joubertplantsoen en het Paul Krugerplein.
- In de Schilderswijk zijn twee garages opgeknapt, waardoor de parkeeroverlast op straat is afgenomen.

JONGEREN EN GEZONDHEID

- De wijkverpleegkundigen hebben 1000 inwoners van advies voorzien.
- In Transvaal is het project "Tijd voor Ontbijt" gestart met een publiciteitscampagne op basisschool Yunus Emre.

MULTIPROBLEEMGEZINNEN

- In de tweede helft van 2010 zijn 1278 huisbezoeken afgelegd.
- In het kader van woonoverlast en betalingsachterstanden is aan 484 huishoudens begeleiding aangeboden.

WERK, INBURGERING EN WIJKECONOMIE

- In 2010 zijn 2612 inburgeringstrajecten begonnen.
- Wijkcommunicatiebureau Schilderswijk is een erkend leerbedrijf geworden.
- In Zuidwest is het voormalige hoofdkantoor van corporatie Staedion verbouwd tot Hart van Moerwijk: een verzamelgebouw voor onder andere vrijwilligersorganisaties, kleinschalige bedrijven en restaurant Van Harte.

LEEFBAAR WONEN

- In de Hertzogstraat in Transvaal zijn 135 woningen ingrijpend verbouwd tot 72 maisonnettes, eengezins- en benedenwoningen.
- Voor de ontwikkeling van station Hollands Spoor tot internationale entree tot Den Haag is een intentieovereenkomst getekend tussen de gemeente, NS-Poort en Vestia. Het ontwerp voor het vernieuwde stationsplein is bijna gereed.
- De fysieke opknopbeurt van Complex Otterrade is afgerond.

Den Haag

Transvaal

Schoon, heel en veilig

Hinderlijke en overlastgevende jeugdgroepen zijn, in samenwerking met Streetcare, stevig aangepakt. Dat is in Transvaal gebeurd op twee locaties: het Joubertplantsoen en het Paul Krugerplein. Er is extra ambulante jongerenwerk ingezet in Transvaal Noord en op het Kaapseplein hebben ambulante jongerenwerkers naast jongeren ook overlastgevende Midden- en Oost-Europeaanen benaderd. Naast de plaatsing van zeven jongeren in trajecten werden drie 'burgemeestersbrieven' met hulpaanbod uitgereikt. Daarnaast is er een voetbalkooi gekomen op het Anna Blamanplein. Dit plein is geheel opnieuw ingericht.

Jongeren en gezondheid

Corporatie Staedion draagt bij aan de voorbereiding en uitvoering van het meerjarig project 'tijd voor ontbijt' dat op alle basisscholen in Transvaal wordt uitgevoerd. Extra aandacht in dit project gaat uit naar de rol en betrokkenheid van ouders. Het derde kwartaal is er een publiciteitsactie geweest, waarbij de wethouder en directeur deelnamen aan het ontbijt bij de lagere school Yunus Emre. Op andere scholen werden als onderdeel van de actie ontbijtbordjes uitgedeeld.

Werk, inburgering en wijkeconomie

Het is de bedoeling dat de Paul Krugerlaan een onderscheidende multiculturele winkelstraat wordt met een robuust

ondernemingsklimaat. Een enthousiaste groep ondernemers heeft daartoe een Bedrijven Investeringszone (BIZ) opgericht. Er komen drie nieuwe restaurants aan het begin van de Paul Krugerlaan. Bij één daarvan kunnen leerlingen van praktijk-school De Einder werkervaring opdoen. De herinrichting van de Paul Krugerlaan is ter hand genomen en wordt dit najaar opgeleverd.

De Haagse Mart wordt opgewaardeerd door onder meer een betere ontsluiting en bereikbaarheid en uitbreiding van voorzieningen voor zowel de marktluï als het publiek. In de tweede helft van 2010 is een voorlopig ontwerp uitgewerkt voor het marktterrein. De uitvoering staat gepland voor de tweede helft van 2011.

In Transvaal is een tweejarige opleiding detailhandel ontwikkeld. Leerlingen kregen twee dagen per week theorie en liepen drie dagen per week stage bij ondernemingen in de wijk. Deze aanpak krijgt mogelijk een vervolg.

Leefbaar wonen

De plannen van de gemeente Den Haag en woningcorporatie Staedion voor de aanpak van Transvaal-Noord zijn, als gevolg van de economische crisis, gewijzigd. Er vindt nu een onderzoek naar de mogelijkheden plaats. Daarbij worden alle opties bekeken, van groot onderhoud of renovatie tot sloop/nieuwbouw.

Het onderzoek moet uiterlijk eind 2011 zijn afgerond.

De aanpak van 147 woningen in Transvaal-Noord gaat wel door. Dit gebied (Reitzstraat, tussen de Paul Krugerlaan en De la Reyweg) is actiegebied. Dit betekent dat Staedion is begonnen met het begeleiden van de bewoners naar een nieuwe woning. Bedoeling is dat de woningen vanaf begin 2012 worden gesloopt. De nieuwbouw van veertig appartementen en zeventig eengezinswoningen begint halverwege 2012. Er komen 24 eengezinswoningen in de vrije sectorhuur. De rest is voor de verkoop. Ook de openbare ruimte in het gebied wordt aangepakt. In de Reitzstraat komen woningen met voortuinen en het gebied wordt verkeersluw gemaakt. Ook komen er ondergrondse vuilcontainers en bomen in de straat.

In de Hertzogstraat zijn 135 woningen ingrijpend gerenoveerd. Daarmee heeft de Haagse woningcorporatie Staedion een stuk authentiek Transvaal behouden. Achter de oorspronkelijke gevel bevinden zich nu 72 maisonnettes, eengezins- en benedenwoningen.

Leefbaarometer Transvaal

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Den Haag

Schilderswijk

Schoon, heel en veilig

De gemeente en Q-park zijn in de Schilderswijk begonnen met het opknappen van de parkeergarages. Dat heeft ertoe geleid dat de garages intensiever worden gebruikt en de parkeeroverlast aanzienlijk is afgenomen. In de wijk wordt betaald parkeren ingevoerd.

Den Haag heeft 'doordouwers' aangesteld die op een onorthodoxe manier ernstige problemen aanpakken. Zo heeft een doordouwer in de Schilderswijk de regie gehad bij de aanpak van de Delftselaan. Er zijn onder meer fysieke en sociale maatregelen genomen, zoals het helpen van 23 jongeren door ze in trajecten te plaatsen, het vergroten van bewonersbetrokkenheid met een buurtpreventieproject en een experiment om woninginbraken te voorkomen.

Jongeren en gezondheid

De campus Teniersplantsoen wordt een voorzieningcluster voor brede ontwikkeling en ontplooiing, zowel in programmatische als fysieke zin, naar het voorbeeld van het Engelse Community Center. Er wordt intensief samengewerkt met het Nova College, Lucas Onderwijs, Zebra Welzijn, Haag Wonen en Culturalis. Het programma van de campus is het afgelopen halfjaar in kwaliteit versterkt en uitgebreid met onder meer een

zaterdagsschool, een modevakschool en de techniek/klusjesschool. Het project Aan de Bak is stopgezet en geïntegreerd met het project Prachtwerk.

Op het gebied van gezondheid is verder gegaan met de aanpak van overgewicht. Er zijn diverse preventieactiviteiten op het gebied van voeding en sport en bewegen aangeboden. Er wordt gewerkt aan een signaleer- en doorverwijsprotocol om de aanpak rondom kinderen met overgewicht verder te stroomlijnen. Tijdens het schooljaar 2010-2011 hebben tien van de vijftien basisscholen in de Schilderswijk meegedaan aan het project de Gewichtige Vakleerkracht. Daarbij meet en weegt de vakleerkracht lichamelijke opvoeding elk jaar alle leerlingen van de school en signaleert zo vroegtijdig of er sprake is van overgewicht. Twintig kinderen krijgen bemiddeling van leefstijlcoaches vanuit het project WIJS van de Haagse Hogeschool. Moeders konden deelnemen aan kookworkshops over gezonde voeding en koken.

Wijkcommunicatiebureau Schilderswijk informeert wijkbewoners over alles wat er in de Schilderswijk gebeurt. Bij het bureau werken bewoners, medewerkers van de gemeente en corporatie Haag Wonen samen aan verschillende wijkmedia. Dat zijn er zes: krant, tv-journaal, radioprogramma, een

website, digitale muurkranten en buurtvoorlichters. Het wijkcommunicatiebureau is ook erkend als leerbedrijf.

Heb jij een goed idee?

een
street
dance
show...

een
rap
battle
voor de
buurt...

Zend je idee voor een
betere Schilderswijk in
vóór 1 november 2009.

De bedenkers van de beste ideeën krijgen
een geldbedrag om hun idee zelf uit te voeren.

Meer informatie in de **flyer** of
op **www.schilderswijk.nl/idee**

Een betere buurt begint met een goed idee!

Leefbaarometer Schilderswijk

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Den Haag

Stations- en Rivierenbuurt

Jongeren en gezondheid

De ambitie is om een voorziening rond de basisschool Jan van Nassau te creëren. Er is een ontwerp gemaakt voor de nieuwe brede buurtschool en de sloopvergunning voor de oude Deltaschool is aangevraagd en goedgekeurd. Verder is het leerprofiel ingevoerd en begint de inhoudelijke samenwerking tussen de school, de bewonersorganisatie, het welzijnswerk en andere betrokken partijen vorm te krijgen.

Leefbaar wonen

Corporatie Staedion heeft besloten het Rode Dorp op te knappen en de woningen geschikt te maken voor jongeren en studenten. Daarbij werkt Staedion nauw samen met onderwijsinstellingen en studenten.

De gemeente gaat het Stationsplein en het brede deel van de Stationsweg aanpassen. De tramperrons moeten meer mensen kunnen verwerken en de openbare ruimte wordt opnieuw ingericht. De verwachting is dat tot 2020 het aantal tramreizigers met veertig tot zeventig procent toeneemt. Daarnaast gaan vanaf 2013 nieuwe trams rijden op een aantal lijnen.

Ook het plein voor station Hollands Spoor krijgt een grote opknappbeurt. Auto's worden deels verbannen uit het gebied. Het plein krijgt bomen, bankjes en terrassen. Er zijn afspraken gemaakt met corporaties over de bouw van ruim zeshonderd studentenwoningen. Die zijn nodig voor de studenten van de Campus Den Haag, een nevenvestiging van de Universiteit Leiden.

Leefbaarometer Stations- en Rivierenbuurt

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Den Haag

Zuidwest

Schoon, heel en veilig

De Leyweg moet de functionele en ruimtelijke ruggengraat van Zuidwest worden. Daar is een traject in gang gezet voor het keurmerk Veilig Ondernemen. Onder regie van het Veiligheidshuis zijn er zes straatcoaches en drie gezinscoaches ingezet. In een casuïstiek-overleg zijn 51 jongeren besproken. In twee gevallen leidde dit tot een hulptraject. Er is een proef geweest met anti-inbraak spray (DNA) in Bouwlust.

In 2010 zijn ondergrondse afvalcontainers geplaatst. De wijk is daardoor schoner en volgens de bewoners ook leefbaarder geworden. Een volgende stap is het werken aan gedragsverandering bij bewoners. Daarna is een intensieve en strenge handhaving op straat gewenst.

Gezondheid en sport

Een jaar geleden zijn in Zuidwest negen wijkverpleegkundigen - Zichtbare schakels genoemd - aan de slag gegaan. Zij zijn op zoek naar gezinnen die hulp nodig hebben. Vaak treffen de verpleegkundigen een combinatie van problemen aan. De wijkverpleegkundigen hebben een duidelijke 'schakelfunctie'. Dat wil zeggen dat zij geen langdurige zorg verlenen.

Werk, inburgering en wijk economie

Diverse partijen, waaronder de corporaties, de Kamer van Koophandel en MKB Den Haag, werken aan de ontwikkeling van de wijk economie in Zuidwest. Kleine ondernemers hebben zich georganiseerd en bereiden een netwerk voor Ondernemers Den Haag Zuidwest voor. Ook komt er opnieuw een grote ondernemersbijeenkomst, met aandacht voor presentaties van met name de ondernemers zelf.

Uit onderzoek is gebleken dat er in Zuidwest grote behoefte is aan bedrijfsronroerend goed, vooral aan kleinschalige bedrijfsruimte. Corporatie Staedion heeft het Hart van Moerwijk omgebouwd tot een verzamelgebouw voor de buurt met een maatschappelijke functie, kleinschalige bedrijven, een vergaderruimte en een restaurant. Ook de brandweerkazerne nabij station Moerwijk is voor een periode van zeven jaar als bedrijfsverzamelgebouw in gebruik genomen, met onder meer een sportschool en kantoren voor beginnende ondernemers.

Begin 2011 is het nieuwe Stads kantoor aan de Leyweg opgeleverd. Vanaf mei hebben ongeveer 1000 medewerkers van de gemeente Den Haag er hun intrek genomen. Ook is er een bibliotheek gehuisvest. Verder is in 2010 begonnen met de vernieuwing van winkelcentrum Leyweg, inclusief de herinrichting van de openbare ruimte tussen het winkelcentrum en het Stads kantoor.

De bewoners van Zuidwest hadden voor het derde en laatste jaar de mogelijkheid om ideeën voor de verbetering van hun wijk in te dienen. Er zijn 52 ideeën ingediend.

Wonen

Ondanks de economische crisis willen de corporaties in Zuidwest blijven doorgaan met de herstructurering en differentiatie van het woningaanbod. Als gevolg van de gewijzigde marktomstandigheden zal vaker worden gekozen voor renovatie of groot onderhoud in plaats van sloop-nieuwbouw. Zo is Vestia recentelijk begonnen met de grootschalige renovatie van De Vosch (portiekwoningen voor starters).

Vanwege de economische crisis worden in de periode 2010 - 2012 naar verwachting zo'n 200 nieuwbouwwoningen per jaar opgeleverd. Het streven is de productie daarna weer te verhogen naar circa 300 woningen per jaar.

In 2011 is de aanpak van het complex Otterrade afgerond. Er is onder meer gewerkt aan de versterking van de VVE (Vereniging van Eigenaren)-structuur van het complex. Vestia heeft zich met de aankoop van enkele woningen en het beschikbaar stellen van een huismeester een positie in het complex verworven. Deze positie wordt benut om de VVE mee te helpen vormgeven, onder meer door gerichte woningtoewijzing aan bijvoorbeeld studenten.

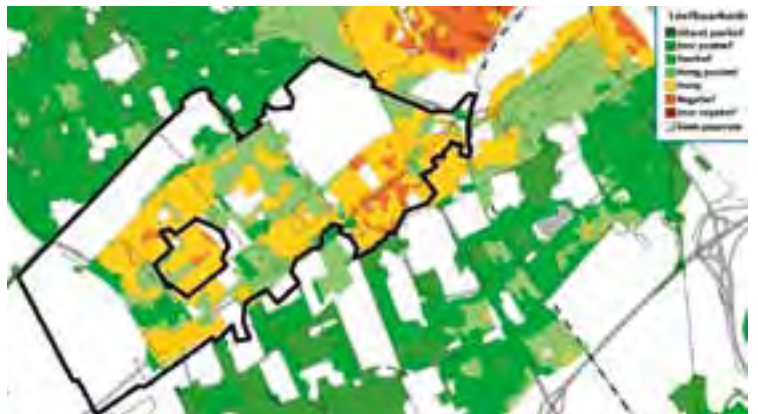
Leefbaarometer Zuidwest

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

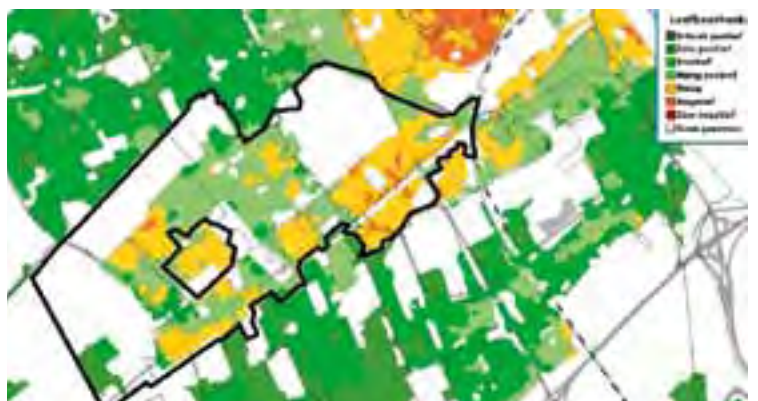
2008 - 2010

2008

2010

Deventer

De wijkvernieuwing in de Rivierenwijk kent een fysieke en een sociale opgave. In het afgesloten charter tussen Rijk en gemeente is echter uitsluitend een sociaal programma opgenomen. Het charter heeft een looptijd van 2008 t/m 2017. Eind 2011 zal het uitvoeringsprogramma worden geactualiseerd. Voor de zomer van 2011 zal de gemeente het overleg met het rijk hierover beginnen.

Op 9 september 2010 heeft de visitatiecommissie Wijknaanpak de Rivierenwijk bezocht. Het accent van de visitatie is gelegd op de bouw van het wijkvoorzieningscentrum en de beoogde verdieping van de Amstellaan. De commissie stelt dat de gemeente een traditie hoog heeft te houden in het wijk- en buurtgericht werken en de prominente rol die het welzijns- en opbouwwerk hierbij heeft. Als goede voorbeelden worden het PAKhuis en het project Sterrevinder genoemd. In deze traditie van samenwerken en verbinden is het plan ontwikkeld voor een samenwerkings-school in een wijkvoorzieningscentrum. Voor het realiseren van dit centrum is het nodig dat de barrièrewerking van de Amstellaan wordt opgeheven.

De Commissie heeft de indruk dat het plan in de loop van de tijd is uitgegroeid tot een "droom" waar vele betrokken organisaties en bewoners inhoud aan gaven. De commissie constateert daarbij wel dat er te weinig sturing is om de oorspronkelijke fysieke plannen beter te laten aansluiten bij de maat en draagkracht van de Rivierenwijk. Tevens is geconstateerd dat de problemen in het fysieke domein te herleiden zijn tot de staat van de openbare ruimte en de directe woonomgeving. De verwaarlozing en verloedering van de openbare ruimte is zeer voelbaar en moet een halt worden toegeroepen.

De Commissie adviseert:

- vaart te maken en uit de 'dromen' te stappen over een plan om de barrièrewerking van de Amstellaan tegen te gaan;
- te komen tot de ontwikkeling van een wijkvoorzieningscentrum (WVC) met daarbinnen een programma dat past bij de draagkracht en de schaalgrootte van de wijk;
- het steviger aanpakken van de openbare ruimte om verdere verwaarlozing en verloedering tegen te gaan.

De ve rt e

Deventer

Rivierenwijk

De uitvoering van de fysieke opgave in de wijk heeft de afgelopen jaren vertraging opgelopen. Dit kwam vooral door financiële, organisatorische en bestuurlijke perikelen over de uitvoering van de verdiept aan te leggen Amstellaan. Hierdoor stagneerde de totstandkoming van een stedenbouwkundig plan. Het gevolg was dat het totale fysieke programma stil kwam te liggen. Vanaf medio 2010 hebben gemeente en corporatie met ondersteuning van minister Dekker hard gewerkt aan een nieuw en financieel haalbaar plan voor de Amstellaan. Daarnaast is de verdeling van verantwoordelijkheden en regievoering tussen gemeente en corporatie verduidelijkt en wordt er inmiddels gewerkt aan de opzet van een adequate uitvoeringsorganisatie. De verwachting is dat eind 2012 de schop in de grond kan. Tegelijkertijd zullen ook activiteiten beginnen op het terrein van de woningbouw, het groen en de opwaardering van de openbare ruimte.

De bewonersbetrokkenheid in de Rivierenwijk is hoog. Traditiegetrouw is de rol van bewoners heel belangrijk bij alles wat er in de wijk gebeurt. De Kopgroep (het overlegorgaan van de bewoners) heeft veel betrokkenheid en inzet getoond. Bewoners hebben veel meegedacht over hun wijk; dat geldt ook voor het afgelopen jaar dat in het teken stond van aanpassing tot een meer realistisch plan.

In het sociale domein is de aanpak in de Rivierenwijk succesvol. Hieronder worden de meest in het oog springende voorbeelden van het afgelopen jaar genoemd.

De brede school.

De school is sterk in visie en uitvoering. Een kwetsbaar punt is de afhankelijkheid van projectsubsidies. De school heeft zich goed geprofileerd, onder andere door: de zomerschool (zo'n 80 kinderen namen hieraan deel), schoolmaaltijden, taalverwerking, huiswerkbegeleiding, overdracht naar het voortgezet onderwijs, participatie ouders, toepassing IT in de lessen, relatie met voorschoolse opvang en de relatie met naschoolse opvang.

Verduurzaming: ten aanzien van de inbedding, het voortzetten zijn er problemen te verwachten vanwege de projectsubsidies: deze komen en gaan. Het risico van verlies van opgebouwde kennis is hier aanwezig. Gaat de gemeente hier nog stappen in ondernemen?

Aanval op de schooluitval

De intensieve benadering levert op dat de Rivierenwijk van de hoogste score vroegtijdige schoolverlaters in Deventer in enkele jaren tijd is gezakt tot het niveau onder het stedelijk gemiddelde. De aanpak bestond onder andere uit: onderwijstijdverlenging, lunchvoorziening, schoolvervoer, breed sociaal cultureel aanbod, sport en spel. Het percentage deelnemende kinderen uit de wijk is gestegen naar 68%.

Verduurzaming: De activiteit zal worden gecontinueerd in het reguliere aanbod, binnen onderwijs en gemeente.

Rivierenwijk beweegt.

De sportactiviteiten waren stimulerend. In de wijk was eigenlijk geen sprake van georganiseerde sportbeoefening. Door de aanleg van de Cruyffcourt en de sportverenigingen is hiermee een begin gemaakt. Veel individuele wijkbewoners konden zo blijven sporten en enkele sportverenigingen hebben zich langdurig met de wijk verbonden.

Scholing, activering en werk.

In januari is het project Sterrenvinder in het leven geroepen. Vanaf de start heeft Sterrenvinder tot april 2011, 395 wijkbewoners begeleid. Sommige deelnemers hebben meerdere trajecten gedaan. Het project omvat 3 treden. Trede 1 richt zich op het verwerven van competenties die de afstand tot scholing en werkervaring overbruggen of verkleinen. Trede 2 gaat om het verwerven van competenties die de afstand tot de reguliere arbeidsmarkt overbruggen en de derde trap is het einddoel. Bewoners worden binnen deze trede teruggedleid naar de reguliere Arbeidsmarkt. Ruim driekwart van de sterren steeg één of meerdere treden op de ladder.

Wijken in uitvoering

Aanval op de schooluitval

In Rivierenwijk zijn 760 jongeren, van wie 250 geen startkwalificatie hebben. Het gaat om 88 jongeren in Rivierenbuurt en 166 in Deltabuurt. Meer uitgesplitst:

- Instroom 2010: 65 jongeren. Totale bestand gehele periode: 322 jongeren waarmee trajectafspraken zijn gemaakt.
- Succesvolle cumulatieve uitstroom t/m 31-12-2010: 197 jongeren (= 79% van 250 jongeren = taakstelling gehele project).
- Aan het werk zonder startkwalificatie: 53 jongeren (=21% van 250 jongeren). Als zij hun baan verliezen kunnen ze alsnog weer instromen in het project.
- Begeleiding in beroeporiëntatie: 13 jongeren. Begeleiding naar BBL (leren/werken): 4 jongeren. Begeleiding naar werk: 2 jongeren.
- Uitval traject: 3 jongeren.
- Niet succesvolle trajecten (onvindbaar of andere redenen): 77 jongeren (=24% van 322 jongeren, totaal aantal jongeren in traject).
- Preventieve gesprekken ter voorkoming schooluitval: 13 gesprekken met 5 jongeren. Match met een mentor: 16 jongeren
- In 2010 hebben in totaal 121 leerlingen van de Circuitschool en OBS De Snijpling meegedraaid in de huiswerkbegeleiding. Opgeteld bij de 39 leerlingen in 2009 resulteert dit in een tussenstand van 160 leerlingen

Participatie en Werk

- Binnen trede 1 waren eind 2009 252 personen ingestroomd; eind 2010 is dit aantal opgelopen tot 353. In 2009 hebben binnen trede1 66 mensen hun alledaagse droom bereikt, in 2010 waren dit er 70. Van de instromers in trede1 hadden tot 2009 117 personen de 3 basiscompetenties verworven, eind 2010 was dit aantal 160. Van de deelnemers in de jaren 2008-2010 hadden er 35 een WWB-uitkering en 52 een UWV-uitkering (WAO, Wajong of WW)
- Binnen trede 2 waren eind 2009 103 personen ingestroomd; eind 2010 is dit aantal gestegen naar 158. Hiervan waren er 85 doorstromers uit trede 1. In deze trede hebben 26 personen de drie werknemerscompetenties verworven, 12 de drie competenties ondernemerschap. Van de deelnemers in de jaren 2008-2010 hadden er 32 een WWB-uitkering en 27 een UWV-uitkering (WAO, Wajong of WW).
- In 2008 zijn 42 sterren uitgestroomd, in 2009 41 en in 2010 6. Dat betekent een totale uitstroom naar betaald werk of zelfstandig ondernemerschap van 89 personen.

Leefbaarometer Rivierenwijk

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Dordrecht

Op 13 september 2010 heeft de visitatiecommissie Wijkenaanpak Crabbehof en Wielwijk bezocht. De algemene conclusie was dat op een volhardende en vasthoudende wijze de stedelijke vernieuwing vorm wordt gegeven. Successen worden zichtbaar gemaakt en alle betrokken partijen hebben een duidelijke vraagstelling. Fundamentele vraagstukken worden niet uit de weg gegaan.

De visitatiecommissie heeft gekeken naar drie thema's, Gevarieerde wijken, beheersbaarheid overlast in Crabbehof-Noord en Wijkeconomie. Wat betreft de gevarieerde wijken ging het om de vraag: komen de huidige doelstellingen, gericht op het aantrekken van middeninkomens en de sociale aanpak overeen met de realiteit in de wijken? Volgens de commissie moeten de wijken niet alleen middeninkomens aantrekken, maar vooral aandacht besteden aan de aanwezige groepen die een meerwaarde voor de wijk hebben. Het belangrijkste doel is dat het imago van de wijk omhoog moet. De commissie geeft als advies om bij het creëren van het gewenste woonmilieu rekening te houden met de behoeften van de huidige bewoners. In deze bewoners zitten zogenoemde sociale stijgers die uiteindelijk tot de middengroep (gaan) behoren.

Wat betreft de overlast in Crabbehof-Noord: de Foyer in Crabbehof-Noord richt zich op het aanbieden van appartementen aan jongeren. De commissie vindt dat het project tegenstrijdige ambities heeft. Het project wil overlast bestrijden en tegelijkertijd jongeren een toekomst bieden. De commissie concludeert dat op dit moment het één ten koste gaat van het andere. De commissie adviseert om eens fundamenteel terug te gaan naar de uitgangspunten die voor het foyerconcept gelden.

Over de wijkeconomie: in de vernieuwing van de aandachtswijk Wielwijk is ervoor gekozen om het centrum eerst aan te pakken. De commissie constateerde dat de winkeliers hierover zeer tevreden zijn. Een aantal basisvoorwaarden voor goed ondernemerschap in Wielwijk en Crabbehof is volgens hen echter nog onvoldoende. De slagkracht en de bureaucratie van de gemeente kunnen bijvoorbeeld verbeterd worden, bijvoorbeeld bij het op orde houden van de openbare ruimte en de flexibiliteit rondom regelgeving. Omgekeerd vraagt de gemeente de eigenaren van de winkelcentra ook om te investeren in hun bezit.

ZZP'ers leveren een bijdrage aan de wijkeconomie van Wielwijk en Crabbehof. De Kansensflat biedt een enkele ZZP'ers de kans zich binnen 3 jaar te ontwikkelen tot ondernemer. De Kansensflat maakt ondernemers meer zichtbaar in de wijk zichtbaarder. Het verdient de aanbeveling om als vervolg op dit succes na te denken over een duurzame voorziening voor startende ondernemers die gedragen wordt door de belangrijkste partners in de wijk.

Orderrecht

Dordrecht

Wielwijk en Crabbehof

De corporaties en de gemeente Dordrecht hebben de adviezen van de commissie omarmd en maken concreet werk van de aanbevelingen. In november 2010 is een bijeenkomst georganiseerd om over het thema gevarieerde krachtwijken na te denken. Conclusie was dat de doelstellingen van Dordrecht West zullen worden bijgesteld naar doelen die niet gericht zijn op inkomensposities alleen, maar veel breder kijken naar wat mensen voor de wijk kunnen betekenen en andersom. De herijking van de doelstellingen wordt september dit jaar afgerond.

Voor Crabbehof Noord is een uitgebreid aanvalsplan opgesteld waarmee de overlast in het gebied wordt aangepakt. Onderdeel is een wijziging van het Foyer concept. In de eerste vijf maanden van 2011 is het aantal overlastmeldingen met 25% gedaald en nog in juni 2011 ondertekenen gemeente, zorginstellingen en Woonbron een intentie-overeenkomst voor de aanpassingen van het Foyer.

Ook met de adviezen voor wijk economie zijn partijen aan de slag gegaan. Het MKB Nederland en de Kamer van Koophandel maken gezamenlijk een aanpak om de slagkracht van ondernemers te verbeteren en de regeldruk te verminderen.

Verduurzaming van de aanpak

Het verduurzamen van de aanpak is de komende periode de belangrijkste opgave voor de wijkaanpak Dordrecht. Op dit moment wordt op twee domeinen nadrukkelijk gezocht naar die verduurzaming. Het gaat daarbij om het onderbrengen van de "Achter de Voordeur-aanpak" en het ontwikkelen van een business case waarin het project "de werkmakelaar" haar succes kan vastleggen in een uitzendbureau-constructie. Beide initiatieven bevinden zich in een verkenningsfase.

Gezond Crabbehof en Wielwijk

Gezondheid is onlosmakelijk verbonden met het persoonlijk leven van bewoners, en met sociale doelen zoals prettig wonen, het volgen van onderwijs en het hebben van

werk. Omgekeerd kunnen een slechte woonsituatie of arbeidsomstandigheden problemen met de gezondheid veroorzaken of verergeren. Wijken waarin veel van dergelijke problemen bij elkaar komen, zoals de krachtwijken of aandachtswijken, kennen dan ook gezondheidsverschillen ten opzichte van de rest van de stad. In Dordrecht geldt dit ook voor de wijken Crabbehof en Wielwijk. Voor de aanpak in Crabbehof en Wielwijk is dit een reden om gezondheid (naast wonen, onderwijs, werk en vrije tijd) als vijfde "ladder tot sociale stijging" toe te voegen aan het sociaal-economische programma. Dit thema heeft daarmee een belangrijke rol gekregen binnen de wijkaanpak.

Om te komen tot een gezonde wijk voldoet het niet om slechts één aspect aandacht te geven. Er is een integrale benadering nodig, met samenwerking door de verschillende instellingen en organisaties. Om tot zo'n aanpak te komen is een inventarisatie gemaakt en zijn tal van bestaande activiteiten tegen het licht gehouden. Het doel van de "vijfde ladder" van het sociaal-economisch programma is er naar te streven de gezondheid in Crabbehof en Wielwijk gelijk te trekken met de gezondheid in Dordrecht. De directe aanleiding tot het opnemen van gezondheid in het sociaal-economisch programma was de uitkomst van het Wijkprofiel Gezondheid van de GGD. Uit dit onderzoek bleek dat de wijk op verschillende onderdelen een gezondheid achterstand vertoont. Winst valt te behalen bij overgewicht bij kinderen, psychische

gezondheid bij alle leeftijdsgroepen en sociaal-economische gezondheidsverschillen in het algemeen.

Een paar voorbeelden van de resultaten die de integrale aanpak heeft opgeleverd zijn:

- In het kader van "gezonder en sportief leven" zijn diverse sport en spelactiviteiten opgezet;
- Over een "gezonde leefomgeving" heeft een werkgroep, onder leiding van de GGD een advies uitgebracht voor de stedenbouwkundige visie van Crabbehof
- De Zorggroep Crabbehof heeft het initiatief genomen om een behandel c.q. gezondheidscentrum te realiseren voor de wijk. In de tweede helft van 2011 wordt het behandel c.q. gezondheidscentrum gerealiseerd door bouwkundige aanpassingen van het bestaande pand.
- Eind 2010 is Resto Van Harte gestart. Het doel van Resto Van Harte is het doorbreken van sociaal isolement. Verder zijn twee wijkverpleegkundigen begonnen in Crabbehof en Wielwijk om de verbinding tussen zorg, kwaliteit van leven te optimaliseren.
- Partijen werken samen aan verdere ontwikkeling en verankering van de integrale aanpak.

Leefbaarometer Wielwijk en Crabbehof

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Eindhoven

Het Eindhovense college van burgemeester en wethouders gaat door met de vernieuwing van tien gebieden in de stad, waaronder de aanpak in de drie krachtwijken Doornakkers, De Bennekel en Woensel-West. De afgelopen jaren is veel in gang is gezet en bereikt, zo blijkt uit evaluatie. De wijken zijn fysiek en op het terrein van leefbaarheid opgeknapt, participatie van bewoners is verbeterd en samenwerking in de wijk heeft een impuls gekregen. Op het sociale domein ligt er in de krachtwijken nog een opgave.

Op basis van zowel de conclusies van de visitatiecommissie als de evaluatie naar de effecten van de wijkvernieuwing moet het college bepalen hoe het vervolg van de aanpak er gaat uitzien. De conclusies van beide rapporten sluiten goed op elkaar aan. Ze benoemen zichtbare resultaten van de aanpak, vooral op fysiek terrein en op het thema 'schoon, heel en veilig'. Onder bewoners is het vertrouwen gegroeid in de aanpak. Zij voelen zich serieuzer genomen en de samenwerking met en tussen gemeente en corporaties is verbeterd.

Beide rapporten spreken ook van een opgave voor de komende periode, die vooral ligt in het sociale domein. Het blijkt nog steeds lastig om te bepalen wat in elke wijk nodig is om te zorgen voor sociale stijging van bewoners. Om de sociale doelstellingen van de wijkvernieuwing dichterbij te brengen, is een extra inspanning noodzakelijk. De visitatiecommissie constateert bovendien verkokering binnen de sociale pijler. Ook adviseert de commissie om meer wijkgericht te gaan werken en mandaat en bevoegdheden over te dragen aan de professionals in de wijken.

Hoe verder met de wijkvernieuwing?

Het college is voortvarend aan de slag gegaan met de conclusies uit beide rapporten. Gemeente, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de commissie organiseerden samen een masterclass. Bedoeling daarvan was om zicht te krijgen op wat er in Eindhoven nodig is om een vervolg te geven aan het wijkgericht werken. Om te bepalen wat de aanpak in de wijkvernieuwingsgebieden en krachtwijken moet zijn, werken gemeente, corporaties en andere partners aan een plan voor gebiedsgericht werken. Dit plan verschijnt eind 2011.

Belangrijk onderdeel van dit plan worden de gebiedsgerichte analyses per wijk. Daarbij wordt aansluiting gezocht met het nieuwe sociaal beleid dat in 2011 voor de hele stad is ontwikkeld. Uitgangspunten daarbij zijn vraaggestuurd en wijkgericht werken en het zelforganiserend vermogen van bewoners. In een aantal wijken lopen er daarom experimenten waarbij bewoners en partners doorzettingsmacht hebben. Bewoners krijgen verder zeggenschap over en budget voor bijvoorbeeld de inzet van het welzijnswerk.

In het plan is ook aandacht voor experimenten met nieuwe samenwerkingsvormen. De krachtwijken dienden daarvoor de afgelopen jaren gebruikt als laboratorium. Zo is in drie krachtwijken geëxperimenteerd met een nieuwe Achter de Voordeur-aanpak, de aanpak Krachtwijken Actief en vormen van samenwerking, zoals de Buurtonderneming Woensel-West. Het college zoekt naar manieren om de lessen die uit deze experimenten te behouden.

Over de in E

Eindhoven

De Bennekel

De gemeente is het afgelopen jaar, samen met corporaties en bewoners in de Bennekel, doorgedaan op ingeslagen weg. Vrijwel alle afspraken op de thema's Achter de Voordeur, perspectief voor jongeren en de aanpak van werkloosheid in het in buurtcontract zijn in uitvoering of inmiddels afgerond. De wijk knapt zichtbaar op. Bewoners spelen daar een centrale rol in. Nadat in voorgaande jaren plannen zijn gemaakt voor de herinrichting van de openbare ruimte, is de afgelopen periode de schop letterlijk de grond in gegaan.

In de Bennekel wordt via een vijfpuntenplan gewerkt aan het verbeteren van de fysieke kwaliteit en uitstraling van de wijk. Het gaat daarbij onder meer om renovatie van huizen, het aanpakken van achterpaden, het vernieuwen van tuinmuurtjes en het herinrichten van de openbare ruimte. Belangrijk is dat bij deze initiatieven de bewoners meedenken en ook zelf de handen uit de mouwen steken. Zo hebben bewoners hun voortuintjes opgeknapt, terwijl de corporaties Trudo en Woonbedrijf tuinmuurtjes vernieuwden in diverse straten.

Ook worden de resultaten nu zichtbaar van de herinrichting van de Arcadeltstraat, Lassusstraat, Willaertplein en Jan Hollanderstraat. Samen met bewoners heeft een ontwerpster een plan gemaakt. Dat past bij het motto van de wijkvernieuwing in de wijk: "We doen het samen in de Bennekel". Sinds begin 2010 de schop de grond in is gegaan, krijgt het plan daadwerkelijk vorm.

De bewoners zijn tevreden en trots op het resultaat. De straat is meer hun straat geworden.

Een belangrijke ontwikkeling voor de bewoners van de Bennekel is ook de verbouwing van wijkcentrum De Dommel, dat kampte met achterstallig onderhoud. In 2010 is een deel van De Dommel gerenoveerd om de activiteiten van bewoners en jongeren beter te kunnen huisvesten. Najaar 2011 is de renovatie van de rest van het gebouw en van de buitenruimte voltooid.

Sluitend programma voor jongeren
Eén van de prioriteiten van het wijkactieplan is ervoor zorgen dat kinderen en jongeren in de Bennekel kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Het afgelopen jaar hebben bewonersorganisaties en professionals van SPIL-centrum De Kameleon, Welzijn Eindhoven, sportbedrijf de Karpen en GGD allerlei ontspannende, sportieve en

educatieve activiteiten uitgevoerd voor deze groepen.

Er is nu sprake van een sluitend activiteitenprogramma voor alle leeftijdsgroepen. Daardoor is een nog beter beeld gekregen wie er opgroeien in de Bennekel en hoe het met ze gaat. Sinds dit jaar gelden er bindende afspraken over uitwisseling van gegevens en signalen van 'risicokinderen'. Hiermee kunnen kinderen en jongeren in de Bennekel nog beter in beeld krijgen en sneller signaleren als ze in de knel (dreigen te) komen. Zo wordt geprobeerd afglijden te voorkomen en te werken aan talentontwikkeling. Voor 2012 geldt dat er nog intensiever zal worden gewerkt vanuit het programma Perspectief voor Jeugd, waaraan alle inzet voor de jeugd van Bennekel kan worden gerelateerd.

Wijken in uitvoering

Armoede en werkloosheid

- Krachtwijken Actief: vanuit een voormalig winkelpand van de Lassusstraat (beschikbaar gesteld door Trudo) begeleid Bennekel Actief personen naar trajecten gericht op werk of maatschappelijke participatie. Van de 234 cliënten is 22 procent begeleid naar werk, nog eens 26 procent naar activering (stand dec. 2010).
- Sinds 2011 biedt een bedrijfscontactfunctionaris maatwerk aan (beginnende) ondernemers. De functionaris neemt contact op met ondernemers, kijkt waar specifieke vragen liggen, bemiddelt en adviseert.

Perspectief voor jeugd

- Bewonersorganisaties en professionals hebben ontspannende, sportieve en

educatieve activiteiten uitgevoerd voor kinderen en jongeren.

Achter de Voordeur

- De afgelopen periode zijn onder regie van de krachtwerker voor 126 huishoudens (287 bewoners) signalen van meervoudige complexe problemen opgepakt door de zorgpartners in de buurt. Dat heeft geleid tot individuele verbetering van de situatie van de betrokken bewoner(s).
- Ambitie is om in de wijk een fysiek punt te maken (gemeenschapscentrum De Ketting), van waar uit probleemuishoudens kunnen worden geholpen.
- Woningcorporaties hebben geïnvesteerd in het actief opsporen van problematiek Achter de Voordeur in een aantal wooncomplexen en hebben waar nodig bewoners verwezen naar de gewenste zorgleveranciers.

Fysiek & Schoon, heel en veilig

- In het kader van het thema schoon, heel en veilig zijn talloze activiteiten uitgevoerd, van de aanpak van tuinmuurtjes tot en met straatwerkgroepen.
- In Bennekel-Oost werken bewoners, opbouwwerk, politie en gemeente aan het terugdringen van overlast door kamerbewoning. Sinds 2010 is er sprake van een verbod op omzettingen.
- In 2010 is wijkcentrum de Dommel gerenoveerd. Er is een onder andere een jongerencentrum gekomen. In het najaar van 2011 volgt de opening van het volledig gerenoveerde gebouw.
- De resultaten van de fysieke herinrichting van de herinrichting van de Arcadeltstraat, Lassusstraat, Willaertplein en Jan Hollanderstraat worden zichtbaar. In juni is de oplevering van de Arcadeltstraat gevierd.

Bewonersparticipatie

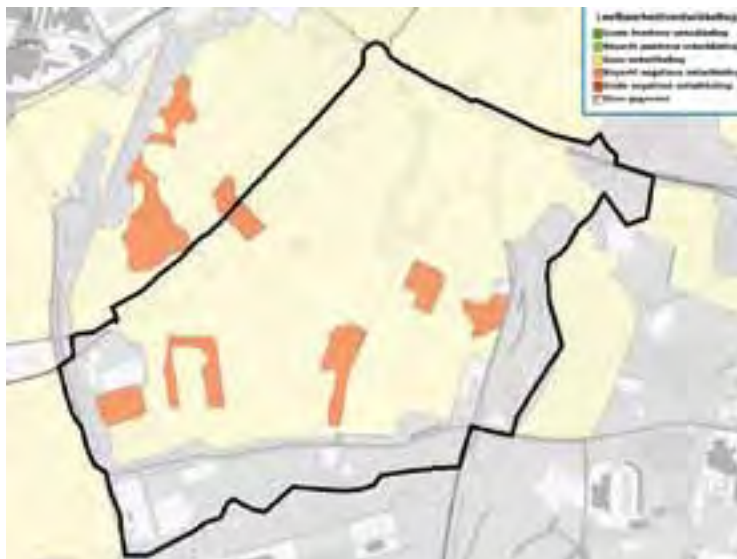
Waardebonnen: tot en met voorjaar 2011 zijn 66 initiatieven gehonoreerd, uiteenlopend van een veiligheidsproject tot een fototentoonstelling over de wijk.

- Bewoners waren actief met onder andere huiswerkbegeleiding, kindercarnaval, jongereninloop in wijkcentrum De Dommel, opschoondagen in diverse straten, buurvrouwendag, muzieklus en straatspeeldag, etc.

Leefbaarometer De Bennekel

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Eindhoven

Woensel-West

Onder regie van de buurtonderneming, een samenwerking van gemeente, corporatie Trudo en bewoners, zijn de afgelopen periode opnieuw stappen gezet in de vernieuwing van Woensel-West. Gezinnen krijgen hulp Achter de Voordeur, werklozen worden begeleid richting werk en ondernemers krijgen ondersteuning. De bouw van het nieuwbouwproject VoltaGalvani is begonnen. De betrokkenheid van bewoners is gegroeid. Het nieuwe SPIL-centrum speelt daarbij een belangrijke rol.

De voorbereiding van sloop en nieuwbouw van woningen op het terrein van VoltaGalvani heeft de nodige tijd gekost. Maar rond de jaarwisseling 2010-2011 is begonnen met de bouw van 110 woningen voor een- en tweepersoonshuishoudens en gezinnen. Bewoners uit de eerste sloopfase van plan Celsius kunnen terecht in de nieuwbouw van VoltaGalvani. Aan de Edisonstraat komen een kleine 30 dertig werkateliers. De plinten van de panden worden gevuld met ondernemers. Tijdens een goed bezochte informatieavond zijn potentiële ondernemers geïnformeerd over de mogelijkheden.

Ook zijn de voorbereidingen begonnen voor het andere grote project in de fysieke vernieuwing van de Woensel-West, de sloop-nieuwbouw rondom het Celsiusplein. Bewoners worden hierbij intensief betrokken. Het ontwerperscollectief VERS uit Woensel-West werkt in de wijk en stimuleert de creativiteit van bewoners tijdens het ontwerpproces. De nieuwbouw in het plan Celsius (ca. 400 woningen) wordt een mix van sociale huur en sociale koopwoningen voor alleenstaanden, tweepersoonshuishoudens en gezinnen. Als alle woningen op het terrein van VoltaGalvani in 2013 zijn opgeleverd, begint de eerste fase van de sloop rondom het Celsiusplein.

SPIL-centrum als impuls voor de wijk Het SPIL-centrum (SPIL staat voor Spelen, Integreeren en Leren) Boschdijk, dat eind zomer 2010 is geopend, is een belangrijke impuls voor Woensel-West. De ontwikkeling van de jeugd is een speerpunt voor bewoners en de gemeente. Het SPIL-centrum fungeert steeds meer als 'spil' op het terrein van opvoeden en educatie. De organisaties die betrokken zijn bij de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 12 jaar – consultatiebureau, peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang en basisschool – hebben één gezamenlijke pedagogische visie. Voordeel van de ononderbroken begeleiding is dat het makkelijker is om problemen vroeg te signaleren en tijdig maatregelen te nemen.

Een groep ouders heeft zich de afgelopen periode opnieuw ingezet om ervoor te zorgen dat ook andere ouders hun kinderen op school doen op basisschool 't Palet, zodat de school 'verkleurt' en meer een afspiegeling wordt van de wijk. Steeds meer ouders uit Woensel-West haken aan. De ambitie is om het SPIL-centrum te laten fungeren als dé ontmoetingsplek voor de wijk. In het centrum worden diverse cursussen gegeven. De Buurtinfowinkel en De Klaver (informatiepunt voor allochtone vrouwen) beheren de informatiebalie in het SPIL-centrum en verzorgen een 'huiskamer' voor de buurt. De komende periode wordt geprobeerd de inloop verder te vergoten.

Wijksportvereniging Woensel-West SPIL-centrum Boschdijk is ook de thuisbasis van de nieuwe wijksportvereniging. Kinderen, jongeren en volwassenen kunnen tegen een gereduceerd tarief van 5 euro per maand sporten in de eigen wijk. Dat de wijksportvereniging in een behoefte voorziet, blijkt uit de ruim 200 aanmeldingen. Het aanbod van sportactiviteiten is groot, onder meer basketbal, voetbal en fitness. Populair, vooral onder kinderen en jongeren, zijn de dansgroepen.

Wijken in uitvoering

SPIL-centrum

- De Wijk sportvereniging Woensel-West slaat aan en heeft ruim 200 leden (kinderen, jongeren en volwassenen).
- Via De Klaver krijgen allochtone vrouwen vanuit SPIL-centrum informatie over gezondheid, opvoeding, scholing en computerles en Nederlandse taallessen. Wekelijks komen er 20-25 cursisten (mannen en vrouwen) voor taallessen.

Achter de Voordeur

- De afgelopen periode zijn onder regie van de krachtwerker voor 101 huishoudens (171 bewoners) signalen van meervoudige complexe problemen opgepakt door de zorgpartners in de buurt. Dat heeft geleid tot individuele verbetering van de situatie van de betrokken bewoner(s).
- Vanuit maatschappelijk steunsysteem de Tulp worden kwetsbare bewoners die kampen met eenzaamheid, psychiatrische problemen of verslaving begeleid. Het afgelopen jaar waren er 65 nieuwe hulpvragers. De Tulp heeft continu met zo'n 40 hulpvragers intensief contact (minimaal eens per drie weken) en met 40 minder intensief (eens per 5 weken). Los daarvan komen cliënten naar een antidepressie-, taal- en kookcursussen.

Stimuleren ondernemerschap

- Vanuit de buurtonderneming werkt Woensel-West Actief aan het begeleiden van personen naar trajecten gericht op werk of maatschappelijke participatie. Van de 187 cliënten is 28 begeleid naar werk, nog eens 11 procent naar

activering (stand dec. 2010).

- De in september 2010 geopende tweedehandswinkel Emmaus loopt goed. In de winkel werken veel vrijwilligers uit Woensel-West.
- De bedrijfscontactfunctionaris helpt (beginnende) ondernemers. Hij kijkt waar hun specifieke vragen en behoeften liggen, bemiddelt en adviseert.

Fysiek & Schoon, heel en veilig

- Het terrein VoltaGalvani is bouwrijp gemaakt. De nieuwbouw is rond de jaarwisseling begonnen.
- Toewijzingsbeleid door corporatie Trudo: met 170 (100 adressen) nieuwe huurders zijn afspraken gemaakt om een maatschappelijke bijdrage te leveren aan de wijk.
- In het najaar van 2011 wordt een Cruiff Court aan de Groenewoudseweg aangelegd.
- Medio 2011 is het definitief ontwerp van de SPIL-straat aan bewoners gepresenteerd. De realisatie begint naar verwachting eind 2011.
- Intensiever beheer van de openbare ruimte heeft geleid tot schonere straten, maar vergt continu aandacht.

Overig

- De Buurtonderneming Woensel-West blijft de regie voeren over de wijkvernieuwing onder leiding van twee nieuwe directeuren vanuit de gemeente en Trudo.
- Waardebonnen: tot en met voorjaar 2011 zijn 46 bewonersinitiatieven gehonoreerd, uiteenlopend van een straatpeelmiddag tot het verspreiden van geboortekoffertjes aan ouders van pasgeboren kinderen met informatie over de wijk en het SPIL-centrum.

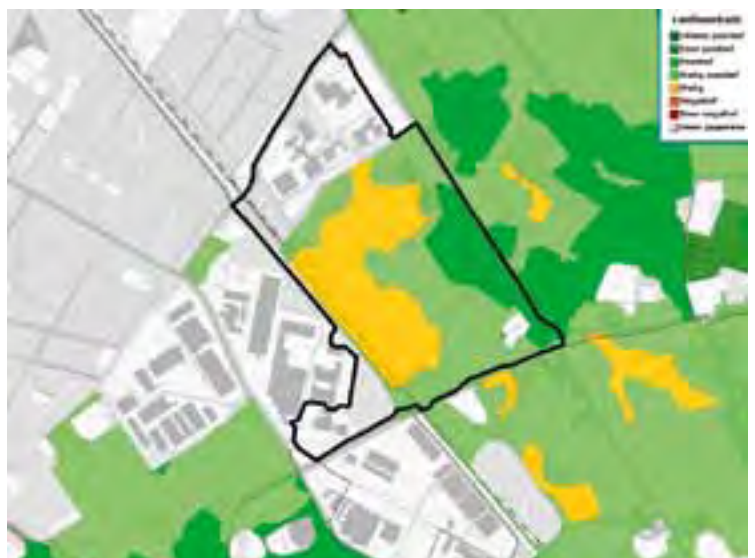
Leefbaarometer Woensel- West

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

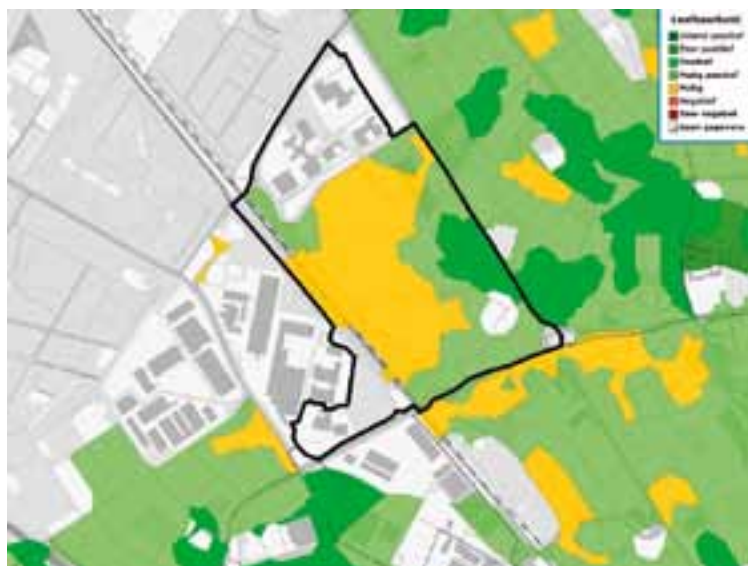
2008 - 2010

2008

2010

Eindhoven

Doornakkers

De aanpak in Doornakkers leidt tot zichtbare effecten op de ontwikkeling van eigenwaarde en betrokkenheid van bewoners bij de wijk. Beide hebben een positieve invloed op de verbetering van de arbeidsparticipatie en gezondheid. De Achter de Voordeur-aanpak is geëvalueerd en wordt de aanpak verder ontwikkeld. Bewoners laten zich van hun beste kant zien via de straatactiviteiten van Buurtkracht, een nieuw verjongd stichtingsbestuur voor de buurtin-fowinkel en het opzetten van activiteiten met waardebonnen. Ook denken en praten veel bewoners mee over de toekomstvisie van hun wijk.

In 2009 werd besloten een toekomstvisie te ontwikkelen voor Doornakkers. De visie bevat een beeld van hoe de wijk er in 2030 uit zou moeten zien, niet als eindbeeld maar wel met een ambitie om naar toe te werken. Bewoners zijn intensief betrokken bij het opstellen van de visie. De gemeente heeft alle wensen en ideeën inmiddels samengebracht in een conceptvisie, die is besproken met de woningcorporaties en met (bewoners) organisaties. In het najaar van 2011 wordt de 'Wijkontwikkelingsvisie Doornakkers 2030' aan het college, de gemeenteraad en corporatie Woonbedrijf voorgelegd.

Doorontwikkeling Achter de Voordeur-aanpak

De afgelopen twee jaar is er gewerkt aan de Achter de Voordeur-aanpak in alle drie de krachtwijken. In elke wijk heeft een krachtwerker regie gevoerd over de hulp van ca. 15 organisaties aan in totaal 302 huishoudens (607 bewoners) met meervoudige problemen (schulden, werkloosheid, huiselijk geweld etc.). Dit tweejarige experiment, onder meer bedoeld om verkokering te doorbreken en maatwerk te leveren aan probleemhuishoudens, is mei 2011 beëindigd.

De begeleidingsgroep stelde vast dat werken volgens het uitgangspunt 'één huishouden, één plan' succesvol is en dat de samenwerking tussen de betrokken organisaties (corporaties, welzijn, GGzE, etc.) goed op gang is gekomen. Wel hebben professionals in de wijk behoefte aan meer mandaat en doorzettingsmacht. Ook de effectiviteit van de hulpverlening kan beter.

De Achter de Voordeur-aanpak gaat door, maar zonder de drie gemeentelijke krachtwerkers. Hoe de aanpak in 2012 en verder er precies gaat uitzien is afhankelijk van de uitwerking van nieuw sociaal beleid, waaraan de gemeente werkt. De ervaringen die opgedaan zijn in de Eindhovense krachtwijken en in andere gemeenten én de lessen van het landelijk experiment Achter de Voordeur worden daarin meegenomen.

Impuls voor de gezonde leefomgeving Gezondheid is één van de drie thema's in het wijkactieplan. De gezondheidstoestand van de bewoners van Doornakkers is slecht, vergeleken met de andere Eindhovense buurten. Via het programma Gezond in de Buurt en Trefpunt Doornakkers Gezond wordt er gewerkt aan een preventieve aanpak van gezondheidsproblemen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om beweegprogramma's, gezondheidsactiviteiten op

basisscholen en een goede eerstelijnsgezondheidszorg. De belangstelling voor deelname aan 'gezonde' activiteiten neemt toe.

'Gezond in de buurt' besteedt aandacht aan een gezonde sociale en fysieke leefomgeving. De subsidieregeling 'Groen in de wijk' van het voormalig ministerie van LNV biedt Doornakkers de kans om groen in de buurt, in combinatie met sport, spelen en gezondheid te verbeteren.

In 2011 en 2012 wordt, via de Groenimpuls, de "Omloop" (de verbinding tussen oud en nieuw Doornakkers), verbeterd. Door de aanleg van een groenstructuur in combinatie met spelen, bewegen en ontmoeten wordt de integratie van beide delen van de wijk ondersteund.

Wijken in uitvoering

Armoede en werkloosheid

- Vanuit het pand aan de Jan van Riebeecklaan werkt Doornakkers Actief aan het begeleiden van personen naar werk of maatschappelijke participatie. Van de 212 cliënten is 48 procent begeleid naar werk en drie procent naar activering (stand dec. 2010).
- Nieuwe invulling voormalig basisschool De Tongelaar: de eerste helft van 2011 is een conceptprogramma van eisen ontwikkeld voor de vestiging van een ZZP-Buurtcentrum.

Gezondheid

- Aanbod buurtactiviteiten: een naschools activiteitenprogramma met voorlichting over voeding op twee basisscholen, ouder- en kindgym, cursus EHBO en groepsvoorlichtingsbijeenkomsten voor allochtone vrouwen over gezondheid, beweging, wekelijkse wandeling voor senioren, etc.
- Beweegprogramma: van de 191 deelnemers had 58 procent het programma eind 2010 voltooid. In 2010 namen 79 mensen deel.
- In 2010 heeft de Allochtone zorgconsulent van de GGD 225 keer contact gehad met 67 cliënten.
- Op de basisscholen De Driesprong en De Boschakker is samen met onder andere Sportformule en de GGD gewerkt volgens de Gezonde School Methode. Onderdeel was onder meer een fittest in de groepen 2 en 7, gevolgd door activiteiten voor de hele school.

Fysiek & Schoon, heel en veilig

- Bewoners worden bij de openbare ruimte betrokken door onder meer het

houden van schouwen en opschoonacties.

- De leefbaarheidscoach/straatcoach van Woonbedrijf motiveert en coacht bewoners om de leefbaarheid te verbeteren.
- In De Toeloop worden beheer en programmering van de maatschappelijke ruimten met nieuwe mensen (inclusief vrijwilligers en re-integratie) beter afgestemd en een impuls gegeven. Ook is er specifieke aandacht voor de openbare ruimte van De Toeloop.

Achter de Voordeur

- De afgelopen periode zijn onder regie van de krachtwerker voor 75 huishoudens (212 bewoners) signalen van meervoudige complexe problemen opgepakt door de zorgpartners in de buurt. In veel gevallen leidde dat tot verbetering van de situatie van de betrokken bewoner(s), onder wie risicjongeren.
- Klapperproject (Woonbedrijf): ca. 60 mensen zijn geholpen bij problemen op het gebied van administratie, inkomen, schulden en sociaal-maatschappelijke vraagstukken.

Bewonersparticipatie

- Waardebonnen: tot en met voorjaar 2011 zijn 73 initiatieven gehonoreerd, variërend van het organiseren van een straatspeeldag tot een voetbalschool voor de jeugd.
- Voor het ontwikkelen van een integrale visie op Doornakkers 2030 was er in de tweede helft van 2010 een samenspraaktraject met buurtbewoners.
- Buurtkracht: in straten en buurten zijn door bewoners volgens de straat-aan-zet aanpak activiteiten uitgevoerd gericht op meer leefbaarheid.

Leefbaarometer Doornakkers

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Enschede

Enschede streeft er naar om van Velve-Lindenhof zo snel mogelijk weer een 'normale wijk' te maken. De term 'aandachtswijk' heeft veel extra aandacht en investeringen gebracht, maar brengt in de beleving van bewoners en professionals ook een negatief stempel met zich mee.

De visitatiecommissie concludeerde al dat de problemen in Velve-Lindenhof vergeleken met andere wijken 'behapbaar' zijn en constateerde ook dat de wijk voldoende potentie heeft om een wijk te worden waar bewoners en de hele stad Enschede trots op kunnen zijn. Om dit te bewerkstelligen zijn gemeente en corporaties bezig veel projectactiviteiten over te nemen in reguliere en stadsbrede activiteiten. Dat geldt onder andere voor de succesvolle aanpak van de wijkcoaches en voor enkele projecten die gericht zijn op opvoedondersteuning. Aangezien de meeste woningbouwplannen, en ook het multifunctionele Hart van de wijk, in 2012 en 2013 worden opgeleverd, streven alle betrokken partijen er naar om de meeste sociale activiteiten tegen die tijd opgenomen te hebben in reguliere werkzaamheden.

Op 13 december 2010 bezocht de visitatiecommissie de wijk Velve-Lindenhof. Geconstateerd werd dat de cijfers laten zien dat het met de wijk de goede kant op gaat. Belangrijke succesfactor hierbij is enerzijds de grote betrokkenheid onder professionals en bewoners en anderzijds de voorzetting van wat met name woningcorporatie De Woonplaats is gang had gezet. Partijen kunnen terecht trots zijn op de behaalde resultaten. Kenmerkend voor de wijk is een sterk sociaal programma, een grote betrokkenheid van bewoners en een relatief behapbaar pakket aan achterstanden. Uitdagingen richten zich vooral op het versterken van de mondigheid van bewoners, het verbreden en concentreren van het voorzieningspakket in het Hart van de Wijk en de opname van bewoners in een verhoudingsgewijs omvangrijk nieuwbouwprogramma. Met name dit laatste zal leiden tot een verandering van de bevolkingssamenstelling door instroom van kansrijke bewoners. De adviezen van de visitatiecommissie zijn opgenomen en overgenomen in de aanpak van de wijkvernieuwing. Daarnaast wordt momenteel hard gewerkt aan het vastleggen en verduurzamen van succesvolle projecten. De aanpak van de wijkcoaches en de centrale inzet van de ondersteuning voor (nieuwe) ondernemers zijn daar aansprekende voorbeelden van.

de p e n n s r e

Enschede

Velve-Lindenhof

In 2010 is het grootste deel van de herstructureringsgebieden binnen de wijk gesloopt en gereed gemaakt voor de nieuwbouw. In het middengebied van de wijk bouwen woningcorporaties De Woonplaats en Ons Huis respectievelijk 211 en 49 nieuwe woningen. Deze woningen zijn energiezuinig ontworpen. Daarnaast verschijnt er een grotere diversiteit van woningtypes, meer groen in de openbare ruimte en bredere straten. Dat maakt het geheel tot een aantrekkelijk woongebied. De laatste nieuwbouwwoningen in het middengebied worden medio 2012 opgeleverd. Naast het middengebied wordt er ook nieuw gebouwd in de noordwestelijke hoek van de wijk (het Lage Bothof) op het terrein van een voormalige textiel fabriek. Daar krijgen wonen, werken, winkelen en cultuur een plek. Er komen onder meer circa 180 (zorg-)woningen, de Nationale Reisopera, en een supermarkt.

Leren en opgroeien

In de geïntegreerde peuterspeelzaal/kinderopvang vinden allerlei activiteiten plaats, onder andere een Taalverbeterplan, een kindcentrum en opvoedingsondersteuning. Ook is er een ouderkamer ingericht voor buurtbewoners. In samenwerking met de Brede School en het Loes Loket wordt er gewerkt met maandthema's, bijvoorbeeld voorlezen, danslessen en gezonde leefstijl. Al deze activiteiten komen onder één dak met de scholen in een nieuw multifunctionele wijkgebouw. De oplevering van dit zogenaamde 'Hart van de wijk' is eind 2012 gepland.

De groep jongeren die in Velve-Lindenhof overlast veroorzaakt is bij de gemeente, politie en andere instanties in beeld. In het verleden is er te weinig samenwerking geweest tussen instanties bij de aanpak van deze groep. Een andere klacht is dat er veel tijd en energie wordt gestopt in de kleine groep overlastgevende jongeren, terwijl er weinig aandacht is voor de grote groep jongeren in de wijk waarmee het wel goed gaat. Inmiddels is in de wijk een jongeren-coach actief. De wijkcoaches verwijzen door naar deze jongerencoach, die vervolgens hulp kan bieden bij bijvoorbeeld het zoeken naar werk of problemen thuis of op school.

Leven en werken

In Velve-Lindenhof helpen vier wijkcoaches gezinnen kampen met meerdere problemen. De wijkcoaches werken volgens het uitgangspunt één gezin, één plan. Zij verenigen 12 functies in één persoon en hebben vergaande bevoegdheden om problemen op en aan te pakken. Zowel betrokken instanties als bewoners geven aan dat de ervaringen met deze Achter de Voordeur-aanpak positief zijn. Dat komt onder meer door het laagdrempelige en aanbodgerichte karakter van de aanpak en de nadruk op maatwerk. Uit een evaluatie van de Universiteit Enschede blijkt dat de wijkcoaches hun werk prima doen en dat de samenwerking met de betrokken partners goed functioneert. Het experiment loopt tot eind 2011. Alle gezinnen in de wijk zijn dan bezocht en dan zullen ook de resultaten bekend zijn.

De gemeente heeft in 2010 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar het invoeren van het experiment met de wijkcoaches in andere wijken in Enschede. Inmiddels is besloten om wijkteams te vormen die werken op basis van de ervaringen in Velve-Lindenhof en de wijkzorgteams in andere wijken. Deze wijkteams richten zich op 2600 huishoudens met meervoudige problematiek in heel Enschede.

Participeren en ontmoeten

Sinds het begin van de wijkaanpak zijn er al verschillende initiatieven door de bewoners zelf uitgevoerd. Zo is begin 2010 in Velve-Lindenhof de kinderkraad geïnstalleerd. Onder begeleiding van welzijnsorganisatie Alifa komen kinderen bij elkaar en praten samen met de wijkraad en met stadsdeelmanagement over zaken die de kinderen na aan het hart liggen.

Een ander voorbeeld is de digitale dorpspomp: een computer met een beeldscherm, dat overdag ook buiten kan staan en waar alle bewoners van de wijk bij kunnen komen. Via dit interactieve scherm is informatie te krijgen van en over de wijk, van organisaties en ook van bewoners zelf. Deze informatie kunnen de bewoners er zelf opzetten. Het kan informatie zijn over schoolactiviteiten, de speeltuin, over de nieuwbouw van de huizen, het Hart van de wijk etc.

Verder is er een buurtmuseum gekomen. Het mooie van dit initiatief is dat het geheel door bewoners zelf is bedacht en uitgevoerd. Het gaat om een oud pand met grote historische waarde. Eenmaal volledig opgeknapt werd de woning in december 2010 overgedragen aan de Stichting Museum – Buurtkamer Velve-Lindenhof. Zij gaan samen met buurtbewoners en andere enthousiastelingen aan de slag om dit huis tot een cultureel en sociaal ontmoetingscentrum om te toveren.

Wijken in uitvoering

Wonen

- Begin 2012 worden circa 260 woningen opgeleverd;
- In 2013 wordt een multifunctionele accommodatie opgeleverd, bewoners hebben hier actief aan deelgenomen;

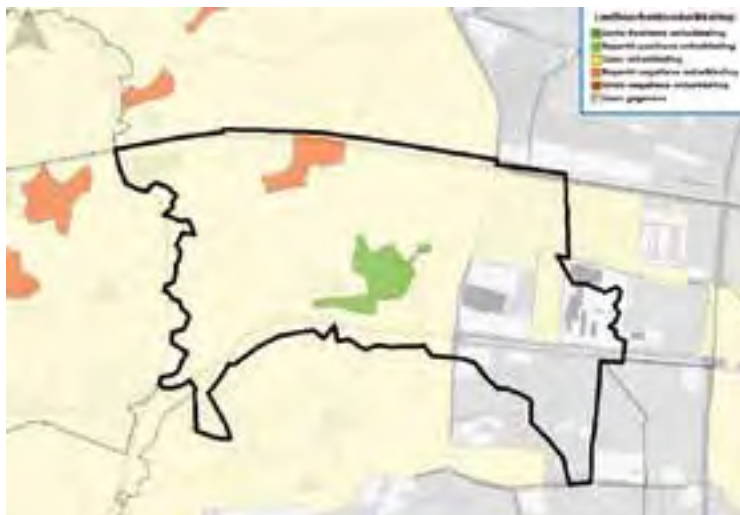
Wijkcoaches

- De wijkcoaches-methodiek wordt toegepast in de hele stad en zal zich richten op 2600 probleemgezinnen in Enschede;
- 300 gezinnen in Velve-Lindenhof zijn inmiddels bezocht; eind 2011 zijn alle gezinnen bezocht

Leefbaarometer Velve-Lindenhof

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Groningen

De visitatiecommissie is onder de indruk van de vele mooie en creatieve dingen die gebeuren in de aandachtswijken Korrewegwijk en De Hoogte in Groningen. Bijvoorbeeld de voortvarende aanpak binnen 'Onderneem 't'. Dit project bevordert ondernemerschap en ontsluit microfinanciering. Ook de vooruitstrevende manier waarop de bewonersparticipatie is georganiseerd maakt indruk. Bewoners kunnen meebepalen waar het geld aan wordt besteed voor verbetering van hun woon- en leefomgeving. De commissie noemt de waardenzeefmethode en de wijkstemdag gedurfde en prima methoden. De commissie is ervan overtuigd dat de aanpak nog effectiever kan zijn als de doelstellingen per wijk expliciet worden gemaakt en gedeeld met anderen. Het stemt de commissie positief dat de partijen in Groningen dat zelf ook zien en een proces van heroverweging zijn begonnen, met een gericht aanpak en een slagvaardiger organisatie.

Een belangrijke stap daarbij is het 'normaliseren' van de aandachtswijkenaanpak. Dit gebeurt door de aandachtswijkenaanpak onderdeel te maken van de samenwerking tussen gemeente en corporaties. Al vanaf 1998 zijn er in Groningen gezamenlijke afspraken over wijkvernieuwing. Recent zijn de afspraken vernieuwd voor de derde periode van 4 jaar in het Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 (NLA). Voorheen stond de aanpak naast de lijnorganisatie, waardoor die qua plannen, financiering en organisatie te veel los stond van de al lopende initiatieven.

Ook buiten de aandachtswijken is de wijkaanpak in Groningen geregeld in het NLA. In het NLA zijn afspraken gemaakt over de fysieke en sociale opgaven in vijftien wijken, inclusief Korrewegwijk en De Hoogte. In elk van deze wijken is een wijkteam actief met vertegenwoordigers van de bewoners, de corporaties en de gemeente. De opdracht van de wijkteams is het maken van verbinding met bewoners van de wijk en het met bewoners realiseren van projecten die bijdragen aan prettig samenwonen. Hiervoor was de afgelopen vier jaar 20 miljoen euro beschikbaar, naast de investeringen in nieuwbouw, renovatie, sociale samenhang en openbare ruimte. Om wijkgericht werken te verduurzamen, hebben gemeente en corporaties een toekomstschets gemaakt per wijk, wijkperspectief genaamd. Deze wijkperspectieven geven richting aan de inzet van gemeente en corporaties. De wijkteams gebruiken het wijkperspectief om voorstellen van bewoners te toetsen. Maar het biedt ook de mogelijkheid om zaken in de wijk te op de agenda te zetten.

Groningen

Korrewegwijk en De Hoogte

Er is sprake van vooruitgang in Korrewegwijk en De Hoogte. Het gaat over de volle breedte beter. Het jaarplan 'Mooi Blijven Wonen 2011' staat in het teken van het vastleggen van de in gang gezette beweging. De gemeente, de corporaties Lefier en De Huismeesters en de instellingen in de wijken werken daarbij goed samen. Het besef dat zij het niet alleen kunnen, is groot. Daarom is via de zogeheten waardenzeefmethode bij bewoners en ondernemers geïnventariseerd wat zij belangrijke thema's vinden. Daaruit kwamen de volgende thema's naar voren: jeugd, veiligheid en verloedering in de openbare ruimte. De bewoners is gevraagd voor deze thema's plannen aan te dragen en uit te werken. Op een wijkstemdag mogen de bewoners zelf een keuze maken uit de ingediende projecten.

In de afgelopen drie jaar zijn vier wijkstemdagen gehouden. Ruim 1250 bewoners bezochten deze dagen. Zij dienden 72 projecten in, waarvan er 36 zijn uitgekozen. Daarvoor was ruim 1,25 miljoen euro beschikbaar. Volgens de Bewonersmonitor Krachtwijken (2011) van de Universiteit van Tilburg wordt in Groningen veel gedaan aan het informeren van bewoners over de wijkaanpak. Dat is althans de mening van de bewoners zelf. Zij zien verbeteringen in de wijk.

Jeugd

Het buurtrestaurant L'Eetudié wordt gerund door jongeren met 'rugzakproblemen'. Zij gedijen vooral goed in een kleinschalige omgeving waarin ze kunnen werken én leren. L'Eetudié is een initiatief van woningcorporatie Lefier, het Alfa-college en multicultureel vrouwencentrum Jasmijn. Het restaurant draait al vier jaar. Elk jaar gaan daar tien jongeren aan de slag. Bijna allemaal halen ze hun diploma en stromen door naar een vervolopleiding of werk.

Veiligheid

In 2010 is het Veiligheid In de Buurt (VIB)-pand geopend. Het is een plek van waaruit diverse hulpverleners werken en buurtbewoners binnenlopen. In overleg met buurtbewoners worden maatregelen bedacht om de veiligheid in de wijk te verhogen. De laagdrempeligheid van het VIB-pand nodigt uit om zaken op tafel te

leggen, variërend van het voorkomen van inbraken tot het aanpakken van overlastproblemen. Voor zes straten is in overleg met de bewoners een specifieke aanpak uitgestippeld. Eind 2011 wordt er weer een veiligheidsbelevingsmeting gehouden en zijn er cijfers over het effect van het VIB-pand beschikbaar.

Openbare ruimte

In De Hoogte draait nu twee jaar het Schuttingenplan van woningcorporatie De Huismeesters. Werklozen en/of bijstandsgerechtigden kunnen meewerken aan het opknappen van hun wijk en doorstromen naar betaald werk, een vervoltraject of vrijwilligerswerk. De effecten zijn merkbaar en zichtbaar. De wijk wordt netter en de brandgangen veiliger door het plaatsen van nieuwe schuttingen. Zes deelnemers hebben een belangrijke stap richting werk gezet, één deelnemer is doorgestroomd naar een baan als medewerker onderhoud bij een corporatie, vier deelnemers werken mee aan de schuttingen voor de duur van een half jaar. De wijkbewoners reageren positief op het project.

Wonen

Drie jaar geleden is de start gemaakt voor een grootschalige renovatie van 500 woningen in Tuindorp de Hoogte. Naast het behoud van de historische architectuur van de buurt wordt voornamelijk ingezet op duurzaamheid, veiligheid en comfort.

Zo worden de woningen extra geïsoleerd wat een gunstige invloed zal hebben op de woonlasten van de bewoners. Ook zijn inmiddels de werkzaamheden gestart voor de bouw van 500 woningen in de Cortingborg. Een nieuwe wijk in dit gebied. Deze woningen worden voornamelijk ingezet in de sociale huur.

In de Korrewegwijk is een wijkvernieuwingplan gemaakt en uitgevoerd voor 580 woningen. Een deel is gesloopt en vervangen door nieuwbouw en een deel is opgeknapt door niveauverbetering. Het hele traject van allereerste planvorming tot uitvoering is in nauw overleg met bewoners van de wijk gebeurd. De wijk is aantrekkelijker en geschikt voor mensen in alle fasen van hun leven. Uiteraard zijn de woningen ook zuiniger in energieverbruik.

Leefbaarheid

In Groningen wordt in veertien wijken vanaf 1996 elke twee jaar de leefbaarheid gemeten. Uit de Monitor Leefbaarheid en Veiligheid (2010) blijkt dat de Korrewegwijk en De Hoogte duidelijk in de lift zitten, hoewel de Korrewegwijk en De Hoogte op leefbaarheid en sociale samenhang nog steeds onder het stadsgemiddelde scoren. Beduidend meer mensen dan gemiddeld vinden dat hun buurt er het laatste jaar op vooruit is gegaan en verwachten dat de kwaliteit van wonen de komende jaren zal toenemen.

IN OPDRACHT VAN DE HOOGHEESTERS

HERSTRUCTURERING 494 WONINGEN DE HOOGTE

SAFETY

LEERINGS

WISSELMAN

Leering bouwplaats

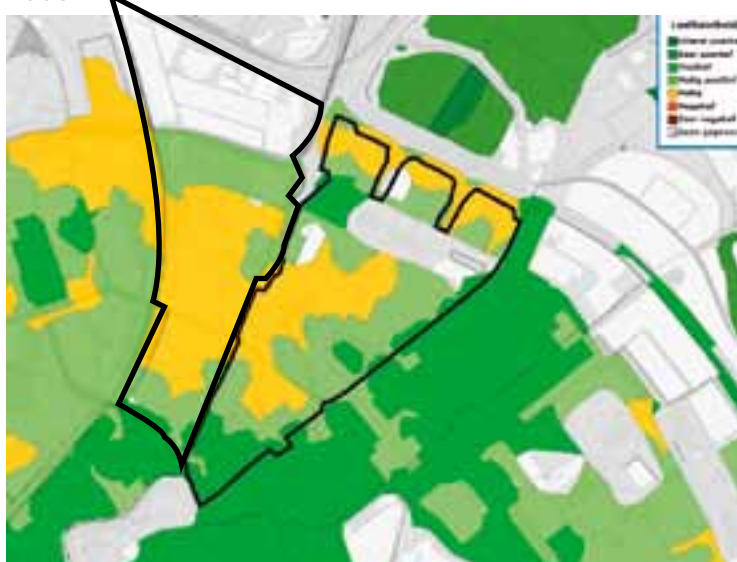
Leefbaarometer Korrewegwijk en De Hoogte

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Heerlen

De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat professionals met veel betrokkenheid en passie werken aan Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig (MSP). De eerste resultaten daarvan zijn zichtbaar: betere Cito-toetscijfers, minder schooluitval, succesvolle schuldhulpverleningstrajecten. Door dicht bij de bewoners te staan, hebben de professionals hun vertrouwen herwonnen. Bewoners en professionals hebben weer geloof in de aanpak van de problemen die in de wijk spelen. Ook zit er veel creativiteit en innovatie in de aanpak. De met bewoners ontworpen pocketparken en volkstuinten zijn daarvan volgens de commissie goede voorbeelden, die ook voor andere aandachtswijken interessant zijn.

Daarnaast heeft de commissie in overweging gegeven om prioriteiten te kiezen in het programma voor MSP met het oog op het in de toekomst beschikbare geld en daarbij goed te kijken wat echt heeft gewerkt en welke onderdelen met minder energie en geld toe kunnen.

Heerlen heeft daarom een proces in gang gezet onder de naam Wijkenaanpak vanaf 2012/herordening afspraken uit WAP/Charter. Met betrokken bewoners en partners (corporaties, welzijnsinstellingen, politie etc.) wil men komen tot een nadere toespitsing op succesvolle en noodzakelijke projecten op het gebied van de herstructurering. Uitgangspunt daarbij blijft het integrale karakter, first things first (met name op gebied van leefbaarheid, veiligheid en participatie) en het verantwoord omgaan met het (beperkte) geld. Daarbij worden de fysieke voorzieningen nauwkeurig onder de loep genomen. Het streven is dit proces in het derde kwartaal van 2011 af te ronden, zodat de gemeenteraad begin 2012 een bijgesteld WAP kan vaststellen.

Voor het welslagen van de wijkenaanpak in MSP wordt de nieuwbouw van het centrum (met een tweetal supermarkten, woningen en Brede Maatschappelijke Voorziening) noodzakelijk geacht. Ook een ander structuurversterkend element, de MSP-allee (een langzaamverkeerverbinding door de wijk, die niet alleen bepaalde belangrijke onderdelen van MSP “verknoot” maar daarnaast ook een verbinding vormt tussen Heerlen-Oost en de Brunsummerheide) wordt aangelegd.

Wat betreft het thema ‘krimp’ sluit Heerlen aan bij inmiddels gevormde kennisclusters zoals de Stedenband met Amsterdam (Sluis, Delfzijl en Heerlen) en kijkt ze naar krimpscenario’s zoals in Rotterdam en de daarbij bedachte interventiemogelijkheden. Verder richten twee studenten de afrondende stage van hun opleiding op de particuliere woningvoorraad in dit krimpgebied. Het actief betrekken van bewoners/eigenaren is daarbij het uitgangspunt.

Sinds mei 2011 is de verantwoordelijkheid voor het programma Herstructurering in Heerlen ondergebracht bij één lid van het directieteam. Naast MSP gaat het daarbij om Hoensbroek/Passart en Vrieheide en het afronden van Molenberg en Heerlerheide. In die herstructureringsopgave wordt binnen MSP alles (dus ook reguliere werkzaamheden van afdelingen/corporaties) in een projectstructuur inzichtelijk gemaakt, gevolgd, afgerond en geëvalueerd. Uiteindelijk is het de bedoeling om alle goede voorbeelden om te zetten naar “regulier” beleid. Daarvan zijn nu al tekenen herkenbaar: Hoensbroek kan de resultaten van MSP al inzetten in de herstructureringsopgave. Andersom maakt ook MSP al gebruik van de aanpak in Molenberg/Heerlerheide/Passart en Vrieheide. Daarnaast maakt de afdeling Welzijn (ook door de decentralisatie van een aantal regelingen) een omslag naar gebiedsgeoriënteerd en vraaggericht werken.

W
E
F
E
E
T

Heerlen

Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig

De uitvoering van de sloopplannen verloopt volgens plan. Oorspronkelijk werd uitgegaan van de sloop van 759 woningen. Door de aanleg van de MSP-Allee en door voortschrijdend inzicht zal de totale sloop hoger uitkomen (waarschijnlijk 44 woningen). Eind 2010 waren 385 woningen gesloopt (voornamelijk aan de Govert Flinckstraat en de Limburgiastraat).

De nieuwbouwprojecten lopen achter op de planning die voorzag in de bouw van 200 huurwoningen en 150 koopwoningen door de corporaties. Slechts 76 huurwoningen op de Kasteellaan zijn inmiddels gerealiseerd. De corporaties bekijken de nieuwbouwplannen opnieuw op hun haalbaarheid. De intentie is om in elk geval de nieuwbouwplannen voor het nieuwe centrum te verwezenlijken.

Het project “Ketenregisseur MSiP”, de samenwerking tussen eerstelijns zorg, is in de praktijk zeer succesvol gebleken. Inmiddels is dan ook een voorstel om deze aanpak ook voor 2011 en 2012 voort te zetten goedgekeurd en gefinancierd.

In het kader van “Schoon MSP” hebben in 2010 verschillende acties plaatsgevonden rondom het thema schoon, heel en veilig. Hiermee wordt getracht het bewustzijn van bewoners voor hun woonomgeving te stimuleren.

Ook zijn er vier speelplekken in de wijk bij gekomen en worden de plannen voor de vijfde speelplek op het Glasmijterrein verder uitgewerkt. Inmiddels zijn er twee pocketparks en zullen er in 2011 nog twee volgen, waarbij het vierde pocketpark een andere invulling krijgt: een fruitgaard in het centrum van MSP. Ook is het toekomstig centrumplan tijdelijk ingericht, in afwachting van de realisering van de nieuwe invulling van het centrum. Het nieuwe Centrumplan is een belangrijke pijler onder de herstructurering van de wijk. De contouren van het nieuwe centrumplan, met winkels en woningen,

worden steeds duidelijker. De Plusmarkt en Aldi hebben toegezegd naar het nieuwe winkelcentrum te willen verhuizen.

Thema Werken

Er werden – door de economische situatie – in het project “Re-integratie werklozen” meer cliënten bediend dan gepland. Voor het project “Buurthulpen” is het streven jaarlijks minimaal tien actieve buurthulpen te werven om klussen in de wijk te doen. In de loop van 2010 is huisvesting voor de buurthulpen beschikbaar gekomen, waardoor die doelstelling gerealiseerd kon worden gerealiseerd. Dit is een project waarbij corporaties en gemeente intensief samenwerken om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Een ruilsysteem van diensten tussen buurtbewoners wordt niet zelfstandig tot stand gebracht, maar wordt geïntegreerd in het project van de inzet van buurthulpen. Voor het project “Maatschappelijke stages” zijn inmiddels de systemen bij de Vrijwilligerscentrale zodanig ingericht dat van daaruit de koppeling kan worden gemaakt tussen vraag en aanbod van stageplekken voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs.

De bedoeling is om uiteindelijk 1200 leerlingen in Parkstad te helpen aan een geschikte stageplek.

Thema Leren en opgroeien

De realisatie van een jongerenontmoetingsplek aan de Schandelmolenweg is opgepakt. In oktober 2010 is de bouwvergunning aangevraagd. Tevens werd in 2010 een open jongerenontmoetingsplek aan de Bredastraat gerealiseerd. Voor de voorgenoemde activiteiten “Vrijwilligerskader Brede Maatschappelijke Voorziening” is de samenwerkingsstructuur voor verenigingen opgezet en is er sprake van ondersteuning van verenigingen. Vanuit het jongerenwerk wordt in MSP extra ingezet op de zelfredzaamheid van jongeren en de bevordering van de veiligheid op straat. In 2011 wordt hierin de samenwerking met de veiligheidsprojecten binnen de wijk verder gestalte gegeven. De voorbereiding van de Brede Maatschappelijke Voorziening-MSP is in volle gang. Naast de geplande investering in het gebouw wordt nagedacht over het beheer van het gebouw na opening. In het

project “Bibliotheekvoorziening” is niet gekozen voor een fysieke plek waar buurtbewoners kunnen lezen, maar wordt laaggeletterdheid aangepakt door allerlei laagdrempelige evenementen in de wijk. Er wordt nadrukkelijk gezocht naar gecombineerde activiteiten met acties vanuit Schoon MSP. In het Centrum voor jeugd en gezin kunnen mensen terecht met vragen en problemen in de gezinssfeer.

Thema Integratie

Het project “Uitbreiding inburgeringstrajecten” is in 2010 afgerond. Er werden 55

inburgeringstrajecten door MSP-inwoners doorlopen (voornemen was 33 trajecten). Ter bevordering van de inburgering begon in 2010 – in het kader van het Deltaplan inburgering – de werving van taalcoaches. Het project verloopt goed en zal de komende tijd zeker blijven bestaan.

Thema Veiligheid

De projecten op veiligheidsgebied in MSP zijn niet goed van de grond gekomen, dan wel vertraagd in uitvoering gaan. Het project “Aanpak criminele volwassenen” had in 2010 moeten beginnen, maar dat is niet gelukt.

Dat geldt ook voor de aanpak van huiselijk geweld en de buurtbemiddeling. Rond de aanpak van overlastgevendende jeugd en handhaving hebben wel diverse activiteiten plaatsgevonden, maar die aanpak moet voor 2011 en verder beter worden gecombineerd met de extra inzet op jongerenwerk. Met diverse scholen in de wijk zijn convenanten gesloten over door scholen te nemen veiligheidsmaatregelen, maar de uitvoering laat op zich wachten.

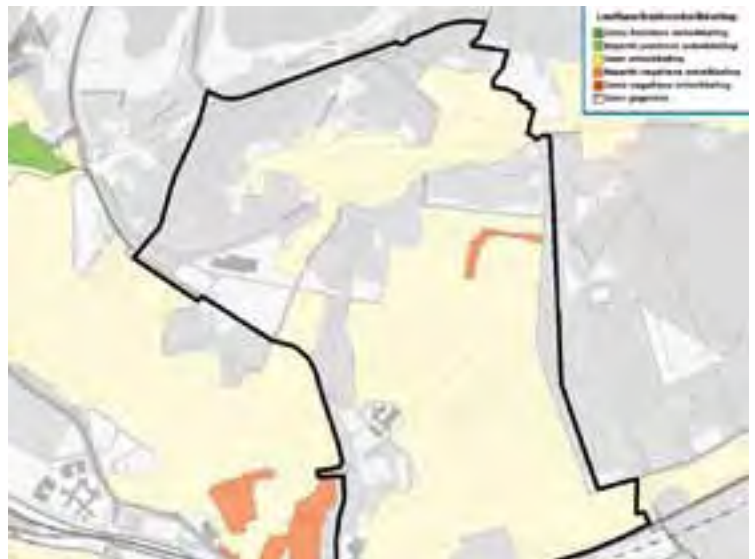
Stand van zaken per 1 januari 2011

Thema primair	Indicator	Gepland	Gerealiseerd
Wonen/Leefbaarheid	Aantal Cruijff-courts	0	0
	Aantal Krajceck Playgrounds	0	0
	Aantal combinatiefuncties	0	0
	Aantal Pocketparks	4	3
	Aantal nieuwe speelplekken	5	4
Leren en Opgroeien	Sloop / nieuwbouw	759 / 350	385 / 76
	Aantal brede scholen	1	0
	Aantal Centra voor Jeugd en Gezin	1	1
Werken	Aantal conciërges	3	0
	Verstreckte microkredieten	5	1
	Aantal trajecten	25	14
Integreren	Inzet MKB-adviseurs	25	14
	Aantal taalcursussen voor inburgeraars	30 in 2010	35 in 2010
Veiligheid	Aantal wijkagenten	3	3
	Aantal Straatcoaches	1	1
	Aantal Straattoezichthouders	5	5
Gezondheid	Aantal wijkzusters	1	1
Combinatie	Aantal bezoeken “Achter de Voordeur”	Ja, aantal onbekend	Ja, aantal onbekend
	Bewonersparticipatie	Vouchersysteem ingevoerd?	Nee
	Aantal activiteiten	15 in 2010	20 in 2010
	Aantal bewoners bereikt	350 in 2010	425 in 2010

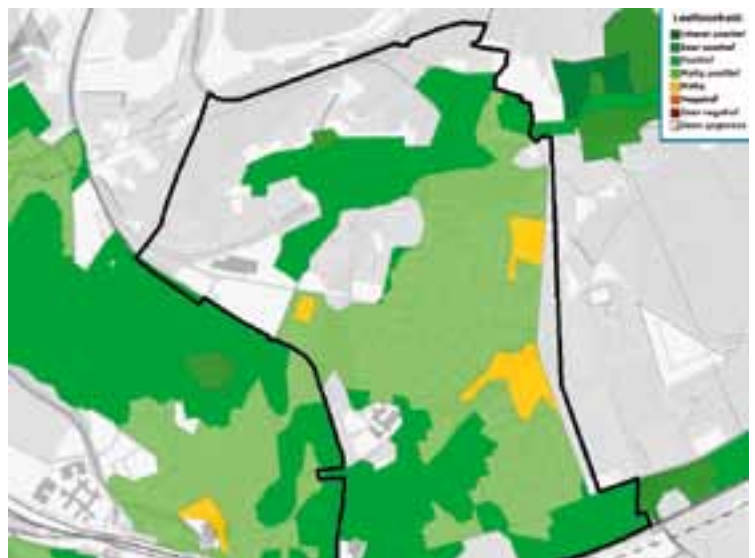
Meezenbroek, Schaesbergerveld en Palemig

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

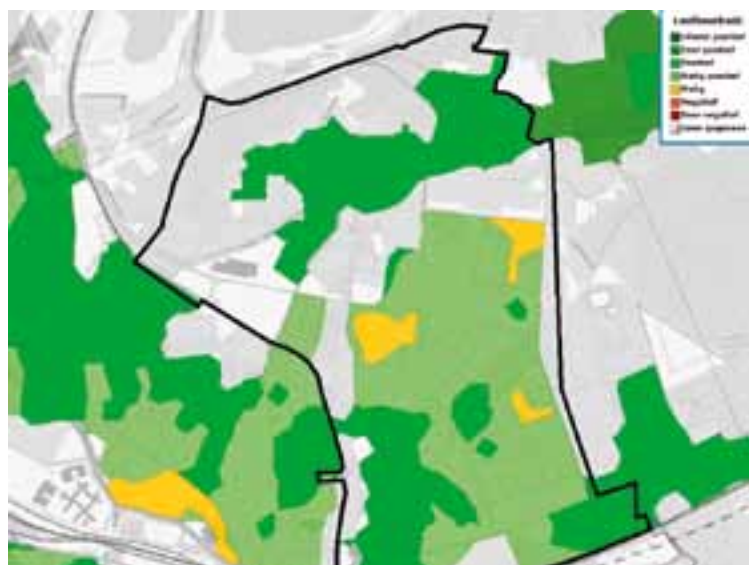
2008

2010

2008-2010

Leeuwarden

De visitatiecommissie wijkenaanpak heeft op 13 januari 2011 de wijk Heechterp-Schieringen bezocht. Tijdens het bezoek stonden op verzoek van gemeente, corporaties en bewoners drie thema's centraal:

- *waarborgen en verankeren van de frontlijnaanpak*
- *bewonersparticipatie*
- *de fysieke aanpak die volgt op de sociale aanpak*

De commissie heeft een positief beeld van de sociale aanpak in de wijk Heechterp-Schieringen. Er is sprake van vitaliteit, energie, korte lijnen en een bijzondere samenwerking tussen partijen in het frontlijnteam. Het doorbreken van de verkokering voor een efficiënte aanpak achter de voordeur is een voorbeeld voor het land. De verbinding met Hbo-instellingen en de bestuurlijke verankering, maar vooral het enthousiasme van het team sprak de commissie erg aan. Deze aanpak wordt momenteel in heel Leeuwarden toegepast. De commissie gaf aan dat hierbij maatwerk belangrijk is, evenals het bewijs dat de nieuwe aanpak iets oplevert. Leeuwarden wil dit met het instrument MKBA aantonen.

Wat betreft de bewonersparticipatie onderstreepte de commissie de insteek van de gemeente en de corporaties dat dit geen doel op zich is. De commissie adviseerde de bewonersparticipatie te differentiëren naar de vragen 'waarom', 'wie' en 'hoe'. In Leeuwarden wordt hier aan gewerkt in het kader van het vormgeven van burgerschap.

Als het gaat om de fysieke aanpak viel het de commissie op dat er weliswaar wordt samengewerkt aan dit thema, maar met minder energie in vergelijking met het frontlijnteam. Een gedeeld beeld over de wijk lijkt bij partijen nog te ontbreken. De aanzet van de corporaties en de gemeente om naar de wijk te kijken op basis van verschillende woonmilieus sprak de commissie erg aan. De commissie gaf het advies hier snel van visievorming over te gaan tot realisatie. Daar wordt nu hard aan gewerkt.

Leuwarden

Leeuwarden

Heechterp-Schieringen

In het wijkactieplan is het uitgangspunt 'geen bewoner de wijk uit'. Het afgelopen jaar zijn maatregelen genomen om 'sociale stijgers' in de wijk te houden. Vanuit het concept 'woonmilieus' is samen met de bewoners en de corporaties opnieuw naar de wijk gekeken. Op basis van dit concept zijn er haalbaarheidsstudies in gang gezet voor in eerste instantie Schieringen-Zuid en het Centrumgebied. In Schieringen-Zuid is besloten kleinschalig te slopen, te renoveren en groot onderhoud toe te passen voor het 'levendige woonmilieu'. Ook in het centrumgebied wordt geprobeerd een passend woonmilieu te realiseren.

Nieuwbouw en renovatie

Het afgelopen jaar zijn er 20 nieuwbouwapartementen voor senioren opgeleverd, waarvan vijftien voor mensen uit de wijk. De woningen zijn heel energiezuinig. Daarnaast zijn 111 laagbouwoningen gerenoveerd. Naast comfortverbetering lag het accent ook hier op energiebesparing. Alle woningen zijn maximaal geïsoleerd en voorzien van nieuwe verwarmingsapparatuur en zonnepanelen.

Leefomgeving

Begonnen is met de aanleg van het 'strúnpaad'. Dit gebeurde met geld van het voormalig ministerie van LNV. Het gaat om wandelpaden vanuit de wijk naar het nabij gelegen sport- en recreatiegebied. Samen met de bewoners is het plan tot stand gekomen. Er wordt ongeveer 2200 meter schelpenpaden, 800 m2 trottoir en asfalt en 2000 m2 waterpartij aangelegd. De buurttuin, op de plek van een voormalige school voor agrarisch onderwijs, krijgt steeds meer vorm. Ongeveer 20 bewoners denken mee over de inrichting en zullen straks de eerste gebruikers zijn. Twee scholen voor het voortgezet onderwijs staan borg voor de continuïteit en ondersteuning. In het deelproject 'buurt en blok' worden er samen met bewoners fysieke verbeteringen in de wijk bedacht. Zo zijn er het laatste jaar verschillende paden opgeknapt, is verlichting aangebracht in achterpaden, zijn er extra parkeerplaatsen gerealiseerd, bomen gekapt én geplant, etc.

Sociale aanpak: Frontlijnteam

Het frontlijnteam heeft bijna iedereen in de wijk bezocht. Er is bij 1875 voordeuren aangebeld en er zijn 3472 diensten aangeboden. Het wordt steeds meer de kunst om tijd in te ruimen voor het leggen van nieuwe contacten in de wijk. Sommige bewoners hebben veel tijd nodig om stappen vooruit te zetten. Het frontlijnteam blijft betrokken bij deze bewoners en laat ze niet los. Ze worden geholpen bij het zoeken naar een nieuw perspectief.

De reguliere instellingen verwijzen steeds meer door naar het team. Het team is steeds op zoek naar bewoners met talenten die de wijk kunnen versterken. En die zijn er, getuige de door de bewoners zelf georganiseerde activiteiten zoals een hardloopteam, huiswerkbegeleiding, dansavonden voor oudere alleenstaanden, een taalgroep voor allochtone vrouwen, een Turkse feestavond, een streetdancecursus voor en door jongeren en een soos voor Wajongers. Op deze initiatieven speelt het buurthuis goed in door de bewoners te ondersteunen. Steeds meer bewoners bezoeken de activiteiten.

Het frontlijnteam dient als voorbeeld voor andere steden in Nederland, maar ook voor de andere wijken in Leeuwarden. Onder de noemer 'Amarylis' heeft het college tien wijken aangewezen waar op deze manier wordt gewerkt.

Werk en inkomen

Werk is en blijft een belangrijk aandachtspunt. In totaal zijn er een kleine honderd bewoners aan het werk of weer naar school gegaan. Helaas is de spoeling qua vacatures dun. Zelfstandig ondernemerschap kan dan een uitkomst bieden. Bureau Zelfstandigen Fryslân heeft 25 nieuwe ondernemers ruim een half jaar intensief begeleid bij het opzetten van hun eigen bedrijf. De cursus bestond onder andere uit het maken van een ondernemersplan, het bouwen van een website en training in sociale vaardigheden. Op dinsdag 14 juni is de cursus afgerond met een feestelijke certificaatuitreiking.

Begin dit jaar is in Heechterp - Schieringen, met ondersteuning van MKB-Nederland, een ondernemersvereniging opgericht. Die organiseert activiteiten voor ondernemers waarbij wordt aangesloten bij andere activiteiten in de wijk. Zo is er een Banenmarkt georganiseerd in combinatie met een wijkfeest. Er was een ruim aanbod aan banen bij onder meer de gemeente Leeuwarden, uitzendbureaus, het vrijwilligersservicepunt, het Bureau Zelfstandigen en diverse scholen.

De Praktijkwinkel 'Iederswinkel' biedt de mogelijkheid om in een laagdrempelige, vertrouwde en veilige (werk)omgeving het eigen ondernemerschap te ontplooiën en werkervaring op te doen in de vorm van een stage. De Praktijkwinkel werkt als een

ontmoetingsplaats voor leerlingen, mensen die aan het reintegreren zijn, buurtbewoners en ondernemers.

In samenwerking met het AOC Fryslân is een leerwerktraject van een jaar opgezet voor jongeren uit de wijk zonder startkwalificatie en die daarom geen werk kunnen vinden. Het doel is het behalen van een startkwalificatie. Hieraan gekoppeld is het project Stadslandbouw in de wijk en rond het watergebied de Potmarge in Leeuwarden, in samenwerking met universiteit Wageningen.

In maart 2011 is een ontmoetingsplein georganiseerd met medewerking van diverse maatschappelijke organisaties in Leeuwarden. Vijf startende ondernemers, die meededen aan de cursus Kansrijk Ondernemen in de wijk in 2010, zijn op die bijeenkomst gekoppeld aan een gevestigde ondernemer in een soortgelijke branche. De gevestigde ondernemer gaat voor een jaar de beginnende ondernemer coachen bij het opzetten van zijn of haar bedrijf. Na een evaluatie wordt bepaald of deze aanpak wordt voortgezet voor nieuwe beginnende ondernemers.

Concrete resultaten in het afgelopen jaar

Sociaal

- In totaal 1875 gezinnen bezocht, 3472 diensten aangeboden (veel gerelateerd aan begeleiden naar werk).
- Proefproject 'Kind in Fryslân' begonnen.
- Bewonersactiviteiten (bijvoorbeeld hardlooptroep, huiswerkbegeleiding, taalgroep).

Fysiek

- 20 energiezuinige nieuwbouwwoningen opgeleverd.
- 111 woningen verbeterd, ook energetisch.
- Sloop voormalige school.
- Start aanleg struipaad en buurttuin.

Werk en Inkomen

- 25 bewoners opgeleid tot zelfstandig ondernemer.
- Ondernemersvereniging opgericht en actief.
- Zes bewoners krijgen opleiding/werkervaring bij sloop Wilgenflat.
- Praktijkwinkel opgericht.

Leefbaarometer Heechterp- Schieringen

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

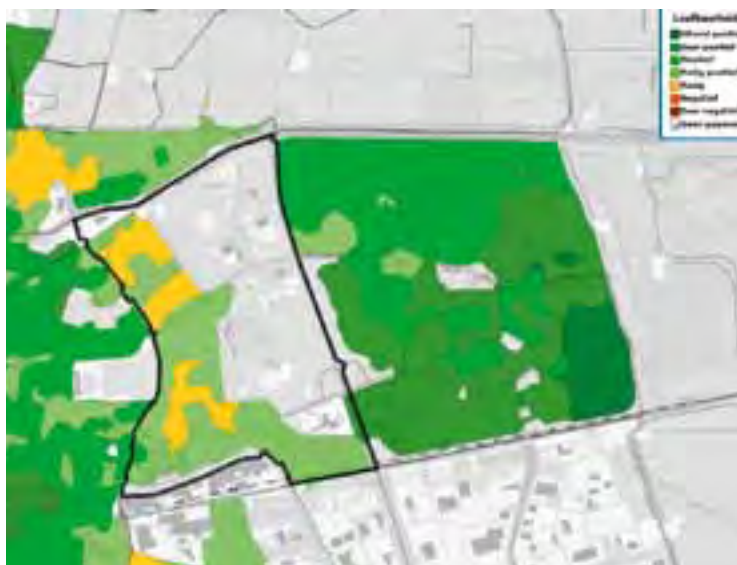
2008 - 2010

2008

2010

De visitatiecommissie wijkenaanpak heeft op 28 juni 2010 de gemeente Maastricht bezocht. Het beeld van de uitvoering van de wijkenaanpak in Maastricht Noordoost wordt gedomineerd door drie grote fysieke, infrastructurele ingrepen: het ongelijkvloers maken van de spoorwegovergang, het onder de grond leggen van hoogspanningsleidingen in Limmel / Nazareth én de ondertunneling van de A2. De commissie is er – in lijn met de gemeente, corporaties en bewoners en andere betrokken organisaties – van overtuigd dat deze investeringen essentieel zijn voor de verdere ontwikkeling van de buurten Wittevrouwenveld, Wyckerpoort, Limmel en Nazareth.

De vernieuwing van Limmel/Nazareth staat of valt met het slechten van de spoor- en hoogspanningsbarrières tussen de twee buurten. Op deze centrale plaats (het Hoolhoesterrein) moet een nieuw centrum met onder meer een nieuwe brede school en winkelcentrum komen. Daarvoor moet de spoorwegovergang ongelijkvloers worden gemaakt en moeten de hoogspanningslijnen ondergronds gaan. Als dat niet gebeurt, kan het nieuwe centrum niet worden gerealiseerd en zullen de nog aanwezige voorzieningen (basisschool en winkels) onvermijdelijk uit de wijk verdwijnen. Het opheffen van de barrières kost € 22,5 mln. Dit maakt vernieuwing van school, winkels, woningen en openbare ruimte ter waarde van nog eens € 22,5 mln mogelijk. Het gaat dus om een investering van € 45 mln. Dankzij bijdragen van verschillende partijen is hiervan inmiddels € 40,3 mln gedekt.

Het Rijk heeft in 2008 een overeenkomst met Maastricht gesloten over de aanpak van Noordoost. Het Rijk heeft zich daarmee verplicht om op zoek te gaan naar de laatste 4,2 miljoen euro, waarmee 40% van de kosten voor het opheffen van de barrière hoogspanningslijnen wordt gedekt. Het Rijk heeft dit bedrag nog niet gevonden. Een oplossing is dat leidingbeheerder TenneT de cofinanciering doorberekent in haar energietarieven. De minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie heeft toegezegd dat hij de Tweede Kamer daarover voor het eind 2011 informeert. Als die € 4,2 miljoen er niet komt, moet de ontwikkeling in 2012 noodgedwongen worden afgeblazen, blijven Limmel en Nazareth met lege handen en zullen de school en winkels onvermijdelijk uit de wijk verdwijnen. Bij een positief en spoedig besluit gaat de totale investering van € 45 miljoen door en is de wijk gered. De vernieuwing van Wittevrouwenveld en Wyckerpoort profiteert sterk van de ondertunneling van de A2. Het Rijk is, samen met de gemeente Maastricht, provincie Limburg en gemeente Meerssen, opdrachtgever. Hierdoor zal de leefkwaliteit structureel verbeteren.

Visitatie

De visitatiecommissie is onder de indruk van het uithoudingsvermogen van alle partijen die bij de herstructurering van Maastricht-Noordoost betrokken zijn. Naast de langdurige projecten zijn 20 kortetermijnacties voor de periode medio 2008 – medio 2010 afgerond. De commissie vindt deze combinatie van lange- en kortetermijnprojecten, die in samenwerking met bewoners zijn opgezet en direct effect hebben gesorteerd, goed voor de vooruitgang die er in de wijk is en wordt geboekt. De commissie is ook zeer te spreken over de inbreng en inspanningen van de bewoners in de buurt.

Als aanbevelingen ter verbetering adviseert de commissie onder meer om meer richting aan te brengen in doelstellingen, het wij-zij-denken te doorbreken, meer vraaggericht te werken, voldoende aandacht te houden voor sociale versterking en meer samenhang te brengen tussen de sociale maatregelen. Maastricht neemt deze aanbevelingen ter harte.

Uitgangspunt voor de verdere herstructurering van Noordoost zijn twee Wijkontwikkelingsplannen (één voor Limmel/ Nazareth en één voor Wittevrouwenveld/ Wyckerpoort) die in 2010 zijn vastgesteld. Deze plannen richten zich op het sociaal versterken en ruimtelijk vernieuwen van beide wijken in de periode 2010-2020. In twee uitvoeringsprogramma's is vastgelegd welke maatregelen op sociaal en fysiek terrein in 2011 en 2012 concreet worden uitgevoerd.

De woningcorporaties hebben te maken met ingrijpende afwaardering en verminderende investeringscapaciteit. Dat heeft gevolgen voor de bijdragen van de corporaties aan de Maastrichtse volkshuisvesting, leefbaarheid en sociale programma's. De gezamenlijke opgave is om bij een afnemende investeringscapaciteit van alle betrokken partijen, de kwaliteit van de herstructurering op peil te houden.

De gemeente heeft met de corporaties afgesproken om de financiële haalbaarheid van alle geplande herstructureringsopgaven tegen het licht te houden en samen te bepalen in welke mate die moeten worden bijgesteld. De resultaten leggen partijen vast in een nieuw lokaal akkoord voor de periode tot 2020. Deze herijking heeft geen gevolgen voor de lopende projecten die in 2011 in Noordoost worden uitgevoerd.

Maasrijck

Maastricht

Noordoost

Sinds september 2009 is er een coördinator dagarrangementen voor de stadsdeel Maastricht Noordoost. Hij moet zorgen voor een aanbod aan opvang, onderwijs en vrijetijdsactiviteiten voor onder meer basisschool 't Spoor in Limmel/Nazareth en De Letterdoes in Wyckerpoort. De dagarrangementen, waarbij voor kinderen voor en na schooltijd opvang en/of activiteiten worden opgezet, hebben tot doel de ontwikkelingskansen van leerlingen te vergroten en de ouders in de gelegenheid te stellen werk of studie en zorg te combineren.

Voor de concrete invulling van de naschoolse (vrijetijds)activiteiten zorgen de twee combifunctionarissen. De één legt de verbinding tussen activiteiten op school, buurt en sportverenigingen, de ander zorgt voor de verbinding tussen school, wijk en cultuur. Er zijn in 2010 circa 40 buitenschoolse activiteiten georganiseerd waar circa 450 leerlingen aan hebben deelgenomen.

Werk en Werkgelegenheid

De opname in het Wijkservicepunt van het Servicepunt Werk en Bemiddeling wordt in 2011 en 2012 voortgezet. De resultaten overtreffen de geplande aantallen in het Wijkactieplan. De re-integratiemedewerkers in Limmel/Nazareth en Wittevrouwenveld/Wyckerpoort bereiken veel meer mensen dan verwacht. In 2010 zijn er 67 toegeleid naar werk en 48 naar een andere activiteit. Het Wijkservicepunt bewijst daarmee zijn nut als laagdrempelige functie, waar mensen makkelijk in en uit lopen.

Veiligheid

De Veilige Buurten teams timmeren hard aan de weg en de aanpak begint zijn vruchten af te werpen. De teams bestaan uit de wijkagent, de opbouwwerker van Trajekt, de wijkgebonden medewerker van de gemeente en medewerkers van de corporaties Woonpunt en Servatius. Er zijn elke acht weken buurtbijeekkomsten en de bewoners bepalen drie prioriteiten die telkens door de leden van de Veilige Buurten Teams als de buurtbewoners worden aangepakt. De

resultaten hiervan worden na afloop van de acht weken aan de bewoners voorgelegd, waarna een nieuwe achtweekse cyclus begint. Het doel van deze aanpak is, buiten het leefbaarder en veiliger maken van de wijk, de mate van participatie en de zelfredzaamheid van de bewoners te vergroten. Dit proces komt steeds beter op gang.

Integratie en participatie

Het project Kunst in de Wijk bevordert dat kunstenaars activiteiten organiseren in hun eigen wijk. Dit stimuleert de gedeelde identiteit en gemeenschapszin in de wijk, bevordert dat meer mensen in Noordoost aan kunst en cultuur gaan doen en versterkt de eigen kracht van bewoners en bewonersgroepen. Dat draagt ook bij aan de ambitie van Maastricht om in 2018 de Culturele Hoofdstad van Europa te worden.

Een voorbeeld van een kunstproject is 'De Graanvrouwe van Limmel'. Inwoners mochten zelf bepalen welk kunstwerk er in Limmel kwam. Via de media werd een oproep gedaan aan kunstenaars om met een voorstel te komen voor Limmel. Verder heeft het kunstcollectief Veer-Ein! uit Noordoost enkele activiteiten georganiseerd, zoals Schuttingtaal en een fototentoonstelling in Nazareth. Veer-Ein! wil jaarlijks een groot project doen in de openbare ruimte. In 2011 is dat het beschilderen van de basisschool in Nazareth, met kunstenaars en leerlingen. Ook komt er een expositieruimte en er wordt een begin gemaakt met wijktheater.

Wonen

Er loopt op dit moment een experiment met een ander toewijzingsbeleid voor sociale huurwoningen. Doel is te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is woningen toe te wijzen aan mensen die actief willen bijdragen aan straat, buurt of wijk. De experimenten variëren per buurt. Enkele voorbeelden zijn: meer kansen bieden aan jongeren uit de eigen buurt, meer mogelijkheden voor wooncarrière voor bewoners uit de eigen buurt, binnen een wooncomplex leefregels opstellen en die laten ondertekenen door kandidaat-huurders, doorlichten (screenen) van bewoners voor toewijzing in bepaalde wooncomplexen en buurtbewoners nieuwe bewoners in de buurt welkom laten heten.

Gezondheid

Een aantal gezinnen in Noordoost kampt met meerdere problemen tegelijk. Meestal zijn diverse organisaties betrokken bij de hulpverlening, zoals de schuldhulpverlening, geestelijke gezondheidszorg, sociale dienst en woningcorporaties. In het verleden werd in dit soort situaties langs elkaar heen gewerkt. Via de persoonsgerichte aanpak werken instanties nu met elkaar samen. In 2010 zijn er circa 200 personen bereikt via deze aanpak.

Leefbaarometer Noordoost

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Nijmegen

De wijkaanpak in de Nijmeegse wijk Hatert is op de goede weg. Dat blijkt uit verschillende onderzoeken die de afgelopen tijd in Hatert zijn gedaan. De grote vraag op dit moment is echter: hoe gaan we verder? Daarbij staat voorop: wat kunnen bewoners op eigen kracht overnemen en wat niet?

Er is de afgelopen maanden flink geëvalueerd en gevisiteerd in Hatert. In een paar jaar tijd is ruim 10 miljoen euro extra in Hatert geïnvesteerd. Er ging onder meer geld naar Schoon, Heel en Veilig, Hatert Werkt, Hatert Jong, Hatert Ontmoet en Hatert Thuis.

Volgens de landelijke visitatiecommissie gaat het de goede kant op in Hatert.

‘Hatert is zeker niet de slechtste van de veertig. Fysiek gezien niet, maar ook sociaal niet. De sociaaleconomische problemen in de wijk overheersen. Maar er is bijvoorbeeld een goed sociaal netwerk. Soms steekt jongerenoverlast de kop op. Er zit vitaliteit in de aanpak samen met de bewoners. Dat maakt de uitgangspositie van Hatert gunstiger dan elders.’

Uit de visitatie blijkt dat er in Hatert veel ‘drang’ is om te helpen. Er is zó veel georganiseerd rond de bewoners dat het gevaar bestaat dat de hulpverlening centraal komt te staan in plaats van de bewoners. Nu staan de gemeente, corporaties en andere instellingen voor de vraag: wat doen we straks nog wel en wat niet meer? Hoe leg je de aanpak vast? Daarbij staat voorop: wat kunnen bewoners op eigen kracht overnemen en wat niet?

Volgens de commissie kan de rol van professionals minder. Het is effectiever als bewoners elkaar weten te vinden. Losse, aanbodgerichte projecten waar de bewoners passief aan bijdragen zullen waarschijnlijk gaan verdwijnen. De commissie is positief over plannen voor een integraal Sociale Wijkteam in Hatert. Dat zal de inzet van uitvoerenden coördineren. Eén persoon in het team (waar alle organisaties in zitten) is centraal aanspreekpunt. Volgens de commissie moet de gemeente de regie nemen: ‘Leiding geven, stimuleren, verbinden en doorzettingsmacht tonen.’

Eind 2011 moet er een plan liggen voor Hatert, samengesteld door de gemeente Nijmegen, de corporaties en de bewoners. Dit plan wordt gebaseerd op de evaluatie van het WAP in de afgelopen jaren en de diagnose van de wijk. De doelstellingen voor 2015 en de financiële kaders zijn bepaald. De vraag die rest is wat we gaan doen, wat we niet meer gaan doen en hoe we zoveel mogelijk activiteiten kunnen verduurzamen. De samenwerking wordt hoe dan ook minder subsidiegedreven en minder vrijblijvend.

nieuwe

Nijmegen

Hatert

Bewoners, woningcorporaties, gemeente en andere instelling werkten nauw samen aan de uitvoering van een zestal sporen in Hatert.: Hatert Werkt, Hatert Thuis, Jong Hatert, Hatert Ontmoet, Veilig Hatert en Hatert Integreert. Deze aanpak in sporen wordt nu verlaten om plaats te maken voor de zaken die het meest belangrijk zijn. Gezien de krimpende middelen moeten er scherpe keuzes gemaakt worden. In het sporen-model is ondertussen wél veel tot stand gebracht.

Hatert Jong

In de wijk zijn met inzet van twee combinatiefunctionarissen combinaties gelegd tussen basisscholen en sportverenigingen. Dit heeft onder meer geleid tot een naschools sportprogramma, een afgestemd binnenschools en buitenschools sportaanbod en een sportdag voor alle kinderen van groep 3 tot en met 8. Een beweegtuin voor senioren is uitgebreid met een toestel zodat ook kinderen er plezier van hebben. Hiermee is bijgedragen aan een positief beweegklimaat in de wijk. Op het programma voor 2011 staan verder gerichte activiteiten voor doelgroepen als allochtone meiden, peuterspeelzaal en sportstimulering voor risico-kinderen in de leeftijd van 10 tot en met 14 jaar.

Hatert Thuis

In Nijmegen zijn in zeven wijken, waaronder Hatert, wijkteams operationeel die gezinnen helpen met meervoudige problemen. Deelnemers aan de wijkteams zijn de wijkagent, de corporatiemedewerker, de maatschappelijk werker, de adviseur Meldpunt Bijzondere Zorg en een gemeentelijke wijkteamregisseur. Zo nodig schuiven andere partijen aan.

Hatert Werkt

Het Actiecentrum Hatert Werkt heeft in 2010 aansprekende resultaten geboekt. Ondanks de economische crisis, oplopende werkloosheidscijfers en een krimpende vacaturemarkt lukte het om 164 werkzoekenden met succes

te ondersteunen bij de zoektocht naar werk. Daarnaast begeleidde het actiecentrum 140 wijkbewoners bij participatietrajecten. De publieksvoorlichters van het actiecentrum gaan er op uit om mensen te helpen. De groep ouderen, arbeidsongeschikten en gezinnen met kinderen kregen op het gebied van armoedebestrijding het afgelopen jaar extra aandacht. Vél meer dan voorheen wordt nu gebruik gemaakt van inkomensondersteunende maatregelen.

Het actiecentrum zette in 2010 fors in op schuldhelpverlening en boekte goede resultaten. Niet alleen maakten meer mensen gebruik van de regelingen, ook heeft het Actiecentrum met de wijkgerichte aanpak ouderen en 'werkende armen' weten te bereiken. De medewerkers van het actiecentrum gingen de wijk in om mensen actief te benaderen via informatie- en netwerkbijeenkomsten en huis-aan-huisacties bij oudere bewoners. Ook worden diverse cursussen ten behoeve van werkzoekenden gegeven, zoals sollicitatietrainingen en budgetteren.

Hatert Ontmoet

Het spoor Hatert Ontmoet bestaat uit verschillende deelprojecten. Aanpassing van het wijkcentrum aan de eisen van de tijd is daarbij het meest in het oog springend. Begonnen is met oriënterende gesprekken voor een buurtrestaurant en een atelier. Het wijktheater heeft samen met bewoners aan een voorstelling in de wijk

gewerkt. Een toneelstuk legt haarfijn de vinger op de zere plekken waar het thema opvoeden betreft.

Hatert Integreert

In de afgelopen jaren zijn diverse projecten van de grond getild. Uit de stadsmonitor blijkt dat deze projecten hun vruchten afwerpen. Zo is het aandeel bewoners dat een positief beeld heeft van andere etnische groepen gestegen en zit nu boven het Nijmeegs gemiddelde. Het bevorderen van contacten tussen de diverse etnische groepen in de wijk blijft een onderdeel van de wijkaanpak in Hatert. Een onafhankelijke "Adviesgroep Integratie Hatert" verzorgt diverse workshops rond het thema etniciteit in de wijk.

Hatert Veilig

In 2010 is een buurtpreventieproject dat gedragen werd door vrijwilligers beëindigd. Alle partners in de wijk zetten de komende tijd in op een breder gedragen verantwoordelijkheid voor de veiligheid in de wijk, waarbij veel meer bewoners als de 'ogen en oren' in de wijk fungeren en de lijnen met professionals worden versterkt. Het bestaande wijkveiligheidsplatform van bewoners, politie en gemeente vervult hierbij de voortrekkersrol.

Wijken in uitvoering

Hatert Jong

- Het Centrum voor Jeugd en Gezin is actief in de brede school
- In het meidenloophuis komen elke avond zo'n 20 allochtone meiden van 11 tot 25 jaar samen.
- In het project School's cool zijn in 2010 93 scholieren begeleid door een mentor bij de overstap van groep 8 naar de brugklas.
- Voor 14-16 jarigen is een mentorproject begonnen met de naam future-click.

Hatert Thuis

- Vanaf het begin van de aanpak zijn circa 300 huishoudens bediend door het wijkteam via een Achter de Voordeur-aanpak

Hatert Werkt

- 164 werkzoekenden zijn aan werk geholpen
- 4211 inwoners geholpen bij het gebruik maken van regelingen voor minima

Hatert Ontmoet

- Het Nijmeegs Wijktheater maakt een voorstelling met en voor bewoners waardoor wijkbewoners met elkaar in contact komen en de onderlinge afstand verkleint.

Hatert Veilig

- Bewoners in het wijkveiligheidsplatform werken samen met de politie.
- Inbraakpreventieactie door politie
- Inzet van een straatcoach

Leefbaarometer Hatert

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

De wijkenaanpak is in 2010 op volle kracht doorgegaan. Het wijkengeld is volledig ingezet en de corporaties zijn doorgegaan met investeren in de wijken, al zijn de omstandigheden waarbinnen dat gebeurt wel veranderd. Door het wegvallen van de projectsteun is hun spankracht beperkt en wordt een aanslag op hun weerstandsvermogen gedaan. Dat wordt versterkt door de financiële crisis en nieuwe Europese regels.

Ook bij de gemeente is er, als gevolg van de kredietcrisis, sprake van grote bezuinigingen. Dat zal gevolgen hebben voor de inrichting van de wijkenaanpak. Een positieve nieuwe ontwikkeling is het Nationaal Programma Zuid. Dit programma kan een belangrijke impuls geven aan de aanpak van Rotterdam Zuid en daarmee aan de wijkenaanpak.

Met de wijkenaanpak is de samenwerking tussen corporaties, deelgemeenten en de stad op een hoger niveau komen te staan. Bij het aantreden van het nieuwe college in Rotterdam is gekozen voor een vorm waarbij deze samenwerking is neergelegd in afspraken op wijkniveau. Deze gebiedsafspraken zijn het vervolg op de wijkactieprogramma's. Ze zijn ook de concrete uitwerking van de afspraken tussen de gemeente, de Rotterdamse corporaties en de deelgemeenten.

Visitatie

De visitatiecommissie wijkenaanpak heeft in 2010 twee keer Rotterdam aangedaan. In haar verslag bevestigt de commissie dat de sociale en de fysieke problematiek in de Rotterdamse wijken bovenmaats groot is. De omvang van de problematiek, het grote aantal projecten, de hoeveelheid betrokken organisaties en de verschillende betrokken bestuurslagen, maken volgens de commissie de aanpak complex.

De commissie heeft over een aantal specifieke aspecten van de Rotterdamse wijkenaanpak aanbevelingen gedaan. Het gaat om het gebieds- en wijkgericht werken, het Pact op Zuid, revitalisering winkelgebieden in West en Noord, de pleinenaanpak op Zuid en de aanpak van de particuliere woningvoorraad op Zuid. Op de belangrijkste van deze aanbevelingen en het vervolg erop, wordt hieronder ingegaan.

De aanbevelingen over het gebiedsgericht werken (maak een gedragen visie per gebied; organiseer uitvoeringskracht op wijkniveau; maak duurzame financieringsafspraken) krijgen vorm en inhoud in het Nationaal Programma Zuid. De visitatie heeft in het geval van de wijken West en Noord nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het leggen van verbindingen met alle belanghebbenden in een gebied en niet alleen met de gekende vastgoedpartijen en de gemeente. Dit advies heeft ertoe geleid dat er contacten zijn gelegd met nieuwe essentiële partners zoals onderwijs en ondernemers.

De visitatiecommissie adviseert wat betreft de pleinenaanpak op Zuid, het intensieve en professioneel beheer voorlopig te continueren. Er wordt gekeken of dat financieel mogelijk is.

Wat betreft de aanbevelingen over de aanpak van de particuliere voorraad op Zuid (kijk naar onorthodoxe maatregelen; differentieer op microniveau; organiseer homogeniteit en wissel ervaringen uit met andere gemeenten), kan worden gemeld dat daarvoor nieuwe elementen (op het gebied van instrumenten en werkwijze) worden ontwikkeld die later onderdeel worden van de totale aanpak.

Rotterdam

Rotterdam

Bergpolder

De wijk Bergpolder is een aantrekkelijke wijk met een rustig en divers karakter. In de wijk wonen ongeveer 8000 inwoners. De grote omvang van de groep eenpersoonshuishoudens, studenten en starters is typerend voor Bergpolder; 64 procent van de bevolking is alleenstaand. Ook de etnische samenstelling van de bevolking ziet er in Bergpolder anders uit dan in de stad als geheel: 27 procent is allochtoon tegen 37% in heel Rotterdam. De wijk heeft relatief veel inwoners tussen de 20-39 jaar. De dichtbebouwde wijk bestaat uit overwegend gesloten monumentale bouwblokken van circa vier bouwlagen.

De aanpak in Bergpolder richt zich op:

- Aanpak woningvoorraad en wooncarrière;
- Aanpak buitenruimte (waaronder pleinen, kindvriendelijke wijken en groen);
- Verbetering van ondernemerschap;
- Activering van en binding tussen burgers en integratie bevorderen;
- Voorkomen van overlast.

De wijkeraanpak heeft een enorme impuls gegeven aan de alliantie met de corporaties. Dat heeft inmiddels geleid tot de ondertekening van gebiedsafspraken voor het gebied.

Station Bergweg

Met Rijksgeld uit het budget Impuls Herbestemming is een onderzoek gedaan naar de mogelijkheid tot het herbestemmen van een deel van de Hofpleinlijn (voormalige spoorverbinding van Rotterdam naar Den Haag) tot cultureel centrum. Het resultaat is positief: het station kan voorzien in behoefte aan horeca en cultuur én kan ook een economische impuls voor de wijk betekenen.

Buurtcentrum Bergpolder

Het bewonersinitiatief buurtcentrum Bergpolder is een succes omdat buurtbewoners en andere bewoners uit Noord hier vaak gebruik van maken. Het activiteiten aanbod is in een jaar tijd uitgebreid tot een gevarieerd weekprogramma, waarin voor en door diverse doelgroepen activiteiten worden gehouden. Vanwege het succes wordt onderzocht hoe de activiteiten in het buurtcentrum bij het regulier aanbod zijn onder te brengen en het succes van dit buurtcentrum is te waarborgen voor de wijk.

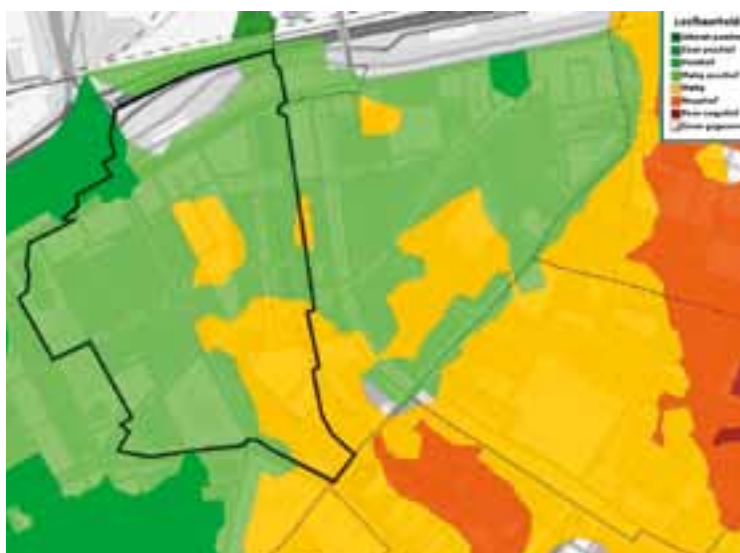
Leefbaarometer Bergpolder

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

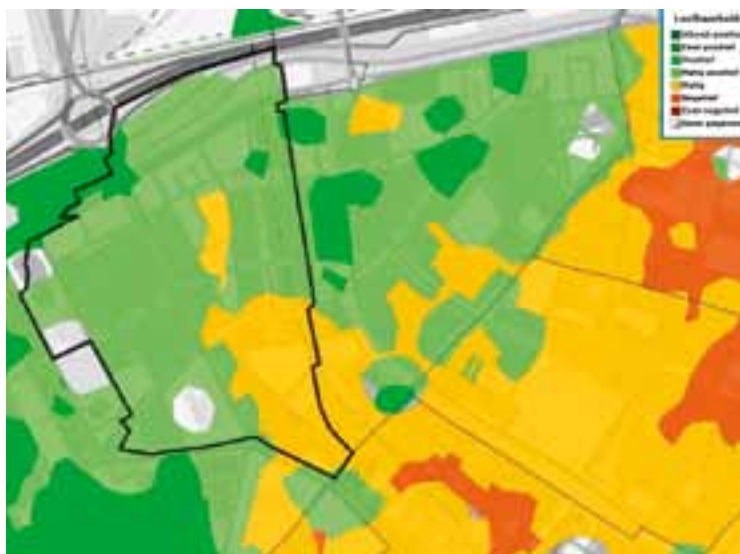
2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

Noord

Noord kent vijf wijken: Het Oude Noorden, de Provenierswijk, Nieuw Crooswijk, Oud Crooswijk en Rubroek. De nadruk in de aanpak in de laatste drie wijken ligt op het versterken van de uitgangspositie van bewoners en het bieden van perspectief. Dat kan door de eigen kracht van bewoners te mobiliseren via een aanpak gericht op activering. Daarbij gaat het vooral om het benutten van bestaande initiatieven en het vergroten van de effectiviteit van projecten door samenwerking, afstemming en kennisdeling.

Het Oude Noorden, de grootste wijk in Noord met ca. 17.500 inwoners, is aan het einde van de negentiende eeuw gebouwd. Er wordt momenteel hard gewerkt om meer variatie in het woningaanbod aan te brengen, maar het totale aanbod huurwoningen is nog altijd hoger dan het stedelijk gemiddelde. Tweederde van de ca. 8500 woningen zijn in corporatiebezit en slechts 16 procent van alle woningen zijn koopwoningen. De wijk heeft een opvallend laag gemiddelde huishoudinkomen (€ 21.000 per jaar) en 23 procent van de huishoudens leeft onder de armoedegrens. Bewoners ontberen voor een belangrijk deel de capaciteit (inkomen, kennis en kunde) om op eigen kracht hun leven in te richten. De Provenierswijk (4.500 inwoners) kent vooral problemen met schooluitval en jongerenproblematiek.

Gevangenis Noordsingel

Momenteel is de gevangenis aan de Noordsingel nog in gebruik, maar vanaf eind 2013 zal het gebouw leeg staan. Delen van het complex kregen al eerder een andere functie (bijvoorbeeld een onderwijsinstelling in het voormalige gerechtsgebouw). Voor de herontwikkeling van het hele gebied is de afgelopen periode samen met bewoners een zogeheten biedboek opgesteld. Daarin staat onder andere dat er een openbaar park moet komen rondom de monumentale gebouwen en de mogelijkheid tot ondergronds parkeren. Voor de gebouwen zelf worden marktpartijen gevraagd om ideeën te ontwikkelen, bijvoorbeeld woningen of een bedrijfsverzamelgebouw.

Buurtactiveringscoaches

Buurtactiveringscoaches hebben een speciale werkwijze ontwikkeld voor langdurig werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden in Crooswijk. Het project is dermate succesvol dat de dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid het opneemt in Full Engagement, het programma dat als doel heeft dat alle Rotterdammers met een uitkering als tegenprestatie aan de slag gaan.

Opknappen Rotte

Het opknappen van het Rottegebied is geslaagd. Een deel van de Linker Rottekade is structureel en goed opgeknapt. Er is veel lof en waardering voor dat stuk Rottekade dat een verbinding legt tussen Rotte en Schuttersveld. Er zijn nog delen waar extra inzet gewenst is: de rest van de Linker Rottekade ligt er nog slecht bij, de verkeerssituatie Zaagmolenkade en Noorderbrug is een probleem en de handhaving ter hoogte van de algemene begraafplaats moet worden verbeterd.

Kook met mij mee!

Kook met mij mee! is een gezondheidsprogramma waarbij basisschoolleerlingen een lekker en duurzaam voedingspatroon promoten onder hun leeftijdsgenoten, ouders en andere buurtbewoners. Jaarlijks nemen 180 basisschoolleerlingen van groep 7/8 deel aan een gevarieerd programma dat bestaat uit kooklessen, proeverijen, excursies naar biologische landbouwbedrijven, e-learningmogelijkheden en wijkdiners.

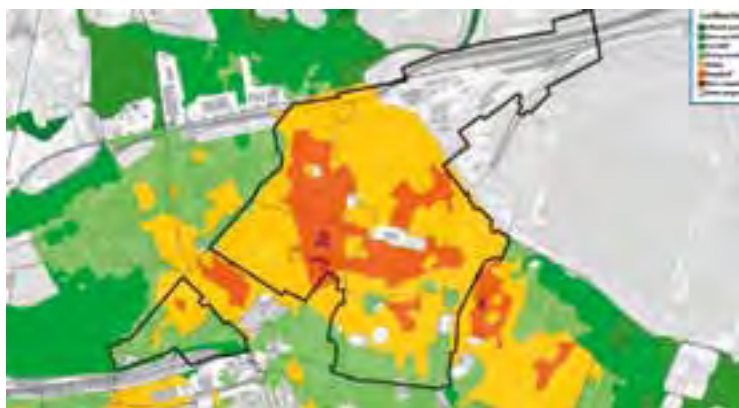
Leefbaarometer Noord

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

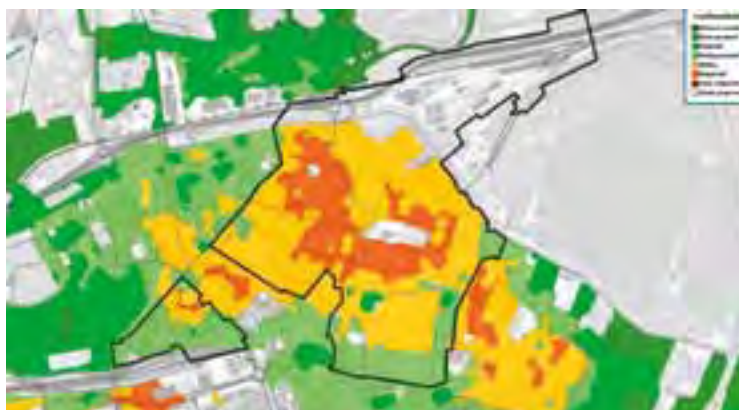
2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

Oud Zuid

Oud Zuid bestaat uit de wijken Oud Charlois, Carnisse, Tarwewijk, Afrikaanderwijk, Bloemhof, Hillesluis en Katendrecht. Dit zijn oude stadswijken waar de problemen de afgelopen jaren zijn geculmineerd. De wijken zijn onderling zeer verschillend, maar scoren allemaal hoog op diverse negatieve factoren zoals veel vooroorlogse, relatief kleine en goedkope huurwoningen, weinig groen, laag inkomen en opleidingsniveau, veel ervaren overlast van drugs en groepen jongeren. Bovendien heeft het hele gebied een imago probleem. Daardoor is het moeilijk om mensen van buiten voor dit gebied te laten kiezen. Dit heeft vooral invloed op de woningmarkt in deze gebieden. Het hele gebied heeft een relatief jonge bevolking, wat vraagt om specifieke voorzieningen en veel inzet op onderwijs en scholing. Daarom ligt de nadruk op leren en opgroeien.

Oud Zuid valt onder de aanpak van Rotterdam Zuid in het gelijknamige Nationaal Programma, dat is opgestart na advies van het team Deetman/Mans van februari 2011. In dit programma (gereed in september 2011) wordt onder meer gewerkt aan het per wijk ontwikkelen van een gemeenschappelijk toekomstbeeld en de weg naar dat doel toe. De aanpak kent drie sporen: talentontwikkeling, economische versterking en fysieke kwaliteitsverbetering.

Het Vliegwiél

Voor de wijken Bloemhof, Hillesluis en Afrikaanderwijk kan "Het Vliegwiél" als succesvol en geslaagd project worden aangemerkt. Het gaat om een project voor (allochtone) vrouwen, die zich verder willen ontwikkelen in taal, gezondheid, kennis en het voor jezelf durven opkomen, met als einddoel een baan. Door gebruik te maken van bestaand aanbod en tegelijkertijd vraaggericht te werken, is Het Vliegwiél erin geslaagd een centrale plaats in te nemen in de wijken.

Preconceptiezorg

Op Zuid is er sprake van relatief hoge sterftecijfers van baby's in de laatste maanden van de zwangerschap of vlak na de bevalling. Een deel van de vrouwen is zich slecht bewust van de risico's op een ongezonde zwangerschap. Daarvoor is eind 2009 het project "Preconceptiezorg" opgezet. Met als belangrijkste doelstelling het bewustzijn van de bewoners op dit vlak te vergroten. Een ander doel is dat stellen met een kindervens nog voor hun zwangerschap worden onderzocht op risicofactoren. Nu wordt een verloskundige of huisarts pas bezocht als de zwangerschap al minstens tien à twaalf weken gevorderd is. Bewoners worden via campagnes gewezen op het belang van een gezonde leefstijl tijdens de zwangerschap. Voor vrouwen én mannen met een kindervens zijn er voorlichtingsbijeenkomsten, in de vorm van laagdrempelige sessies bij mensen thuis.

Aanpak huiselijk geweld

De aanpak van huiselijk geweld heeft op Zuid een hoge prioriteit. Er zijn Lokale Teams Huiselijk Geweld opgericht die de probleemgevallen in de wijken aanpakken. Enerzijds bestaat de aanpak uit het extra informeren van beroepsgroepen (onderwijs, huisartsen, etc.) om huiselijk geweld beter te kunnen signaleren en anderzijds uit het bieden van adequate hulp aan slachtoffers.

Stulemeijercomplex

In het voorjaar van 2010 heeft het binnenplein van het Stulemeijercomplex in Hillesluis een opknopbeurt ondergaan. Mede dankzij het Poen voor je Plan, zoals de bewonersinitiatieven in Feijenoord worden genoemd, subsidie van de deelgemeente Feijenoord en het SBS6-programma Tuinruimers was de opknopbeurt mogelijk.

Vlieg wiel
Feijenoord

Wij maken het verschil voor vrouwen in de rug

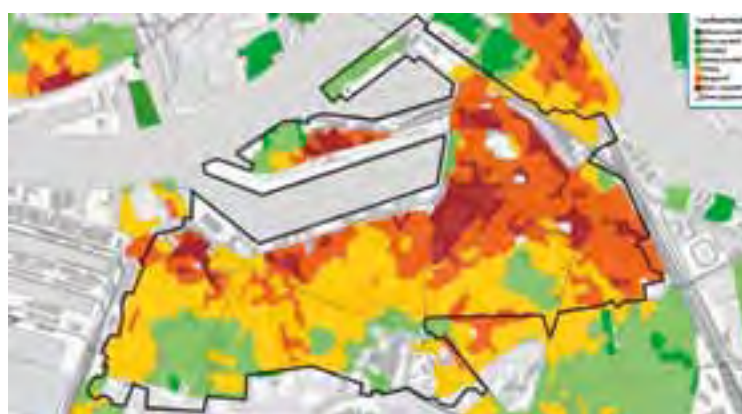
Leefbaarometer Oud Zuid

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheids situatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

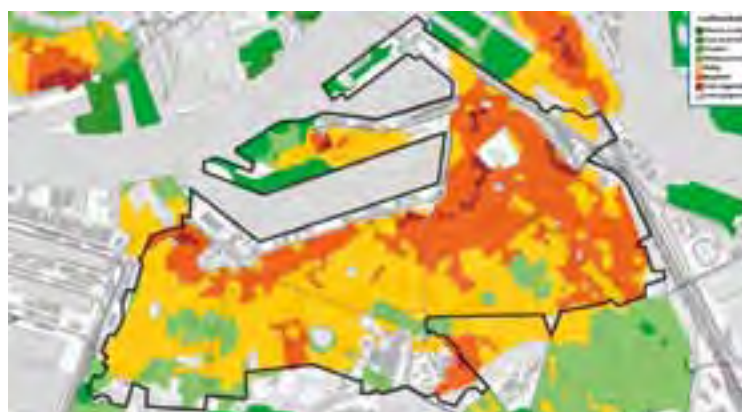
2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

Overschie

In de deelgemeente Overschie wonen circa 16.000 mensen, waarvan ongeveer 60 procent tussen de 20 en 65 jaar is. Overschie is een wijk met een sterk eigen gezicht en een rijke historie. De bevolkingssamenstelling binnen de wijk is sterk gedifferentieerd, waarbij opvalt dat er de laatste jaren relatief meer Surinamers, Turken en Marokkanen in Overschie (voornamelijk in Kleinpolder) zijn gaan wonen dan in de rest van Rotterdam. Door de eenzijdige woningvoorraad trekt Overschie vooral mensen met een laag inkomen, een laag opleidingsniveau, een lage arbeidsparticipatie en weinig economisch perspectief. De nadruk ligt op de aanpak van de eenzijdige woningvoorraad, sociale activering en vergroting van de arbeidsparticipatie.

In het kader van de wijkeraanpak heeft Overschie een aantal grote investeringen in de wijk Kleinpolder kunnen doen. Daarmee zijn onder meer het sport- en speelpark Levenslust, het Prachthuis en het schoolplein van de Zonnekorf betaald, evenals het opknappen van het Sidelingepark, het festival Paradie Overschie en Overschie Sport Gratis. Ook de wijk Kleinpolder is opgeknapt. Er is een speelhuis gekomen, de Rabobank Rotterdam zet zich actief in de wijk in en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu doet onderzoek naar de beleving van het groen in de wijk.

Paradie Overschie

Het gratis cultuur-, muziek- en sportfestival Paradie Overschie vond voor de vierde keer plaats en trok meer dan 30.000 bezoekers. Het festival versterkt de samenhang en sociale banden in Overschie en geeft ook een impuls aan het verenigingsleven en de uitstraling en aantrekkingskracht van de deelgemeente.

Sport- en speelpark Levenslust

Het nieuwe sport- en speelpark Levenslust bestaat uit een speelpark met de nieuwste speeltoestellen voor de jongere kinderen. Allen met een Rotterdams thema zoals 'water en zand' en 'bruggen en gebouwen'. Voor de oudere jeugd is er een sportpark met een kunstgrasveld en een verhard terrein. Ook worden er regelmatig activiteiten georganiseerd in het kader van Overschie Sport Gratis. Levenslust ligt in Kleinpolder-oost en is dé belangrijkste sport- en speelvoorziening in dit deel van de wijk.

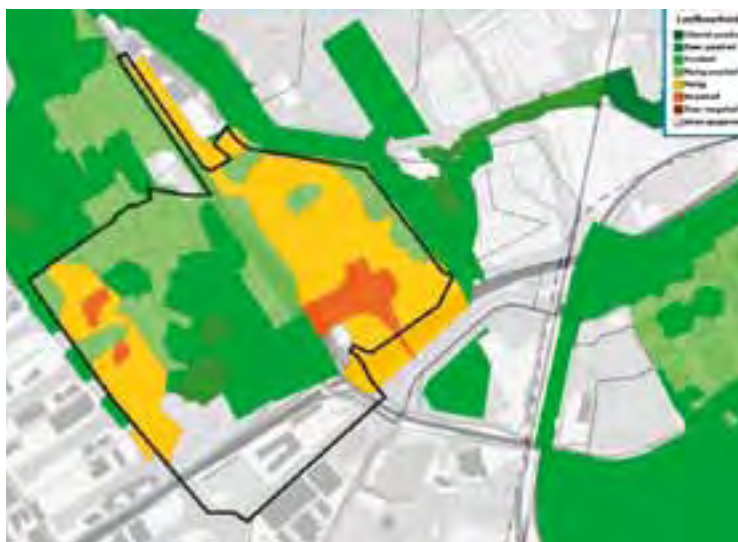
Leefbaarometer Overschie

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

Vreewijk

In Rotterdam-zuid ligt de wijk Vreewijk. Grote delen van de wijk zijn opgezet als tuindorp. Vreewijk kent een vrij homogene gemeenschap, met als belangrijkste kenmerk een relatief hoog percentage autochtone bewoners met een sterke binding met de wijk. De wijk telt zo'n 12.900 inwoners. De bevolking van Vreewijk is relatief oud, 22 procent is ouder dan 65 jaar.

Het aandeel sociale huurwoningen in Vreewijk is hoog: 84 procent, bijna allemaal in bezit van één corporatie. Het aantal schoolverlaters zonder startkwalificatie is hoog, maar het aandeel personen met werk is met 56 procent gelijk aan het gemiddelde voor de aandachtswijken.

Bij de ontwikkeling van Vreewijk staat de volgende missie centraal: behouden en versterken van de waarden van het tuindorp Vreewijk, in harmonie met de rest van de wijk en de stad. De te nemen maatregelen zijn ondergebracht in vier thema's: 1) het behouden en versterken van sociale cohesie en verbeteren van de leefbaarheid, 2) zorgen dat ouderen zo lang mogelijk in de wijk kunnen blijven wonen, 3) behouden van kleinschalige voorzieningen en Vreewijk aantrekkelijker maken voor gezinnen en 4) het op peil houden van en aanbrengen van meer differentiatie in de woningvoorraad, met respect voor het beschermd Stadsgezicht.

Participatie Vreewijk

Voor Vreewijk is het participatieproces rondom tuindorp Vreewijk een geslaagd en succesvol project. Aan de hand van duidelijke deelproducten (cultuurhistorische studie, masterplan buitenruimte, woonwensenonderzoek, etc.), waarbij bewoners inspraak hebben gehad, is een akkoord bereikt over het verbeterprogramma Vreewijk. Dit programma betreft de herstructurering (renovatie dan wel sloop/nieuwbouw) van circa 1300 woningen.

Het Witte Paard

Behoud van het icoon Het Witte Paard, een voormalig verenigingsgebouw in het oude tuindorp, past in de doelstelling om het karakter van Vreewijk te behouden en van Zuid een aantrekkelijk woongebied te maken. Met behulp van het budget Impuls Herbestemming is een maatschappelijk ondernemingsplan gemaakt, waarmee het mogelijk wordt dat het gebouw een brede maatschappelijke betekenis gaat krijgen. Gedacht wordt aan functies als horeca en programmering gericht op de hiervoor genoemde vier thema's.

Vreewijk goes Classic

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest ontwikkelt Community Projects om Rotterdammers op een innovatieve, originele en betrokken wijze kennis te laten maken met het orkest. Samen met corporatie, Com.wonen is het project Vreewijk goes Classic opgezet om bewoners van Vreewijk kennis te laten maken met klassieke muziek.

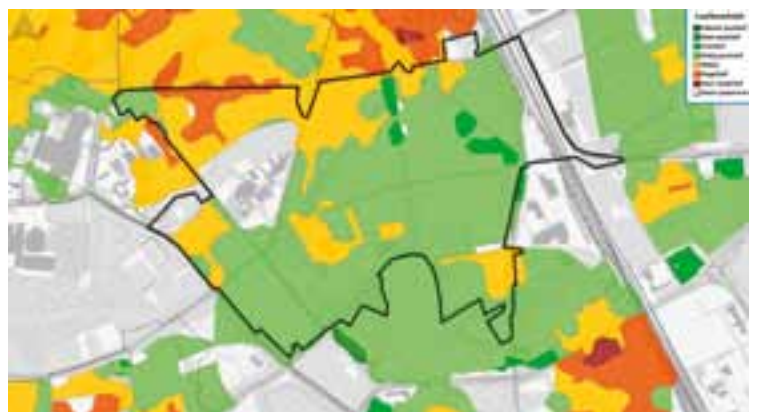
Leefbaarometer Vreewijk

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

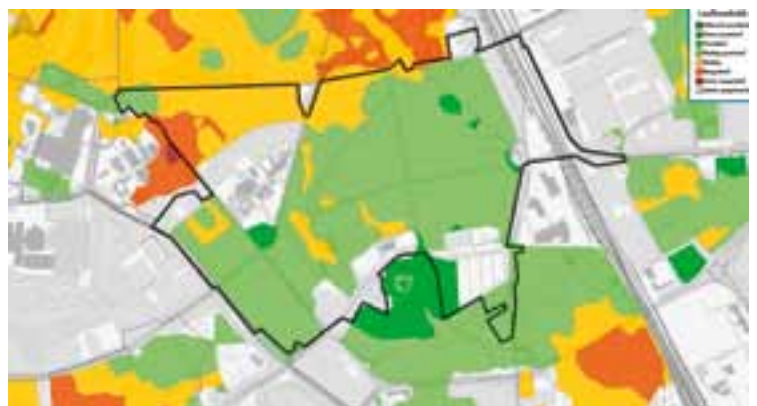
2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

West

De aandachtswijk Rotterdam West kent verschillende wijken: Delfshaven, Spangen, Bospolder/Tussendijken, Nieuwe Westen-Noord, Middelland en Het Oude Westen.

De problematiek is er complex en divers. Hier is het gemeenschappelijk thema: jongeren met zware problemen: gedragsproblemen, gebroken gezinnen, schulden, verslaving of criminaliteit. Een tweede aandachtspunt is het verbeteren van de buitenruimte. Het Oude Westen staat bekend om zijn multiculturele winkelbestand en overlastgevende jongeren. De strategie is permanente aandacht voor veiligheid, ruimtelijk-fysieke, sociaaleconomische en maatschappelijk-culturele ingrepen in combinatie met gebiedsmarketing.

Frontlijn Delfshaven

Van medio 2009 tot medio 2010 is de Frontlijnaanpak in Delfshaven toegepast. 154 gezinnen hebben begeleiding gekregen. Hun problemen betroffen vooral schulden, moeite met aanvragen van toeslagen, huisuitzetting, overbewoning, scholing in Nederlandse taal, huiselijk geweld en het vergroten van het sociale netwerk. Zodra een gezin was aangemeld vond huisbezoek plaats en werd begonnen met de hulpverlening.

10-14 jarigen

Per gebied worden 50 kinderen begeleid om de overstap van het primair naar het voortgezet onderwijs te maken. De verwachting is dat het investeren in deze leeftijdsgroep vroegtijdig schoolverlaten kan voorkomen. Aandacht is er voor de gezinssituatie, sociale vaardigheidstrainingen, naschoolse opvang en het betrekken van ouders bij het maken van de schoolkeuze. Scholen geven aan welke kinderen extra aandacht nodig hebben. Ook is ingezet op het voorkomen van schooluitval bij jeugd van 10 – 14 jaar, in samenwerking met de basisscholen en het voortgezet onderwijs.

De Fabriek

De Fabriek is een monument dat al 20 jaar leeg staat. Het wordt nu verbouwd tot een bedrijfsverzamelgebouw. Er wordt nog gezocht naar instellingen met een maatschappelijk functie die hier hun intrek in willen nemen.

Alliantie West Kruiskade

In 2009 is begonnen met het zoeken naar een oplossing voor de hardnekkige veiligheidsproblemen op de West Kruiskade. Dit heeft in 2010 geleid tot de oprichting van de Alliantie West Kruiskade, een samenwerking tussen corporatie, (deel)gemeente en ondernemersvereniging. De veiligheid wordt verbeterd door te investeren in goede ondernemers, het opknappen van panden en winkels en het werken aan een beter leefklimaat. De afspraken zijn gemaakt voor 10 jaar. De eerste resultaten zijn zichtbaar. Nieuwe goede ondernemers willen zich vestigen op de West Kruiskade. Zittende ondernemers willen investeren in hun winkel en of pand.

WOW

Het negatieve imago van West wordt gevormd door beelden die mensen, Rotterdammers en bezoekers van buiten Rotterdam over de wijk hebben. Wijkbewoners onderschrijven dit beeld overigens niet. Met de WOW-campagne

wordt een ander beeld van de wijk getoond, onder meer via een tv-serie. De zesdelige serie is uitgezonden op regionale tv en had een gemiddelde kijkdichtheid van 200.000 huishoudens. Ook de website werd goed bezocht met 1000 unieke bezoekers per maand.

Fietswrak voor een plantenbak

Met een gezamenlijk offensief van de bewoners van de Willem Buytewechstraat en de Roteb is de buurt vrijgemaakt van zwerfvuil, rotzooi en fietswrakken. De actie is betaald met subsidie van de "Delfshavense Duiten", zoals de bewonersbudgetten in de deelgemeente Delfshaven worden genoemd. De straat is inmiddels schoon en in samenwerking met de afdeling groen van Gemeentewerken zijn er plantenbakken geplaatst.

Annie Verdoold

Annie Verdoold, al jaren actief in de wijk Spangen, begon in juni 2008 met het koken voor de ouderen van de wijk. Zij krijgt hulp van een stagiaire die bezig is met een inburgeringscursus en een vrijwilliger vanuit een participatietraject Onbenutte Kwaliteiten. Verder helpen twee wijkbewoners mee.

Leefbaarometer West

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidssituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidssituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidssituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

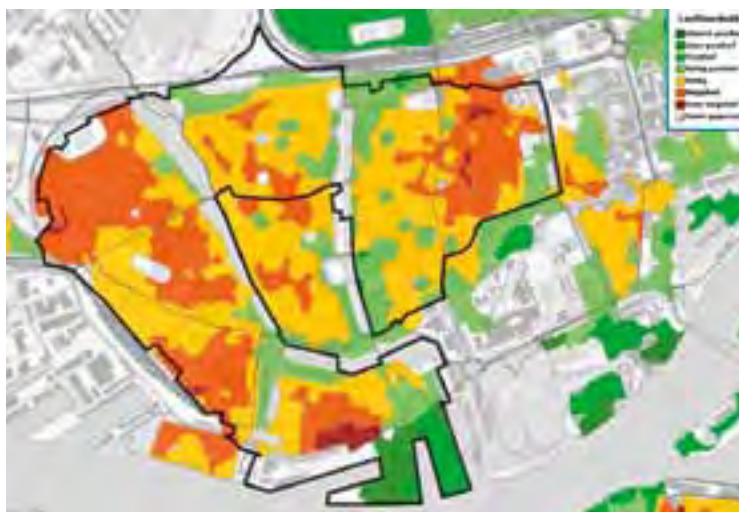
2008 - 2010

2008

2010

Rotterdam

Zuidelijke Tuinsteden

De Zuidelijke Tuinsteden bestaan uit de wijken Zuidwijk en Pendrecht. Pendrecht (12.000 inwoners) is kort na de Tweede Wereldoorlog gebouwd. In vergelijking met de rest van de stad valt op dat het aantal jongeren en ouderen hoger is, waarbij de ouderen voornamelijk autochtoon zijn en de jongeren grotendeels allochtoon. Een deel van de problemen in de wijk op sociaal en veiligheidsgebied wordt veroorzaakt doordat beide groepen slecht met elkaar overweg kunnen.

In Zuidwijk (ruim 13.000 inwoners) neemt het aantal inwoners af. Er wonen relatief veel 65-plussers (21 procent) en personen van Antilliaanse/Arubaanse afkomst (7 procent). De samenstelling van huishoudens lijkt sterk op die in Rotterdam. Van de bevolking heeft 43 procent een opleiding op mbo-niveau of hoger en een hoog percentage is werkloos (12 procent tegen stedelijk 9 procent).

Campagne Pendrecht

De campagne 'Pendrecht is goed bezig' had als doel iets te doen aan de slechte naam die de wijk een aantal jaren geleden had, zodat de verkoop van de woningen weer aantrekt en de huidige bewoners zich meer betrokken te laten voelen bij en trots te laten zijn op hun wijk. Het project is intussen afgerond en zeer geslaagd: 25 maanden lang zijn projecten in de wijk opnieuw onder de aandacht gebracht bij de bewoners, zijn er 25 actieve bewoners 'held' geweest voor de campagne en hebben duizenden bewoners deelgenomen aan de campagne. Sinds het begin van de campagne is Pendrecht niet meer negatief in het nieuws geweest.

Pendrechttheater

Pendrechttheater heeft in 2010 een theatermarathon georganiseerd. Hierbij werden op één dag alle theaterstukken opgevoerd. In alle theaterstukken speelden 'oude' vaak autochtone wijkbewoners samen met jonge vaak allochtone wijkbewoners. Dit had als resultaat dat deze, vaak mijlenver van elkaar verwijderde doelgroepen, elkaar hebben leren begrijpen. Dat is ook één van de ambities van de gebiedsvisie en het integraal wijkactieprogramma.

Wijkservicepunt Charlois Zuid

Wijkservicepunt Charlois Zuid is een laagdrempelige loketvoorziening. Bewoners kunnen hier terecht met hun vragen op allerlei gebied. Het wijkservicepunt pakt de vragen op, waardoor grotere problemen kunnen worden voorkomen.

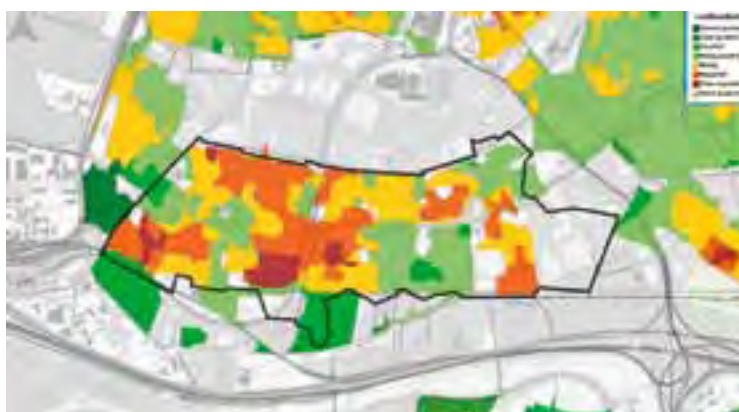
Leefbaarometer Zuidelijke Tuinsteden

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

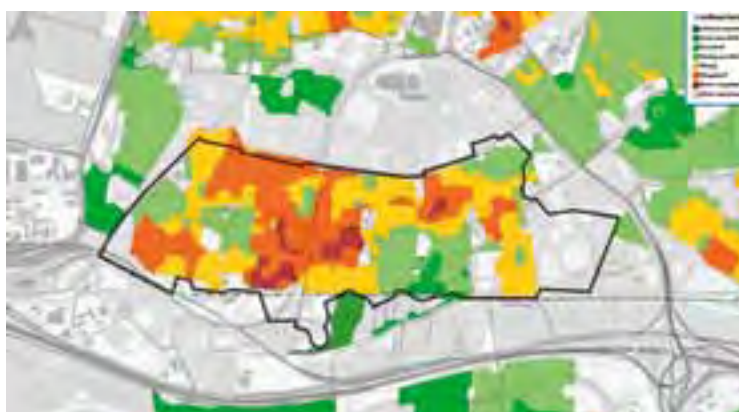
2008 - 2010

2008

2010

Schiedam

In de Schiedamse wijk Nieuwland is tussen juni 2010 tot en met juni 2011 veel gebeurd. De gemeente en Woonplus werken zowel op bestuurlijk als programmaniveau intensief samen aan de verschillende onderdelen van het Wijkactieprogramma (WAP). Er is hierbij veel aandacht besteed aan de gezamenlijke visie op de woningmarkt, leefbaarheid, participatie en sociale stijging.

Op 10 juni 2010 heeft de visitatiecommissie Wijkeraanpak Nieuwland bezocht. Vlak voor de zomervakantie in 2010 zijn belangrijke voorzieningen voor jongeren en kinderen gerealiseerd: het Cruijff Court en de Krajicek Playground. In het najaar is het wijkfestival Nieuwland Life gehouden, voorbereid door ongeveer tachtig vrijwilligers. Daarnaast zijn er veel kleinschalige activiteiten door en voor bewoners geweest. In het najaar is tevens een begin gemaakt met een van de aanbevelingen van de visitatiecommissies om bewoners meer eigen initiatieven te laten nemen. Om hen beter bij de uitvoering van het WAP te kunnen betrekken, zijn de netwerken van bewoners in Nieuwland in beeld gebracht. In februari 2011 is de voorbereiding voor het programma 2012 – 2017 begonnen. In het kader van dit programma zijn veel bijeenkomsten gehouden met ondernemers, partners, professionals en gemeenteambtenaren. In mei is de monitor Wijkeraanpak Nieuwland 2011 afgerond en is een begin gemaakt met de gemeenschappelijke evaluatie met Woonplus. De concept Sociale Index wordt bij het opstellen van het programma betrokken.

Wijken in uitvoering

Schiedam

Nieuwland

De Visitatiecommissie geeft in haar eindrapportage een positief beeld van de wijkenaanpak in Nieuwland. Er is veel waardering voor de energie van de betrokkenen en de vele boeiende projecten. Zowel vanuit de gemeente als de corporatie zijn verbindingen tussen het sociale en fysieke aspect gelegd. De Visitatiecommissie heeft ook een kritische kanttekening. Zij signaleert dat het gevoel voor een gedeelde ambitie bij alle relevante organisaties beter kan.

Bij het stimuleren van de wijkeconomie wordt een groot aantal projecten uitgevoerd. Zo is er een stagewinkel aan een school verbonden, lopen de leerlingen stage in de wijk, zijn er diverse werkgelegenheidsprojecten en is er een participatiecoach en werkmakelaar actief. Deze aanpak kan volgens de Visitatiecommissie aan kracht winnen door de verbindingen tussen gemeente, ondernemers, scholen en instellingen beter op elkaar te laten aansluiten.

De Visitatiecommissie constateert dat Nieuwland er goed in is geslaagd haar bewoners bij de wijkenaanpak te betrekken. Aanvankelijk was de vraag aan de Visitatiecommissie met ideeën te komen om meer buurtbewoners uit de zogenaamd moeilijk bereikbare groepen te betrekken. Op de dag van dat de Visitatiecommissie Nieuwland bezocht bleek dat veel nieuwe wijkbewoners de bijeenkomsten wisten te vinden. Gezamenlijk concludeerden de commissie, gemeente en Woonplus, dat het netwerk onder de nieuwe wijkbewoners door gerichte activiteiten in korte tijd sterk gegroeid is. De door ons gekozen aanpak heeft in relatief korte tijd vruchten afgeworpen. De aanpak betreft o.a. de activiteiten voor Antilliaanse mannen, de ouderkamers in de Brede Scholen en het stimuleren van interculturele ontmoetingen.

Bewoners willen volgens de Visitatiecommissie graag eerder, dus vanaf het begin, bij de projecten worden betrokken. Als eerste stap hebben Woonplus en de gemeente daarom netwerken van allochtone wijkbewoners in kaart gebracht.

De visitatiecommissie adviseert de aandacht te richten op zaken die in de wijk zichtbaar en duurzaam van karakter zijn en niet te stoppen als de subsidie stopt. Ook geeft de commissie het advies de aanwezige passie en ervaring van de bewoners te benutten en de goede elementen van de aanpak te verankeren.

Vervolg adviezen Visitatiecommissie Het College heeft aangegeven dat sociale stijging het uitgangspunt is voor het realiseren van de opgaven van Schiedam. Het versterken van het burgerschap, waarbij er meer ruimte komt voor eigen verantwoordelijkheid van bewoners, is hierbij een belangrijk aspect. Zowel bij de huidige projecten als nieuwe projecten wordt bekeken of bewoners meer verantwoordelijkheid kunnen dragen.

Deze zaken spelen een belangrijke rol bij het opstellen van het programma wijkenaanpak Nieuwland voor de periode 2012 – 2017. Op de jaarlijkse WAP-avond voor bewoners gaven zij aan dat Veiligheid en Jongeren voor hen belangrijke thema's zijn. Daarnaast zal de nadruk worden gelegd op gezondheid,

wijkeconomie en participatie. Verder zal er veel aandacht zijn voor de communicatie. In het voorjaar van 2011 is de vernieuwde website de lucht ingegaan.

Fysiek

Woonplus ontwikkelt in de wijk het project "Het Kwartet". Aan de rand van het stadscentrum komen 68 eengezinswoningen met tuin op eigen grond. De bouw van het project de Watertoren in het noordelijk deel van de wijk is al begonnen.

Verduurzaming

Het Wijkactieprogramma in Nieuwland omvat meer dan 45 projecten. Op basis van de evaluatie die in 2011 plaatsvindt, wordt bekeken welke projecten worden voortgezet. Bij de nieuwe projecten is duurzaamheid één van de selectiecriteria.

Voortgang bij de thema's

Bij het thema 'Achter de Voordeur' is sprake van een meer dan gemiddelde sociale problemen, vooral op financieel gebied, huisvesting, relatie ouder en kind en huiselijk geweld. Bij het project Samen Buurten zijn de afgelopen jaren ongeveer 500 huishoudens bezocht. Het doel was om bewoners te activeren en eventuele problemen te inventariseren. Bij 56 huishoudens was er sprake van meerdere problemen. Men is hulp aangeboden. Daarnaast hebben 87 huishoudens aangegeven actief in hun omgeving te willen zijn en is bij 83 huishou-

dens informatie verstrekt.

Bij het thema 'Werken en leren' was er veel aandacht voor het creëren van kansen voor jongeren op de arbeidsmarkt. Daartoe hebben de scholen verbinding gezocht met bedrijven. Jongeren kunnen nu eerst stage in de wijk lopen. Daarnaast ondersteunt de winkelstraatmanager detailhandelaren en zelfstandigen zonder personeel. Een paar keer per jaar is er een ondernemersnetwerkbijeenkomst, die onder andere als doel heeft werk binnen de wijk te houden. De drie werkgelegenheidsprojecten de Groene Brigade (onderhoud buitenruimte), Watch Out (Veiligheid) en 't Goed (kringloopwinkel)

zorgen dat Nieuwlanders meer kansen hebben op het vinden van een baan. De voortzetting van deze aanpak is in verband met het afbouwen van het participatiebudget door het rijk onzeker geworden.

Wonen en veiligheid

De verloederings van de wijk is afgenomen, maar de overlast door jongeren en burenoverlast zijn juist toegenomen, evenals het aantal woninginbraken. De bewoners uit bepaalde delen van Nieuwland geven aan dat zij zich nog steeds niet veilig voelen. De inzet van projecten als Watch Out, de Lichtblauwe Brigade, de Buurt bestuurt,

Buurtpreventief en Buurtbemiddeling verdienen daarom te worden voortgezet. Bij het thema 'Ontmoeten in de wijk' ligt de nadruk op het versterken van de sociale cohesie. Een belangrijke randvoorwaarde daarbij is dat bewoners elkaar beter leren kennen. Dat gebeurde onder meer tijdens het Nieuwland Life festival en andere kleinschalige activiteiten. In het kader van het project Ruimte voor Contact droegen buurtbewoners ideeën aan om een buurtparkje op te knappen. Ook voor jongeren zijn verschillende activiteiten georganiseerd.

Wijken in uitvoering

Wonen

- In het komende jaar worden 68 appartementen gerealiseerd in Nieuwland.
- Samen buurten.
- In het afgelopen jaar zijn 500 huishoudens bezocht. Hiervan kampen 56 huishoudens met meerdere problemen. Aan deze huishoudens is een hulpaanbod gedaan.

Veiligheid

- Er is minder verloederings in Nieuwland.
- De jongeren- en burenoverlast is toegenomen.
- Het aantal woninginbraken is licht toegenomen.

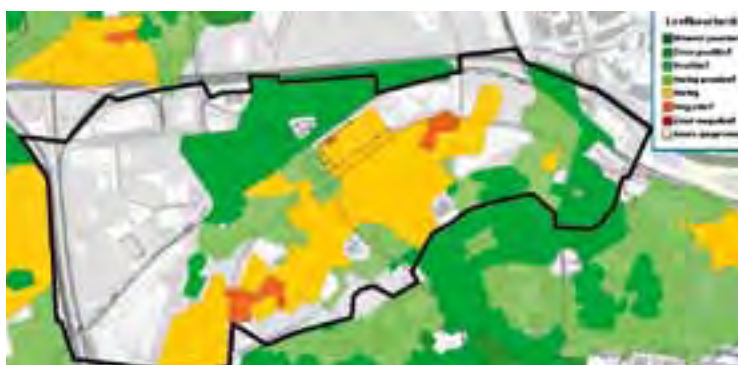
Leefbaarometer Nieuwland

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

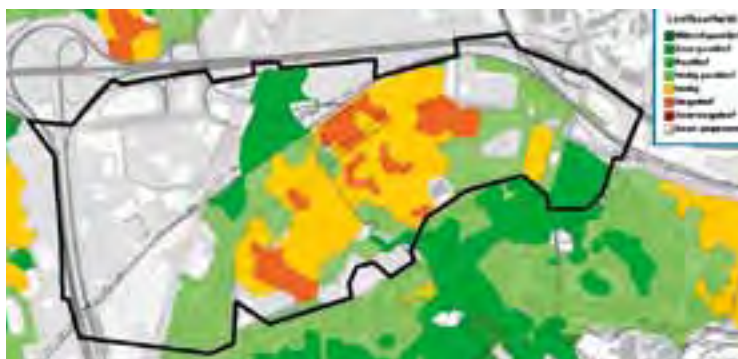
2008 - 2010

2008

2010

Utrecht

In de Utrechtse wijken Kanaleneiland, Overvecht, Ondiep en Zuilen-Oost worden de wijkactieplannen en bijbehorende uitvoeringsprogramma's sinds 2008 uitgevoerd. De wijkactieplannen waren destijds afgesproken voor de periode 2008-2009. De wijkactieprogramma's 2010-2011 zijn intussen in uitvoering en ook zijn er afspraken gemaakt voor de periode na 2011.

De noodzaak tot het voortzetten van de aanpak staat in Utrecht niet ter discussie. Door de bezuinigingen staat komende periode in het teken van focus: prioriteiten stellen, kiezen, beter 'richten' van de aanpak en beter aansluiten bij de reguliere inzet in de wijken. .

Begin 2011 is een evaluatie van de wijkaanpak in Utrecht verschenen. De onderzoekers concluderen dat de aandachtswijken afgelopen jaren een positieve ontwikkeling hebben doorgemaakt en dat het bewonersoordeel over de buurt, de toekomstverwachting en het veiligheidsgevoel verbeterd zijn. Zij doen de aanbeveling om meer samenhang aan te brengen tussen de maatregelen. De combinatie van zichtbare korte termijn- en minder zichtbare lange termijnmaatregelen is volgens de onderzoekers succesvol.

Ook is een vergelijking gemaakt tussen de werkwijze in drie verschillende Utrechtse wijken: een aandachtswijk (Overvecht), een 'gewone' wijk (Binnenstad) en de door Utrecht zelfbenoemde krachtwijk Hoograven. De belangrijkste les uit de vergelijking is dat een stevig wijkactieprogramma zorgt voor tempo, besluitvaardigheid en effectiviteit van de uitvoering. De krachtwijken kunnen zich volledig richten op de uitvoering, omdat ze zich daar niet bezig hoeven te houden met zaken als budget, mandaat en samenwerkingsafspraken.

De aanbevelingen van de visitatiecommissie zijn grotendeels opgepakt. Zo heeft de gemeente het advies overgenomen om de bestaande sociale netwerken in de wijken meer te ondersteunen en minder zelf te organiseren. Dat gebeurt via de introductie van het vouchersysteem in Ondiep en door mee te doen aan het experiment 'Moeilijk bereikbare groepen' waarbij de nadruk ligt op een meer individuele benadering van bewoners.

De commissie adviseert de betrokken organisaties na te gaan hoe succesvolle projecten en activiteiten over twee, drie jaar structureel en met regulier geld kunnen worden ingevoerd. Door de betrokken diensten worden reguliere en extra inzet per wijk naast elkaar bekeken om te zien welke activiteiten moeten blijven bestaan en waar eventuele (financiële) knelpunten zitten. Ook de woningcorporaties kijken welke investeringen zij de komende jaren in de Utrechtse krachtwijken gaan doen.

De visitatiecommissie vindt ook dat er nog te weinig met economische ogen naar de wijken wordt gekeken. De gemeente is het daarmee eens. Het verbeteren van het imago van de wijken gebeurt nog te weinig overtuigend, vindt de commissie. 'U in de Wijk' (wijktelevisie voor en door bewoners) kan hierbij een goede rol spelen. Naar aanleiding van de stagnatie in de ontwikkeling van multifunctionele schoolaccommodaties (mfa's) in Overvecht concludeert de commissie dat de gemeente de regie en de verantwoordelijkheid moet nemen. Intussen zijn over de belangrijkste discussiepunten afspraken gemaakt en komt de realisatie van de mfa's in zicht.

De U e U U

Utrecht

Kanaleneiland

De ontwikkelingen in de krachtwijk Kanaleneiland in de afgelopen periode zijn positief. Verbeteringen in de sfeer van schoon, heel en veilig, de aanpak van de woonomgeving en de nieuwbouw in het centrumgebied hebben een gunstige invloed op de beleving van bewoners. Ook het vertrouwen in gemeente, corporaties en politie neemt toe. Uit de gemeentelijke monitor blijkt dat vier van de twaalf indicatoren een ontwikkeling volgen die op koers ligt. Op vijf indicatoren werd beter gescoord dan het beoogde streefpad. Het gaat hierbij om toekomstverwachting, ervaren jongerenoverlast, het aantal autokraken en arbeidsplaatsen per 1000 inwoners en de matige of slechte gezondheid. De indicatoren uitkeringsontvangers jonger dan 65 jaar, doorstromers naar HAVO/VWO en de woninginbraken ontwikkelden zich minder gunstig en blijven achter bij het streefpad.

Speerpunten in het wijkactieprogramma zijn sinds de start van het programma vernieuwing van de wijk, het stimuleren van sociale samenhang en bewonersinitiatieven en jeugd en kansarme gezinnen. Afgelopen jaar zijn deze speerpunten aangevuld met maatregelen op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid en wijk economie.

Jeugd en kansarme gezinnen

Veel maatregelen en projecten uit het wijkactieprogramma leveren een bijdrage aan een goede en veilige leefomgeving voor de jeugd in Kanaleneiland en het bieden van hulp aan kansarme gezinnen. Zo wordt er extra ingezet op schoolmaatschappelijk werk op alle basisscholen in de wijk. De competenties van kinderen en het contact met de ouders is verbeterd. Er is extra dagaanbod voor tieners (in Jongerencultuurhuis) en het aanbod voor meidenwerk is uitgebreid. Op het gebied van begeleiding naar werk ging het Mitros-project Talent voor Zorg goed van start. Verder boekte de werkmakelaar resultaat met onder meer een catering-project en het opbouwen van een netwerk voor vraag en aanbod in de wijk. Ook het Jongerenloket draaide naar tevredenheid. Het activeringsteam heeft haar weg gevonden in de wijk en realiseerde de voor 2010 beoogde resultaten waar het de activering van bewoners betrof. Mitros

realiseerde een bedrijfsverzamelgebouw voor beginnende ondernemers uit de wijk. Eiland 8 (initiatief van Mitros en Portaal) telt intussen vijftig actieve ondernemers. De gemeente hield een bijeenkomst voor zelfstandige ondernemers zonder personeel en organiseerde een wijkalliantie met bedrijven uit Kanaleneiland, gericht op werk en samenwerking.

Bewonersinitiatieven en sociale samenhang

Via onder meer wijkberichten, websites, een SRV-wagen en bijeenkomsten is er op project- en op programmaniveau intensief gecommuniceerd. Positief voor het wijkimago is ook het initiatief 'U in de Wijk', waarbij bewoners zelf wijktelevisie maken over wijk(activiteiten) en bewoners. Bewoners en belanghebbenden zijn nauw betrokken bij de herinrichting van de ARK-zone, de openbare ruimten bij wooncomplexen in Kanaleneiland-Noord, de vernieuwing van het Marco Poloplantsoen, het maken van het gebiedsplan Kanaleneiland-Zuid, de aanpak van portieken en de herstructurering in Kanaleneiland-Noord.

In Kanaleneiland en Transwijk zijn veel bewoners en bewonersorganisaties actief. Naast regulier geld en leefbaarheidsbudgetten van gemeente en corporaties, konden bewoners met een extra rijksbijdrage hun

initiatieven uitvoeren. De klankbordgroep en de wijkraad Zuidwest waren betrokken bij het opstellen van het wijkactieprogramma, de voortgangsrapportage en bij de visitatie door de commissie-Deetman. Een aantal vrijwilligersorganisaties, zoals Al Amal en Lady Fit, ontwikkelt zich naar een meer (semi)professionele vorm. Dit leidt tot een andere (financierings)vraag, benadering en ondersteuning. Daarnaast zijn er ontwikkelingen op het gebied van zelfbeheer van accommodaties en ruimtes. Voorbeelden zijn: het 3-Generatiecentrum en Jongerencultuurhuis in Kanaleneiland-Noord. In Kanaleneiland-Zuid hebben groepen bewoners de wens geuit meer locaties zelf te gaan beheren.

Vernieuwing van de wijk

In Kanaleneiland-Noord overleggen betrokken partijen over de herstructureringsaanpak. De nieuwbouw in deelgebied 1 van Kanaleneiland-Centrum verliep volgens planning (ruim de helft van de woningen is verkocht). De bouw van woningen en voorzieningen in deelgebied 3 is in voorbereiding. De aanpak van de woningen in Kanaleneiland-Zuid, inclusief de herinrichting van de buitenruimten, vergde meer tijd omdat eerst de uitgangspunten voor de restauratie moesten worden uitgewerkt. Het begin van de uitvoering staat nu gepland voor eind 2011.

In Transwijk werd begonnen met de nieuwbouw van het woonzorgcomplex en 207 woningen. Corporatie Bo-Ex vervroegde het begin van haar energieproject: zonnepanelen voor algemene energievoorziening op voor woningcomplexen. De herinrichting van de zone langs het Amsterdam-Rijnkanaal (ARK-zone) is in uitvoering. Dat geldt ook voor het verbeteren van de entrees en de aanleg van een siertuin in Park Transwijk. Aan de Olof Palmelaan is de speelplek vernieuwd.

Wijken in uitvoering

Jeugd en kansarme gezinnen

- Tweede Cruiff Court aangelegd in het Marco Poloplantsoen.
- Driemaal per week wordt het VET-project (Verdien Een Tien) voor kinderen uitgevoerd op het Krajicek Playground. Toename van het aantal deelnemers (135) en meer ouderbetrokkenheid.
- Extra inzet van de voorzorgverpleegkundige leidde tot drie trajectbegeleidingen.
- Talent voor Zorg: In het MAX-gebouw zijn elf jongeren gehuisvest. Zij worden begeleid bij opleiding en stage bij zorginstellingen in de wijk.
- Via Jobmatch werden 46 jongeren aan een baan geholpen. De leeftijd van de doelgroep is verhoogd naar 23 jaar.
- Er zijn 146 bewoners bereikt met een op activering gericht aanbod.
- Taal- en werkstage: in 2010 negen extra plaatsingen van inburgeraars gerealiseerd.
- Bij vijftig leerlingen uit Kanaleneiland extra aandacht voor verminderen schoolverzuim.
- Twee ernstig overlastgevend gezinnen worden aangepakt.
- 54 kinderen besproken in zorgoverleg basisscholen; 37 zijn doorverwezen naar jeugdarts of JAT.
- Een deel van de inzet van de straatcoaches is verplaatst naar de woensdagmiddag om ook de kinderen onder de twaalf jaar te bereiken.

Bewonersinitiatieven en sociale samenhang

- Uit het rijksbudget bewonersparticipatie zijn 36 initiatieven gehonoreerd, onder andere het project Vreedzame Straat van de bewonersgroep Samen Leven in Kanaleneiland-Noord; sportactiviteiten voor jongeren; activiteiten van Meidenwerk The Mall in Kanaleneiland-Zuid en het Meidencentrum Al Amal.

Vernieuwing van de wijk

- Nansen- en De Gasperilaan opnieuw ingericht (straten, parkeren, speelvoorzieningen en afvalinzameling) en binnentuinen aangepakt.
- Speeltuin en spetterbadjes aan de Columbuslaan vernieuwd.
- Portiekaanpak Kanaleneiland-Noord uitgevoerd door Mitros in samenspraak met bewoners.
- Resultaten extra inzet buurtbeheer: schone, hele en veilige woonomgeving, betere aanspreekbaarheid en herkenbaarheid van de drie corporaties en een grotere klanttevredenheid.
- Politiekeurmerk Veilig Wonen: corporaties Mitros, Portaal en Bo-Ex hebben de voorgenomen maatregelen op het gebied van inbraakpreventie uitgevoerd, variërend van complexniveau (met onder andere cameratoezicht) tot buitenruimte.

Leefbaarometer Kanaleneiland

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Utrecht

Ondiep

Volgens de Utrechtse monitor Krachtwijken 2010 gaat het over vrijwel de hele linie – jeugd en ouders, openbare ruimte, goed burgerschap – beter in Ondiep. De beste indicator dat het de goede kant op gaat in Ondiep is het vertrouwen van bewoners in de toekomst van Ondiep. In 2006 had 33 procent van de bewoners een negatieve toekomstverwachting, nu is dat nog slechts zeven procent (stedelijk 13 procent). Maar de fysieke en sociale opgave is zeker niet klaar en op een aantal punten zijn de successen nog broos.

Jeugd en ouders

De brede school is een belangrijk instrument om kansen en ontwikkelingsmogelijkheden voor kinderen te vergroten. De drie basisscholen (Jules Verneschool, Rietendakschool en De Boemerang) hebben een activiteitenprogramma ontwikkeld en de partners hebben het 'Brede school convenant Ondiep' ondertekend. In 2011 wordt er gewerkt aan een plan voor een eigen voorziening voor ouderactiviteiten door de scholen.

De oudercoach begeleidde gezinnen en werkte, net als het schoolmaatschappelijk werk, preventief. Via het maatjesproject begeleiden jonge vrijwilligers tieners bij hun deelname aan activiteiten. Het Centrum voor Jeugd en Gezin in Noordwest wordt nog in 2011 opgeleverd. Via Meedoen op Straat, de jongerenbus, het jongerencentrum aan de Thorbeckelaan en het jeugdobbouwwerk zijn er voor meer dan honderd kinderen en jongeren meerdere keren per week activiteiten. Tweemaal per week was de 'veilige vindplaats' (VVP) open voor de moeilijkste jeugd uit Ondiep.

Kwaliteitsverbetering openbare ruimte

Ondiepers hechten veel belang aan een schone en hele openbare ruimte. Daar is dan ook flink op ingezet. Dat is terug te zien in de cijfers voor een schone, verzorgde en goed onderhouden buurt: die zijn alle drie sterk verbeterd. De streefwaarde in het wijkactie-

plan (WAP), een 6, is al behaald (4.8 in 2008). In 2010 is verder gewerkt aan de uitvoering van GrOeNDIEP waarbij samen met bewoners wordt gewerkt aan de herinrichting van de openbare ruimte. Diverse straten zijn opgeknapt en opgeleverd, onder handen genomen of aangepast. Wat betreft het onderhoud van de openbare ruimte is er een 'flexibele' onderhoudsploeg ingezet. Hierdoor is de bewonerswaardering toegenomen van gemiddeld een 5,2 naar 6,0. De bewoners worden in 2011 meer bij de werkzaamheden betrokken.

De fysieke vernieuwing in Ondiep gaat op grote schaal door. Belangrijkste ontwikkelingen zijn bouw van 57 woningen aan de Abrikoosstraat, de renovatie van 350 woningen in de Bomenbuurt en het begin van de bouw van het Community centre aan het Thorbeckepark.

Stimuleren goed burgerschap

De activiteiten van het activeringsteam verlopen (gedeeltelijk) volgens planning. Vanaf september hebben 77 mensen een intakegesprek gehad en zijn 66 mensen aangemeld bij een aanbieder. De Vriendendienst heeft meer dan 400 diensten verleend. Ondanks de inzet van een straatmanager voor de Amsterdamsestraatweg, blijkt het stimuleren van bedrijvigheid in Ondiep lastig (zoals het bereiken van zelfstandigen zonder personeel). Via buurtbemiddeling (door vrijwil-

ligers) zijn er zeventien zaken in behandeling genomen. De buurtbeheerder van Mitros heeft schoon, heel en veilig nadrukkelijk op de kaart gezet. Hij vormt de ogen en oren in de wijk, spreekt bewoners aan op gedrag, signaleert problemen en speelt ze door richting gemeente, politie, welzijn of Mitros. De jongerenoverlast is volgens de bewoners gestabiliseerd. En hoewel het aantal woninginbraken is toegenomen, voelen de bewoners zich veiliger. Het aantal bewoners met een uitkering is in 2010 gestabiliseerd ten opzichte van 2009. Het interventieteam heeft in 2010 484 controles verricht: 337 huisbezoeken en 147 bezoeken aan ondernemers.

Ook het afgelopen jaar zijn bewoners intensief betrokken bij de wijkvernieuwing. Met advies- en de klankbordgroep is meerdere malen gesproken over de voortgang van het wijkactieprogramma, met bewoners over herinrichting van de / openbare ruimte of herstructurering van woningen of woningcomplexen. Eind 2010 is het vouchersysteem ('buurtbonnen') voor het toekennen van budget voor initiatieven ingevoerd.

Wijken in uitvoering

Jeugd en ouders

- De brede school Ondiep is begonnen met extra bredeschoolactiviteiten en er is sprake van een intensivering van het schoolmaatschappelijk werk. Er wordt gewerkt aan het vergroten van de ouderbetrokkenheid. De aanpak voortijdig schoolverlaten is doorgezet.
- In 2010 zijn elf gezinnen met meerdere problemen begeleid. Via Home Start werden zes gezinnen aan vrijwilligers gekoppeld. De Marokkaanse oudercoach begeleidde acht gezinnen en jonge vrijwilligers veertien tieners.
- Voor meer dan honderd kinderen en jongeren zijn meerdere keren per week activiteiten georganiseerd.
- Via het project 'Thuis Bij' zijn 95 bijeenkomsten georganiseerd, waarmee ca. 285 nieuwe deelnemers zijn bereikt.
- In de nieuw te bouwen locatie Thorbeckepark komt een Community centre. Bewoners en gebruikers overleggen over de programmering en het gebruik van de accommodatie.
- Er zijn 28 professionals geschoold in de aanpak van kindermishandeling. Tevens zijn er twee lunchbijeenkomsten voor professionals (114 deelnemers) georganiseerd om aandacht te vragen voor de aanpak van huiselijk geweld.
- Twee maatschappelijk werkers hebben in het kader van armoedebestrijding 30 trajecten uitgevoerd om de administratie bij cliënten op orde te krijgen.

Kwaliteitsverbetering openbare ruimte

- De herinrichting van de openbare ruimte in Ondiep (GrOeNDIEP) vordert. De aanpak van de diverse straten is afgerond. Begin gemaakt met herinrichting van Het Witte Wijk. Er wordt gewerkt aan een plan voor de herinrichting van het Bielzenplein.
- Extra aandacht voor reiniging en onderhoud. Concreet resultaat: geen verpaupering en bij bewoners meer vertrouwen en betere toekomstverwachtingen.
- De winkelstraatmanager Amsterdamsstraatweg zette zich succesvol in om het economisch functioneren, veiligheid, leefbaarheid en samenwerking tussen betrokkenen te verbeteren.

Stimuleren goed burgerschap

- Leerwerktraject Vriendendienst: 30 deelnemers deden ca. 400 vierhonderd klussen.
- Het Activeringsteam Noordwest hielp 77 personen. Jobmatch heeft negentien jongeren geplaatst en vijftien jongeren begeleid bij het zoeken naar werk.
- In de eerste helft van 2010 zijn er 484 controles op fraude uitgevoerd en 29 uitkeringen stopgezet.
- Ondiep

Leefbaarometer Ondiep

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Utrecht

Overvecht

In Overvecht ligt een belangrijk accent nog steeds op investeringen in kinderen en hun ouders. Daarnaast is er meer aandacht besteed aan de wijk economie en gebieds promotie. Voor zes van de dertien indicatoren uit de gemeentelijke monitor, geldt dat de streefcijfers zijn gehaald. Het gaat hier om de indicatoren toekomstverwachting, autokraak, matige of slechte gezondheid, leerlingen met een achterstandsscore, sociale samenhang en werkzoekenden 15-26 jaar. De scores zijn minder goed als het gaat om ervaren jongerenoverlast (na een daling weer licht gestegen), woninginbraken (in eerste helft 2011 wel een daling van 30% ten opzichte van 2010), voortijdige schoolverlaters en huishoudens met een bijstandsuitkering. Eind 2010 werd een begin gemaakt met gebieds promotie die de positieve kanten van de wijk beter over het voetlicht moet brengen.

Voor het vergroten van de kansen van kinderen tot 12 jaar richten de maatregelen zich op de drie leefwerelden van het kind: thuis, op school en op straat. De samenwerking in de brede school werkt goed. Alle basisscholen in Overvecht maken hier deel van uit, evenals Cumulus Welzijn, het Utrechts Centrum voor de Kunsten (UCK) en Ludens kinderopvang. Er is een gezamenlijke pedagogische visie met veel aandacht voor democratisch burgerschap, vreedzame wijk, ouderbetrokkenheid en talentontwikkeling. Het aantal samenwerkende partijen is uitgebreid en er is extra aanbod op het terrein van techniek en internet. De betrokkenheid van ouders nam toe. Er zijn nu negen basisscholen met zogeheten 'ouderinlopen'. In het kader van de Vreedzame school en wijk zijn kinderen getraind als bemiddelaar (mediator) en is er een vreedzame kinderraad gekozen. In 2010 heeft de vreedzame kinderraad (en alle scholen) gewerkt aan een wijkmanifest met gedragsregels en wensen van kinderen. In 2011 hebben de basisschoolleerlingen met elkaar gesproken over hoe je kunt omgaan met verschillen tussen mensen. Daarbij hebben de scholieren acties ondernomen om elkaar beter te leren kennen en elkaar te ontmoeten. Bij de ouderinlopen is aandacht besteed aan de principes van de vreedzame wijk. Ook is er professionele hulp en ondersteuning geboden aan honderden ouders en kinderen, in trajecten op het

gebied van opvoedingsondersteuning, schoolmaatschappelijk werk, hulpverlening of doorverwijzing naar specialisten. Ouders waarderen het schoolmaatschappelijk werk met een 7,7.

Activering bewoners

De twee multifunctionele voorzieningen, de Doe Mee Centra, die bijdragen aan de activering van bewoners functioneren naar tevredenheid. Er is lokaal een onderzoek gedaan naar de wijk economie in Overvecht, met speciale aandacht voor de ongeveer 600 zelfstandigen zonder personeel. Er bleek behoefte aan betere huisvesting en ontmoetingsmogelijkheden met andere ondernemers. Er is een netwerkbijeenkomst voor ondernemers georganiseerd. Mogelijke locaties voor werkplekken en ontmoeting in de wijk worden in kaart gebracht.

Diverse activiteiten zijn gericht op het verkrijgen van werk of versterken van de arbeidsmarktpositie van mensen, zoals het activeringsteam gericht op activering en participatie van werklozen; het project wijkvoorlichters en Jobmatch. Die laatste brengt jongeren en bedrijven bij elkaar. Daardoor krijgen jongeren de kans om werkervaring op te doen. Ook helpt Jobmatch jongeren bij het schrijven van een sollicitatiebrief, het maken van een CV en het voorbereiden op het sollicitatiegesprek.

Met de aanpak Gezond Gewicht zijn zeer goede resultaten behaald in het terugdringen van overgewicht bij kinderen.

Leefbaarheid, veiligheid en vernieuwing

De jongerenoverlast in de wijk is weer licht toegenomen. Straatcoaches zorgden voor bruikbare informatie over overlastgevend en criminele jongeren. De inzet van het jongerenwerk was een aandachtspunt. De extra buurtbeheerders vormen ogen en oren in de wijk en worden veel aangesproken op straat. Ook de vele bewonersinitiatieven leverden een bijdrage aan de leefbaarheid in de wijk.

Bij de vernieuwingsaanpak De Gagel is een externe procesmanager in gesprek gegaan met bewoners en professionals. Besloten is om de zes flats aan de Tigris-, Haifa-, St. Eustatius-, St. Maarten- en Ankaradreef te renoveren en het openbaar gebied aan te pakken. De (gedeeltelijke) sloop en nieuwbouw bleek niet haalbaar. Wel wordt gestreefd naar meer variatie in soorten woningen in de buurt. Er is nog geen besluit genomen over de multifunctionele onderwijsaccommodatie aan de Ibisdreef.

De Spoorzone wordt vernieuwd. Besloten is dat de woningen rond de Maria van Hongarijdreef worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Dit proces is nu

in volle gang. In de Camera Obscuradreef konden 258 huishoudens hun woonwensen kenbaar maken. Ook de sociale situatie van de huurders kwam aan bod. De gemeenteraad heeft in 2011 het Stedenbouwkundig Programma van Eisen voor de Camera Obscuradreef vastgesteld. Er is nog geen besluit genomen over de multifunctionele accommodatie Teun de Jager. Verder worden grote delen van de openbare ruimte in de Spoorzone vernieuwd.

Wijken in uitvoering

Vergroten kansen kinderen tot 12 jaar en hun ouders

- Aan de negentig naschoolse cursussen op het terrein van sport en cultuur namen meer dan 1.700 kinderen deel
- Ca. 75 kinderen zijn getraind als bemiddelaar
- In het kader van schoolmaatschappelijk werk zijn 140 trajecten met ouders of kinderen uitgevoerd en twee vaardigheidstrainingen gehouden
- Er zijn 93 hulpverleningstrajecten voor jeugd en ouders uitgevoerd, in plaats van de geplande 30.
- Er zijn 80 wondercoachtrajecten uitgevoerd, waarvan 49 gefinancierd door het wijkactieprogramma.
- De zorgcoördinator van Cumulus behandelde 352 signalen (gepland 250) en werkte nauw samen met andere partijen in de wijk (gebiedsteams, JAT)
- Er zijn 6 extra trajecten casemanagement (autoprobleem gezinnen) ingezet en 6 extra korte begeleidingsprojecten (in Camera Obscura naar aanleiding van woonwensenonderzoek)
- 12 gezinnen zijn bereikt via de Bloemaanpak
- Er zijn 65 professionals getraind in preventie kindermishandeling. De meldcode kindermishandeling is ontwikkeld en geïmplementeerd.

Activering bewoners naar participatie, werk en betere gezondheid

- Het activeringsteam bereikte 214 bewoners, van wie er zich 197 bij een aanbieder meldden.
- Achttien mensen vonden een werkplek.
- Jobmatch benaderde 107 jongeren, 48 jongeren vonden een baan.
- Gezond gewicht: 400 peuters en hun ouders, ongeveer 2.200 basisschoolkinderen en ouders, 325 intermediairs en 80 externen zijn bereikt.
- SportExperience telde 250 bezoekers en 90 deelnemers. Vier studenten hebben twee keer tien weken stage gelopen bij de playgrounds. Via de carrousel zijn ongeveer 500 kinderen bereikt.
- Laagdrempelig beweegoffensief: circa 900 mensen kregen voorlichting, ongeveer 130 mensen zijn gaan bewegen.
- Met 71 buurtgerichte activiteiten op het gebied van gezondheidsbevorder-

ring: werden 8.500 mensen bereikt. Dat resulteerde in 2.200 deelnemers. Op de 'lekker buitendag' (Dag van het Park) meldden zich tachtig bewoners als vrijwilliger en 700 bezoekers.

- Via Big Move zijn 151 bewoners begonnen met beweegactiviteiten.
- In totaal werden in tien buurtflats, buurtwinkels en ontmoetingsflats laagdrempelige activiteiten georganiseerd voor en door bewoners.

Leefbaarheid, veiligheid en vernieuwing van de wijk

- Drie overlastgevende en criminele jeugdgroepen zijn aangepakt. 16 jongeren zijn aangepakt via dagbesteding, 23 via intensieve hulpverlening en 11 jongeren via intensieve begeleiding na detentie.
- Voor het project preventieve opvoedingsondersteuning in de Gagel meldden zich 66 nieuwe deelnemers, er werden 48 huisbezoeken afgelegd, 38 doorverwijzingen en 26 moeders voor de ouder/kindgroep. Naast drie groepen in Overvecht-Noord zijn er nu ook drie in Overvecht-Zuid.
- De jongerenvoorziening bij buurthuis de Boog bereikt per avond ongeveer vijftig jongeren
- Voor het project Speel- en wandelstraten in De Gagel werden onder meer 17 kleinschalige bijeenkomsten en ontmoetingen gehouden. Er is intussen een begin gemaakt met de uitvoering
- Bij Park de Gagel is een speelveld (playground) vernieuwd
- Er is een 'woonwensenonderzoek-plus' gehouden aan de Camera Obscuradreef. Daarmee zijn 258 huishoudens bereikt.
- Het schoolgebouw van het Trajectum College (voorheen Vader Rijn College) is gedeeltelijk gesloopt en herbouwd. In het gebouw komen ook wijkvoorzieningen, een buurtrestaurant, een vergaderruimte, buitenschoolse opvang en kinderdagverblijf.
- Vrouwen hielden 77 workshops bij hen thuis om andere vrouwen te ontmoeten en te activeren. Aan elke bijeenkomst namen gemiddeld acht vrouwen deel.
- Aanpak woonfraude, op 46 adressen is onderzoek gedaan, 4 woningen zijn ontruimd.
- Inzet op Lik-op-stuk beleid bij niet naleven van regels in 10 hoogcomplexen zorgt voor beduidend nettere portieken.

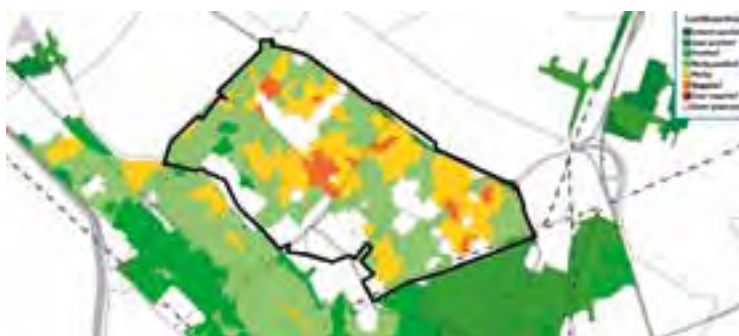
Leefbaarometer Overvecht

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

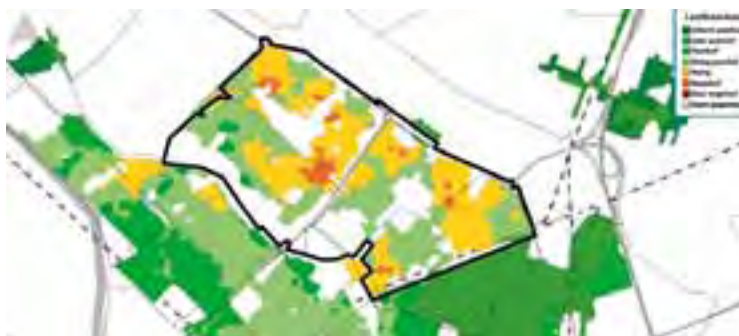
2008 - 2010

2008

2010

Utrecht

Zuilen-Oost

In Zuilen-Oost is opnieuw stevig gewerkt aan het wijkactieprogramma. Centraal stonden jeugd en ouders, het verbeteren van leefbaarheid en veiligheid en het versterken van participatie en cohesie. Hoewel de behaalde resultaten nog broos zijn, is de opgaande lijn een feit. Bewoners geven aan daar vertrouwen uit te halen voor de toekomst. Slechts 12 procent van de bewoners in Zuilen-Oost heeft een negatieve toekomstverwachting. De wijk scoort intussen een ruime voldoende (6,1) en steeds minder bewoners willen er weg: nog maar 28 procent.

Het afgelopen half jaar hebben 117 Marokkaanse vaders de cursus 'Opvoeden voor vaders' gevolgd en een flink deel van hen deed daarna de vervolgcursus. De Marokkaanse oudercoach heeft naast de reguliere begeleiding negen gezinnen intensief begeleid. Portes en Stade Profiel begeleidden negen gezinnen met meervoudige problemen. Vrijwilligers ondersteunen acht gezinnen. Via het Maatjesproject krijgen tieners begeleiding bij hun deelname aan activiteiten. De samenwerking binnen de brede school en de betrokken scholen (De Cirkel, de Carrousel en de Prinses Margrietschool) is flink verbeterd. Ook werd het 'Convenant brede school Zuilen' getekend. De extra uren schoolmaatschappelijk werk voorziet in een behoefte. Daardoor is het mogelijk meer preventief te werken. Het Centrum voor Jeugd en Gezin in Noordwest (buitenring Geuzenwijk) wordt in 2011 opgeleverd. Via Meedoen op Straat, de jongerenbus, The Mall, en het jeugdopbouwwerk zijn er voor honderden kinderen en jongeren meerdere keren per week activiteiten gehouden. Een initiatiefgroep in de Geuzenwijk heeft een doorstart gemaakt met de jongerenhuiskamer.

Verbeteren leefbaarheid en veiligheid

Na enkele ernstige incidenten is sinds 2009 de inzet gericht op de aanpak van een groep van 40 overlastgevendende en criminele jongeren. In 2010 is de repressieve inzet deels afgebouwd en zijn er meer preventieve en curatieve maatregelen ingezet, onder meer opvoedondersteuning. In de buurthuizen zijn er inloopavonden, waar jongeren ook hulp en begeleiding krijgen richting opleiding of werk. Voor de meeste jongeren van de 'top 40' zijn plannen van aanpak gemaakt en in uitvoering. Voor de jongere jeugd op straat biedt het aanbod van de brede school, het jeugdopbouwwerk en The Mall de kans om slechte 'voorbeelden' links te laten liggen en een andere route te kiezen.

In de Zwanenvechtpleinbuurt zijn gemeente, Portes en Mitros begonnen met een buurtaanpak. Daarbij wordt een beroep gedaan op de betrokkenheid van bewoners bij de leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Op de jongerenoverlast na zijn alle veiligheidscijfers opnieuw verbeterd: bewoners voelen zich minder vaak onveilig in hun buurt (van 53 procent in 2009 naar 45 procent in 2010). Ook het aantal autokraken is enorm gedaald en is zelfs lager dan de streefwaarde voor 2011. Ook het aantal woninginbraken is afgenomen.

Versterken participatie en cohesie

Het versterken van participatie en sociale cohesie is een zaak van lange adem. In 2010 en de eerste helft van 2011 zijn buurtbewoners op allerlei manieren betrokken bij de uitvoering van de maatregelen uit het wijkactieprogramma. Belangrijk voor Zuilen was de opening van het Vorstelijk Complex, waarin intussen diverse welzijns- en culturele activiteiten plaatsvinden. Zowel in Zuilen-Oost als Ondiep ging in het voorjaar van 2010 het activeringsteam aan de slag. Bewoners van het Zwanenvechtplein zijn betrokken bij het uitwerken van een buurtaanpak en de woningverbeterplannen van Mitros. Via het project 'Thuis bij' vonden er 113 huiskamerbijeenkomsten plaats, waardoor een sterk vrouwen netwerk onder bewoners én professionals is ontstaan. Verschillende keren vertelde een professional iets over gezondheid en opvoeding. Samen met een klankbordgroep van bewoners is een herinrichtingsplan voor het Bernhardplein gemaakt. De werkzaamheden daarvoor zijn eind 2010 begonnen. Tenslotte is ook de fysieke vernieuwing van de wijk voortgezet (onder andere de oplevering van het nieuwbouwproject Geuzeveste en de renovatie van de Vreelanthof). Ook daar zijn bewoners bij betrokken.

Wijken in uitvoering

Jeugd en ouders

- Schoolmaatschappelijk werk is versterkt via vroegsignalering en training voor leerlingen en leraren, ouderbetrokkenheid door koffieochtenden, een ouderspreekuur en huisbezoeken.
- De brede school heeft verder vorm gekregen door het aanstellen van een coördinator en het programmeren van bredeschool activiteiten.
- Negen gezinnen met meervoudige problemen worden professioneel begeleid. Home Start ondersteunt acht gezinnen.
- Aan (vooral Marokkaanse) ouders wordt opvoedondersteuning aangeboden via een sociale vaardigheidstraining (acht deelnemers), oudercoaching (33) en de cursus opvoeden voor vaders (basiscursus 117 deelnemers, vervolgcursus 69).
- 38 professionals zijn geschoold in de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld en er zijn voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor bewoners en professionals.
- Via Meedoen op Straat, inzet van de jeugdopbouwwerker, de jongerenbus en de jongerenactiviteiten van The Mall zijn voor honderden kinderen en jongeren activiteiten georganiseerd. Samen met Al Amal is de huiskamer Geuzenwijk opgezet.

Verbeteren leefbaarheid en veiligheid

- Drie groepen (een criminele, overlastgevendende en een hinderlijke groep) zijn aangepakt. Voor alle groepen is een plan van aanpak opgesteld met daarin individuele, groeps- en gebiedsgebonden afspraken en acties. Na detentie krijgen jongeren een nazorgtraject.
- In de preventieve sfeer zijn maatregelen getroffen, onder meer inbraakpreventie, inzet van drie straatcoaches en van buurtbeheerders.

Versterken participatie en cohesie

- Het Activeringsteam Noordwest heeft 77 personen geholpen. Jobmatch heeft van de 34 inschrijvingen vijftien jongeren begeleid naar een bijbaan. 'Dress for Success' heeft ruim 170 sollicitanten geholpen met kleding en voorbereiding van hun sollicitatie.
- De uitvoering van het plan voor het Bernhardplein – dat in samenwerking met bewoners tot stand is gekomen – is in december 2010 gestart.
- De aanpak van de Zwanenvechtpleinbuurt, Queeckhovenpleinbuurt en Geuzenwijk zetten bewoners aan tot extra participatie en activiteit. De presentiewerker sprak 43 gezinnen rondom het Queeckhovenplein.
- In 2010 participeerden vijftien vrijwilligers in het project 'Buurtbemiddeling'. Er kwamen elf hulpverzoeken binnen.
- Via het project 'Thuis Bij' zijn 113 bijeenkomsten georganiseerd, waarmee circa 350 nieuwe vrouwen zijn bereikt.
- Twaalf Marokkaanse vaders volgden de workshop 'Opvoeden met succes'.

Leefbaarometer Zuilen Oost

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

Zaanstad

De visitatiecommissie wijkenaanpak bezocht in oktober 2010 de wijk Poelenburg in Zaanstad. De commissie adviseerde om de ambitie om van Poelenburg een gemiddelde wijk te maken, uit te werken in toetsbare doelstellingen en de sociale partners in de wijk daaraan te binden. Volgens de commissie biedt de omvang van de wijk (8000 inwoners) ruimte voor oplossingen op maat in plaats van generiek beleid: "Maak het klein".

Over de fysieke vernieuwing adviseerde de commissie om het ambitieniveau vast te houden. De sloop- en nieuwbouwpoging blijft een belangrijk onderdeel van de vernieuwing. In zijn algemeenheid moeten de bewoners van de wijk op de eerste plaats blijven staan. Dat betekent aandacht voor het op peil houden van het onderhoud van de bestaande voorraad en voor de gevaren van verkoop van huurwoningen aan particulieren die daar zelf niet gaan wonen. Ook adviseerde de commissie goed te kijken naar de voorgenomen investering in een brede school met maatschappelijke functies.

Op het punt van de bewonersparticipatie merkte de commissie op dat bewoners niet alleen bij de totstandkoming, maar ook bij de uitvoering van de plannen moeten worden betrokken. En wel op een manier die aansluit bij hun dagelijkse ervaringen en leefwereld.

De uitkomsten van diverse onderzoeken en van het bezoek van de visitatiecommissie maken duidelijk dat de gemeente en de corporaties, de bewoners en het Rijk onverminderd verder willen met de vernieuwing van Poelenburg. Maar de omstandigheden zijn veranderd. Er is minder geld beschikbaar omdat de bijzondere projectsteun komt te vervallen, de corporaties zich willen richten op hun kerntaken en de gemeente scherpe keuzes moet maken. Het Wijkactieplan zal daarom worden bijgesteld.

In hoofdlijnen gaat het voor Poelenburg om drie doelstellingen. Ten eerste 'Schoon, heel en veilig'. Er is een vaste onderhoudsploeg voor de wijk die op verzoek van bewoners werkzaamheden uitvoert. Jongeren worden wekelijks ingeschakeld om kleine klussen in de wijk te doen. Er wordt gekeken wat er kan worden gedaan aan de overlast en overbewing van onder meer mensen uit midden- en oost-Europa in de wijk.

Ten tweede de fysieke vernieuwing van openbare ruimte, woningen en voorzieningen. De noodzaak van fysieke vernieuwing is nog onverminderd aanwezig. De gemeente is begonnen met de uitvoering van een plan voor de openbare ruimte. De corporaties zijn bezig met de renovatie van woningen.

Ten derde de ondersteuning van kwetsbare gezinnen en jongeren. De woningcorporaties zijn begonnen met een veel directere benadering van hun bewoners via huisbezoeken en portiekgesprekken. Dit om te achterhalen wie een steuntje in de rug nodig heeft. Verder zal er vooral in onderwijs voor jongeren worden geïnvesteerd (voorschoolse educatie, verder terugdringen schooluitval). Het sociale programma in het Wijkactieplan is geëvalueerd en gestroomlijnd om de aanpak structureel te maken.

Wijk re st a t e

Zaanstad

Nieuw Poelenburg

Belangrijk moment in 2010 was de realisering van het Infohuis. In het infohuis kunnen bewoners terecht met alle mogelijke vragen over hun leefomgeving en worden ze zonedig direct doorverwezen. Ook verzorgt het Infohuis de informatievoorziening over de vernieuwing van de wijk. Verder is het Infohuis nauw betrokken bij het organiseren van tal van activiteiten in en voor de wijk zoals het Buurfestival, Varen op de Zaan, ondernemersbijeenkomsten en rondleidingen voor professionals.

Wonen

Veel energie is gestoken in de financiële doorrekening van de fysieke vernieuwing van de wijk. Het stedenbouwkundig plan met onder meer een nieuw winkelcentrum, een voorzieningencentrum en vernieuwing en differentiatie van het woningaanbod is ambitieus, maar is niet van tafel. Zo is het afgebrande winkelcentrum de Bloemkorf opgeknapt en is er een planning gemaakt voor de renovatie van woningen. Ook wordt de openbare ruimte aangepakt.

Gezonde wijk

De gezondheid van de bewoners van Poelenburg blijft een punt van aandacht. Het bereik van vooral veel allochtone huishoudens met meervoudige problemen is verbeterd. Hun aandeel is toegenomen tot boven het landelijk gemiddelde van 10 procent. Het vrijwillig spreekuurbezoek van niet-westerse allochtonen bij Centrum Jong is tussen 2007 en 2010 vertienvoudigd.

Ouderen met depressieklachten kregen via de huisartsen 'beweegrecepten' voor verandering van levensstijl. Voor alleenstaande allochtone ouderen zijn er projecten om eenzaamheid te voorkomen.

Taal- en spraakachterstanden worden sinds 2007 vroegtijdig opgespoord tijdens het logopedisch spreekuur in Centrum Jong (0-4 jaar). Veel niet-westerse allochtone gezinnen krijgen advies 'op maat' over opvoeding- en cultuurgerelateerde problemen.

Veiligheid

In 2010 is de jongerenoverlast en de jeugdcriminaliteit in Poelenburg sterk afgenomen, vooral dankzij repressie (politie, cameratoezicht) en preventie (jongerenwerk). Zo hebben jongeren onder meer meegewerkt aan de inrichting van Jongeren centrum de Kanjer. De overlast is met 90 procent gedaald en ligt inmiddels onder het Zaans gemiddelde. Een groep van circa 30 potentieel criminele jongeren is van de straat gehaald. De helft heeft nu werk of volgt een opleiding en heeft nu ook een voorbeeldrol voor andere jeugd.

De Poelenburgers voelen zich veiliger (zes procent minder onveiligheidsgevoelens). Ook waar het gaat om de verloedering van de openbare ruimte is het verschil ten opzichte van het Zaans gemiddelde kleiner geworden. Dat komt waarschijnlijk omdat meldingen over de openbare ruimte in Poelenburg sneller dan gemiddeld in Zaanstad worden afgehandeld. Met hulp van het bureau Rijksbouwmeester is een veilige route voor kinderen ontwikkeld en uitgevoerd.

Groen in de wijk

Als onderdeel van de veilige kindroute en dankzij subsidie van het (voormalige) ministerie van LNV zijn speelplekken ingericht.

Leren en werken

Het opleidingsniveau van de jongeren in Poelenburg ligt inmiddels op het Zaans gemiddelde. De schooluitval is sterk teruggedrongen tot onder het stedelijk gemiddelde. In 2010 werd een nieuwe VMBO-school (Pascal) geopend. Belangrijk initiatief was verder het vernieuwend muziekonderwijs in de wijk. Topmuzikanten traden op als docent en dat stimuleerde de talentontwikkeling.

Er zijn het afgelopen jaar weer verschillende initiatieven genomen om de werkloosheid tegen te gaan. Zo werd afgelopen voorjaar 2011 een banenmarkt gehouden. Tweehonderd jongeren zijn doorgeleid naar werk, stageplaatsen, onderwijs en vrijwilligerswerk.

Bewonersparticipatie

Het gevoel van medeverantwoordelijkheid voor de woonomgeving is gedaald van 65 procent in 2007 naar 32 procent in 2009. Dit is deels te verklaren uit het feit dat de fysieke vernieuwing van Poelenburg nog niet zichtbaar is. Verder zorgt het eenzijdige en goedkope woningaanbod voor een instroom van kansarmen in de wijk. Het aandeel bewoners dat zich inzet voor de leefbaarheid wijkt nauwelijks af van het Zaans gemiddelde (27 procent), maar de daling is moeilijk te verklaren als het wordt afgezet tegen de aandacht voor Poelenburg en het beschikbare vouchergeld. Participatie blijft een belangrijke kwestie in

de Zaanse aanpak. Kinderparticipatie krijgt volop aandacht. In 2010 is onder meer een nieuwe ploeg Portiekportiers geworven die een rol hebben in het schoonhouden van portieken. Naar de kinderen is goed geluisterd bij het ontwikkelen van de veilige kindroute en het ontwerpen van nieuwe speelplekken. Sinds vorig jaar is er ook een

klankbordgroep die meedenkt over de vernieuwing van de wijk.

Sociale uitsluiting

Uit projecten in Poelenburg en ervaringen bij het Centrum Jong blijkt dat allochtone en alleenstaande vrouwen gebaat zijn bij hulp bij de (financiële) administratie, opvoedings-

ondersteuning en het vinden van de weg in de bureaucratie. Onder de eerste generatie allochtonen bevinden zich veel jonge vrouwen. Via Centrum Jong worden ze gewezen op cursussen en opleidingen en op de strippenkaart 'bewegen op recept' om hun gezondheid te verbeteren.

Werk in uitvoering in 2010

Wonen

- Aantal verbeterde woningen: 382
- Er worden wekelijks 8 á 10 jongeren ingezet via Actief Talent voor het schoonhouden van de wijk

Gezondheid en Zorg

- Realisatie Centrum voor Jeugd en Gezin
- Het vrijwillig spreekuurbezoek van niet-westerse allochtonen bij Centrum Jong (voorganger CJG) is vertienvoudigd tussen 2007 en 2010
- Wijkzusters: 1
- Bezoeken Achter de Voordeur: 86
- Het bereik van 'multiprobleem-gezinnen' is verbeterd tot boven het landelijk gemiddelde van 10 procent
- Er werden 50 beweegrecepten uitgeschreven.

Werk en Onderwijs

- Aanstelling van 5 conciërges
- Inburgeringstrajecten: 70
- 200 jongeren zijn doorgeleid naar opleidingen, werkplekken en vrijwilligerswerk

Veiligheid

- Wijkagenten: 1
- Percentage bewoners dat zich onveilig voelt is gedaald met zes procent
- Meldingen van overlast bij de politie is met 90 procent gedaald.

Participatie

- Aantal bewonersinitiatieven: 34
- Opening Infohuis Nieuw Poelenburg

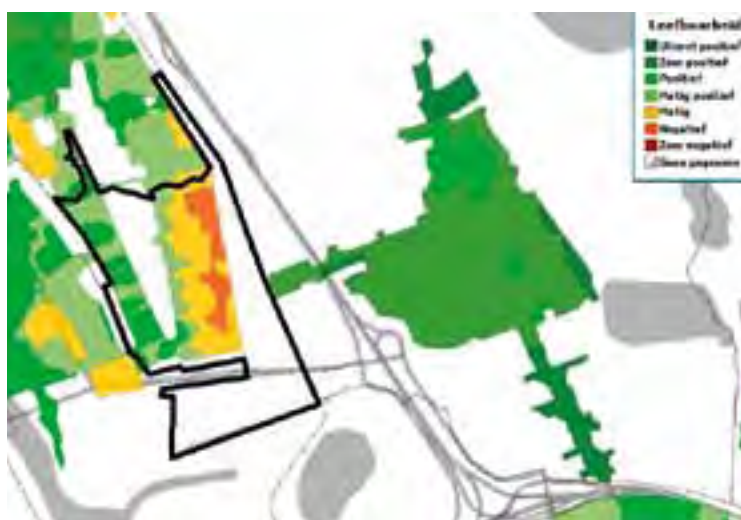
Leefbaarometer Nieuw Poelenburg

De Leefbaarometer geeft leefbaarheidsituatie en ontwikkelingen voor alle woongebieden in Nederland weer. In het linker kaartje worden de leefbaarheidsontwikkelingen tussen 2008 en 2010 weergegeven. De gebieden waar de leefbaarheidsituatie tussen 2008 en 2010 niet wezenlijk is veranderd zijn geel gekleurd. Gebieden waar sprake is van leefbaarheidsverbetering worden groen gekleurd en gebieden waar leefbaarheid verslechterd is kleuren rood. In het rechter kaartje is af te lezen waarin deze ontwikkelingen hebben geresulteerd: in dit kaartje wordt namelijk de leefbaarheidsituatie in 2010 weergegeven. In deze leefbaarheidskaartjes worden gebieden waar sprake is van leefbaarheidsproblemen oranje gekleurd. In de (donker) rode gebieden is er sprake van grote leefbaarheidsproblemen. In de groen gekleurde gebieden is er sprake van een positieve leefbaarheid. Voor meer informatie over de recente leefbaarheidsontwikkelingen in de wijk kunt u kijken op www.leefbaarometer.nl.

2008 - 2010

2008

2010

40+ WIJKEN 2011

Almelo Ossenkoppelerhoek

In Almelo is het de wijk Ossenkoppelerhoek die extra aandacht vraagt. Het is een wijk met ca 7000 inwoners waar op diverse terreinen achterstanden zijn, zowel fysiek als sociaal. Met het in 2009 vastgestelde preventieplan heeft de wijkvernieuwing een extra impuls gekregen. Belangrijke partners in de aanpak zijn de woningcorporaties Beter Wonen en St. Joseph, het Wijkplatform Ossenkoppelerhoek (vertegenwoordiging wijkbewoners), zorgorganisatie Carint/Reggeland, welzijnsorganisatie Scoop, de basisscholen uit de wijk en de plaatselijke politie. Vier thema's staan centraal: wonen in een veilige omgeving, persoonlijke groei en ontwikkeling, opvoeden en opgroeien en oud worden in de wijk.

Wonen in een veilige omgeving

In de aanpak van ernstige overlast en probleemhuishoudens is er een verbetertraject voor 25 huishoudens ontwikkeld en in uitvoering. Er zijn samenleefregels opgesteld ter bestrijding van ongewenst gedrag in een aantal portiekflats.

Voor de jeugd is een nieuwe ontmoetingsplek en nieuwe speelplekken gerealiseerd. Met het in gebruik nemen van de zogenoemde Ossenkoppelerbus zijn er 14 projecten/activiteiten in gang gezet door bewoners zelf om de betrokkenheid van bewoners bij hun leefomgeving te versterken. Ook in fysiek opzicht is een forse bijdrage geleverd aan de wijkvernieuwing. Zo zijn er 72 woningen en circa 200 portiekwoningen gerenoveerd en is begonnen met de sloop van in totaal 260 woningen.

Persoonlijke groei en ontwikkeling

Aan de eerste fase van het project Ik, mijn kind en de school (voorheen wijkgerichte inburgering) nemen dertig bewoners deel. Na de zomervakantie start de tweede groep van 30 bewoners. Verder hebben 50 bijstandsgerechtigden met begeleiding hun afstand tot de arbeidsmarkt verkleind. Het geluksbudget wordt ingezet bij chronisch zieke bewoners die in een sociaal isolement verkeren en bij overbelaste mantelzorgers. Het betreft geluksgerichte cliëntondersteuning en een eenmalige persoonlijke subsidie van maximaal € 450 voor het gaan doen van leuke activiteiten. De positieve ondersteuning en het budget zijn een setje waardoor deelnemers weer meer zin in het leven krijgen en in beweging komen en ervaren dat er meer is in hun leven dan ziek en afhankelijk zijn.

Opvoeden en opgroeien

Kinderen van 6 tot 12 jaar worden betrokken bij allerlei activiteiten zoals natuurbeleving, milieu, bewegen/buiten spelen, gezondheid en veiligheid. Indirect worden ook ouders betrokken bij deze activiteiten. Als stimulans worden er Ossenkopjes aan de deelnemende kinderen uitgereikt, die kunnen worden verzilverd tegen speelgoed dat uitnodigt tot beweging of een tweedehands fiets. Het project kent ook activeringsplaatsen (inclusief leerwerkplekken) met stageplaatsen bij een dierenpeciaalzaak en bij enkele fietsmakers. Daarnaast worden 14 gezinnen via de gezinscoaches begeleid en ontvangen 13 gezinnen opvoedingsondersteuning.

Oud worden in de wijk

In de wijk komt een woonzorgzone. Inmiddels zijn 36 verpleeghuisappartementen, 34 verzorgingshuisappartementen, 37 woonzorgappartementen en aanvullende algemene wijkgerichte voorzieningen opgeleverd. Ook is er een ontmoetingsruimte waar de ouderen in de wijk activiteiten kunnen ondernemen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

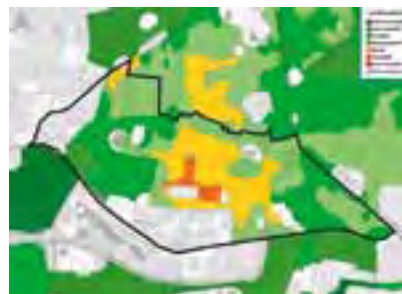
- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Almere

Stedenwijk, Staatsliedenwijk, Kruidenwijk en Centrum

Almere zet wijkdoorkruisend en –overschrijdend in op het verbeteren van de leefbaarheid. Een gerichte sociale aanpak waarbij de gemeente één van de 16 partners is en bewoners zelf ook stevig aan het stuur zitten. Er wordt ingezet op ‘Ontwikkelen’ bij jeugd en het ‘Meedoen’ van iedereen om het sociale weefsel in de relatief jonge doorstroomwijken op te bouwen. De 16 maatschappelijke partners zijn in de zomer van 2010 begonnen met de uitwerking van de projecten en het opzetten van een projectorganisatie. De filosofie blijft de gehele aanpak hetzelfde: maak werk met werk, betrek elkaar bij waar je mee bezig bent, zorg voor een blijvend effect met incidenteel geld en bovenal: doe nooit iets alleen.

Meedoen

Met meedoen richt Almere zich op alle inwoners van de 40+ wijken. Almere wil daarmee bereiken dat elke inwoner van de wijk naar vermogen deelneemt aan de samenleving en dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Voor onbezorgd opgroeien is meer nodig dan onderwijs. Maar ook armoede is een risicofactor. Het leven in een minimumhuishouden beïnvloedt de kansen van kinderen om zich te ontwikkelen.

Activeringscentrum

In het Activeringscentrum komen mensen die lang zonder werk zitten en vaak geen dagbesteding hebben, weer in contact met anderen in de wijk. Door een dagritme en training aan te bieden en gezamenlijk een opdracht met meerwaarde voor de wijk uit te voeren. Tussen april en juni hebben bijvoorbeeld twee groepen met 14 deelnemers een training ondergaan.

Zelf bedacht, zelf gedaan .nl

Een vijfde deel van het budget is gereserveerd voor nieuwe projecten van de bewoners zelf. Een regiegroep van bewoners is verantwoordelijk voor de besteding van het budget. De ingediende projecten zijn tot op heden heel divers en gaan van lokale culturele invulling van leegstand tot de aanleg van een steiger annex buurtpodium.

Vereenzaming Ouderen

In Almere Centrum is er een project tegen vereenzaming bij ouderen. Er zijn brieven verstuurd waarop 120 mensen (30 procent) aangaven een oriënterend gesprek met een consultant op prijs te stellen. Nadruk ligt bij deze bezoeken op het stimuleren van eigen kracht en zelfstandigheid.

Er wordt inmiddels nagedacht over het oprichten van een mobiel spreekuur.

Ontwikkelen

In het onderwijs gaat het erom de onderwijsresultaten van kinderen, afgezet tegen het landelijk gemiddelde, te verbeteren. Hiervoor heeft Almere een Lokale Educatieve Actieagenda (LEA) met zes actiepunten benoemd, bijvoorbeeld het leesonderwijs en een naadloze overgang van VMBO naar MBO. Alle zes actiepunten zijn van toepassing op de 40+ wijken.

De Ontwikkelprojecten richten zich op de ontwikkeling van kinderen. Er is extra aandacht voor taal- en rekenachterstanden, maar het inzetten van talent wordt extra gestimuleerd. De GGD verzorgt met de Zorggroep Almere het project 'Gezond Gewicht Gezonde Wijk' dat zich richt op de gemiddeld slechte eet- en sportgewoontes van kinderen.

Playground

In Stedenwijk is de Playground een groot succes. Er komen vooral jongere buurtbewoners om te sporten en elkaar te ontmoeten. De Playground onderhoudt nauwe contacten de (brede) scholen in de wijk. Met het project kunnen jongeren punten scoren als ze zich aan de afgesproken regels houden.

Opbrengst

Almere wil de komende jaren nog slimmer, gericht en vroegtijdiger problemen aanpakken. De praktijk leert dat netwerken van bewoners, professionals en instituties cruciaal zijn in het zetten van stappen op het gebied van de leefbaarheid. De erfenis van de 40+ moet een stevig netwerk zijn waarin men elkaar blijvend weet te vinden.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Amersfoort Liendert

De wijk Liendert is een typische jaren-zestigwijk aan de oostkant van Amersfoort. De problemen van de wijk concentreren zich in Liendert-Noord. Er is sprake van lage ruimtelijke kwaliteit, verloedering van de omgeving en sociale problemen, zoals een hoge werkloosheid en vroegtijdig schoolverlaten.

Stedelijke vernieuwing

De plannen voor het sloop- en nieuwbouwproject 'Liendert drie' zijn klaar. Op de plek waar de acht blokken portiek-woningen staan, zullen zowel grondgebonden woningen als appartementen terugkomen, waaronder een aantal gebouwen die kunnen dienen als woning of bedrijfsruimte. Ook komt in Liendert een ABC-school. Die wordt waarschijnlijk in 2014 opgeleverd.

Wijkeconomie en werken

In de voormalige garageboxen onder de flat 'de Havikshorst' zijn zeven startersbedrijfsruimten ingericht. Beginnende ondernemers kunnen deze ruimtes voor twee jaar gebruiken tegen een lage huur. Ruim veertig gegadigden hebben zich ingeschreven. Dat heeft geleid tot een enorme kwaliteits-verbetering van de omgeving. Voor het eind van dit jaar komen er nog zeven of acht startersbedrijfsruimten bij.

Via het Amersfoort Vernieuwt-werkpunt in Liendert zijn acht bijstandsgerechtigden voor een jaar aangesteld als buurtvoorlichter. Het afgelopen jaar hebben ondernemersverenigingen hun leden geschoold in ondernemerschap. Verder hebben Rotary-leden beginnende ondernemers geholpen bij het opzetten van hun bedrijf.

Versterken participatie en cohesie

In de verschillende buurten van Liendert hebben zogenoemde Buurt bv's bewoners met succes aangespoord om verantwoording te nemen voor hun directe woon- en leefomgeving. De resultaten op het gebied van veiligheid, schoon heel en veilig zijn direct zichtbaar. Vooral de openbare ruimte rondom de Horstenflats is verbeterd.

Met de scholen, de maatschappelijke organisaties, de ouders van de kinderen en de buurtbewoners is een schoolmoestuin gerealiseerd. Buurtbewoners en de groepen 7 en 8 van de scholen in Liendert onderhouden de moestuin.

AV-teams

In Liendert heeft een Achter de Voordeur-team de afgelopen jaren alle huishoudens in de flats de Horsten en aan de Liendertseweg bezocht. Het ging om 257 adressen. Daarvan deden 212 huishoudens mee aan een gesprek. Daarvan zijn 124 huishoudens nieuwe trajecten begonnen. In het kernteam zijn 23 huishoudens besproken. Deze huishoudens nemen aan 45 trajecten deel, verdeeld over de verschillende leefgebieden. De meeste op gebied van inkomen (20) en gezondheid en zorg (12). Verder zijn 118 huishoudens begeleid naar in totaal 207 nieuwe hulpverlenings- en activeringstrajecten. Hierbij lag accent op leefgebied wonen en woonomgeving (59 trajecten) en leren en opgroeien (71 trajecten).

In de Horsten wonen relatief veel kinderen, tieners en jongeren en er zijn veel klachten over overlast en opvoeden. Een aantal kinderen is verwezen naar projecten voor kinderen van ouders met psychische en sociale problemen. Ook zijn meer kinderen gaan sporten.

Naar aanleiding van signalen die de AV-teams hebben opgepakt, heeft het opbouwwerk vier avonden georganiseerd over inbraakpreventie voor bewoners van de flats. Bewoners die aangaven zich in te willen zetten voor hun buurt, zijn verwezen naar de opbouwwerker. Deze heeft hen gevraagd deel te nemen aan de werkgroep 'Buurt bv' in hun flat.

Verbeteren leefbaarheid en veiligheid

De veiligheid en leefbaarheid rond de flats aan De Horsten zijn toegenomen. De garageboxen tussen de flats worden gesloopt. Daardoor zijn de ingangen overzichtelijker en dat verhoogt het veiligheidsgevoel. Ook worden de vuilcocons vervangen door ondergrondse afvalcontainers. Het aantal parkeerplaatsen achter de flats wordt uitgebreid, waardoor de parkeerdruk vermindert en de plek achter de flats levendiger wordt. Ook zijn er in de portieken camera's geplaatst die bezoekers registreren. Het aantal inbraken is daardoor afgenomen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Amsterdam

Holendrecht-West en Venserpolder

Holendrecht-West en Venserpolder liggen in Amsterdam Zuidoost. Het woningaanbod is eenzijdig en de sociaal-economische positie van de bewoners is gemiddeld zwak. Beide buurten hebben de afgelopen jaren te kampen met leefbaarheids- en veiligheidsproblemen. Er zijn projecten ontwikkeld rondom vier thema's: leefbaarheid en veiligheid, participatie en armoedebestrijding, jeugd en wijk economie. De overkoepelende ambitie met de wijkaanpak in beide buurten sluit aan bij de ambities die Zuidoost heeft voor het hele stadsdeel. Kernpunten in de ambitie voor de wijkaanpak zijn: ontwikkelingskansen voor iedereen, vergroten van de rol van de middenklasse, versterken van de zorgzame samenleving en de wijkidentiteit én verbeteren van de duurzaamheid. De partners in de aanpak zijn Stadsdeel Zuidoost, de woningcorporaties Stadgenoot, Eigen Haard, de Key, de Alliantie en Ymere en de bewoners.

Leefbaarheid en veiligheid

Bij het thema 'leefbaarheid en veiligheid' gaat het onder andere om het tegengaan van overlast door vervuiling, geluidsoverlast en drugsoverlast en om de waardering voor woning, woonomgeving en het vertrouwen in de buurt.

Om de veiligheid in en rond winkelcentrum Holendrecht te verhogen zijn toezichthouders ingezet en is cameratoezicht ingesteld. Daarnaast zijn er in Holendrecht West enkele sportvoorzieningen gekomen voor de oudere jeugd en worden bergingen in de wooncomplexen sociaal veiliger gemaakt. In Venserpolder zijn de bestaande speelvoorzieningen bij het Dolingaplein gemoderniseerd. Het doel hiervan is een vermindering van de ervaren overlast door rondhangende jongeren. Bij de thema's Schoon en Heel draait het vooral om intensiever beheer en schoonmaak. Ook is er een programma dat zich richt op de beïnvloeding van bewonersgedrag rond vervuiling.

Participatie en armoedebestrijding

In Holendrecht is stevig ingezet op de armoedebestrijding en activering van bewoners via een project dat een combinatie is van een Achter de Voordeurbenadering (Kansrijk Zuidoost) en een activeringsaanpak. Het project bestaat onder meer uit doorverwijzingen van bewoners naar de beschikbare voorzieningen en hulpinstanties en het verwijzen naar cursussen en trajecten, variërend van arbeidbegeleidings-trajecten en huiswerkbegeleiding tot computer- en budgetteringscursussen. Bewoners met een uitkering worden 'geactiveerd'. Dit houdt in dat ze, onder begeleiding, leren taken en verantwoordelijkheden op zich te nemen. Voorbeelden hiervan zijn een klussendienst en een ontbijtcafé. De bewoners worden bij het project betrokken door middel van huisbezoeken en een loket op een laagdrempelige locatie in de wijk.

In zowel Holendrecht West als Venserpolder wordt in 2011, net als in 2010, een voucherproject uitgevoerd ter stimulering van

de bewonersparticipatie en ter bevordering van de leefbaarheid. Bewoners kunnen initiatieven voordragen ter verbetering van de leefbaarheid in de buurt. Een regiegroep van buurtbewoners beoordeelt de ideeën en bij goedkeuring krijgen de bewoners een voucher om hun idee uit te voeren. In beide wijken hebben bewoners vele tientallen initiatieven ingediend en hebben de regiegroepen hieruit inmiddels een keuze gemaakt. Zowel in Holendrecht West als in Venserpolder zijn ruim 30 aanvragen toegekend. Deze projecten zullen nog in 2011 worden uitgevoerd.

Jeugd

Het project Groepsaanpak Jeugd en Veiligheid richt zich op het aanpakken van jongeren die voor overlast en onveiligheid zorgen. De aanpak is deels groepsgericht, deels persoonsgericht en deels locatiegericht. Het gaat om een voortzetting van een project uit 2010 en maakt onderdeel uit van het programma Intensivering Jeugd.

Wijkeconomie

De doelstelling van het thema 'wijkeconomie' is het vergroten van kansrijke economische activiteiten in de wijk. Door middel van een combinatie van toezicht en fysieke maatregelen wordt de veiligheid en uitstraling van het winkelcentrum Venserpolder en de omliggende woningen verbeterd. De politie, woningcorporatie Eigen Haard en het stadsdeel werken hierin samen. In Holendrecht is een investeringsregeling voor ondernemers (kanszone) ingezet. De investeringsregeling is erop gericht de economische positie van de ondernemers te versterken door middel van het uitlokken van investeringen in onder meer etalages en inrichtingen.

De regeling wordt ook ingezet om nieuwe ondernemers te verleiden om zich te vestigen in dit winkelcentrum.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Bergen op Zoom Gageldonk-West

De wijk Gageldonk-West in Bergen op Zoom wordt gekenmerkt door het duidelijk afgeronde woongebied, de goede ligging nabij station, centrum, ziekenhuis, snelwegen en recreatiegebieden. Ooit is Gageldonk-West vanuit de 'wijkgedachte' opgezet: kleine gesloten buurten met eigen voorzieningen waar de gemeenschapszin tot bloei kwam. Er zijn echter risico's die de wijk nu kwetsbaar maken. Er is sprake van een beperkte sociale cohesie, lage inkomens, onveiligheid door toegenomen criminaliteit en een matig voorzieningenniveau. Als mensen kunnen kiezen, vertrekken ze naar elders.

Toch is Gageldonk-West een mooie, levendige wijk met veel potentie, veel culturen, aantrekkelijke woonbuurtjes en veel beginnende ondernemers. De ambitie is om van Gageldonk-West een vitale, ondernemende wijk te maken, waar mensen op allerlei sociaal-maatschappelijke terreinen mee kunnen doen. De wijk moet op economisch vlak weer meespelen ten opzichte van andere wijken. Ook moet de koppeling met de binnenstad worden versterkt.

In het najaar van 2011 wordt begonnen met de fysieke aanpak van de wijk. Een van de belangrijkste onderdelen van het zogeheten Masterplan is het nieuw leven inblazen van het centrumgebied van Gageldonk-West, waar mensen terecht kunnen voor hun dagelijkse boodschappen, maar ook voor hun sociale activiteiten en ontmoetingen.

De wijkontwikkeling op sociaal-maatschappelijk gebied is al flink op gang gekomen. Samen met enthousiaste bewoners is een dekkend netwerk van buurtpreventie opgezet om zo de objectieve en subjectieve veiligheid in de buurt te verbeteren. Daarnaast zijn projecten uitgevoerd, die zijn gericht op het meedoen in en verantwoordelijkheid voelen voor de buurt. Zo is er een buurtsite ter bevordering van het meedoen in de wijk, opgezet samen met een groep actieve bewoners. Zij komen deels voort uit het participatieproject Meedoen!

Inmiddels zijn de eerste flats bij de Lorkstraat gesloopt en is het braakliggende terrein voorzien van gras. Met schoolkinderen is een tijdelijke buurt- en vlindertuin aangelegd.

Verder wordt gewerkt aan een gezonde wijk. Medio 2010 is een onderzoek uitgevoerd naar het zo gezond mogelijk inrichten van Gageldonk-West. De resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in het concept-Masterplan.

Dit plan voorziet in meer kwalitatief goede ruimtes, zoals een groot plein in het centrumgebied, waar meer ruimte is voor het langzaam verkeer en er fietsroutes zijn richting het recreatie- en natuurgebied rondom Bergen op Zoom. Met bewoners wordt gewerkt aan de bewustwording rond gezond bewegen en is bekeken hoe de openbare ruimte in de wijk daaraan kan bijdragen.

Ook zijn de eerste stappen gezet om het ondernemerschap in de wijk sterker te profileren. Samen met adviseur Perficio zijn workshops gepland om de behoefte onder beginnende ondernemers in beeld te brengen om vervolgens aan vijf van hen hulp op maat te bieden.

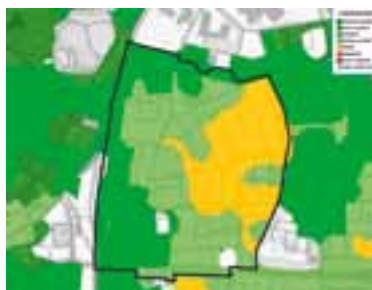
Risico bij herstructureringswijken blijft een overdaad aan projecten. De gemeente en woningcorporatie Stadlander hebben daarom een buurtregisseur aangesteld in Gageldonk-West. De meerwaarde blijkt in de praktijk door gestructureerde participatie van en met bewoners en het regisseren van initiatieven waar diverse wijkpartners bij betrokken zijn. Bovendien zorgt het coördinatieteam Gageldonk-West ervoor dat projecten worden uitgevoerd die passen binnen het projectenboek en de wijkontwikkelingsvisie.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Breda

Haagse Beemden

In de Bredase wijk Haagse Beemden ligt de nadruk op thema's die volgens bewoners het verschil kunnen maken: Leren en Opgroeien, Werk, Integratie en Participatie en Wonen, Woonomgeving en Veiligheid. De afgelopen twee jaar hebben gemeente, corporaties en bewoners hard gewerkt aan deze thema's – en met succes.

Het bevorderen van de veiligheid en vooral het tegengaan van de woninginbraken heeft de afgelopen twee jaar veel aandacht gekregen. In zes buurten (1 300 adressen, 27 straten) wordt aan buurtpreventie gedaan, verdeeld over Kesteren, Muizenberg, Gageldonk, Kievitsloop en Heksenwiel Overkroeten. In deze gebieden zijn bijna 100 straatcontactpersonen actief. De meeste van deze vrijwilligers waren niet eerder actief in hun buurt. In de preventiegebieden daalde volgens de politie het aantal inbraken met 98 procent. Op het gebied van leefbaarheid zijn geen exacte cijfers bekend, maar volgens de straatcontactpersonen is die aanmerkelijk verbeterd. Dat geldt ook voor de sociale cohesie.

Met twee nieuwe sportvelden in de buurten Gageldonk en Overkroeten kreeg de jeugd een hoogwaardige openbare sportvoorziening. De kunstgrasvelden liggen in de omgeving van een basisschool en kinderdagverblijf. Ook de NAC Streetleague gebruikt de velden voor hun straatcompetities. Het Open Sportcentrum Haagse Beemden houdt wekelijks sport- en spelactiviteiten op de velden. In 2011 wordt het laatste kunstgrasveld aangelegd in Kievitsloop.

De Haagse Beemden bruist volop, maar er is nog veel energie nodig om samen met de bewoners, wijk- en professionele organisaties de Haagse Beemden een impuls te geven. Momenteel wordt gewerkt aan een uitvoeringsplan voor de periode 2012-2014, waarbij de succesvolste projecten onderdeel geworden van het reguliere werk in de wijken.

Concrete resultaten

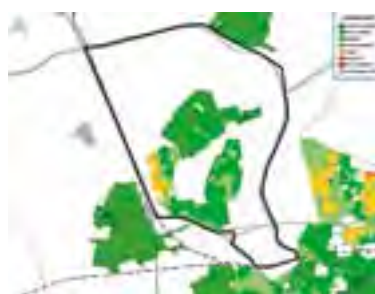
- Jongeren organiseerden in eigen beheer diverse activiteiten. Er komt geen centrale jongerenvoorziening. In plaats daarvan wordt het jongerenwerk georganiseerd vanuit over meerdere locaties in de wijk.
- In 2011 is ingezet op het bevorderen van de werkgelegenheid van jongeren. Zeven Wajongers werden begeleid naar werk.
- De leefomgeving is in een aantal straten verbeterd door de aanpak van de wortelopdruk.
- De meeste woningen van de drie corporaties zijn voorzien van het politiekeurmerk Veilig Wonen. Het Inbraak Preventieteam bezocht tientallen woningen en adviseerde bewoners over een beter beveiligde woning.
- Drie buurtcoaches en drie sportcoaches sporen overlast van jongeren en overlast als gevolg van problemen tussen bewoners onderling op.
- De drie winkelcentra in de Haagse Beemden werken aan de verbetering van de onderlinge samenwerking tussen winkeliers en hebben gezamenlijk maatregelen genomen om de veiligheid en uitstraling van de winkelcentra te verbeteren.
- De wijk is in de afgelopen twee jaar aanzienlijk schoner geworden. Dit dank zij de schoonmaakprojecten van de basisscholen en de woningcorporaties. Tevens rijden dagelijks twee zwerfvuilploegen door de wijk om het zwerfvuil op te ruimen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Capelle aan den IJssel De Hoeken en de Hoven/Wiekslag

In de Capelse buurten De Hoeken en de Hoven/Wiekslag wonen ongeveer 5000 mensen. Problemen zijn er vooral op het terrein van de lage inkomens, sociale samenhang en veiligheid. De woningvoorraad is 100 procent sociale huur in gestapelde bouw. Het wijkactieplan is opgedeeld in drie thema's: Wonen en Voorzieningen, Armoede en Participatie en Veilig Opgroeien.

De gemeente Capelle aan den IJssel en woningcorporatie Havensteder hebben dit plan samen met de bewoners en de daar werkzame maatschappelijke instellingen gemaakt. Het plan bevat afspraken over het versterken van de woon- en leefbaarheid in de Hoeken en de Hoven/Wiekslag. Ook bij de uitvoer zijn de bewoners erg betrokken. Uit enthousiaste en actieve sleutelfiguren in de wijk is een regiegroep ontstaan die onder andere de BuurtBonnen verstrekt om bewonersinitiatieven te ondersteunen. Dit stimuleert de participatie en betrokkenheid van deze en andere buurtbewoners.

Wonen en voorzieningen

In samenwerking met Havensteder investeert de gemeente in een leefbaardere buurt. Via het project Energiebewust Leven krijgen bewoners informatie over energiegebruik.

Ook hebben bewoners aangegeven meer culturele activiteiten te willen in de buurt. Gezien de plannen rondom sloop in de Hoven vormt het Buurtheater een goed middel voor bewoners om elkaar te ontmoeten en om de leefbaarheid op peil te houden in aanloop naar de sloopwerkzaamheden. Het heeft een positieve invloed op de bewonersparticipatie.

Het project Buurten met Uitzicht Digitaal kent twee componenten. In de eerste plaats zijn dat de internetcafés, bedoeld om meer mensen aansluiting te laten vinden op de digitale snelweg. In de tweede plaats het experiment 'de twitterende flat'. Daarbij wordt Twitter ingezet om moeilijk bereikbare bewoners (met name jongeren) te informeren en ze enthousiast te maken voor hun buurt.

Armoede en Participatie

Individuele bewoners, gezinnen en huishoudens moeten er zichtbaar, voelbaar en meetbaar op vooruit gaan. Duurzame ontwikkeling van de wijk kan niet zonder duurzame persoonlijke ontwikkeling van zijn bewoners. Om de participatie en bewustwording te bevorderen, is er het thema Gezond en Bewegen. Daarmee wordt de bewust-wording van zowel gezonde voeding als het nut van bewegen vergroot.

Het Eropaf-team bestaat uit professionals van verschillende (welzijns)instellingen. Het doel van dit project is om via de 'Achter de Voordeur'-aanpak problemen en hulpvragen die tot op heden niet bekend waren te inventariseren.

Veilig opgroeien

Binnen het thema Veilig Opgroeien staan vooral de kinderen en jongeren binnen de Buurten met Uitzicht centraal. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de wetenschappelijk onderbouwde methodiek Communities that Care (CtC), waarbij het doel is om te voorkomen dat risicojongeren probleemgedrag gaan vertonen. Er worden diverse interventieprogramma's ingezet zoals weerbaarheids- en sociale vaardigheidstrainingen ook is er extra geld beschikbaar voor schakelklassen, waardoor jonge nieuwkomers één jaar lang fulltime zich alleen op de Nederlandse taal kunnen richten.

In samenwerking met de GGD worden Eigen Kracht Conferenties georganiseerd voor gezinnen met meervoudige problemen. Een Eigen Krachtcoördinator organiseert de bijeenkomst en begeleidt en ondersteunt het gezin waar nodig. Er worden minimaal tien conferenties georganiseerd, waarbij wordt gekeken voor welk soort problemen het een goede aanpak is. Verder is er intensieve individuele begeleiding (project Blijf bij Jezelf) om jongeren die dreigen af te glijden naar crimineel gedrag aan te zetten tot een nuttige dagbesteding (school of werk).

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Culemborg Terweijde

Het wijkplan van Culemborg heet 'Aansprekend Terweijde'. Dit plan heeft voor de korte en de lange termijn drie hoofddoelen, namelijk:

- het eerste half jaar 'de lont uit het kruitvat' halen, zodat de dreiging van openbare ordeproblemen weg is;
- voor de projectperiode van 2010 tot 2012 de leefbaarheid in de wijk Terweijde verbeteren. Dit wordt gemeten in de leefbaarheidsmonitor van 2013/2014. Terweijde moet dan een 6,9 scoren;
- zorgen dat in 2015 Terweijde een normale wijk in Culemborg is.

Om deze doelen te bereiken, werkt Culemborg aan vier sporen: een zuur spoor, een zorgspoor, een zoet spoor en een bewonersspoor. Speerpunten binnen de integrale aanpak zijn een gezins- en persoonsgerichte aanpak (zuur en zorg), intensiever toezicht en handhaving (zuur), realiseren van voorzieningen (zoet) en samenwerking met de bewoners.

Binnen de gezins- en persoonsgerichte aanpak gaat het om de ondersteuning van gezinnen met meerdere problemen. Het gaat hier om een combinatie van straf en zorg voor in totaal 149 personen. Een deel hiervan komt in een hulp-traject, een ander deel wordt zeer intensief begeleid in het gezin door ketenregisseurs en gezinsmanagers. Door het belonen van goed gedrag en bestraffen van slecht gedrag proberen zij het leven van de gezinsleden weer op de rails te krijgen, zodat ze goed functioneren en geen overlast (meer) veroorzaken. Daarnaast heeft Culemborg het initiatief genomen voor huisbezoeken aan gezinnen met kinderen tot 18 maanden. Dit om verborgen problemen in kaart te brengen en zo nodig door te verwijzen naar voorzieningen op het gebied van wonen, welzijn, gezondheid. Dit laatste omdat na onderzoek vast is komen te staan dat de oorzaken van de problemen met vroegtijdige inzet van zorg weg-genomen kunnen worden.

In 2010 is structureel extra capaciteit aan de politie toegevoegd. De gemeente heeft er voor gezorgd dat er twee bijzondere opsporingsambtenaren voor het handhaven van de Algemene Politieverordening zijn aangesteld. Zij zijn toegevoegd aan het Veiliger Wijkteam en zijn dus beschikbaar voor Terweijde. Zij houden toezicht op hinderlijke en overlastgevende jongeren. Om er voor te zorgen dat goedwillende jongeren ook ergens terecht kunnen, is er een jongerenruimte in Terweijde gekomen. Samen met de jongeren wordt nu gewerkt aan inrichting en programmering van de ruimte.

De bewoners van Terweijde zijn het belangrijkste element in de aanpak. Het gedrag van de mensen die in Terweijde wonen, bepaalt mede of de wijk leefbaar is of niet.

Dat betekent dat de bewoners invloed moeten hebben op het beleid en dat de gemeente bepaalde initiatieven van bewoners ook ondersteunt. Daartoe overlegt de gemeente Culemborg één keer per maand met de leden van het Bewonersoverleg Terweijde. Het gaat hier om zeer gemotiveerde bewoners die zich willen inzetten voor hun wijk. Daarnaast kunnen alle bewoners plannen indienen om de leefbaarheid te verbeteren. Realisatie van de plannen is mogelijk dankzij het bewonersbudget.

Het meest in het oog springende resultaat van de ingezette acties is de rustig verlopen jaarwisseling 2010-2011. Een ander belangrijk resultaat is het verdwijnen van de overlastgevende jeugdgroep in Terweijde. Ook voor het realiseren van de andere (sub)doelen uit het plan van aanpak is Culemborg op de goede weg. De leefbaarheidsscores voor Terweijde zijn verbeterd. Terweijde-Componistenbuurt is van een 6,6 in 2008 naar een 7,0 in 2011 gegaan en Terweijde-Staatsliedenbuurt van een 6,3 naar een 6,4. Gemiddeld scoort heel Terweijde nu dus een 6,7. Dit neemt niet weg dat er nog veel werk te doen is. De subscores op veiligheid vertonen een lichte verbetering, maar zijn nog steeds niet goed.

Het college van B&W maakt zich grote zorgen over het kunnen voortzetten van dit (tot nu toe succesvolle) beleid, aangezien eind 2011 veel beschikbare budgetten zullen stoppen. Met name de voortzetting van de ketenregisseurs (straf en zorg) en de gezinsmanagers acht het college essentieel.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Delft Buitenhof

Buitenhof is een wijk met zo'n 14.000 inwoners die wonen in tien verschillende buurten, in een ruim opgezet stedenbouwkundige groene structuur. Met name de buurten Gillis en het Rode Dorp vallen in negatieve zin op in de wijk. De wijk bestaat grotendeels uit middelhoogbouw. Oorspronkelijk zou er veel worden gesloopt, maar inmiddels wordt er ook gedacht aan renovatie in combinatie met aandacht voor verschillende leefstijlen.

Gemiddeld 56 procent van de woningvoorraad is goedkope huur. Het bezit is in eigendom van vier corporaties DuWO, Vestia, Vidomes en Woonbron. Uit cijfers blijkt dat een woning gemiddeld 1,3 keer wordt aangeboden voordat de huurder de woning accepteert (2009). Meer dan een kwart van alle werklozen in Delft woont in de Buitenhof. Van deze groep is 44 procent langer dan drie jaar werkloos. Van de werklozen heeft 56 procent slechte startkwalificaties. Opvallend is het hoge aantal jongeren: éénderde van de wijkbevolking is jonger dan 24 jaar. Veel van deze jongeren groeien op in éénoudergezinnen en hebben geen stabiele thuissituatie. Door een forse jeugdoverlast staat de leefbaarheid onder druk; er is sprake van een gevoel van onveiligheid.

Buitenhof wil zich nu gaan richten op drie programma's om de leefbaarheid te vergroten. Ten eerste is dat Jong en Oud in het Buitenhofpark. Dit betreft onder andere de herinrichting van het wijkpark met deelname van jong en oud, gericht op het vergroten van sociale cohesie. Er is ook aandacht voor veiligheid en een slagvaardige aanpak 'Achter de Voordeur'. Ten tweede: Bedrijf in Beeld. Er zijn vrij veel kleine en grote bedrijven in de wijk. De aandacht is meestal gericht op de grotere bedrijven, maar het is de bedoeling om in te zoomen op de kleinere bedrijven. Een accounthouder is bezig met de inventarisatie van deze bedrijven om een koppeling tot stand te brengen met werkzoekenden uit de wijk en mogelijk stageplaatsen en leer-/werk trajecten te organiseren. Het programma beoogt sociale stijging te bevorderen. Ten derde: Nieuw in Voorraad. De aandachtsbuurten bestaan grotendeels uit sociale woningbouw van circa 35 jaar oud. Hoge eentonige flatgebouwen.

Woningdifferentiatie is nodig om de sociale binding van huidige bewoners mogelijk te maken, ook als hun individuele economische positie verbetert. Een klein deel van de woningen zal worden omgebouwd tot studentenwoningen.

Buitenhof kent veel verschillende initiatieven. De kunst is nu op een slimme manier richting aan te brengen in de verschillende programma's. Dit neemt niet weg dat van allerlei interessante projecten het resultaat zichtbaar wordt. Voorbeelden daarvan zijn onder andere de speeltuin-nieuwe-stijl in de Gilliswijk, het vouchersysteem en de brede school in de wijk. Dat is een belangrijke ontmoetingsplek in de wijk geworden met een persoonlijke benadering van leerlingen en ouders.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Delfzijl Noord

Het college van Burgemeester en Wethouders van Delfzijl stelde eind januari de uit te voeren projecten in het kader van de 40+ aanpak vast voor de wijk Delfzijl Noord (6200 inwoners). De projecten vallen onder de programmalijnen 'Gezonde leefstijl', 'Veilig samen wonen en leven', 'Samenwerken aan werk' en 'Sociale samenhang'.

Gezonde leefstijl

In het Vestingpark is het Belevenscollectief deze zomer samen met bewoners begonnen aan de bouw van een natuurlijke speeltuin. De kinderen van de Brede School Noord hebben met tekeningen laten zien wat hun ideale invulling van de speeltuin is. Ook zijn de voorbereidingen begonnen van 'bewegen met de sportbuurtclub' en 'bewegen voor kwetsbare groepen'.

Veilig samen wonen en leven

In het project 'Leefstijl jeugd en jongeren' heeft betrekking op de methodiek die de Brede School Noord hanteert voor het programma 'Burgerschap'. De leraren integreren deze methodiek in hun klas. Voor het project 'Buurtbemiddeling' wordt nog naar vrijwilligers gezocht. Bij het project 'Burgermeldpunt' zijn tot nu toe zeven meldingen binnen-gekomen van bewoners. Onder de vlag van het project 'Gezinscoaches' wordt hulp geboden aan twee gezinnen.

Woningcorporatie Acantus heeft 65 woningen aan Juisterf en Kopersand opgeknapt. In de eerste helft van 2011 vond een woningverbeteringsprogramma plaats in 84 woningen aan Kattegat. Ook stelt Acantus een woning beschikbaar in de Finsestraatflat van waaruit professionals hun werk kunnen doen.

Samenwerken aan werk

Aan een project voor begeleid wonen voor jongeren nemen drie jongeren deel. In het 'klussteam' zijn gemiddeld tien personen per maand actief. Er zijn tot nu toe 170 klussen verricht.

Sociale samenhang.

Vier van de vijf projecten zijn dit jaar in gang gezet. 'Welkom in de wijk' wordt ingezet om nieuwe bewoners zich welkom te laten voelen in de wijk.

De huidige bewoners gaan op huisbezoek om hen te vertellen over alle faciliteiten in de buurt. Op deze manier zullen nieuwe bewoners sneller hun buurtgenoten leren kennen en zullen ze zich willen inzetten voor de wijk.

'Steunste in de wijk' is een plek waar bewoners terecht kunnen voor informatie, elkaar kunnen ontmoeten en waar professionele organisaties hun diensten kunnen aanbieden.

Het project 'Culturele dialoog' is er op gericht om allochtone en autochtone bewoners met elkaar kennis te laten maken. Dit gebeurt tijdens theater, dans en voorstellingen. Tien buurtbewoners hebben zich ingeschreven voor de 'Culturele dialoog' in september. Ook wordt er een opleiding tot sportassistent en tot theatermaker gegeven.

Het project 'Digitaal wegwijs' is gericht op het opzetten van een website voor de wijk. Het is een waardevolle aanvulling op de gedrukte editie Noordproat.

Tenslotte is er het project 'Kansberoepen'. In dit project worden mensen zonder baan gewezen op kansrijke beroepen.

Andere initiatieven

In 2010 is in Bethingestaete het project Eetkamer van Oranje begonnen als eet- en ontmoetingsgelegenheid voor mensen in de wijk. De Voucherverordening is vastgesteld en er zijn drie vouchers uitgereikt. Verder zijn diverse buurtinitiatieven vanuit het bewonersbudget betaald.

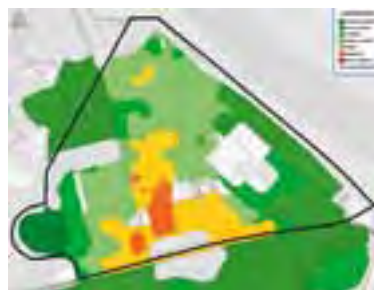
Op de open dag op 14 mei is het Talentenboek Noord gepresenteerd. In het talentenboek kunnen wijkbewoners aangeven waar zij goed in zijn en waar zij andere buurt-bewoners mee kunnen helpen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

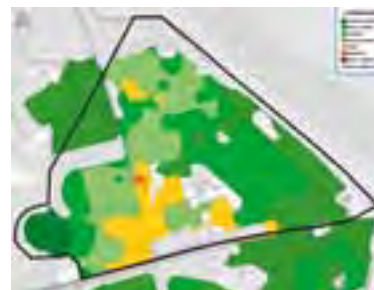
- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Den Bosch Boschveld

In het westelijk deel van Den Bosch ligt de wijk Boschveld. Er wonen zo'n 3200 mensen, verdeeld over ruim 1500 huishoudens. De sociale herstructurering van Boschveld is gebaseerd op vier pijlers. De stand van zaken is op dit moment als volgt.

Gemengde buurt

Doordat er nog weinig nieuwbouw is opgeleverd, is er nog geen noemenswaardige doorstroming of nieuwe instroom. De bevolkingsopbouw van de wijk is nog grotendeels hetzelfde als 2007. De gegevens van de corporaties over het aantal bewoners dat doorstroomt naar de eerste opgeleverde nieuwbouwwoningen laat zien dat de doorstroming op de goede weg is. De scores van sociale samenhang en buurtbetrokkenheid zijn op peil gebleven en het aandeel bewoners dat zich actief inzet voor de buurt is behoorlijk gegroeid.

Zorgzame buurt

Het aantal adressen waar hulp moet worden geboden, neemt toe. Dit komt door 'zwakke' instroom in de buurt. Ook bij het tijdelijk toewijzen van woningen moeten de draagkracht en draaglast van de omgeving goed in de gaten worden gehouden. Maar ook een betere signalering is debet aan de stijging. Die is vooral een gevolg van een intensievere samenwerking van professionele hulpverleners. De tevredenheid van ouderen over de voorzieningen is toegenomen. Er zijn (nog) geen fysieke voorzieningen gerealiseerd, maar er is wel informatie gegeven over voorzieningen en er zijn onderlinge hulpstructuren tussen bewoners opgezet, zoals belcirkels.

Jong zijn

Er is en wordt geïnvesteerd in het voorkomen van taalachterstand via vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) en de schakelklas. Er is een daling van het aandeel 'gewicht'-leerlingen op de school maar het feitelijke aandeel is nog hoog. De school wordt omgevormd tot een kindcentrum met dagarrangementen. Er is inmiddels een goed lopende dagopvang (2 groepen) en naschoolse opvang gerealiseerd. Verder loopt er een onderzoek om de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs beter te laten verlopen en schooluitval te voorkomen. In de kelder van het buurthuis is een tijdelijke jongerenkamer geopend, in afwachting van het nieuwe jongeren centrum in West.

Actieve buurt

De intensieve aanpak van de veiligheid rondom het winkelcentrum van de afgelopen jaren heeft zijn vruchten afgeworpen. Er is veel gedaan aan het tegengaan van drugsdealen. Ook is de bezetting van de winkels onder de loep genomen.

Daardoor is het aantal ongewenste exploitanten in de panden afgenomen. Ook de dagelijkse leefbaarheid is, met succes, aangepakt. De score van de leefbaarheid is, ondanks de bouwactiviteiten, op peil gebleven en de perceptie van verloederding is afgenomen.

Het buurtbedrijf 'Kroon op je wijk' zorgt voor positieve reuring in de wijk. Er is een fietsenwerkplaats geopend en de eerste bewoners die elkaar vooruit kunnen helpen zijn gekoppeld. Ook neemt een aantal bewoners deel aan een individueel leer- of werktraject.

Stand van zaken fysieke herstructurering

De eerste 107 corporatiewoningen zijn gesloopt. De nieuwbouw bestaat uit 72 huurwoningen en 72 koopwoningen. Inmiddels zijn 72 corporatieflats gerenoveerd.

Verder wordt de laatste hand gelegd aan een nieuwe splitsingsactie voor het winkelcentrum met de bovenwoningen. Als alle eigenaren daar vervolgens mee instemmen, is er sprake van één Vereniging van Eigenaren (VVE) in plaats van zeven. Die is dan de gesprekspartner voor het traject dat moet leiden tot een supermarkt in het winkelcentrum en herstructurering van het winkelaanbod. Dit moet in 2013 zijn gerealiseerd.

De nieuwbouw van Brede Bossche School begint eind 2012. De oplevering is gepland rond de jaarwisseling 2013/2014. Er worden op dit moment plannen ontwikkeld voor een tweede sloopnieuwbouwlocatie in de wijk. Er zullen in 2012 57 woningen worden gesloopt, daar komen circa 40 woningen voor terug. Er is een principeakkoord met de bewoners over een sociaal plan. Een belangrijk deel van de wijk bestaat uit een (voormalig) bedrijfsterrein. Op deze locatie kunnen ca 600 woningen worden gebouwd.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Den Bosch Hambaken

In het noorden van 's-Hertogenbosch ligt de wijk de Hambaken, een wijk uit de zeventiger jaren met ruim 5000 inwoners. Er staan veel eengezinswoningen met een relatief lage huurprijs. Er wonen verhoudingsgewijs veel mensen die te kampen hebben met meerdere problemen, zoals werkloosheid, armoede en opvoedingsonmacht. Het percentage jongeren dat van school komt zonder startkwalificatie is ook veel hoger dan het stedelijke gemiddelde. Sommige jongeren veroorzaken overlast en het gevoel van veiligheid is bij bewoners niet hoog.

Een incident eind 2008 heeft geleid tot extra aandacht en inzet voor de Hambaken voor een periode van twee jaar. Bewoners en organisaties zijn vanaf dat moment samen opgetrokken met de intentie om de leefbaarheid en veiligheid in de wijk te verbeteren.

Hart van en voor de wijk

De wijkwinkel wordt omgebouwd tot een wijkplein. De gemeenteraad heeft besloten niet te bezuinigen op dit onderdeel. Er wordt nu bekeken wat de beste plek is om dit "hart voor de wijk" te realiseren. Ook gaat een wijkteam in de wijk aan de gang. Het wijkteam wordt ondergebracht in het wijkplein.

Doelbewust aan de slag

Aan jongeren in de leeftijdsgroep van 11 tot 15 jaar worden activiteiten aangeboden om te voorkomen dat zij zich aansluiten bij de overlastgevende en criminele groepen in de wijk. Met alle partijen is een programma ontwikkeld. Onderdeel van het programma is de weekendschool. Daar komen ook onderwerpen als beroepsoriëntatie aan de orde.

Jeugdregisseur

De jeugdregisseur is zichtbaar aanspreekpunt voor de jongeren in de wijk. Jongeren kunnen bij hem terecht voor vragen, contact en een luisterend oor. Hij verwijst en maakt kansen voor hen zichtbaar. Sinds december 2010 werkt hij 20 uur per week in de wijk en heeft 15 jongeren uit de overlastgevende groep onder zijn hoede.

Interventieaanpak

Met toestemming van de landelijke overheid worden bestanden gekoppeld om misbruik en oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen te traceren. Het gaat om koppelingen tussen gemeentelijke bestanden, UWV, Sociale Verzekeringsbank etc. De koppeling maakt de zogeheten verwonderadressen zichtbaar. Met de zorginstanties wordt per adres bekeken wat er moet gebeuren.

Een eenmalige grote controle van onder meer auto's heeft in juni plaats-gevonden. Na de zomervakantie is begonnen met de aanpak van de verwonderadressen.

Overlast en verloedering

De activiteiten die de verschillende partijen ondernemen, dragen nog onvoldoende bij aan een verbetering van de beleving van bewoners als het gaat om overlast en verloedering. Dit was aanleiding de Landelijke Expertisegroep Veiligheidspercepties opdracht te geven dit te onderzoeken. Belangrijkste bevindingen zijn dat het in de Hambaken op het vlak van overlast en verloedering beter gaat, zeker wat betreft verloedering. Desalniettemin bestaan er nog steeds grote overlast- en verloederingsproblemen, met name jeugdoverlast en drugsoverlast. Op basis van de inhoud van deze rapportage worden verdere stappen gezet.

Meting

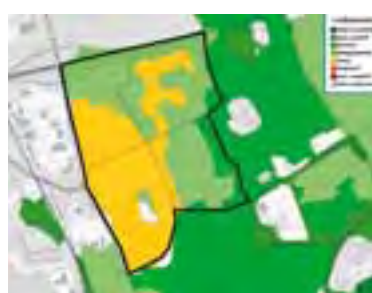
De afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente heeft een instrument ontwikkeld om de effecten van de inzet van de zogeheten 40 plus-gelden voor de Hambaken te meten. Omdat de meeste projecten pas dit jaar zijn begonnen, is afgesproken om begin 2012 voor de eerste maal te meten over 2011.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Ede Veldhuizen A

De wijk Veldhuizen telt ruim 16.000 inwoners . Veldhuizen bestaat uit Veldhuizen A, Veldhuizen B en de Steinen. Veldhuizen A bestond bij de aanleg uit de Horsten, Burgen en de Steinen. De Steinen worden tegenwoordig echter apart gezien. Veldhuizen A (Horsten en Burgen) heeft ruim 4.000 inwoners.

Heel Veldhuizen is voor ons aangedachtsgebied, maar de problemen zoals hieronder beschreven gelden met name voor Veldhuizen A.

De Edese wijk Veldhuizen A is een zorgelijke wijk. Er wonen veel mensen met een zwakke sociaal-maatschappelijke positie. De vaak grote gezinnen moeten over het algemeen rondkomen van een laag inkomen. Er is veel hoogbouw in de wijk. Mensen wonen dicht op elkaar in relatief kleine behuizing. De concentratie van mensen in een moeilijke positie leidt er toe dat de bewoners van Veldhuizen A onverdraagzamer worden. Verhoudingsgewijs zijn er veel bewoners slachtoffer van criminaliteit. Er is weinig sociale cohesie en de integratie verloopt moeizaam. De bewoners van Veldhuizen ondervonden tot zo'n 1,5 a 2 jaar geleden dagelijks overlast van een groep van ongeveer 90 jongeren, voornamelijk Marokkaans-Nederlandse jongens. De laatste 2 jaar is de overlast enorm verminderd, de geschiedenis leert echter dat er geen garantie is dat dit niet ineens zou kunnen omslaan.

Om een kentering te bewerkstelligen en jongeren betere kansen te bieden, ligt het accent van de aanpak in Veldhuizen op ondersteuning bij opgroeien en opvoeden en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk. Dat vereist een wijkaanpak met een breed scala aan instrumenten en maatregelen binnen de thema's wonen, werken, leren en opgroeien, integratie en veiligheid. Die aanpak is in grote lijnen gericht op drie pijlers: een sociale, een economische en een ruimtelijke pijler.

De versterking van de zwakke sociaal-maatschappelijke positie van de bewoners (sociale stijging) is het belangrijkste onderdeel van deze aanpak. Die richt zich op de sociale cohesie in de wijk en participatie, integratie en emancipatie van de bewoners en ook op leefbaarheids- en veiligheidsvraagstukken.

Het netwerk Wijkwerk, waarin professionals uit de wijk samenwerken, is daarbij een belangrijke verbindende factor. Verder wordt geprobeerd de economische positie van de bewoners te verbeteren en het voorzieningenniveau in de wijk te moderniseren. Ook wordt geïnvesteerd in het bevorderen van het (etnisch) ondernemerschap in de wijk. De gemeente zet zich op verschillende manieren in om leegstand van winkels tegen te gaan.

De grootschalige herstructurering van de wijk is erop gericht om van Veldhuizen een wijk te maken met een gedifferentieerd woningaanbod en daardoor een gedifferentieerde bevolkingssamenstelling én een hoogwaardige openbare ruimte.

Om al deze doelen te realiseren, zijn verschillende maatregelen uitgevoerd op het gebied van woonomgeving, werken en economie, leren en opgroeien, integratie en veiligheid. In 2010 ging het onder meer om buitenspel- en sportvoorzieningen, het versterken van het wijkteam en het creëren van stageplekken en werkervaringsplaatsen voor jongeren. Ook zijn er, in samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin en de basisschool, gezinsmanagers ingezet.

De gemeente en woningcorporatie Woonstede hebben de afgelopen jaren hard gewerkt aan de vernieuwing van Veldhuizen. De woontorens aan de Leeuwenhorst zijn inmiddels bewoond en er is geïnvesteerd in speelplaatsen, openbare ruimte en 30km-zones. Maar in de huidige economische situatie is de vernieuwing van een bestaande wijk een moeilijke opgave. Een aantal fysieke ingrepen wordt daarom voorlopig uitgesteld in afwachting van economisch betere tijden.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Emmen Emmermeer

Emmermeer is de oudste naoorlogse woonwijk van Emmen die al langdurig te kampen heeft met substantiële problemen. Het wijckplan Emmermeer 2009-2014 is een resultaat van de gezamenlijke inzet van bewoners, professionals en betrokken organisaties uit Emmermeer en concentreert zich op wateroverlast, sociaal klimaat en voorzieningen.

Woonomgeving

Het afgelopen jaar is verder gewerkt aan het oplossen van de wateroverlast in de wijk. Hiertoe zijn vooral maatregelen genomen waarbij verharde oppervlakten zijn afgekoppeld van het rioleringsstelsel. Het regenwater wordt of direct geïnfiltreerd in de bodem (de Nijkampen; winkelcentrum Emmermeer) of indirect geïnfiltreerd via een regenwaterafvoer die is aangelegd tussen Dennenlaan en Boslaan. Woningen aan de Valtherzandweg zijn gesloopt, waardoor het verhard oppervlak dat regenwater afvoert op de riolering vermindert. Verder wordt gewerkt aan het aanleggen van waterbergingen en wadi's en het aanleggen van een nieuwe hoofdafvoerleiding.

Sociaal klimaat

In 2010 is een 'Plan van Aanpak Buurt Vitaal' opgesteld. Hierin is de vormgeving en uitvoering van het deelprogramma Buurt Vitaal beschreven. De gemeente Emmen heeft het plan in nauw overleg met zorg- en welzijnsorganisaties opgesteld. Hoewel de gemeente, binnen de kaders van Emmen Revisited de regie voert over de ontwikkeling van het deelprogramma Buurt Vitaal, vervullen de samenwerkingspartners in de wijk een belangrijke rol in de uitvoering en daarmee in het behalen succes. Daarbij gaat het steeds om de vitaliteit van de wijk en van de wijkbewoners. Het gaat in dit Plan van Aanpak om nieuw te ontwikkelen programmaonderdelen: activiteiten, voorzieningen en de verbinding daarvan met de reguliere sociaal-maatschappelijke infrastructuur in Emmermeer.

Voorzieningen voor jeugd en jongeren

Het Instituut Service Management, verbonden aan de Hogeschool Stenden te Emmen, heeft eind 2010 onderzoek gedaan onder jongeren naar hun behoefte aan voorzieningen in de wijk. Verder is een denktankbijeenkomst georganiseerd waarin tal van ideeën over jongerenvoorzieningen naar voren zijn gebracht. Beide trajecten hebben een goede basis opgeleverd om mee aan de slag te gaan in de wijk. Vooral een multifunctioneel sportveld blijkt kansrijk. Deze voorziening is zowel door jongeren als door ouderen te gebruiken.

In opdracht van de gemeente Emmen heeft TMS Holland onderzocht of het schoolgebouw van het Drenthe College aan de Flintstraat, dat vrijkomt na dit schooljaar, geschikt is als onderkomen voor de jeugd en voor een aantal instanties. Bij dit onderzoek is tevens bekeken of het mogelijk is 't Koekoeksnest (kinderopvang) en Dribbel (peuterspeelzaal) onder te brengen in één gebouw.

Kennisdeling

Het belangrijkste leereffect van de wijkaanpak Emmermeer ligt in de werkwijze van Emmen Revisited. In de afgelopen tien jaar is Emmen Revisited als projectaanpak (en later als programmaaanpak) succesvol geweest in drie gebieden.

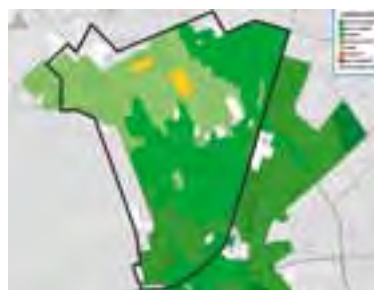
De aanpak van Emmen Revisited leidde tot veel nieuwe inzichten en werkmethodeken over hoe je op lokaal niveau, samen met partners, succesvol kunt werken aan een leefbare samenleving. De samenwerkingscultuur, in combinatie met de opgebouwde netwerken, maakt van Emmen een broedplaats voor nieuwe werkwijzen die ook interessant zijn voor andere steden, wijken en dorpen. Kennislokaal is de naam waaronder Emmen Revisited projecten, methodeken en wetenswaardigheden in de etalage zet en deelt met iedereen die hierin geïnteresseerd is.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Enschede Wesslerbrink Noord

In de Enschedese wijk Wesslerbrink Noord voert woningcorporatie Domijn een grootschalige herstructurering door. Naast de fysieke ingrepen, wordt ook de leefsituatie van bewoners verbeterd. Het ondersteunen en stimuleren van ondernemers in het gebied speelt daarbinnen een belangrijke rol.

Het sociaaleconomische programma (SEP) 'Door noaberschap op eigen kracht vooruit!' kent drie speerpunten: Meer mensen werken mee!, Nix aan de hand! (voor jongeren) en Beter scoren in opgroeien en opvoeden.

Uitgangspunt van het SEP is dat in 2015 de wijk een zelfstandige en zelfredzame buurt is. De bezuinigingen, veranderende wetgeving en het nieuwe collegeprogramma zijn de redenen dat ervoor is gekozen om opnieuw naar het programma te kijken. Een fundamentele verandering in het programma is dat de interventies vraaggericht zijn. Plannen van aanpak die tot nu toe zijn geschreven zijn nog sterk aanbodgericht: er is een project en daar worden mensen uit de buurt bij gezocht. De nieuwe aanpak houdt in dat in overleg en in samenwerking met bewoners wordt gekeken wat ze nodig hebben om zelfredzamer te worden.

Er is een duidelijke accentverschuiving naar werk. In Wesselerbrink Noord is veertien procent van de inwoners werkloos of werkzoekend, tegenover gemiddeld zeven procent in heel Enschede. Bedoeling is dat in 2015 iedere bewoner uit Wesselerbrink Noord passend werk heeft. De wensen en behoeften van de werkgevers in de buurt staan hierin centraal. De vraag aan de aspirant-werknemer is niet alleen wat die kan of wil, maar ook wat hij of zij kan, wil of moet leren.

De 450 mensen met een uitkering en jongeren met problemen worden ingedeeld in verschillende groepen. Met hen volgen individuele gesprekken. Doel van die gesprekken is om met de persoon in kwestie te bepalen welk werk bij hem of haar past en wat er nodig is om dit werk te kunnen doen.

Tegelijkertijd worden bedrijven, verenigingen en stichtingen in de buurt in kaart gebracht. De bedrijven worden benaderd en er wordt gekeken wat hun vraag of aanbod is. Vervolgens worden bedrijf en werkzoekende gekoppeld. Het belang van het bedrijf is daarbij het uitgangspunt. Daarom is het bedrijf ook verantwoordelijk voor de begeleiding.

Het SEP is bedoeld als impuls voor de ontwikkeling tot zelfredzaamheid van de bewoners, die weer moet leiden tot een blijvende verandering van gedrag. Het is een interventie en geen structurele inzet.

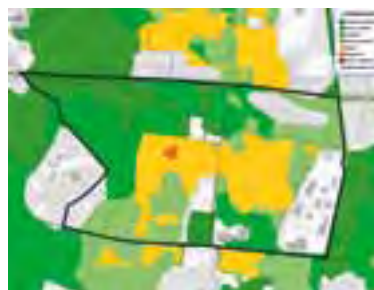
De Stadsdeelleiding laat een film maken die in 2011 als vliegwiel zal fungeren voor de verschillende speerpunten uit het SEP. Een meer vraaggerichte invulling van het programma vraagt ook om een herbezinning op de projecten die nog moeten beginnen. Met de partners is afgesproken dat een aantal projecten in de huidige vorm niet doorgaat. Wel wordt gekeken hoe de ambities meer vraaggericht kunnen worden vormgegeven om toch aan de oorspronkelijke doelstellingen te kunnen voldoen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

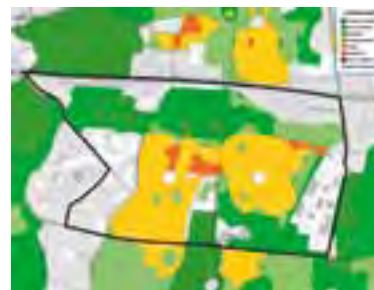
- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Gouda Oost

Gouda Oost is een kinderrijke jonge wijk met meer dan 5.600 bewoners, die ongunstig scoort op de leefbaarometer. Al enige jaren werken partijen samen om de problematiek in Gouda Oost aan te pakken. Voor de wijk is in 2004 de structuurvisie "gastvrij Gouda Oost" ontwikkeld. Gemeente, wijkbewoners en beide woningcorporaties hebben zich achter de structuurvisie geschaard en er is een begin gemaakt met de uitvoering van een fors aantal sociale, economische en fysieke projecten.

In 2009 is geconstateerd dat er (te) veel verschillende projecten voor Gouda Oost waren. Om de samenhang te verbeteren, is er gekozen voor het principe van één wijk, één plan. Hierdoor ontstond er één integraal programma, inclusief veiligheid en leefbaarheid. Dit programma kwam tot stand in samenwerking met de veiligheidspartners, jeugdpartners, scholen, het wijkteam, wijkbewoners, woningcorporaties en de gemeente.

Het wijkprogramma is opgedeeld in vijf thema's: sluitende jeugd aanpak, sluitende veiligheidsaanpak, sociale samenhang, arbeidsparticipatie en wijkontwikkeling. Voor deze thema's zijn doelstellingen geformuleerd als: ieder kind heeft voldoende kansen op een brede ontwikkeling, er is aandacht voor de feitelijke veiligheidssituatie en beleving, bewonersinitiatieven die zijn gericht op onderling contact en ontmoeting en sfeer in de wijk worden gestimuleerd, zo veel mogelijk mensen moeten meedoen en alle jongeren tot 27 jaar moeten een opleiding volgen en/of aan het werk zijn.

Op basis van de resultaten van de verschillende projecten (in cijfers en mijlpalen) wordt het wijkprogramma bijgestuurd.

De oplevering in juni 2011 van het Nelson Mandela Centrum was het eerste tastbare resultaat van de gekozen aanpak. In september is het centrum in gebruik genomen. In deze nieuwe multifunctionele accommodatie komen (onder meer) de brede school, het centrum voor jeugd en gezin, een nieuw buurtservicecentrum, een sportzaal en zestien woningen. De deelnemende partijen hebben de afgelopen tijd in hun onderlinge samenwerking geïnvesteerd, zodat de multifunctionele accommodatie meer is dan een bedrijfsverzamelgebouw.

Gouda Oost wordt gekenmerkt door stempelbouw, maar mist lange (zicht)lijnen. Alle voorzieningen zijn fysiek geconcentreerd op een slecht ontsloten plek en zijn verouderd. Verschillende groepen gebruikers zitten elkaar hierdoor letterlijk in de weg. Dit zorgt voor een gesloten karakter van de wijk en versterkt het onveiligheidsgevoel. Om de wijk een meer open karakter te geven, worden enkele appartementencomplexen gesloopt en deels vervangen door nieuwbouw. In de eerste fase worden 122 woningen gesloopt en circa 75 woningen gebouwd. Een medewerker van de woningcorporatie heeft alle gesprekken met de bewoners gevoerd. Niet alleen om woonwensen te inventariseren, maar ook om problemen te signaleren en door te leiden naar de juiste instanties. Doordat vooraf met betrokken partijen en instanties hierover afspraken waren gemaakt, konden in een aantal individuele gevallen de problemen worden opgelost.

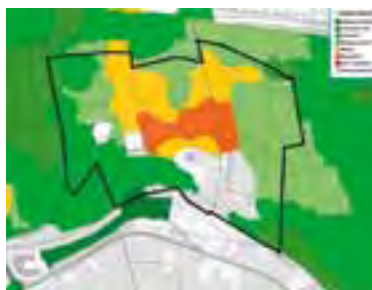
Om de bewonersagenda in te vullen heeft het wijkteam in samenwerking met de woningcorporaties en de gemeente het afgelopen jaar drie workshops voor wijkbewoners gehouden. In juni 2011 heeft het wijkteam op basis van deze workshops een advies uitgebracht. Op hoofdlijn is ingestemd met de gekozen richting. Er zijn enkele concrete zaken die in de ogen van de bewoners extra aandacht vragen, zoals het zoeken naar en versterken van de eigen identiteit van de wijk. Ook vinden de bewoners het belangrijk om iedereen in de wijk daarbij te betrekken.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Haarlem Boerhaavewijk

Voor de Boerhaavewijk in Haarlem is, na gesprekken met bewoners en ondernemers, het afgelopen jaar een gebiedsvisie opgesteld voor zowel fysiek-economische als sociale ingrepen. Beide trajecten moeten leiden tot meer verbondenheid in en met de wijk. Bewoners weten daardoor dat er aandacht is voor hun wijk en dat investering in vernieuwing op gang is gekomen. Het zichtbaarste voorbeeld daarvan is de ombouw van garageboxen tot ateliers, een belangrijke sociaal-economische investering.

Dat de Boerhaavewijk een zogeheten 40+ wijk is, komt onder meer door de slechte kwaliteit van een aantal complexen en de openbare ruimte. Ook zijn de voorzieningen voor met name jongeren sterk verouderd.

Het gemiddeld besteedbaar inkomen is er laag en de werkloosheid relatief hoog, terwijl er tegelijkertijd een tekort is aan personeel in sommige sectoren. Ook als het gaat om sociale kwaliteit en sociale contacten scoort de Boerhaavewijk matig. Verder voelt 35 procent van de bewoners zich onveilig.

Om deze problemen aan te pakken, zijn er zeven sociale projecten in gang gezet, met als gemeenschappelijke deler duurzaamheid. Met duurzaam wordt bedoeld: projecten die ook blijven draaien zonder subsidie. Een eerste project is goedgekeurd en andere zijn in voorbereiding. De uitvoering van de meeste projecten begint september dit jaar.

Werken

Het project werkstages heeft een tweeledig doel. Bewoners de kans bieden om stage te lopen in bedrijven en organisaties die in de wijk actief zijn. Hierdoor kan een aantal bewoners geactiveerd worden en mogelijk de weg naar onderwijs (ROC of HBO) weer vinden. Ook is het denkbaar dat een stageplaats voor een aantal bewoners kans op een arbeidsplaats mogelijk wordt. Het tweede doel sluit direct aan op vragen uit de wijk, van bewoners, van organisaties of anderszins. Studenten van InHolland en het Nova-college zullen worden ingezet om de vragen het hoofd te bieden. Door de verbinding met het onderwijs structureel te maken kan de wijk rekenen op een meerjaren broedplaats voor studenten waar zowel studenten als bewoners profijt van zullen hebben.

Leren en opgroeien

Stichting Dock (welzijnsorganisatie) is samen met lokale organisaties bezig sport- en spelactiviteiten voor kinderen en jongeren op te zetten. Centraal hierbij staat talentontwikkeling, het ontwikkelen van sociale vaardigheden en het opleiden/begeleiden van vrijwilligers. Jongeren worden zoveel mogelijk betrokken bij de keuze van de activiteiten.

Integreren

Het muziekproject laat culturen en leeftijdsgroepen samenkomen. Door actief te werven in de wijk wil de Wereld Muziek School (WMS) zelfstandig rond kunnen komen. Medewerkers en leerlingen van de WMS 'dragen' dit project, dat helemaal is gericht op Schalkwijk.

De Ringvaart

Het wijkcentrum de Ringvaart krijgt een stevige opknabbeurt. Het wordt 'opener' en aantrekkelijker gemaakt met tal van activiteiten die in samenwerking met de beheerder (Dock) worden opgezet. Door de variatie en veelheid aan activiteiten moet de Ringvaart een herkenbaar middelpunt in de wijk worden.

Sociale Wijkteams

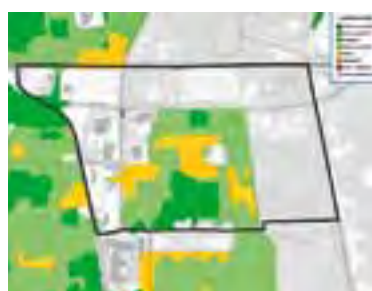
Haarlem is begonnen met een 'Achter de Voordeur'-aanpak. Wijkcoaches koppelen de vraag van bewoners aan organisaties en diensten die bewoners kunnen helpen zelfstandig en zelfredzaam te worden. De Boerhaavewijk heeft de primeur van dit project, met de ambitie het in de hele stad toe te gaan passen. Dit project vraagt van vele betrokken partijen een nieuwe oriëntatie op hun rol in de samenleving en is daarom ingrijpend. Politiek is er draagvlak in de gemeente voor een innovatieve aanpak die beter werkt en minder kost. Welzijnsorganisaties zullen ook hun steentje bijdragen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Haarlem Zomerzone

De Haarlemse wijk Zomerzone is genoemd naar de Zomervaart, een centrale as in Haarlem Oost. De wijk bestaat uit de Slachthuisbuurt, een vooroorlogs gebied, en Parkwijk, een typische naoorlogse wijk met een hoog percentage huurwoningen. Het Reinaldapark is de verbindende schakel. Het park, dat op dit moment wordt gesaneerd, is oorspronkelijk aangelegd op een vuilnisbelt. De bewoners van de Zomerzone hebben veelal een laag inkomen. Ook wonen er de meeste bijstandsgerechtigden van Haarlem en veel bewoners hebben een onderwijsachterstand.

De woningbouwcorporaties en de gemeente hebben enkele jaren geleden de handen ineengeslagen om de Zomerzone aan te pakken. Het project 'coalities in de wijken' heeft daaraan bijgedragen. Naast de rijksbijdrage heeft de gemeente Haarlem één miljoen euro bijgedragen en de corporaties eveneens één miljoen euro. De doelstellingen van het project zijn: meedoen aan een vertrouwde samenleving, investeren in leren en opvoeden én stimuleren van werkgelegenheid en economische activiteiten. De aanpak wordt gekenmerkt door een aanpak van onderaf. Bewoners, organisaties zoals wijkraden en bewonersgroepen konden aanvragen voor projecten en activiteiten indienen.

Meedoen

De invulling van de doelstelling 'meedoen aan een vertrouwde samenleving' resulteerde in 35 initiatieven vanuit de wijk. Dat varieerde van 'Sjanie op sjouw'- met educatieve uitjes voor buurtbewoners - tot het ontwikkelen van belangrijke centra voor de buurt. De Hamelink in de Slachthuisbuurt werd in voorgaande jaren ontwikkeld en is verder uitgebouwd tot een brede school en buurtcentrum.

Er vinden nu acht wekelijks terugkerende activiteiten en cursussen plaats, zowel op informatief, recreatief, sportief als educatief gebied. Voorbeelden zijn een cursus weerbaarheid voor ouderen en computercursussen. Vrijwilligers en, waar nodig, vakkrachten begeleiden de activiteiten.

In Parkwijk is een oud schoolgebouw een centrum van activiteiten geworden, De Sprong. Er is onder meer een vadercentrum gevestigd, evenals een Marokkaanse groep die zich vooral richt op de opvoeding van kinderen, een digitale markt voor zorg en aanbod "BUUV", de Stichting ontmoet elkaar in Parkwijk en het kunstenaarscollectief Het 5de Kwartier. Deze groepen hebben als doel de bewoners te stimuleren deel te nemen aan de activiteiten. Circa 30 procent van de bewoners van Parkwijk neemt deel aan de projecten van Het 5de Kwartier.

Investeren

Het investeren in leren en opvoeden concentreerde zich vooral in de basisscholen de Talenten en Parkrijk. De resultaten van deze scholen zijn aanmerkelijk verbeterd. Parkrijk heeft zich even teruggetrokken van de wijkgerichte aanpak en heeft zich geconcentreerd op de verbetering van het onderwijs. Dit bleef niet zonder resultaat. Bij de laatste Cito-toets haalden de leerlingen het landelijke gemiddelde en dat was in jaren niet voorgekomen. Via de 40+ gelden investeert de school weer in een wijkgerichte aanpak en de ontwikkeling van een brede school.

Stimuleren en verduurzamen

Het stimuleren van begeleiding naar werk blijft achter bij de gewenste ontwikkelingen. Door nieuwe initiatieven wordt geprobeerd dit te verbeteren.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Heerlen Passart

De wijk Passart in Heerlen telt zo'n 2500 inwoners, die vooral in huurwoningen wonen. De wijkenaanpak in Passart heeft in de afgelopen periode duidelijk vorm gekregen.

Wonen

Drie van de vier flats aan de Laurierstraat zijn inmiddels gesloopt. Dankzij de goede samenwerking tussen gemeente, woningcorporatie, politie en welzijnsorganisatie kregen alle bewoners snel een nieuw onderkomen. Nu wordt samen met bewoners, ondernemers, leerlingen van de basisschool en diverse organisaties hard gewerkt aan de plannen voor herinrichting van de vrijgekomen grond.

In het oude Passart kon het karakter van de buurt bewaard blijven doordat de beoogde sloop van een aantal panden aan het Plataanplein (dat door de bewoners zelf wordt onderhouden), niet doorgaat. De corporatie heeft in goed overleg met de gemeente besloten de eerste 10 à 15 jaar nog geen renovatie- of sloopbesluit te nemen. Wel wordt groot onderhoud verricht. Bewoners zijn hier zeer tevreden over en hebben weer vertrouwen in de samenwerking met de corporatie en de gemeente gekregen. De woningen die nu niet worden gesloopt, krijgen geen woonbestemming meer, maar worden samen met bewoners ingericht met buurt- en maatschappelijke functies.

Zorg en welzijn

Het project Voor Elkaar in Heerlerheide verbindt welzijn en zorg voor ouderen met elkaar. In het sociaal wijkteam Carisven (waar Passart onderdeel van is) worden de problemen van ouderen besproken, hun indicatiestelling vereenvoudigd en geprobeerd om hun problemen zo vroeg mogelijk te signaleren en te voorkomen. Inmiddels zijn er 17 organisaties bij dit project betrokken. De ouderencasussen worden vooral door de thuiszorgorganisaties en de woningcorporatie ingebracht.

Er is afstemming met het casuïstiekoverleg Passart, waar de aanpak van overlast-panden en -gezinnen wordt besproken. Er is de afgelopen tijd veel energie gestoken in kennismaken, betrokkenheid, onderling vertrouwen en kennisdelen tussen de betrokken professionals. Door de welzijnsorganisatie is vanaf 2010 een dienstverlenende, gezinsgerichte aanpak ingezet.

Veiligheid

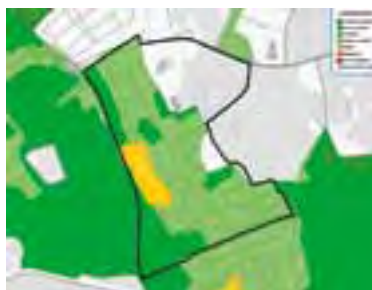
In het project Hartslag Passart wordt de ervaring met de veiligheidsaanpak rond het station van Heerlen en het buurtgericht werken gecombineerd. In het zogenaamde Casuïstiekoverleg wordt de aanpak van gezinnen met meerdere problemen afgestemd. De Woonomgevings-ploeg pakt de minder complexe problemen in de woon- en leefomgeving aan en voor het oplossen van conflicten tussen bewoners is de buurtbemiddelingsaanpak ontwikkeld die nu ook wordt toegepast in heel Heerlen. Het Flexteam, het gemeentelijke multidisciplinaire handhavingsteam, ondersteunt de aanpak met haar formele doorzettings-macht. Om de sociale veiligheid in en rond de St. Paulus-school te verbeteren, werken de school, de politie, de gemeente en het peuterzaalwerk al sinds 2009 samen, met zichtbaar positieve resultaten. Heerlen wil de opgedane kennis, met name de ontwikkelde veiligheidsaanpak voor overlastpanden en probleemgezinnen/ individuen, graag overdragen, aan andere steden. Daarvoor is onder meer een film gemaakt. In Heerlen worden kennis en ervaring al overgedragen naar andere buurten met structurele problemen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Helmond Helmond-West

Helmond-West is een zeer gedifferentieerde wijk met een rijke diversiteit aan mensen, woningen en voorzieningen. In het wijkontwikkelingsprogramma Helmond-West zijn de problemen getypeerd als: hoge werkloosheid, complexe maatschappelijke problemen, een verouderde woningvoorraad, een eenzijdige samenstelling van de bevolking, weinig sociale samenhang en veel gevoelens van onveiligheid. In 2010 zijn de eerste grote stappen gezet om de ambities en doelen uit het wijkontwikkelingsprogramma te behalen. Bewoners worden betrokken bij de plannen voor de wijk via bijvoorbeeld meedenkgroepen.

In het najaar van 2011 wordt begonnen met de bouw van 20 woningen, waarvan een aantal specifiek voor senioren. Tevens zijn twee andere woningbouwprojecten in voorbereiding. Speerpunt binnen de nieuwbouw en renovatie vormt de differentiatie in het eenzijdige woningbezit en duurzaamheid.

Om de druk op de schaarse openbare ruimte te verminderen, komen er parkeerplaatsen op de binnenterreinen. Verder komen er nieuwe pleinen, een nieuw buurtpark, worden straten heringericht en opgeknapt en wordt er gewerkt aan de verbetering van de uitstraling van het winkelcentrum. In nauwe samenspraak met bewoners is er een trap- en speelveldje gekomen op een veld dat in het verleden nauwelijks werd gebruikt.

Maatschappelijke aanpak

Op sociaal-maatschappelijk gebied lag de nadruk op de 'Achter de Voordeur'-aanpak. Twee huisbezoekers hebben 25 gezinnen bezocht - en met resultaat. In 2011 krijgt de aanpak een vervolg bij 50 gezinnen. Voorbeelden van vervolgacties uit deze aanpak zijn de 'huiskamergesprekken', waarin wordt geprobeerd problemen van bewoners op te lossen. Ook is er 'West Werkt', dat gericht is op re-integratie van mensen door hen te helpen met het vinden van een baan, stage of vrijwilligerswerk.

Veiligheid

Om de overlast te verminderen en de veiligheid te vergroten, is de zichtbaarheid van politie en stadswacht vergroot. De buurtbrigadiers en het Jeugd Preventie Team pakken onder meer overlastveroorzakers aan.

Verder is er het project 'Kijk vooruit'. Dat richt zich vooral op jongeren die ernstige overlast veroorzaken of dreigen af te glijden naar de criminaliteit. Zij worden gemotiveerd om naar school te gaan of te gaan werken en gestimuleerd om hun problemen op te lossen.

In samenwerking met de straathoekwerker worden - met wisselend succes - projecten uitgevoerd, waarbij de overlast voor de wijkbewoners vermindert en de behoeften van jongeren centraal staan. Er wordt hard gewerkt om de effectiviteit van het Jeugd Preventie Team te verhogen. Inmiddels is ook een Veiligheidsoverleg in het leven geroepen. Daarin werken politie en stadswacht nauw samen met de woningcorporatie en de gemeente om verstoring van de openbare orde en feitelijke onveiligheid terug te dringen.

Wijkhuis Brede School +

Het doel van de 'Wijkhuis Brede School+' is om maatregelen op diverse maatschappelijke terreinen te verwezenlijken, zoals leren en opvoeden, ontmoeten, sporten, integreren, participeren en sociale cohesie. Er is een duurzaamheidscoach ingeschakeld om de duurzaamheid van zowel het gebouw als de inhoud van het onderwijs te begeleiden.

De architect is inmiddels begonnen met het maken van een ontwerp voor het Wijkhuis Brede School+. Inhoudelijk hebben school en kinderdagverblijf al intentieafspraken over een verdergaande samenwerking voor 0-12 jarigen. School en kinderdagverblijf moeten uitgroeien tot een kindcentrum voor alle kinderen van 0 tot 12 jaar.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Hengelo Berflo Es

Evenals veel andere wijken in het 40+ programma kenmerkt de aanpak in de Hengelose wijk Berflo Es zich door omvangrijke fysieke en sociale opgaven. Het is een wijk in uitvoering met een fors sloop- en nieuwbouwprogramma. Van een op veel plekken schrale en anonieme wijk is Berflo Es hard op weg een aantrekkelijke wijk te worden. Bewoners zijn actief in hun wijk, zowel als het gaat om de woning en woonomgeving als om het deelnemen aan tal van maatschappelijke projecten.

Sportieve en creatieve wijk

- Een in het oog springend project is de wijktheaterproductie In Blessuretijd in het stadstheater. Deze is tot stand gekomen met inzet van 169 wijkbewoners op het toneel en 120 personen achter de schermen. De voorstelling trok ruim 1.900 bezoekers. In Blessuretijd is genomineerd voor een landelijke prijs voor het Kunst en cultuur voor je wijk-festival.
- Voor de digitale gezondheids cursus onder leiding van betaald voetbalclub FC Twente wordt ontwikkeld, heeft een experiment plaatsgevonden. Daaraan namen zo'n 80 personen deel. Dit leverde veel materiaal op ter verbetering van het testmodel. In het najaar begint de cursus.
- Het Kulturhuske heeft gezorgd voor een positieve dynamiek van diverse activiteiten, onder meer voor het onderdeel de culturele / creatieve wijk. Via de stichting 'Scoren in de wijk' zijn diverse projecten uitgevoerd op het terrein van sport en bewegen, normen en waarden, gezondheid en voeding. Er is een goede samenwerking met de basisscholen.

Activerende en ondernemende wijk

- De woningcorporatie Welbions heeft de afgelopen periode 150 huishoudens bezocht in het kader van het project "Sociale voorhoede". De ambitie van dit project is het signaleren van ontwikkelingskansen bij bewoners en ze hiertoe te stimuleren. De komende periode worden afspraken gemaakt met andere organisaties over vervolg-acties. In Hengelose Es, een andere wijk waar herstructurering plaatsvindt, bekijkt de corporatie hoe de pluspunten van de aanpak in Berflo Es ook daar kunnen worden toegepast.

- De muziek- en watershow heeft wekelijkse voorstellingen, met inbreng vanuit het Regionaal Opleidingen Centrum. Ondernemerscentrum voor sociale economie H164 is geconsolideerd. H164 is de naam van het bedrijfsverzamelgebouw dat er op is gericht om beginnende ondernemers een plek en ondersteuning te bieden. De verbinding hiervan met de wijk vraagt extra aandacht.

Lerende wijk

De aanpak om het lezen te verbeteren op de scholen is klaar voor uitvoering. Doel is de woordenschat bij basisschool-leerlingen te vergroten. Er is een taalspel ontwikkeld. Ook scholen buiten de Berflo Es maken daar gebruik van. Verder zijn makelaars geïnteresseerd in het ontwikkelde informatiemateriaal voor (potentiële) nieuwe bewoners over de brede school. Ter overbrugging van de periode tot de realisatie van de brede school is er een uitgebreid activiteitenprogramma voor kinderen.

Aantrekkelijke wijk

De voorbereidingen voor het Watertorenpark lopen volgens plan met veel aandacht voor inbreng vanuit de wijk. Het project schoon, heel en veilig loopt voorspoedig. Elke twee weken komt een werkgroep van bewoners, politie, corporatie, gemeente en stadstoezicht bij elkaar om deelonderwerpen te bespreken, een wijkshouw te doen en waar nodig actie te ondernemen. Deze aanpak werkt goed. Een bijzonder onderdeel is de aanpak van een fietstunnel, die de verbinding vormt tussen de wijk en de directe omgeving. Dit najaar wordt de fietstunnel in samenwerking met wijkbewoners opgeknapt.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Hoogezand-Sappemeer Gorecht-West

De wijkvernieuwing Gorecht-West is binnen de gemeente Hoogezand-Sappemeer een proef waarbinnen sociaal en fysiek samen gaan. Een integrale aanpak die nieuw is voor de samenwerkende organisaties, de gemeente en de woningcorporatie Lefier en in iets mindere mate woningcorporatie Talma.

Samen Aanpakken

In 2010 zijn de middelen verkregen om te kunnen starten met de uitvoering van de zogeheten frontlijnaanpak. De eerste gesprekken zijn gepland in de zogenaamde 'rode baksteen'-woningen. Die staan, vanwege de slechte staat waarin ze verkeren, de komende jaren op de nominatie om te worden gesloopt. De 'binnenkomer' is de vraag naar de woonomgeving en de wensen van de bewoner voor de toekomst: wel of niet terug naar de wijk. Tegelijkertijd wordt bekeken en besproken of er nog andere problemen spelen.

De geplande activiteiten voor de periode van 1 april 2011 t/m 31 maart 2012 zijn vastgelegd in het plan van aanpak 'samen aanpakken'. In gezamenlijk overleg – d.w.z. met alle betrokken partijen, ook die meer indirect bij de nieuwe werkwijze betrokken zijn – wordt momenteel geprobeerd om te zorgen dat de extra bezuinigingen op het participatiebudget niet ten koste gaan van het plan van aanpak.

Het Gorecht-Westteam heeft in de eerste helft van 2011 116 adressen bezocht en er zijn 105 vragenlijsten over woonwensen ingevuld. Met 29 personen zijn gesprekken gaande om ervoor te zorgen dat zij zelf een stap vooruit zetten. Bij tien huishoudens is doorverwezen naar onder andere de politie, de woningcorporatie en Humanitas. Er is een begin gemaakt met het project Schoon, heel en veilig. Bewoners kwamen met ideeën over het verlenen van huishoudelijke hulp in de wijk en een tuinenproject voor het opdoen van werkervaring. Verder vinden bewoners nu steeds vaker hun weg naar het wijkpand (gemiddeld vijf per week) en zetten zij hun ideeën over de wijk om in concrete activiteiten. 50 procent van de bewoners geeft aan te willen helpen bij activiteiten.

In augustus 2010 is begonnen met het in een sneltreinvaart ontwikkelen van een wijkplan Gorecht-West. De werkgroep Wijkplan heeft samen met 20 wijkbewoners in vijf 'snelkooksessies' een hoofdstructuur (sloop en nieuwbouw en een nieuwe openbare ruimte) voor dat deel van de wijk ontwikkeld waar de huurwoningen er echt slecht aan toe zijn.

Vanaf het begin hebben de gemeente en woningcorporatie Lefier met het zich steeds verder ontwikkelende plan meegerekend. De kosten zijn in beeld en de onderhandelingen om de kosten te verdelen zijn in volle gang. De gemeente en Lefier hebben aangegeven dat de onderhandelingen succesvol zijn verlopen en dat het Wijkplan met de bewoners kan worden besproken.

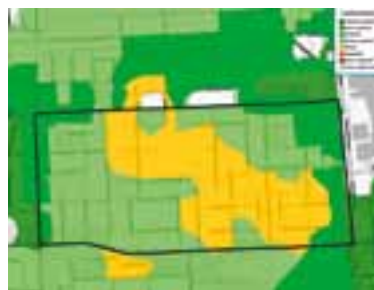
In het Wijkplan zijn het verkeersarm maken van de wijk, de waterberging, een openbare ruimte met kwaliteit, betaalbare huurwoningen en verschillende soorten woningen de belangrijkste thema's. Daarnaast worden de voor de bewoners belangrijkste vragen beantwoord over onder meer het al dan niet opkopen van particuliere woningen, de fasering van de herstructurering en waar te beginnen met sloop en nieuwbouw.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

IJsselstein IJsselveld Oost

In IJsselstein wordt de wijk IJsselveld Oost flink aangepakt. De gemeente doet dat langs drie pijlers: fysiek (openbare ruimte & woningen), leefbaarheid & veiligheid en sociaal-maatschappelijke ontwikkeling. Er wordt momenteel gewerkt aan de Structuurvisie voor de wijk, waarin het voornemen van de gemeente wordt vastgelegd om door meer gevarieerde woningtypen een evenwichtigere bevolkingsopbouw te krijgen waardoor IJsselveld Oost weer een zelfdragende wijk wordt.

In de loop van 2011 zal de structuurvisie worden vastgesteld.

Provides, de woningcorporatie in IJsselveld, heeft in 2010 onder meer balkons opgeknapt of vernieuwd, onder-doorgangen afgesloten en nieuwe brievenbussen geplaatst. Aan de kinderen van de Jenaplanbasisschool is gevraagd de portieken aan de Lanceerplaats vrolijk aan te kleden. Zij hebben een kleurrijke serie schilderijen gemaakt die de wanden van de portieken sieren.

Uit het evaluatieonderzoek van Provides blijkt dat 83 procent van de bewoners, die aan het onderzoek hebben deelgenomen, vindt dat de veiligheid en leefbaarheid zijn toegenomen. Daardoor woont 64 procent met meer plezier in de wijk.

Halverwege 2010 is Provides begonnen met de bewonerscommunicatie over de wijkvernieuwing. Provides bracht in kaart wat er leeft onder de huurders als het gaat om de vernieuwing van de wijk. In oktober werd een gespreks-bijeenkomst gehouden. Met de bewoners is afgesproken dat Provides een Wijkvernieuwingoverzicht maakt, waarin alle zaken op een rij staan waar huurders mee te maken kunnen krijgen bij de wijkvernieuwing. Ook is een 'Overzicht ingrepen IJsselveld Oost' opgesteld waarin de verschillende fasen van de vernieuwing in (sloop/nieuwbouw) kaart zijn gebracht.

De gemeente, Provides, politie, welzijnsinstelling Pulse, Vluchtelingenwerk en de bewonersgroep IJsselveld-Oost hebben het convenant 'Schoon IJsselveld-Oost' ondertekend. Onder het motto 'samen zorgen wij voor onze woonomgeving' zijn afspraken gemaakt over de inzet van alle partijen, bijvoorbeeld over het aanbieden van huisvuil en het netjes houden van plantsoenen en pleinen. De bewonersgroep IJsselveld-Oost heeft pleingesprekken gehouden om de betrokkenheid bij de leefomgeving te vergroten.

Leefbaarheid en veiligheid

De gemeente en de politie hebben de oorzaken van de criminaliteit en overlast in de wijk aangepakt. IJsselveld-Oost is daardoor veiliger geworden. De aangiftecijfers tonen dit aan. Cameratoezicht en de inzet van buurtvaders hebben daaraan bijgedragen, evenals de aanpak van veelplegers. Daarnaast is het wijkteam actief in de wijk en zijn er relaties gelegd met maatschappelijke partners. Zo is IJsselstein aangesloten bij het 'Veiligheidshuis Utrecht'.

Sociaal maatschappelijke ontwikkeling

In 2010 zijn in het kader van de huis aan huisaanpak 145 huisbezoeken afgelegd. Dit heeft, samen met de contacten uit het spreekuur, geleid tot bijna 250 vragen op onder meer het gebied van gezondheid, inkomen, opvoeding, taalvaardigheid, wonen en werk. Vrijwel alle vragen zijn doorgeleid naar de reguliere hulp- en zorgverleners. De financiële vragen werden voornamelijk op het spreekuur zelf behandeld. Van de bijna 250 vragen is meer dan de helft succesvol afgehandeld.

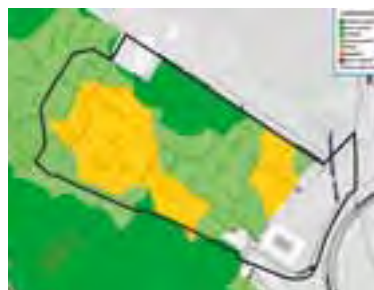
In Studio 10, het wijkcentrum van IJsselveld-Oost, is in 2010 een keur aan activiteiten georganiseerd, zoals een wekelijkse meidenclub, een (voor)leesclub, een kookclub, dansles, huiswerkbegeleiding, etc. Het beheer van het buurthuis blijft wel aandacht vragen. Het idee dat er voldoende vrijwilligers in de wijk zouden zijn die een bijdrage zouden willen leveren aan de activiteiten in het centrum, bleek te optimistisch. Eind 2010 heeft de stuurgroep IJsselveld-Oost besloten het jongerenwerk in Studio 10 te verbreden met activiteiten gericht op deelname aan de samenleving (school, werk, thuis).

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Leerdam Leerdam-West

Leerdam-West ten noorden van de Tiendweg is een levendige en divers samengestelde wijk waar veel herstructureringsprojecten plaatsvinden. De wijk kampt onder meer met problemen op het gebied van het samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen en verloedering van de leefomgeving. Ook is er relatief veel criminaliteit, zijn de inkomens doorgaans laag en de werkloosheid hoog.

Via het project Mensen maken de Wijk wordt geprobeerd deze problemen aan te pakken. Het project is onderverdeeld in thema's als sociale samenhang, leefbaarheid, maatschappelijke participatie en veiligheid. Begonnen is met een wensenactie om het project naamsbekendheid in de wijk te geven. Bewoners zijn opgeroepen om een wens voor de wijk te doen.

Sociale samenhang

De activiteiten in het kader van het thema 'sociale samenhang' bevorderen de ontmoeting tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Het buurtwerk organiseerde twee ontmoetingsactiviteiten: Kijkse (laat je hobby zien) en Sportse. De activiteiten werden goed bezocht. Later dit jaar vinden er nog twee plaats. Een interessante ontwikkeling is de participatie van de Lions-club in Sportse.

Voor nieuwe bewoners van de wijk is er een 'Welkom in de Wijk'-pakket. En om het onderling begrip tussen de bewoners van Molukse, Turkse en Nederlandse afkomst te bevorderen is er het buurttheater.

Leefbaarheid

De werkgroep leefbaarheid heeft drie projecten in gang gezet. Het eerste is de aanleg van een speelvoorziening bij een flat, waar de doorstroming hoog is. Het project bevordert de sociale samenhang tussen de bewoners van de flat en de naastgelegen woningen. De initiatiefnemers hebben een enquête gehouden onder de bewoners, aansluiting gezocht bij de bewonerscommissie en een werkgroep gevormd die het plan voor de speelvoorziening verder gaat invullen.

Het tweede project is de verbetering van de inrichting van twee straten. Doel van het project is een methode te ontwikkelen om met bewoners gezamenlijk straten in te richten. Tijdens de eerste bijeenkomst hebben de bewoners hun wensen voor de inrichting van hun straat op papier gezet. Tijdens een volgende bijeenkomst wordt het eerste ontwerp va de architect besproken.

Het derde project is de inrichting van een groenstrook als speelvoorziening. De groenstrook ligt tussen een pas opgeleverd sloop/nieuwbouwproject en de bestaande wijk. De gezamenlijke inrichting van de strook moet de eerste contacten tussen de nieuwe buurt en de bestaande wijk op gang brengen.

Maatschappelijke participatie

Met de regionale sociale dienst en Rivas (thuiszorg) is een project ontwikkeld om (met name kansarme) werkzoekenden uit de wijk aan werk te helpen in de thuiszorg. De verwachting is dat uiteindelijk acht kandidaten een betaald contract bij Rivas krijgen aangeboden.

Ter voorbereiding van het Achter de Voordeur-project is een bezoek gebracht aan eenzelfde project in de wijk Crabbehof in Dordrecht. Er wordt nu gewerkt aan een plan van aanpak voor een Achter de Voordeur-project in Leerdamse stijl.

Veiligheid

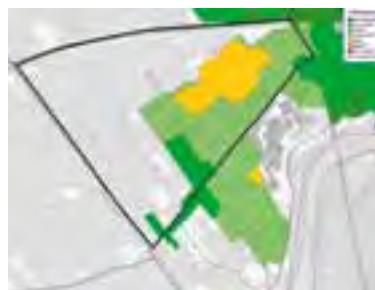
Om vast te stellen op welke locaties er extra toezicht nodig is en om bewoners te motiveren voor het project buurttoezicht, is een veiligheidschouw in de wijk gehouden. Tijdens de schouw zijn onveilige locaties bezocht en de oorzaken van onveiligheid in kaart gebracht. Daarna is begonnen met het werven van vrijwilligers voor het project.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Leiden Slaaghwijk

De inspanningen van de gemeente Leiden en de woningcorporaties in de wijk Slaaghwijk hebben tot doel het verbeteren van de leefbaarheid en de veiligheid, deelname van bewoners aan het maatschappelijk leven, onderhoud en renovatie van sociale huurwoningen, herstructurering van het middengebied met woningen, een school en sociaal-culturele voorzieningen én verbetering van de openbare ruimte

Sociaal programma

Het project Powerkids, waarmee problematische kinderen worden opgespoord en begeleid, is verlengd. Vóór dit project bestond, werden meer dan 30 kinderen op verschillende manieren begeleid. De subsidie voor Powerkids is verlengd en de partners is gevraagd de systematiek na 2011 in de reguliere werkzaamheden op te nemen.

Het project Vreedzame school kwam positief uit de evaluatie en loopt nog steeds. In het najaar van 2011 loopt het specifieke project Slaaghwijk af. Er zal dan een sociaal programma voor 2012-2015 worden opgesteld.

Verbetering openbare ruimte:

Samen met en op initiatief van bewoners vinden er regelschoonmaakacties plaats. Ondernemers, bewoners en gemeente werken samen om de overlast terug te dringen en fietswrakken en winkelwagentjes op te ruimen. Woningcorporaties en gemeente houden portiekgesprekken met bewoners over ergernissen, wensen en suggesties, waarbij ook de eigen rol aan de orde komt. In overleg met bewoners is een plan ontwikkeld voor de opstelling van vuilcontainers en de inrichting van de directe omgeving ervan.

Vastgoed en infrastructuur

Er wordt onderzocht of gemeente en corporaties samen het middengebied kunnen gaan vernieuwen. Daarbij wordt gedacht aan een nieuw voorzieningencluster met een school, het buurthuis en andere maatschappelijke functies. Als dit cluster er komt, dan is de verwachting dat dit een positief effect heeft op onder meer het woningbestand.

Bewonersbetrokkenheid

In het project Slaaghwijk draait vanaf het begin een klankbordgroep van bewoners mee. Deze klankbordgroep is beperkt van omvang. Er wordt naar gestreefd om via de portiekaanpak te komen tot vertegenwoordiging per complex. Daarnaast probeert de klankbordgroep jongeren te interesseren voor de ontwikkelingen in Slaaghwijk en daarover mee te laten denken.

Streetcoaches

Sinds 2009 zijn streetcoaches actief in Slaaghwijk. Zij spreken hangjongeren aan op hun gedrag en stimuleren hen om een opleiding te volgen of een baan te zoeken. Deze aanpak is succesvol. Sinds begin dit jaar is er een "gezamenlijk plan jongeren", een initiatief van de drie organisaties die in deze wijk actief bezig zijn met jongeren, onder wie de streetcoaches. Door deze samenwerking is er sprake van betere begeleiding van de jongeren en is het mogelijk hun positie op uiteenlopende gebieden te verbeteren.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Leidschendam-Voorburg De Prinsenhof

De wijk Prinsenhof in Leidschendam-Voorburg (4400 inwoners) is een typische wijk uit de jaren zestig: zes verdiepingen hoge galerijflats rondom een enorm groen binnengebied met daarin gemeenschappelijke voorzieningen en ruim opgezette woonstraten. Daarnaast is er veel groen in de wijk: het binnenterrein is met 15 hectare net zo groot als 30 voetbalvelden. In de wijk bestaat 85 procent van de woningvoorraad uit huurwoningen. De werkloosheid is hoog (12% met een bijstandsuitkering en 10% werkzoekend) en de sociale betrokkenheid gering. Spanningen tussen etnische groepen dragen bij aan een gevoel van onveiligheid. Overlast in de openbare ruimte versterkt dit gevoel.

De vernieuwing van de Prinsenhof bestaat uit een combinatie van ingrepen op sociaal-maatschappelijk en fysiek-ruimtelijk (differentiatie bevolkingssamenstelling, verbeteren van woningen en openbare ruimte) terrein. De werkzaamheden rondom de fysieke wijkaanpak zijn (zo goed als) afgerond. De sociaal-maatschappelijke ingrepen houden onder meer in het zorgen voor meer sociale samenhang in de wijk door het verbeteren van de sociale infrastructuur (inclusief onderwijs) en veiligheid. Belangrijk hierbij is dat het verantwoordelijkheidsgevoel van de bewoners voor hun woning, woonomgeving, buurt en wijk toeneemt.

De gemeente en woningcorporaties Vidomes en WoonInvest waren tien jaar geleden al de initiatiefnemers van het revitaliseringsplan. Het plan is samen met de wijkbewoners tot stand gekomen en kent daarmee een groot draagvlak bij alle deelnemende partijen. Dankzij het bewonersbudget is het vouchersysteem ingevoerd onder het motto 'Laat de Prinsenhof bloeien'. Als voorloper op dit systeem hebben bewoners invloed gehad op de wijze waarop kunst in portieken bijdraagt aan het netter houden van de entreeruimte. Een regiegroep van bewoners zal de nu al 100 ingediende ideeën gaan beoordelen en het budget verdelen.

De (fysieke) projectorganisatie wordt omgezet in een (sociaal) netwerk, waarbij bewoners en professionals elkaar kunnen vinden om ideeën verder uit te werken. In dit verband is afgelopen jaar ook het Sociaal Netwerkcafé georganiseerd, een initiatief om professionals en vrijwilligers die actief zijn in de wijk met elkaar kennis te laten maken en elkaar vaker op te zoeken. Aan het verbeteren van de sociale cohesie dragen diverse projecten bij.

Eén daarvan is De Plint, een wijkcentrum als hart van de Prinsenhof, gelegen in de plint van een flatgebouw naast het opgeknapte winkelcentrum van de wijk. In het winkelcentrum is veel aandacht voor ontmoetingsmogelijkheden door kunst en spelen. De brede school De Waterlelie is een samenwerkingsverband tussen de basisschool, kinderopvang, GGD, een consultatiebureau, de thuiszorg en ROC Mondriaan.

Inmiddels is daar het Centrum voor Jeugd en Gezin aan toegevoegd. Ook aan ruimte voor jeugd en jongeren wordt gewerkt in de Prinsenhof. Ten eerste om overlast te voorkomen en ten tweede om te bouwen aan de sociale binding van en door de jongeren in de buurt. De bouwspelaats is een voorziening voor een jongere doelgroep (6-12 jaar). Op een aantal avonden in de week zijn hier ook 12-15 jarigen welkom.

Zwerfafval vormt een groot probleem voor de Prinsenhof. Dit werkt door op het gevoel van veiligheid in de wijk. De Prinsenhof heeft daarom als eerste wijk in Leidschendam-Voorburg ondergrondse afvalcontainers gekregen. Verder zet een buurtpreventieteam, bestaande uit een groep (vrijwillige) buurtbewoners, zich actief in om de veiligheid te vergroten. Zij spreken medebuurtbewoners aan op ongewenst gedrag en melden signalen van onregelmatigheden bij de politie of de huismeester van de woningcorporatie.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Lelystad Boswijk zuid

Boswijk Zuid is een wijk uit de jaren '70 met veel potentie. Toch zijn er de laatste jaren problemen gerezen. De wijk bestaat voor 90 procent uit sociale huurwoningen, waarvan circa een kwart verkocht is aan de bewoners. De bewoners uit de wijk behoren over het algemeen tot de lagere inkomensgroep, hebben weinig opleiding genoten en vormen vaak éénoudergezinnen. Het aantal vooral Surinaamse en Antilliaanse allochtonen is relatief hoog.

De woningen in Boswijk Zuid zijn aan groot onderhoud toe, net als de openbare ruimte. Bewoners klaagden over te weinig parkeerplaatsen, agressief gedrag in het verkeer, overlast van hangjongeren, verloedering van de openbare ruimte en een gevoel van onveiligheid, dat nog versterkt werd door enkele recente steekpartijen.

Samen met de woningcorporatie en de welzijnstichting heeft de gemeente een wijkontwikkelingsplan gemaakt met de titel 'Kom aan boord'. Dit plan had tot doel de wijk niet alleen fysiek, maar ook sociaal te herstructureren. De corporatie knapt de woningen op, de gemeente verbetert de openbare ruimte en de welzijnsstichting versterkt het contact met de jongeren. Gezamenlijk zijn er plannen ontwikkeld, die nu in uitvoering zijn.

Daarnaast kent Boswijk Zuid enkele bijzondere projecten. Zo is het buurtwinkelcentrum onder handen genomen en worden verouderde arcades dichtgebouwd, waardoor overlast van hangjongeren vermindert. De gevels van de winkelpanden worden opgeknapt en het aanzien van het totale gebouw, inclusief de woningen boven de winkels, wordt verbeterd.

Havenkom

Als enige wijk in Lelystad heeft Boswijk een havenkom. Die was echter vervuild en ondiep. Afgelopen winter is de havenkom uitgediept. In het najaar wordt ze van steigers voorzien, waardoor de haven toegankelijk wordt voor kleine motorjachten. De caféhouder in de buurt zorgt voor een terras aan het water. Het gebouw van de plaatselijke roeivereniging wordt opgeknapt, evenals het straatwerk en het groen in de omgeving.

Participatie

In de wijk wonen veel alleenstaanden. Met het project Broeiness worden mensen uitgenodigd om weer in contact te komen met andere bewoners van de wijk. Er zijn koffieochtenden en diverse activiteiten waaraan mensen kunnen deelnemen, met als doel hen vrijwilligerswerk en later betaald werk te laten doen. Het project blijkt aan te slaan.

Er zijn ca. 65 personen actief en sommigen hebben inmiddels een baan.

Een verwant project is het Ambachtshuis. Mensen met specifieke vaardigheden worden geholpen om een bedrijf te beginnen. Dankzij coaching en ondersteuning is een eerste zelfstandig kappersbedrijf gerealiseerd.

Marktplaats

Het verouderde en gedateerde buurthuis wordt geheel gerenoveerd en samen met de ernaast liggende school en de kinderopvang omgebouwd tot een eigentijdse multifunctionele ruimte, waar omwonenden deel kunnen nemen aan diverse verenigingsactiviteiten.

Sociale projecten

Gemeente, het jongerenwerk en de wijkagent werken nauw samen om overlast van jongeren te voorkomen en te bestrijden. Er is een buurtrestaurant, waar samen met studenten van de nabijgelegen praktijkschool De Steiger goedkope maaltijden voor buurtbewoners worden verzorgd.

Alle bewoners in een deel van de wijk zijn bezocht in het kader van het 'Van deur tot deur project'. Tegelijkertijd met het groot onderhoud van de straten en het groen wordt bewoners gevraagd hun eigen tuin, erf en omgeving netjes te houden.

Veiligheid

De gemeente, de Welzijnsstichting en de politie hebben de handen ineen geslagen om het veiligheidsgevoel bij de bewoners van de wijk te vergroten. Er heeft een groot-schalige actie plaatsgevonden, waarbij bewoners selectief zijn aangehouden en gefouilleerd. Deze actie heeft veel wapens opgeleverd en diverse personen zijn aangehouden. Het veiligheidsgevoel is daardoor sterk verbeterd. Zodra er sprake is van overlastgevende jongeren treedt de politie op, komt de jongerenwerker in actie en zorgt de gemeente voor het schoonhouden van het gebied. Op deze wijze lukt het om overlast binnen de perken te houden. Verder heeft de politie een apart team opgericht om woninginbraken aan te pakken.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Roermond de Donderberg

De Roermondse wijk Donderberg is een ruime en groene wijk uit de jaren '60-'70. Er wonen ruim 7.000 inwoners, van wie een derde jonger is dan 25 jaar. Donderberg kent ruim 80 verschillende nationaliteiten. De wijk bestaat uit de buurten Sterrenberg, Componistenbuurt, Vliegeniersbuurt en Kastelenbuurt. De wijk heeft een slecht imago vanwege sociale problemen, jongerenoverlast, werkloosheid en criminaliteit.

Het doel is om de Donderberg de komende jaren een prettige en veilige wijk te maken, waar mensen rustig kunnen wonen. Een wijk ook met ontplooiingskansen, zowel op het gebied van werkgelegenheid als sociaal-maatschappelijke participatie. De gemeente is samen met de woningcorporaties Wonen Zuid, Wonen Limburg en de Provincie Limburg gestart met het opstellen van een wijkvisie en wijkontwikkelingsplan voor de wijk. Bewoners en ondernemers worden hierbij actief betrokken.

Wonen

Bewoners hebben aangegeven dat ze behoefte hebben aan een centraal ontmoetingspunt in de wijk. De Donderie is een zalencentrum bij het winkelcentrum dat al jaren nauwelijks meer een wijkfunctie heeft. In januari 2011 zijn de bouwwerkzaamheden begonnen die van de Donderie weer een wijkaccommodatie met een aantrekkelijke uitstraling en een plek voor ontmoeting moeten maken. Streven is om de gerenoveerde Donderie begin 2012 weer in gebruik te nemen.

Een goed instrument om 'ontmoeten en verbinden' te bevorderen is 'Kleur je wijk'. Daarmee worden bewoners door middel van bewonersbudgetten in staat gesteld zelf projecten uit te voeren. Dit draagt bij aan de betrokkenheid en participatie.

Leren en opgroeien

Het primair onderwijs en professionals in de wijk hebben hun zorgen uitgesproken over het toenemende aantal problematische gezinnen in Sterrenberg. Dit was voor de gemeente Roermond aanleiding in 2008 een experiment te beginnen met een zogenaamd ZorgActieTeam (ZACT). In 2011 is dit experiment uitgebreid naar de andere buurten in Donderberg.

In het verlengde hiervan is per 1 november 2010 een jeugdregisseur aangesteld. De jeugdregisseur komt in actie als hulpverleners en organisaties er samen niet uitkomen en de zorg rondom een gezin stagneert. De jeugdregisseur zorgt voor (nieuwe) versterkte verbindingen tussen zorgnetwerken en bewaakt de voortgang van de hulpverlening.

Streetcoaches worden ingezet om de jongerenoverlast in de wijk terug te dringen. Zij stellen grenzen, maar bieden ook perspectief door jongeren activiteiten te laten ondernemen. De streetcoaches werken intensief samen met het jongerenwerk, politie en stadstoezicht.

Leefbaarheid en veiligheid

Een belangrijk speerpunt is het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de wijk. Het wijkteam Donderberg vervult hierbij een belangrijke rol. Het team bestaat uit verschillende professionals van het opbouwwerk, jongerenwerk, woonconsulenten van de woningcorporaties, de wijkagent, wijkopzichters van de gemeente, stadstoezicht en streetcoaches. Dit team hanteert als motto: 'Normen stellen en perspectief bieden'. In juni 2010 heeft het wijkteam in het hart van de wijk een eigen gebouw gekregen. Bewoners kunnen daar terecht voor vragen, opmerkingen en suggesties rond de leefbaarheid in de wijk.

De ondernemers van het winkelcentrum in de wijk gaven aan dat zowel zij als de bezoekers zich op bepaalde momenten van de dag onveilig voelen. De aanwezigheid van winkelstewards verhoogt het gevoel van veiligheid. Zij letten op verdachte situaties, spreken bezoekers aan op wangedrag, voeren kleine reparaties uit en maken de passages schoon.

Door middel van buurtbemiddeling wordt gestreefd naar het verminderen van woonoverlast en het voorkomen van escalaties in de wijk. In de periode juni 2010 - december 2010 waren er negen meldingen afkomstig uit de Donderberg. Dit is ruim 17 procent van het totaal aantal meldingen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Roosendaal Kalsdonk

De Roosendaalse wijk Kalsdonk is een arbeiderswijk met bijna 4000 inwoners, bestaande uit de oorspronkelijke arbeidersbevolking en nieuwkomers. Nu de grote fysieke ingrepen voor een belangrijk deel gerealiseerd zijn, wordt zichtbaar dat al veel is bereikt. Toch is er ook nog werk aan de winkel. De gemeente werkt, samen met bewoners, de woningcorporatie Aramis Alleewonen en verschillende organisaties aan het programma Kansen voor Kalsdonk, gericht op sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van de buurtbewoners.

Buurthuis

De vastgoedcrisis heeft het plan om in het centrum van Kalsdonk een nieuwe supermarkt, nieuwe appartementen en een nieuw buurthuis te realiseren sterk beïnvloed. De nieuwe situatie betekent niet alleen verandering en uitstel van de vastgoedplannen. Het biedt ook de kans op een grondige heroriëntatie op de rol van maatschappelijk vastgoed en van maatschappelijke programmering in de wijk. Daarbij draait het om vragen als: bied je activiteiten geclusterd aan en zorg je zo voor levendigheid in het centrum, zoek je de inwoners daar op waar een vraag ligt, of spreek je mensen aan op een specifiek onderwerp? Zijn hierbij mengvormen mogelijk? De antwoorden op deze en andere vragen zijn medebepalend voor de keuzes die bewoners, organisaties, investeerders en de gemeente in Kalsdonk maken.

Het programma “De Zegeningen van Pius X” wordt wel gewoon uitgevoerd:

- Meer Taalmaatjes, waar bewoners van de wijk door vrijwilligers individueel begeleid worden bij het leren van Nederlands.
- Samen tegen Armoede, waar teams van mensen, die voorheen zelf schuldhulpverlening kregen, wijkgenoten helpen om hun weg te vinden in de regels en om zelf een weg uit de armoede te vinden.
- Het project Buurtcoaches, veiligheidsgevoel vergroten door de inzet van vrijwilligers uit de eigen wijk, die o.a. overlastgevende jeugd aanspreken.
- Wijk sportvereniging: Er is een start gemaakt met het organiseren van sport- en bewegingsactiviteiten. Er worden verschillende sportactiviteiten geboden en er zijn meer dan 80 deelnemers die hieraan deel nemen. (Binnen het project “Actief voor mijn Wijk” zullen vrijwillige begeleiders getraind worden om o.a. de jeugd te trainen.
- ErOpAfteams, zoeken professionals actief naar inwoners die wel ondersteuning nodig hebben, maar hier niet naar vragen. Het doel hiervan is participatie te stimuleren bij mensen die zich terug hebben getrokken uit de samenleving.

Deze projecten zijn er op gericht om de sociale cohesie in de wijk te versterken en de bewoners in hun sociaal maatschappelijke ontwikkeling te stimuleren.

Philippslaan

De Philippslaan ligt centraal in de buurt, en is van oudsher het economische wijkcentrum. De laatste jaren kwamen panden leeg, of werden gevuld met belwinkels of illegale verkooppunten van drugs. Recent is hier de Vrouwenstudio geopend, waar (vaak allochtone) vrouwen workshops, cursussen en andere activiteiten organiseren.

Ook heeft zich daar een ondernemer uit de wijk gevestigd, evenals een bloemenzaak en een fysiotherapeut. Het Wonen Leren Werken-project (WLW) is voorbereid en zal tweede helft 2011 beginnen. Het doel van dit project is om Kalsdonkers meer bij de buurt te betrekken en hun talenten te (laten) ontwikkelen ten faveure van henzelf en de buurt.

Over de grens

Met ‘Over de grens’ wordt enerzijds gewerkt aan het versterken van de samenwerking tussen alle partijen, anderzijds aan het imago en de ontwikkeling van het gebied. In het Wijkperspectief Kalsdonk is bovendien als speerpunt ‘Ondernemend Kalsdonk’ opgenomen. Dit is een samenwerkingsvorm waarin professionele organisaties en (beginnende) ondernemers uit de wijk samenwerken aan economische ontwikkelingsmogelijkheden voor bewoners en aan een beter voorzieningenniveau voor de wijk.

Gerealiseerd in 2010

De eerste helft van 2010 is besteed aan het, samen met veel bewoners en organisaties, uitwerken van het plan ‘Kansen voor Kalsdonk’. De tweede helft van het jaar is benut om de organisatie neer te zetten’. Er is een programmagroep gevormd die leiding geeft aan de 18 projecten uit Kansen voor Kalsdonk. Ook is er een Vrouwenstudio opgezet die begin 2011 is geopend, er is een bemiddelingstraject tussen gemeente, buurthuisbestuur en woningcorporatie afgerond, er is een (concept-)wijkperspectief opgesteld en verschillende kleinere projecten zijn voorbereid. Verder is gewerkt aan het verbinden van projecten uit Kansen voor Kalsdonk met bestaande initiatieven als de Brede School en het Gezondheidscentrum.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Sittard-Geleen Thienbunder, Achtbunder en Sanderbout (TASs)

De gemeente Sittard-Geleen is inmiddels alweer bijna 2 jaar bezig met de uitwerking van 'Sittard Zuid in de lift'; de plannen voor herstructurering van Thienbunder, Achtbunder en Sanderbout en een deel van de voormalige slachthuislocatie (TASs). Samen met de bewoners is men hard bezig met het uitwerken van de plannen voor het verbouwen en herbouwen van de wijk. Het motto daarbij is 'samen voor Sittard Zuid'. In de plannen voor de herstructurering is veel aandacht voor een betere stedenbouwkundige opzet, kwaliteit van de woningen, goede sociaal maatschappelijke voorzieningen en meer betrokkenheid van de bewoners. Uiteraard wordt daarbij rekening gehouden met de krimpende bevolking in Zuid-Limburg.

Op 21 februari 2011 hebben bewoners, Woningstichting ZO Wonen, Gemeente Sittard-Geleen en Provincie Limburg de samenwerkingsovereenkomst TASs ondertekend. Hierin worden de doelen, de ambities en de financiën vastgelegd. Vooral ook dankzij de actieve rol van bewoners die zeer goed meedenken en participeren, worden de plannen langzaam steeds concreter. Ondanks de krimp en de mindere economische omstandigheden zijn de samenwerkende partijen er in geslaagd om de financiën bijeen te brengen.

Thienbunder duurzaam

Voor Thienbunder zijn het stedenbouwkundig plan en het bestemmingsplan bijna klaar. Verwacht wordt in mei 2012 te kunnen starten met de bouw van een appartementencomplex in het eerste van de deelgebieden. Ook de kavels voor collectief particulier opdrachtgeverschap zijn dan naar verwachting beschikbaar. Bijzonder is dat Thienbunder als eerste woonwijk in Sittard-Geleen op het Groene Net wordt aangesloten, een duurzame warmte- en koudevoorziening in oprichting uit de stad zelf.

Op huisbezoek in Achtbunder en Sanderbout

In het proces voor het deelgebied Achtbunder en Sanderbout zijn in de bewoners aan zet. Tijdens informatiebijeenkomsten en huisbezoeken zijn bewoners geïnformeerd over de plannen en hebben zij hun woonwensen kenbaar kunnen maken. Hun ideeën over de wijk worden meegenomen in het stedenbouwkundig plan. Ze richten zelf de zogenaamde Middenwei, een soort brink in de wijk in.

Op basis van deze bezoeken is ook een goed beeld gekregen of mensen in de wijk willen blijven wonen en wat dan de gewenste woningen en voorzieningen zijn. Hierop wordt het woonprogramma afgestemd en worden de benodigde verhuisbewegingen waar mogelijk naar wens ingericht.

Sanderbout blij Sanderbout

Een bewonersafvaardiging van Sittard Zuid heeft in 2010 hun eigen bewonersplan geschreven met de titel 'Sanderbout blij Sanderbout'. In dit plan stonden suggesties, wensen en eisen voor het behouden van de goede dingen in de wijk, het bouwen en houden van goede betaalbare woningen en de juiste voorzieningen voor een leefbare wijk.

Uit dit bewonersplan zijn, in samenspraak met de bewonersafvaardiging, 32 concrete actiepunten overgenomen in de ondertekende 'Samenwerkingsovereenkomst TASS'. Die actiepunten zullen daadwerkelijk worden uitgevoerd, een aantal is al in uitvoering genomen.

Sociaal programma

Het Sociaal Programma is opgebouwd uit 3 sporen: De kracht van eigen identiteit, Basiskwaliteit leefomgeving en Iedereen doet mee. Kort gezegd komt het op het volgende neer:

Spoor 1 'Kracht van eigen identiteit': betreft projecten die bijdragen aan het verenigingsleven en fysieke herkenbaarheid van de wijk.

Spoor 2 'Basiskwaliteit leefomgeving': betreft projecten voor jongeren, ouderen en op het vlak van schoon, heel en veilig.

Spoor 3 'Iedereen doet mee' betreft de aanpak van het Participatiehuis. Hierbij stellen participatiecoaches op basis van één of meer gesprekken (huisbezoeken) in maximaal 4 weken een participatieplan op. Het doel is mensen te begeleiden naar projecten en/of activiteiten.

Brede maatschappelijke voorziening (BMV)

Vanwege het ontbreken van brede maatschappelijke voorzieningen in de wijk, zoals bijvoorbeeld seniorenwoningen en een winkelcentrum, is in de herstructureringsplannen op het terrein van de slachthuislocatie ruimte gereserveerd voor één of meerdere brede maatschappelijke voorzieningen. Hiervoor is bij alle partijen breed draagvlak aanwezig. Momenteel de nadere mogelijkheden door de gemeente samen met betrokken partners, waaronder bewoners en corporatie, verkent en in beeld gebracht.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Tilburg Kruidenbuurt

Voor de Tilburgse wijk Kruidenbuurt – een nette arbeidersbuurt met goedkope, redelijk ruime woningen – zijn drie doelen geformuleerd: jongeren doen het goed op school en halen een diploma, elk huishouden heeft een kostwinner én inwoners leven boven de armoedegrens.

Jongeren doen het goed op school en halen een diploma

In oktober 2010 is de Multifunctionele Accommodatie (MFA) opgeleverd. Hierin zijn onder andere een basisschool, een peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang en thuiszorg ondergebracht. Samen met alle betrokkenen wordt bepaald hoe de MFA een impuls kan geven aan de inwoners van de wijk. Bij de MFA is een 'speelleerlandschap' aangelegd. Daar kunnen kinderen zelf hun fantasie gebruiken om te spelen en te leren.

Er is ook een muziekstudio gekomen. Daar worden jongeren die in een achterstandpositie verkeren gemotiveerd en gestimuleerd om te ontdekken waar hun passie en kracht ligt.

Voor versterking van de kansen van kinderen van 0-12 jaar is een wijkjeugdregisseur aangesteld die de twee basisscholen in de wijk ondersteunt. Hij moet zorgen voor een groter bereik van voor en vroegschoolse educatie, vergroting van de ouderbetrokkenheid, meer ruimte voor het primaire onderwijsproces en een betere verbinding met de Brede School. Beide basisscholen hebben sinds kort ook een ouderkamer voor onderwijs- en opvoedingsondersteunende activiteiten. Ook zijn op de scholen twee zogeheten combinatiefunctionarissen cultuur en sport actief.

Het stedelijk loket voor jongeren, Blink, gaat in de Kruiden-buurt ervoor zorgen dat zoveel mogelijk voortijdig schoolverlaters alsnog een startkwalificatie halen.

Elk huishouden heeft een kostwinnaar

Sinds januari 2010 is MOM@Work actief. De jobcoach van MOM@Work begeleidt werkzoekenden uit de wijk op weg naar werk of andere vormen van activering. De werkwijze MOM@Work kenmerkt zich door de inzet van ambassadeurs uit de wijk. De succesfactoren van MOM@Work zijn dat de werkers niet verbonden zijn aan de gemeente en onorthodox te werk gaan.

Sinds juni 2011 is er het Werkpunt in 't Kievitslaer, een gemakkelijk vindbare, laagdrempelige voorziening in de wijk waar mensen terecht kunnen voor ondersteuning om (weer) aan het werk te komen of te blijven. De belangrijkste te behalen resultaten uit het programma van eisen zijn dat jaarlijks 40 personen twee stappen op de participatieladder zetten, waarvan tien richting betaald werk, tien richting betaald werk met ondersteuning en twintig met een zinvolle dagbesteding. Daarnaast moet er voor vijf jongeren een opleidingsplek worden en moeten vijf starters begeleiding krijgen.

De kern van het leerwerktraject "Ieder mens doet mee" is dat de deelnemers hulp en ondersteuning bieden aan ouderen, organisaties en activiteiten in de buurt. In het leerwerktraject gaan leren en stage samen.

Inwoners leven boven de armoedegrens

In de Kruiden- en Kleurenbuurt is een grote groep bewoners met financiële problemen. In 2010 is daarom in samenwerking met welzijnsorganisatie De Twern de dienst Thuisadministratie opgezet. De resultaten zijn positief en in 2011 is deze dienst voor heel Tilburg beschikbaar. Hulp bij thuisadministratie is bedoeld om Tilburgers te ondersteunen bij het op orde brengen en houden van de thuisadministratie. De nadruk op de jeugd komt ook terug bij de aanpak van de armoede. In de Kruiden- en Kleurenbuurt wordt jongeren geleerd met geld om te gaan en geen schulden te maken.

De Twern speelt ook een belangrijke rol in het organiseren van activiteiten, begeleiden van vrijwilligers (initiatieven) in de wijk en het doorgeleiden van bewoners.

Woningcorporatie Tiwos gaat 124 woningen die niet op de verkooplijst staan, zodanig aanpassen dat de bewoners op een lagere energierekening en meer wooncomfort kunnen rekenen.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Veenendaal

JES

In Veenendaal wordt het JES-gebied (Jan Roeckplantsoen, Engelenburg-Noord en Schrijverspark), onder de noemer 'Kijk mijn Wijk', gezamenlijk aangepakt. Door de drie wijken te verbinden kan met de bestaande infrastructuur en het beschikbare geld een grotere groep bewoners worden bereikt en wordt de slagkracht en het mogelijke succes van het project vergroot. Veenendaal en woningcorporatie Patrimonium hebben hiervoor de handen ineen geslagen.

Kijk mijn wijk

De gemeente Veenendaal, Patrimonium woonstichting en Welzijn Veenendaal zijn samen met deskundige bewoners uit de wijk in 2010 begonnen met het sociaal programma Kijk mijn Wijk. Het is de bedoeling dat meer bewoners zich verantwoordelijk voelen voor wat er in hun wijk gebeurt en hoe men met elkaar omgaat. Speerpunten zijn Ontmoeting en Activering, Opgroeien en Omgangsvormen en Sociale Stijging. Daarbij gaat het er onder meer om dat de bewoners elkaar leren kennen en respecteren, dat er een positief opgroeiklimaat in de wijk ontstaat met ontwikkelingskansen voor jeugd, individuele benadering ('Achter de Voordeur') en arbeidsmarktgerichte impulsen om bewoners mee te laten doen en maatschappelijk te laten stijgen.

'Kijk mijn wijk' is gemaakt in samenwerking met de bewonersorganisaties en professionele partners. Het heeft als doel de sociale samenhang en de leefbaarheid van de genoemde wijken te vergroten. De betrokken organisaties werken nauw samen aan de opwaardering van de wijken, zodat er (weer) een vitale woon-, werk- en leefomgeving ontstaat.

'Kijk mijn Wijk' bestaat uit vier deelprojecten: 1) opknappen van de flatgebouwen, 2) opnieuw inrichten van de openbare ruimte om de flats heen, 3) sociaal programma voor bewoners en 4) bouw nieuw wijkcentrum voor verschillende doelen. Voor de uitvoering van de verschillende projecten is een groot aantal activiteiten bedacht, die in de periode tot 2013 worden uitgevoerd. Bij de uitvoering worden onder meer bewonerscommissies, scholen en de Stichting Welzijn Veenendaal betrokken.

Opknapbeurt flats

Woonstichting Patrimonium heeft de flats van Jan Roeckplantsoen en Schrijverspark al aangepakt. Nu is Engelenburg-Noord aan de beurt. De gebouwen in die wijk zijn circa 45 jaar oud. De uitstraling van de gevels, de entrees en de galerijen zijn oud en versleten. In 2013 moet alles klaar zijn. De galerijen en balkonhekken worden vervangen. De entrees, liften en trappenhuisen worden vernieuwd. De gevels krijgen een betere isolatie en komen er mooier uit te zien. Ook komt er een beheerdersruimte, cameratoezicht en worden de entrees voorzien van een spreekluisterverbinding.

(Her)inrichting wijk

Met name in Engelenburg-Noord ziet de woonomgeving er rommelig uit. Daarom krijgen niet alleen de flats, maar ook de openbare ruimte een opknapbeurt. Zo komt de hele wijk er leefbaarder uit te zien. De gemeente begint met het vernieuwen van de wegen, fiets- en voetpaden, bermen, riolering, verlichting en het straatmeubilair. Hetzelfde geldt voor de parkeerplaatsen, het groen, de waterpartijen en de speelplekken. Ook kijkt de gemeente of het mogelijk is de wijk aan te kleden met kunst. Verder kijkt de gemeente of ze samen met bewoners iets kan doen aan de rommel in de wijken (troep in struiken en vernielingen rond de flats, in de gangen en de liften).

Multifunctionele accommodatie

Er komt één nieuw buurthuis voor de bewoners van het JES-gebied. Deze zogenaamde multifunctionele accommodatie (MFA) wordt gebouwd dichtbij buurthuis De Til in Engelenburg-Noord. Deze MFA vervangt het bestaande buurthuis en de gymzaal en moet een ontmoetingsplek worden voor de drie wijken. De bouw van het MFA is inmiddels in volle gang en nu al wordt de bijzondere architectuur van het gebouw zichtbaar.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Venlo-Oost

Venlo-Oost is een zeer gedifferentieerde wijk binnen de meer dan 100.000 inwoners tellende gemeente Venlo. Vooral de buurten Leutherberg en de Vogelhut (4.500 inwoners) zijn aandachtsgebieden. Er zijn te weinig welzijns- en zorgvoorzieningen, er is weinig sociale samenhang en zowel het aantal werkenden als het gemiddeld inkomen is laag. De gemeente, woningcorporatie Woonwenz, scholen, zorg- en welzijnsinstellingen en bewoners hebben de handen ineen geslagen om dit aan te pakken. Onder de aanpak vallen drie projecten: de realisatie van Multifunctionele Accommodatie (MFA) Op de Berg, de uitbreiding van het Achter de Voordeurproject en de aanleg van een buurtspeelvoorziening in het Marianum-park.

MFA Op de Berg

In 2013 moet de nieuwe Multifunctionele Accommodatie (MFA) Op de Berg klaar zijn. De nieuwe MFA gaat onderdak bieden aan een nieuwe basisschool, het Huis van de Wijk en voorzieningen op het gebied van welzijn, cultuur, zorg, opvang en sport. Ook komt er een gymzaal. Bovenal gaat de MFA dienst doen als ontmoetingsplaats voor de buurt.

Inmiddels is de definitieve locatie gekozen en met de wijk besproken. De plannen worden nu uitgewerkt. De periode 2012-2015 is uitgetrokken voor het maken van het ontwerp, inspraakprocedures, aanbesteding en daadwerkelijke realisatie van de MFA. De gemeente bouwt het grootste deel van de MFA (basisschool, overige kindfuncties en sportzaal) en Woonwenz realiseert het Huis van de Wijk (dagopvang, ontmoeting, informatie). Op de locatie van de huidige basisschool, gymzaal en het tijdelijke Huis van de Wijk kan de bestaande supermarkt uitbreiden (2012). Op de plek die overblijft komen vrije woonkavels (2014-2015).

Achter de Voordeurproject

Het Achter de Voordeurproject heeft als doel om bewoners te helpen en te ondersteunen met hun vragen, problemen en ideeën over werken, financiën, wonen, opvoeding, scholing en inkomen. Dit project draagt bij aan de leefbaarheid en sociale samenhang in de buurt. Als de zaken Achter de Voordeur op orde zijn, zijn bewoners in staat om hun steentje bij te dragen aan de buurt. Dit project bestaat al sinds 2009 in het gebied de Ruit, met succes. Eind 2010 is de werkwijze uitgebreid naar de naburige buurt Leutherhook. Hier bezoeken de projectmedewerkers nog eens 175 huishoudens, bovenop de 335 die al in de Ruit zijn bezocht. Medio 2012 volgt als afsluiting van het project een uitgebreide evaluatie en een eindmanifestatie voor gemeenten en instellingen op het terrein van zorg en welzijn.

Buurtspeelvoorziening Marianumpark

De buurtspeelvoorziening die in het voormalige kloosterpark, het Marianumpark, komt wordt zó ingericht dat die ook toegankelijk is voor kinderen met een beperking. Het was de bedoeling om al eind 2010 te beginnen met de aanleg van de speelvoorziening. Door de benodigde aanpassingen in het plan bleek dit te optimistisch. De nieuwe projectleider is samen met de werkgroep van bewoners, de in de buurt werkzame organisaties en de Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind, bezig met een goed uitvoerbaar plan. Eind 2011 ligt er een ontwerp, dat in Noord-Limburg als voorbeeld kan dienen voor een voor iedereen toegankelijke en hoogwaardige speelvoorziening in een groene omgeving. In 2012 wordt de speelvoorziening aangelegd. Hierin wordt dan meteen de eerste fase van de revitalisering van het hart van het Marianumpark mee-genomen. De gemeente heeft voor deze 1e fase € 200.000 uitgetrokken.

Effect

De hiervoor genoemde drie projecten dragen bij aan veilige en leefbare buurten in Venlo-Oost. De gebiedsontwikkeling is er op gericht de doorstroming in huurwoningen te bevorderen, buurtvoorzieningen te versterken en te werken aan sociale samenhang. Uit de stadspeiling 2009 blijkt dat de leefbaarheid en veiligheid in de buurten Leuterberg en Vogelhut duidelijk zijn toegenomen.

Om van elkaar te leren overleggen is er periodiek overleg tussen ambtenaren en medewerkers van corporaties en welzijnsinstellingen, die actief zijn in 40+wijken in Noord- en Midden- Limburg.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Venray Brukske

Voor de wijk Brukske in Venray (5000 inwoners) is al in 2007 een wijkontwikkelingsplan en het Masterplan Brukske opgesteld. Daarin is de aanpak van de wijk op langere termijn op hoofdlijnen vastgelegd. De belangrijkste onderdelen daarin zijn: een multifunctioneel centrum, een sociaal activeringsprogramma en de fysieke aanpak van zowel woningen en woonomgeving als het hele centrumgebied.

Multifunctioneel Centrum

Het Multifunctioneel Centrum (MFC) moet dé ontmoetingsplek voor het Brukske worden en onderdak gaan bieden aan tal van activiteiten uit het sociaal activeringsprogramma (onderwijs, sport, zorg en maatschappelijke activiteiten).

Het fundament voor het MFC Brukske wordt gevormd door de enthousiaste samenwerking tussen de toekomstige “bewoners” van het MFC. De bedoeling is dat het MFC medio 2014 in gebruik wordt genomen.

Sociaal Activeringsprogramma

Het Sociaal Activeringsprogramma (SAP) is één van dragers van het masterplan Brukske. Binnen het SAP werken vele partners samen met als doel dat in 2018 de wijk zonder de huidige extra inzet van mensen en geld verder kan. Het SAP is nu ruim drie jaar operationeel. Het programma wordt betaald door de gemeente en Wonen Limburg. De vele activiteiten die zijn aangeboden, hebben veel mensen met uiteenlopende achtergronden bij elkaar gebracht. Er lopen inmiddels tal van projecten, zoals ‘schone buurt’, waarbij bewoners zelf meehelpen de buurt schoon te houden, ‘welkom in de buurt’, waarbij nieuwe bewoners thuis worden bezocht en geïnformeerd over de wijk, ‘school als ontmoetingsplek’, het ‘huiskamerproject’ en het jongerenhok.

Het Wijkplatform Brukske neemt sinds kort deel aan het uitvoeringsoverleg sociale activering en vormt samen met de andere deelnemers nu ook de bron van de initiatieven en activiteiten. Om de problemen met groepen hangjongeren (vernielingen, geluidsoverlast, verkeersoverlast, baldadigheid, e.d.) aan te pakken, worden buitengewone opsporingsambtenaren en streetcoaches ingezet.

Zij zijn verantwoordelijk voor het overbrengen van normen en waarden, het doorverwijzen naar hulpinstanties en het in gesprek brengen van de jongeren met omwonenden. Vanuit de wijk is daaraan ook het project buurtouders gekoppeld (zie hierna).

De kansenmakelaar

De taak van de kansenmakelaar is om ambities van mensen in de wijk aan kansen te koppelen door ze een ruggeleuning te bieden en waar mogelijk te helpen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, bedrijvigheid en veiligheid. Mensen die een bedrijfje willen beginnen, kunnen terecht in de Bachflat. Daarnaast begeleidt de kansenmakelaar nieuwe projecten in de wijk zoals het project Buurtouders. Deze ouders bekommeren zich om de hangjongeren door ze aan te spreken en door een luisterend oor te bieden. Er wordt wel een tegenprestatie gevraagd voor de hulp van de kansenmakelaar: mensen moeten wat terugdoen voor de wijk. Daarmee wordt ook het doel van de makelaar bereikt, namelijk het vergroten van de sociale cohesie in de wijk.

Fysieke aanpak

Het centrumgebied in het Brukske kent veel wijkvoorzieningen die gedateerd zijn. Het Masterplan voorziet in een volledige herstructurering van dat centrumgebied (MFC, nieuw winkelcentrum, nieuwe ontsluitingsweg, herinrichting openbare ruimte). Op dit moment zijn het stedenbouwkundig plan en het bestemmingsplan in een afrondende fase. Buiten het centrumgebied is Wonen Limburg bezig met de gefaseerde aanpak per woonblok of hofje van de woningvoorraad. Dat gebeurt in nauw overleg met de bewoners. De gemeente zorgt na de ingreep op dezelfde wijze voor de verbetering van de openbare ruimte.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Vlaardingen Babberspolder Oost

Samen met Wijkplatform Babberspolder en Waterweg Wonen heeft de gemeente Vlaardingen onder de noemer 'De Menselijke Maat' voor de wijk Babberspolder Oost één miljoen euro gevraagd uit het rijksbudget voor de 40+wijken. De bijdrage is vooral bestemd voor het aanwakkeren van het 'thuisgevoel' in de wijk.

Het geld gaat naar vier projecten. Het eerste project is: Thuis in de Babberspolder. Woningcorporatie Waterweg Wonen is na een intensieve voorbereidingsperiode met bewoners en gemeente begonnen met het project 'Thuis in de Wijk'. Een soortgelijk Achter de Voordeur-project in de Westwijk van Vlaardingen heeft veel goede resultaten opgeleverd, waarbij onder meer sprake is van het vroeg signaleren en aanpakken van meerdere problemen binnen één huishouden. Er is een medewerker aangetrokken speciaal voor dit project.

Het tweede project is Internetburen. Samen met bewoners van de wijk, de redactie van wijkkrant De Babber en het mediateam van de gemeente is gezocht naar een goede manier om de buurtsite actueel te houden en aan te laten sluiten op de behoeften van bewoners. Hierbij wordt gebruik gemaakt worden van de bestaande sociale media. Ook wordt een nieuwe wijksite ontwikkeld met een verbinding naar de gemeentelijke site. Met behulp van een stagiair communicatie gaan bewoners aan de slag om de wijksite op te zetten.

Het derde project is Park 't Nieuwelant. De gemeente wil met inbreng van de bewoners het park inrichten met een theeschenkerij als ontmoetingspunt. Inmiddels zijn de plannen klaar en is advies gevraagd aan medewerkers van het Atelier Rijksbouwmeester over de haalbaarheid van de theeschenkerij. Na het overleg met het Atelier is ook nog besloten om een brainstormsessie te houden met bewoners, woningcorporaties, kunstenaars, creatieve denkers en vastgoedambtenaren. Park 't Nieuwelant moet een park zijn waar de bewoners aan mee hebben gewerkt, waar ze trots op zijn en waar zij graag komen omdat ze zich er prettig voelen: een buurtpark.

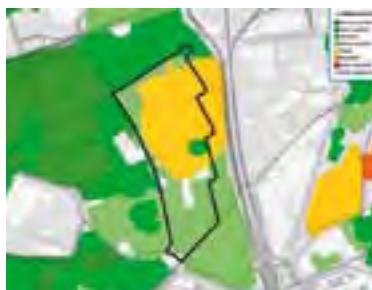
Het vierde project betreft het ondersteunen van bewonersinitiatieven. In het leefbaarheidsprogramma van gemeente, woningcorporaties en bewoners wordt het versterken van de betrokkenheid van de bewoners bij de wijk als erg belangrijk gezien. Het budget wordt onder meer ingezet voor initiatieven om de sociale samenhang in de wijk te versterken en om talenten van alle bewoners te benutten. Het bureau Welzijnsprojecten verleent ondersteuning. Dit bureau heeft de opdracht gekregen om het campagne team 'Het Kloppend Hart van Babberspolder' samen te stellen en om bewoners te stimuleren om met ideeën te komen. Inmiddels zijn de eerste bewonersinitiatieven met een voucher gehonoreerd.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Zoetermeer Palenstein

De wijk Palenstein in Zoetermeer (6000 inwoners) kenmerkt zich door een eenzijdig woonaanbod van voornamelijk galerijflats. De voorraad bestaat uit 80 procent hoogbouw en 20 procent laagbouw. Deze fysieke kenmerken zijn niet bevorderlijk voor de sociale cohesie in de wijk. Van de beroepsbevolking is 7,7 procent werkloos en dat is ruim twee keer zo hoog als het gemiddelde werkloosheidspercentage in Zoetermeer. Het merendeel (53 procent) van de inwoners heeft een relatief laag opleidingsniveau. Verder kampt Palenstein met een negatief imago; mensen gaan er alleen wonen als de nood hoog is. Dit wordt mede veroorzaakt door veel overlast en behoorlijk wat criminaliteit in de wijk. Bewoners voelen zich onveilig.

Drie programma's moeten Palenstein er bovenop gaan helpen.

1. Palenstein Leeft! Bewoners, wijkwerkers, corporaties en andere wijkgerelateerde organisaties nemen het initiatief om de wijk leuk en leefbaar te houden. Voorbeelden van buurtactiviteiten zijn de Eetkeet en de 'Dag van Palenstein'.
2. Palenstein vernieuwt! Daaronder valt de fysieke aanpak van de wijk. Het renoveren en slopen van woningen, de bouw van drie basisscholen en een wijkcentrum behoren tot dit programma. De gemeente werkt hierbij nauw samen met de corporaties De Goede Woning, Vestia en Vidomes.
3. Palenstein kanswijk! Onder dit programma valt de 'Achter de Voordeur'-problematiek. Het oplossen van deze problemen moet voorkomen dat door de fysieke herstructurering van de wijk problemen naar andere wijken opschuiven.

Het motto in Palenstein is: voortzetten, doorzetten en verbreden. Dat heeft het afgelopen jaar een aantal concrete resultaten opgeleverd. Eén daarvan is het centraal in de wijk gelegen brede schoolcomplex Castellum Palensteyn. Het complex is nu een centrale ontmoetingsplaats van het nieuwe Palenstein, waarbij wonen, leren en ontmoeten met elkaar verbonden zijn.

Eind december 2010 ging de eerste schop de grond in voor het nieuwe woningcomplex Schoutenhoek dat op de plek komt van gesloopte verouderde woningen. Een mix van koop en huur in diverse prijsklassen draagt bij aan de diversiteit van de woningvoorraad. In dit complex komt ook het nieuwe gezondheidscentrum, een belangrijke voorziening voor de wijk.

De kracht van de wijk Palenstein zit in de bewoners. Er zijn ontzettend veel betrokken vrijwilligers die zelf initiatieven ontplooiën. Zo'n initiatief is de Wijk en Agent Samen (WAS)-functionaris, een vrijwilliger die optreedt als de ogen en oren in de wijk om te kunnen helpen bij misstanden. Maar ook het PiëzoCentrum en het festival de Dag van Palenstein hebben veel te danken aan enthousiaste vrijwilligers. Het invoeren van het vouchersysteem 'Pal voor Palenstein' draagt hier aan bij.

Park Palenstein tenslotte wordt een belangrijk knooppunt van de centrale voorzieningen in Zoetermeer. Het park komt dichtbij de Dorpsstraat, Palenstein, het Stadshart, de markt en de Dobbepas. Groen, levendig, veilig en schoon zijn randvoorwaarden voor het park. Het ontwerp komt tot stand volgens de wereldcafémethode, oftewel een nauwe samenwerking tussen bewoners en professionele ontwerpers.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Zwolle Diezerpoort

In Diezerpoort in Zwolle (9000 inwoners, 5500 woningen, 65% huur) werken bewoners, ondernemers, corporaties, instellingen en gemeente aan een natuurlijke vernieuwing van de wijk. De kaders daarvoor zijn neergelegd in een ambitiedocument (Diezerpoort ben ik) en een ruimtelijk ontwikkelingskader (Gedroomd Diezerpoort). De wijk bepaalt jaarlijks de prioriteiten. Met deze aanpak is in 2011 begonnen.

Leefomgeving

In het wijkactieplan 'En nu actie' is een integrale wijkaanpak voor de actiegebieden leefbaarheid, veiligheid en wonen, opgroeien en gezondheid, werken en leren en bewonersparticipatie vastgesteld. Tijdens diverse bijeenkomsten hebben bewoners aangegeven wat volgens hen bijdraagt aan een leefbare en duurzame buurt. Deze inbreng van bewoners is door het gebiedsbeheerteam (GBT) omgezet in acties. In de buurtactieplannen (BAP) zijn 37 acties vermeld om de leefbaarheid op peil te houden en/of te vergroten. Sommige acties zijn al uitgevoerd, aan andere wordt nog gewerkt of beginnen binnenkort.

Opgroeien en onderwijs

Samen met de Brede scholen in de wijk is begonnen met het mentorproject School's Cool, om de overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs van kinderen die zwak presteren te verbeteren. Ook worden vaardigheden aangeleerd rond weerbaarheid, huiswerk maken etc. Veel tijd en energie wordt gestoken in het betrekken van de ouders bij dit project. Zowel scholen als deelnemende kinderen zijn enthousiast. In samenwerking met MEE-Overijssel en het speciaal onderwijs worden voor kinderen met beperkingen activiteiten aangeboden, die aansluiten bij hun behoeften. Dit vergroot de integratie van deze kinderen in de wijk.

Arbeidsparticipatie

Vijftien jonge alleenstaande ouders met een WWB-uitkering of inkomensvoorziening vanuit de WIJ (Wet Investeren in Jongeren) hebben, in het kader van het project 'Ik werk in mijn wijk' in 2010 de opleiding Helpende Zorg en Welzijn gevolgd. De helft van de deelnemers heeft inmiddels een reguliere baan van minimaal 16 uur per week in of nabij de wijk Diezerpoort. Ook is de sociale samenhang in de wijk/ buurt is vergroot door de ontmoeting tussen jong en oud.

Dit jaar was er een vervolgproject dat zich ook richtte op andere doelgroepen (jeugd, gehandicapten) en minder wijkgebonden was. Daaraan namen twintig jongeren tot 27 jaar deel, waarvan acht uit de wijk Diezerpoort.

Wijkeconomie

De nadruk ligt op het winkelgebied Thomas a Kempisstraat-Vechtstraat-Brink-Diezerkade. Dit gebied was als één van de eerste in Nederland een zogenaamde bedrijveninvesteringszone. Hiervoor is een ondernemersfonds in het leven geroepen.

Daarmee zijn activiteiten gefinancierd op het gebied van schoon, heel en veilig (beter aangezicht van de winkelstraten), organiseren van evenementen voor de buurt/wijk en het vergroten van de bekendheid van de winkelstraten als aantrekkelijk winkelgebied. De leegstand in het gebied is duidelijk minder dan een aantal jaren geleden. Ook is er sprake van een grotere tevredenheid bij de winkeliers.

Verder onderzoek naar de mogelijkheden van wijkeconomie in Diezerpoort vormt de basis voor het toevoegen van voorzieningen en economische functies bij de herstructurering van Dieze Oost.

Duurzame Herstructurering Dieze Oost

In Dieze Oost, een wederopbouwwijk met portieketageflats, zijn de corporaties gestart met de verduurzaming van hun voorraad. Alle woningen worden grondig vernieuwd en krijgen minimaal een B-label. De gemeente en de corporaties werken samen in het creëren van een duurzaam energiesysteem dat gebruik maakt van WKO en zonnepanelen. Hiervoor wordt een Duurzaam Diensten Bedrijf opgericht. Gelijktijdig ondergaat ook de openbare ruimte een facelift.

De wijkaanpak in Zwolle

De voor Diezerpoort gekozen aanpak van natuurlijke wijkvernieuwing spreekt zowel bewoners als werkers en beleidsmakers bij de betrokken instellingen bijzonder aan. Het sluit aan bij de ontwikkeling van wijkgericht werken naar opgave gericht werken. Om dat te bereiken is met maatschappelijke partners een overeenkomst afgesloten om met gerichte interventies een zo groot mogelijk effect te realiseren. De aanpak in Diezerpoort geldt daarbij als uitgangspunt.

2008-2010

Leefbaarheidsontwikkeling

- Grote positieve ontwikkeling
- Beperkt positieve ontwikkeling
- Geen ontwikkeling
- Beperkt negatieve ontwikkeling
- Grote negatieve ontwikkeling
- Geen gegevens

2008

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

2010

Leefbaarheid

- Uiterst positief
- Zeer positief
- Positief
- Matig positief
- Matig
- Negatief
- Zeer negatief
- Geen gegevens

Colofon

Wijken in Uitvoering 2011 is gemaakt in opdracht van het
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, directie Wijken

Fotografie:

Jeroen van der Meijde

Met dank aan alle fotografen voor het gebruikte beeldmateriaal:

Pagina 21, Floor Ziegler

Pagina 51, 53, 62, Gemeente Den Haag

Pagina 93/95, Maarten van der Wal

Pagina 184, Capelle aan den IJssel

Pagina 210, Jan van de Laar

Pagina 218, Alette van der Wouden

2011

Dit is een uitgave van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Directie Wijken
Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

september 2011 | B-9137